

ИСКУСТВО ДРЖАВОТВОРНЕ ПОЛИТИКЕ
Двадесет година Демократске странке Србије

Уредник
Миле Савић

Председник Управног одбора Фонда Слободан Јовановић
Матија Бећковић

Издавач
Фонд Слободан Јовановић

ИСКУСТВО ДРЖАВОТВОРНЕ ПОЛИТИКЕ

ДВАДЕСЕТ ГОДИНА
ДЕМОКРАТСКЕ СТРАНКЕ СРБИЈЕ

ФОНД СЛОБОДАН ЈОВАНОВИЋ
Београд, 2012.

Садржај

Наш пређени пут – Војислав Коштуница.....	9
---	---

ОЦЕНЕ И СЕЋАЊА

Прворазредно државно питање: Косово и Метохија у политичком деловању Демократске странке Србије – Слободан Самарџић.....	21
За Србију – Драган Јочић.....	36
Двадесет година Демократске странке Србије – Александар Поповић.....	39
Развој домаће привреде – гарант очувања политичке неутралности – Ненад Поповић.....	46
Демократска странка Србије у борби за Србију и демократију у њој – Предраг Протић.....	54
У шта верујем – Владета Јанковић.....	87
Слике са Косова и Метохије – Санда Рашковић-Ивић.....	92
Програмска начела ДСС за спровођење културне политике Републике Србије – Сениша Ковачевић.....	96
Подмладак Демократске странке Србије – Драган Даничић.....	100
Није се одрекао свог бремена – Матија Бећковић.....	110
Незаборављени пријатељи.....	114

ДОКУМЕНТИ

Оснивање и године опозиције

1. Наши разлози (26. јул 1992).....	127
2. Обраћање Војислава Коштунице Првој скупштини ДСС (5. децембар 1992).....	129
3. Обраћање Војислава Коштунице Другој скупштини ДСС (25. јун 1994).....	133
4. Обраћање Војислава Коштунице Трећој скупштини ДСС (29. јун 1996).....	140
5. Закључци Главног одбора о начелима унутрашње и спољне политике (11. децембар 1996).....	149
6. Ставови Извршног одбора ДСС (2. новембар 1998).....	155
7. Изјава председника ДСС Војислава Коштунице поводом почетка НАТО агресије (24. март 1999).....	159
8. Ставови Извршног одбора ДСС (22. јун 1999).....	161
9. Ставови Главног одбора ДСС (10. јул 1999).....	164
10. Ставови ДСС о изборним условима (5. септембар 1999).....	166

11. Косово после такозване хуманитарне интервенције (из књиге Војислава Коштунице <i>Између силе и права</i>).....	169
12. Шта Срби морају, а шта не смеју да прихвате (чланак Војислава Коштунице у <i>Књижевним новинама</i> 1–15. фебруара 2000).....	173
13. Писмо Војислава Коштунице члановима ДСС (14. март 2000).....	179
14. Обраћање Војислава Коштунице Петој скупштини ДСС (24. јун 2000).....	183
15. Декларација Скупштине ДСС (24. јун 2000).....	191

Пети октобар и избор за председника СРЈ

16. Услови за прихватање кандидатуре на председничким изборима (7. август 2000).....	197
17. Дајем реч (1. септембар 2000).....	200
18. Говор Војислава Коштунице на митингу (27. септембар 2000).....	204
19. Говор Војислава Коштунице на митингу (5. октобар 2000).....	207
20. Споразум о успостављању специјалних паралелних односа између Савезне Републике Југославије и Републике Српске (5. март 2001).....	216
21. Обраћање Војислава Коштунице Шестој скупштини ДСС (26. мај 2001).....	221
22. Полазне основе за преуређење односа Србије и Црне Горе. Обраћање Војислава Коштунице председника СРЈ Скупштини СРЈ (18. април 2002).....	227
23. Обраћање Војислава Коштунице Главном одбору ДСС (22. новембар 2003).....	244

Владе Војислава Коштунице

24. Експозе Војислава Коштунице мандатара за састав Владе Србије (2. март 2004).....	251
25. Покушај етничког чишћења Косова 17. марта (из књиге Војислава Коштунице <i>Одбрана Косова</i>).....	271
26. Писмо Патријарху Павлу (4. октобар 2004).....	274
27. Препорука Народне скупштине о коришћењу грба, заставе и химне Републике Србије (17. август 2004).....	276
28. Обнова Авалског торња (обраћање председника Владе Србије Војислава Коштунице) (24. јун 2005).....	279
29. Два века српских влада (предговор Војислава Коштунице књизи <i>Владе Србије 1805–2005</i>).....	282
30. Обраћање председника владе Војислава Коштунице на седници Савета безбедности о Косову и Метохији (24. октобар 2005).....	288
31. Обраћање председника Владе Србије Народној скупштини Србије поводом усвајања Резолуције о Косову и Метохији (21. новембар 2005).....	296

32. Закон о рехабилитацији (17. април 2006).....	308
33. Споразум о успостављању специјалних паралелних односа између Републике Србије и Републике Српске (26. септембар 2006)	310
34. Обраћање председника владе Србије Војислава Коштунице Народној скупштини Србије поводом усвајања Устава Србије (30. септембар 2006).....	314
35. „Телеком Србија” купио „Телеком Српске” (5. децембар 2006).....	317
36. Хиљаду дана Владе Војислава Коштунице	320
37. Лична порука председника Владе Србије Војислава Коштунице председнику Русије Владимиру Путину (12. мај 2007).....	342
38. Експозе Војислава Коштунице мандатара за састав Владе Србије (15. мај 2007).....	343
39. Обраћање председника ДСС Војислава Коштунице на Свечаној академији поводом 15 година ДСС (26. јул 2007).....	356
40. Декларација Главног одбора ДСС о војној неутралности Србије (18. октобар 2007)	363
41. Обраћање председника Владе Србије Војислава Коштунице Савету безбедности УН поводом извештаја Тројке о преговорима о будућем статусу Косова и Метохије (19. децембар 2007)	366
42. Саопштење коалиције ДСС–НС (21. децембар 2007).....	374
43. Обраћање председника Владе Србије Војислава Коштунице Народној скупштини Србије (26. децембар 2007).....	376
44. Резолуција Народне скупштине Републике Србије о заштити суверенитета, територијалног интегритета и уставног поретка Србије (26. децембар 2007).....	381
45. Обраћање председника Владе Србије Војислава Коштунице поводом једностраног проглашења лажне државе на тлу Србије (17. фебруар 2008).....	385
46. Обраћање председника Владе Војислава Коштунице Народној скупштини поводом поништавања одлуке о проглашењу лажне државе Косово (18. фебруар 2008).....	388
47. Предлог резолуција Народне скупштине Републике Србије о заштити територијалног интегритета Републике Србије у односима са међународним организацијама (5. март 2008).....	392

Враћање мандата народу и опозиционо деловање

48. Обраћање председника Владе Војислава Коштунице поводом враћања мандата народу (8. март 2008).....	397
49. Правна анализа Споразума о стабилизацији и придруживању (4. јун 2008).....	399
50. Предлог одлуке Народне скупштине Републике Србије о заштити суверенитета, територијалног интегритета и уставног поретка Републике Србије (16. јун 2008).....	410

51. Обраћање Војислава Коштунице Главном одбору ДСС (26. јун 2008).....	415
52. Обраћање Војислава Коштунице Главном одбору ДСС (Нови Сад, 14. јун 2009).....	420
53. Декларација Главног одбора ДСС о Аутономној Покрајини Војводини (14. јун 2009).....	426
54. Статут Војводине – корак ка разградњи Србије.....	429
55. Правна анализа ДСС о противуставном Статуту АП Војводине (17. новембар 2009).....	431
56. Уставни суд Србије на предлог ДСС поништио противуставне надлежности Војводине (10. јул 2012).....	452
57. Србија и НАТО. Захтев за расписивање референдума (18. јануар 2010).....	455
58. Обраћање Војислава Коштунице Десетој скупштини ДСС (14. фебруар 2010).....	460
59. Начела националне политике за будућност Србије (14. фебруар 2010).....	470
60. Декларација о осуди ратних злочина на простору некадашње Југославије (2. фебруар 2010).....	477
61. Обраћање председника ДСС Војислава Коштунице на представљању Програма економског развоја 21 града и општине (28. новембар 2010).....	479
62. Обраћање Војислава Коштунице Главном одбору ДСС (20. фебруар 2011).....	486
63. Декларација о обнови државотворне политике на Косову и Метохији Посланичке групе ДСС (11. август 2011).....	491
64. Стратегија отимања Косова према Викиликсовим поверљивим депешама (14. децембар 2011).....	493
65. Обраћање Војислава Коштунице Главном одбору ДСС (4. децембар 2011).....	500
66. Обраћање председника ДСС Војислава Коштунице на представљању програма развоја Србије 2012–2017. (3. март 2012).....	505
67. Извештај ДСС о изборним неправилностима на парламентарним и председничким изборима 6. маја 2012. (27. јун 2012).....	509
68. Обраћање Војислава Коштунице поводом добијања Ордена Републике Српске (28. јун 2012).....	521
69. Проглас за политичку неутралност Србије (23. април 2012).....	523
70. Политичка неутралност и однос према Европској унији.....	528
71. Пут политичке и војне неутралности.....	532

Наш пређени пут

Књига *Искусиво државотворне политике: Двадесет година Демократске странке Србије* не објављује се само да би се обележила двадесетогодишњица Странке већ пре свега има за сврху да подсети и да се осврне на пређени политички пут Демократске странке Србије. Тај пут је започео политичким програмом „Наши разлози”, а данас је путоказ даљег деловања Странке садржан у програму који носи назив „Зашто Србија а не Европска унија”. На тај политички пут Демократске странке Србије се у овој књизи подсећа кроз текстове написане за ову прилику у првом, уводном делу („Оцене и сећања”), али још више кроз део разноврсне грађе у другом, дужем делу књиге („Документи”).

Шта је та нит која повезује први, оснивачки програм Странке и њен данашњи програм? Шта чини суштину политике Странке у протеклих двадесет тешких година у којима је долазило до дробљења и распада претходне државе у којој смо живели, а затим и покушаја комадања Србије саме? Која је то кључна реч која повезује све програме, поруке и деловање Странке у годинама које су за нама, а у којима нас нису мимоишли ни ратови, ни санкције, ни НАТО агресија, као ни ауторитарни облици владавине у земљи? Шта је то по чему се политика Странке препознаје без обзира да ли је на власти или у опозицији? Које је то основно обележје наше политике у свим, најразличитијим околностима и искушењима кроз које су Србија и наш народ пролазили?

Државотворност је несумњиво то обележје, а државотворна политика облик јавног деловања по којем се Демократска странка Србије разликује и препознаје. Треба одмах рећи да државотворна политика Демократске странке Србије за своју претпоставку увек има снажан и слободан економски развој земље. То најбоље потврђује у нашој јавности више добро позна-

Војислав Коштуница

Оснивачка Скупштина
ДСС, 26. јул
1992. година

тих економских програма Странке, међу којима се својим значајем и актуелношћу издваја *Програм развоја Србије 2012-2017*.

Демократска странка Србије била је и остала државотворна странка, што значи да јој је изнад свега и на првом месту био интерес Србије и српског народа. Док су мање више све друге странке биле или су се све више претварале у организације усмерене искључиво на учешће у власти независно од својих програма или без икаквог програмског упоришта, Демократска странка Србије се у борби за власт и вршење власти држала свога програма, настојећи да чврсто обједини демократска начела и наше државне и националне интересе. Кроз све притиске, искушења и у најтежим околностима изграђен је јасан национални и демократски идентитет Странке. О тој и таквој политици Демократске странке Србије сведоче документи сабрани у другом делу књиге. Сем неких мањих измена и скраћења и неколико одступања када је реч о редоследу, ти текстови су дати хронолошким редом, аутентично и како су настајали. Подсетимо се само најважнијих ставова у неким од тих докумената.

Протеклих двадесет година биле су за Демократску странку Србије године борбе за Србију и демократију у њој. У време од настанка Странке сасвим природно и неизбежно високо је истакнуто демократско начело. Стран-

ка је водила доследну опозициону политику у односу на владајући режим и у време када је више опозиционих странака мање или више отворено сарађивало са тим режимом заступала је став да је у „прелазном периоду комунизма у демократију потребно да линија раздвајања између власти и опозиције буде оштро повучена, јер тамо где демократије и опозиције није било пола века опозиција мора да буде што чвршћа и у својим захтевима што јаснија.” Странка као што је добро познато није ништа мање била критична према владајућем режиму и због његове државне политике. Али зато водећи рачуна о државним и националним интересима однос ДСС према међународној заједници, према Западу више је него јасан. У једном документу из тог периода тако стоји: „Ако је наш однос према тзв. међународној заједници реалистичан и прагматичан, он није и не сме бити некритичан и идолопоклонички. Ако имамо јасан критички став према власти земље у којој живимо, онда нам то даје за право да и те како критички просуђујемо поједине одлуке међународне заједнице, појединих њених делова и најмоћнијих чланица.”

Та доследна и неодустајна одбрана демократије у почетку је била посебно усредсређена на изборне и медијске услове али се тиме није исцрпљивала. О томе, шта јесу а шта нису слободни и поштени избори, шта јесу а шта нису медијске слободе говоре многи документи у овој књизи. Деловало је као да је питање изборних нерегуларности и изборних крађа једном за свагда решено Петог октобра, да би се показало да ствари не морају да буду тако једноставне, одсечне, да историја може да се понови, додуше са новим протагонистима. Доследна свом уверењу да демократски карактер једног поретка доказују пре свега слободни и поштени избори, Демократска странка Србије је морала да се позабави и овогодишњим изборима (Извештај ДСС о изборним неправилностима на парламентарним и председничким изборима 6. маја 2012)

Највећи део докумената у овој књизи сведочи о државотворној политици Демократске странке Србије када је реч о одбрани државне целовитости Србије, посебно двеју покрајина у њеном саставу. У одбрани територијалног интегритета Србије у случају Косова Демократска странка Србије се увек и упорно ослањала на снагу права као најјачег оружја, било да је реч о Уставу Србије или Повељи УН и Резолуцији 1244. Увек смо полазили од става да је начело суверенитета и територијалног интегритета као темељно начело светског поретка утврђено и постоји зато да би било поштовано, а не самовољно и селективно кршено. У тим и само у тим правним оквирима могу бити тражена решења за статус Косова која би била компромисна, а истовремено

функционална и одржива. Ма колико власт у Србији после 2008. чинила све да у складу са стратегијом западних сила прихвати губитак Косова, уз великодушну понуду да то не мора одмах и да призна, и да убеди Србе да се помире са губитком Косова, јер то је у њиховом интересу, косовско питање је још увек нерешено. Делимично и због снаге права, о којем смо толико говорили, и јавне речи Демократске странке Србије.

Питање наше северне покрајине као покрајине, а не као државе у држави, Демократска странка Србије је годинама бранила јавно и аргументовано (Декларација Главног одбора ДСС о АП Војводини од 14. јуна 2009), да би у одбрани уставног статуса Војводине и уставног поретка поред Правне анализе противуставног Статута АП Војводине од 17. новембра 2009. посегла и за једним правним средством – предлогом за оцену уставности и законитости одговарајућег Закона о надлежностима и Статута Војводине. Баш на основу овога предлога ДСС Уставни суд Србије је 10. јула 2012. донео одлуку којом се поништава велики број противуставних надлежности Војводине. Та одлука несумњиво има далекосежан, историјски значај и представља победу државотворне политике и политике заштите националних интереса, која је руководила Демократску странку Србије да се упусти у дуготрајну и упорну борбу оспоравања противуставног Статута пред Уставним судом. Та одлука је важна јер враћа грађанима веру да поштовање права и уставности има смисла и да право у Србији ипак може да победи волунтаризам и самовољу коју су испољили доносиоци противуставног Статута.

Врхунац државотворне политике представља доношење новог Устава 2006, у време када је Демократска странка Србије предводила Владу Србије. Било је неопходно уставом заокружити државност Србије, заштитити њену државну целину јер је време увелико превазишло Устав из 1990, посебно после референдума о отцепљењу Црне Горе у пролеће 2006. Дobar, на демократски начин донет устав и добри закони су чврст темељ на којем се граде владавина права и правна држава. Дobar устав је и брана дезинтеграцији државе. Дobar устав чува на окупу државу. То важи посебно за Србију, која је у складу са мерилима и интересима западних сила још увек сувише велика и јединствена. Преамбула Устава да је Косово саставни део Србије не само са историјског становишта и унутрашњег права, већ и са становишта међународног права, природно је довела до негативних реакција на Западу. Тако је Међународна кризна група одмах исправно оценила да је „циљ новог устава да покаже непријатељски став према независности Косова и да створи нове правне баријере за независност Косова”. Треба овде наравно подсетити да је Влада Србије који месец пошто је образована марта 2004. упутила

Војислав Коштуница у
Скупштини Србије

Скупштини Србије и јавности баш Нацрт Устава Србије на чијој припреми је Демократска странка Србије започела да ради годину дана раније.

Завршетком рата у Босни и Дејтонским мировним споразумом покренуто је још једно важно питање које је потврдило државотворни карактер политике ДСС. То је статус Републике Српске у Босни и Херцеговини и однос Србије и Републике Српске. Говорили смо и пре и после Дејтона: „Нас не може да не занима српски етнички простор и његова разбијеност после распада Југославије. После преко седамдесет година живота у једној држави, Срби су протерани са земаља у којима су живели вековима, а највећи део њих осуђен је да живи у другој међународно признатој држави, Босни и Херцеговини. Та држава у нечему има конфедерална својства, а у нечему федерална. Споља гледано она је једна држава, изнутра гледано то су две државе. Поједини спољни чиниоци имају амбиција да ту конфедерално-федералну државу унитаризују, па чак и да стварају хибрид нове нације – мултикултурну и мултиетничку Босну... Што већа самосталност Републике Српске, као и њена повезаност са Србијом, то је легитимни српски интерес. Можда је некоме у Вашингтону и Београду у интересу да се Бања Лука приближи Сарајеву. Наш је интерес да се Бања Лука приближи Београду... Право на учвршћивање веза између РС и СРЈ не само да не забрањује, већ и омогућава Дејтонски споразум. Он, наиме, јамчи ентитетима право да заснивају специјалне паралелне односе са суседним земљама, поштујући суверенитет и територијални интегритет Босне и Херцеговине.” Међу документима у овој књизи налазе се зато оба споразума о специјалним паралелним односима са

Првобитни лого ДСС

Републиком Српском (2001. и 2006.), као и важан пример инвестиција Србије у Републику Српску куповином „Телекома Српске”. Данас, после свега, са још већом сигурношћу можемо да кажемо да напредак Србије и напредак Српске и њихова сарадња представљају наш највећи национални интерес, највећи интерес српског народа.

Из докумената у књизи *Искусство државотворне политике* може се видети и какав је став имала Демократска Странка Србије према државној заједници Србије и Црне Горе, не улазећи у нерегуларности на референдуму, преко којих је Брисел лако прелазило суштински подржавајући отцепљење Црне Горе у складу са својом политиком да је претпоставка за европске интеграције Србије и Црне Горе претходна дезинтеграција државне заједнице. Тај став ДСС био је начелан и реалан и сводио се на то да се политичким споразумом, тзв. Полазним основама за преуређење односа Србије и Црне Горе добије у времену, да је државна заједница заснована на интересима и компромису и поврх свега да она није заснована на илузијама, идеализму и превеликим очекивањима.

У време када је Демократска странка Србије предводила Владу Србије, решена су у складу са српском државотворном традицијом и питања државних знамења (заставе, грба и химне) и законски је уређен рад на првој Српској енциклопедији. Законом о рехабилитацији који је на предлог Владе Србије Народна скупштина усвојила 2006. први пут је омогућено да се у прописаном судском поступку рехабилитују жртве ауторитарног комунистичког режима. Рехабилитацијом је обухваћено и неколико значајних имена српске културе, а као први међу великима Слободан Јовановић. Поред Закона о рехабилитацији, изменама и допунама Закона о правима бораца изједначени су припадници два покрета у Другом светском рату: борци НОР-а и припадници Југословенске војске у отаџбини и Равногорског покрета.

У време када је Демократска странка Србије предводила Владу Србије донет је модеран демократски Закон о црквама и верским заједницама и Закон о повратку имовине одузете црквама и верским заједницама, чиме је обновљено и враћено у правни поредак Државно-црквено право, које је у време комунизма готово потпуно укинато.

И када је Демократска странка Србије била на власти или у опозицији, предлагала је од 2005. до 2010. Народној скупштини Декларацију о ратним злочинима на простору некадашње Југославије. У Декларацији се полазило од става да Србија има посебан интерес да се расветле и осуде сви ратни злочини у новијој историји Југославије, поготово зато што је српски народ био највећа жртва. Сматрали смо да Скупштина треба да осуди злочине почиње-

не према српском народу у „Бљеску”, „Олуји”, Сарајеву, Тузли, Братунцу, као и током НАТО бомбардовања и на Косову после 1999. године. Залагали смо се да Скупштина Србије осуди злочине који су током грађанског рата почињени према припадницима других народа, укључујући и Сребреницу. Држали смо да је неопходно и откривање масовних гробница Другог светског рата на стратиштима некадашње Југославије. Насупрот томе, као што је познато, владајућа скупштинска већина је у пролеће 2010. изгласала Декларацију о осуди злочина у Сребреници. Тиме је владајућа већина издвојила само један злочин, доказујући тиме да нису све жртве исте, а на српски народ је свалила изворну кривицу и историјску одговорност за избијање ратова на простору некадашње Југославије.

Државотворни карактер политике Демократске странке Србије испољио се у односу на постојеће војне и политичке савезе (НАТО и ЕУ). ДСС је била та која је прво Резолуцијом Главног одбора о војној неутралности од 18. октобра 2007. закључила да војна неутралност у односу на постојеће војне савезе представља најбољи и најпозданији начин да Србија очува државни суверенитет, интегритет и независност, као и да нико нема право да донесе одлуку о приступању Србије било којем војном савезу без сагласности грађана на референдуму. Два месеца касније овај став је постао део нашег правног поретка тако што је Народна скупштина донела одлуку о проглашавању војне неутралности Републике у односу на постојеће војне савезе (Резолуција Народне скупштине Републике Србије о заштити суверенитета, територијалног интегритета и уставног поретка Србије од 26. децембра 2007). У прогла-

су који је 18. јануара 2010. потписало преко две стотине истакнутих личности јавног и културног живота истиче се да Србија никада није била члан ниједног трајног војног савеза и подсећа се на улогу НАТО алијансе у бомбардовању Србије и стварању лажне државе Косово на нашој територији, да би се закључило да једино грађани Србије могу дати легитиман одговор на питање чланства Србије у НАТО пакту.

Још је значајнији, дуго у Демократској странци Србије разматран однос према једном политичком Савезу – Европској унији. У књизи *Зашићо Србија а не Евројска унија* јасно и образложено је изнет став да Србија у односу на ЕУ треба да буде политички неутрална, као што је у односу на НАТО војно неутрална. Политичка неутралност Србије значи да је апсолутно у њеном интересу, како политичком тако и економском, да не буде члан ЕУ, али да са ЕУ и њеним члановима, као и свим државама може и треба активно, пре свега економски да сарађује у складу са својим интересима. Демократска странка Србије је пре четири године својом Правном анализом Споразума о стабилизацији и придруживању од 4. јуна 2008. позвала на отворену и озбиљну јавну расправу о томе да ли је у интересу Србије да буде члан ЕУ. Одговор

Сусрет председника
СРЈ Војислава
Коштунице и
председника
Француске Жака
Ширака

Војислав Коштуница,
председник Владе
Србије

на ово је била сатанизација ДСС у јавности и заглушујућа пропагандна бука да ЕУ нема алтернативу.

Да бих објаснио како је и зашто однос према ЕУ у Демократској странци Србије дуго и озбиљно разматран, како је изгледала генеза тога односа навешћу једно место из књиге *Зашто Србија а не Европска унија* где је то можда најбоље и најједноставније образложено: „Србија је после 2000. године кренула путем европских интеграција и за ових дванаест година стекла је прилично искуство у односима са ЕУ. Дакле, треба подвући чињеницу да није Србија унапред одбацила идеју о приступању Европској унији, већ је напротив у једном тренутку постојало широко расположење у јавности да се иде овим путем. Шта се онда заправо догодило? Није прва Србија променила однос према ЕУ, него је Брисел суштински променио однос према Србији. Или да будем одређенији, Брисел је злоупотребио поверење које је у Србији постојало према ЕУ. Да је Брисел одмах на почетку европских ин-

теграција саопштио да рачуна на Србију без Косова као своју чланицу, нико не би имао право да говори о злоупотреби поверења. Овако, када је 2008. године Брисел стао иза противправне одлуке о проглашењу једностране независности Косова и послао своју мисију Еулекс на Косово, Брисел је био тај који је прекршио своје обећање да ће целовита Србија ући у ЕУ. Испоставило се да Брисел има на уму само скраћену Србију као потенцијалног члана Европске уније.”

Наравно, овом основном и довољном разлогу зашто Србија не треба да буде члан ЕУ могли би се додати и многи други политички, али и економски разлози зашто је за Србију чланство у ЕУ штетно. У *Пројаму развоја Србије 2012-2017*. Демократске странке Србије показује се и доказује подробно зашто политика да ЕУ нема алтернативу „води ка економској зависности и губљењу економског суверенитета, док би политика проналажења економских и политичких алтернатива могла да отвори српској економији нове хоризонте, тржишта, партнерства и савезништва”.

Демократска странка Србије је данас дубоко уверена да је право име за политичку неутралност слобода. Политичка неутралност значи право на слободан економски развој Србије, односно то да Србија у складу са својим интересима сарађује са другим државама. Политичка неутралност значи право да Србија буде слободна држава, односно право да Србија сачува своју државу и државну целовитост. То је право да јој нико споља не може прописивати које су њене спољне и унутрашње границе. Најзад, то је право да народ слободно, без мешања споља, одлучује о својој судбини, пре свега на изборима. То је смисао политичке неутралности и то је оно што ту политику чини државотворном за разлику од политике да ЕУ нема алтернативу.

Тако изгледа наш пређени двадесетогодишњи пут. Када смо пре двадесет година оснивали Демократску Странку Србије наша прва реч била је да демократско и национално нису у супротности, него да једно без другог не иде. Данас када говоримо зашто наш циљ треба да буде Србија а не Европска унија, данас када говоримо зашто је будућност Србије у политичкој неутралности знамо да ни у чему нисмо одступили од наше прве речи. Искуство државотворне политике које смо сабрали претходних двадесет година представља залог будућности Демократске странке Србије. Можемо бити поносни на оно што смо урадили за Србију, можемо бити поносни на двадесет година наше искрене борбе за Србију и за српски народ.

ОЦЕНЕ И СЕЋАЊА

Прворазредно државно питање: Косово и Метохија у политичком деловању Демократске странке Србије

Место Демократске странке Србије у политичком животу земље

Током периода од 22 године, колико у посткомунистичкој Србији постоји легалан политички плурализам (вишепартизам), политичке странке су се претвориле у организације усмерене искључиво на учешће у власти и коришћење власти у страначке сврхе. Једина странка која је борбу за власт и вршење власти постојано држала у складу са својим програмским и изборним циљевима била је и остала Демократска странка Србије. Данас, када је Србија држава под надзором западних сила, ова странка није пожељан учесник у власти из простог разлога што озбиљно узима у обзир свој програм и што то сви, и унутрашњи и спољни чиниоци, добро знају.

Програмски гледано, ДСС је била и остала државотворна странка, што значи да јој је на првом месту увек био државни интерес српског народа. Од оснивања странке (26. јул 1992. године) није било тежег политичког задатка за једну политичку организацију, уколико се такав задатак схвати као крајњи циљ и смисао политичког деловања. Опште околности у којима је странка деловала у протеклих двадесет година, а посебно неколико кључних чинилаца дугог дејства, одлучујуће утичу на овај став. Најпре, то је време немирног преуређења државног простора некадашње Југославије, у којој је српски народ живео под једним државним кровом. Потом, реч је о две деценије дробљења политичког простора на којем је опстао српски народ после распада вишенационалне федерације. Уз то, конституисање Србије као самосталне државе није било лишено опасности даље државне фрагментације, пре свега услед деловања албанског сецесионистичког покрета на Косову и Ме-

Слободан Самарџић

тохији. Ови процеси били су под директним утицајима западних сила, Сједињених Држава и Европске уније – посебно неких њених држава чланица, који су се наметали или директно интервенционистички или под ознакама глобализације, европеизације и регионалне реинтеграције у кључу тих сила. Коначно, под оваквим историјским околностима требало је уставно и демократски преуредити Србију као националну државу српског народа, како би се осигурао миран унутрашњи економски, социјални и културни развој свих њених грађана.

Имајући у виду овакве околности и задатке, Србији су били преко потребни градитељи државе, јер је она, иако најстарија модерна држава у овом делу Европе, суочена са бројним егзистенцијалним искушењима, ушла у зону опасности по сам опстанак. Разуме се, нису само политичке странке позване на такав историјски задатак, али су оне по природи ствари у модерним политичким временима идејно, програмски и организационо најопремљеније за деловање у том правцу. Од како су у Србији странке обновљене и успостављен вишестраначки систем, само је ДСС остао са јасним и чврстим програмом и политичком вољом државотворног карактера. Ова политичка чињеница, ма колико значајна за карактеризацију странке, није добра ни за Србију ни за српски народ генерално, утолико пре што се Србија уместо у државу нормалног политичког плурализма и парламентарне демократије претворила у државу необичног, готово безбројног мноштва „политичких играча”, чији је једини циљ сопствено позиционирање у магловитој структури моћи, власти и утицаја којима се не види ни порекло ни правац.

Посебност Странке у суочењу са питањем Косова и Метохије

Ова претећа несразмера између једне странке јасних политичких вредности и циљева и мноштва више не ни странака већ „коалиција” устремљених на власт као највише политичко добро, најбоље се види у односу према најважнијем и најтежем државном питању Србије – Косову и Метохији. Када се несразмера укрсти за разликом између ове две стране унутрашње политичке сцене у Србији поводом косметског питања, онда се могу уочити размере опасности која са надвија над државним питањем Србије уопште. Основна разлика у третирању питања Косова и Метохије јесте следећа: на једној, далеко претежнијој страни, постоји став и деловање које бисмо могли назвати **опортунистичким реализмом**. То је деловање које обележава

унутрашње прихватање (интериоризација) оцене о „реалности”, наметнуте од стране западних сила. Будући да су највише утицале на стварање „реалности” какву су пројектовале у јужној српској покрајини, природно је да ће оне својим средствима убеђивања, такву, силом наметнуту реалност, интерпретацијски довести до краја и убеђивачки је наметнути као довршену и самим тим једину могућу реалност. Унутрашњи политички „играчи” у Србији ће, потом, прихватити ову нужност косметске реалности као реалан оквир свог деловања. Они се при томе неће питати, или ће то све мање чинити, да ли је реч о нужној реалности или, пак, о реалној симулацији, већ ће *ојорђунисџички* усвојити тумачење јачег као оквир сопствене политичке улоге.

На другој, далеко мање заступљеној страни, имамо став и деловање које бисмо могли назвати **вредносно-политичким реализмом**. Укратко, ова се позиција заснива на политичким циљевима вредносног а не инструменталног карактера, као што су државна сувереност, слобода и демократија. Такав вредносно-политички оквир представља основу и циљ политичког деловања, али он у конкретном случају Косова и Метохије није нереалан, тј. реално-политички утопистичан, већ кореспондира са много чвршћом политичком реалношћу него што је случај са делатним оквиром опортунистичког реализма. Док креатор овог другог мора да ствара нове чињенице на „терену”, а уколико то не успе у довољној мери мора да их измишља (имагинира) и намеће, дотле вредносно-политички оквир већ располаже како историјским тако и емпиријским чињеницама – културно-верским, правним, имовинским, економским, демографским, политичким и другим – које му реално иду у прилог. Из тог угла посматрано, политичка предност на терену коју има тумач нетом креиране, и то уз помоћ голог насиља, и стално намећане реалности може се с правом сматрати акциденталном и пролазном. Али, у том случају све зависи од домаћих играча који су у Србији данас неравнотежно распоређени на штету њених државних интереса. На површини ствари посматрано, овакав распоред последица је само тога што у Србији данас преовлађује инструментално а не вредносно прихватање државног интереса.

Демократска странка Србије једина је као странка имала воље и снаге да државни интерес Србије поводом Косова и Метохије држи високо на нивоу политичког циља, а не пуког средства. Реч је, наравно, само о видљивим и организованим политичким учесницима у периоду од две деценије. У том периоду странка није била усамљена у свом ставу према Косову и Метохији ни када је била у опозицији ни када је била у власти, ако се политички спек-

Војислав Коштуница,
Слободан Самарџић
и Леон Којен у
Уједињеним Нацијама

Мултимедијални пројекат „Kosovo Compromise” који је подржала Влада Србије

тар Србије погледа не само по површини него и по дубини. Њена косметска политика имала је одувек, у овом раздобљу, већи број присталица и пошто-ваоца него гласова на парламентарним изборима. Ова разлика последица је стално пратећег феномена у друштвима која пролазе кроз државне земљотресе, какво је српско за време о којем говоримо. У таквим временима унутар великих друштвених групација страх од неизвесности јачи је политички чинилац од рационалног реаговања на осетљива питања државног интереса. Другим речима, људи су тада подложнији политичким манипулацијама него у тзв. нормалним временима. Самим тим, веће су убеђивачке шансе политичког становишта опортунистичког реализма него вредносно-политичког реализма, и иначе, а не само у конкретном питању Косова и Метохије. То, међутим, ни у једном тренутку није поколебало Демократску странку Србије да у читавом овом периоду доследно заступа своју јасну и принципијелну позицију о Косову и Метохији.

Политички програм на делу – први период власти

Свој практичан однос према питању Косова и Метохије ДСС је могла да искаже у пуној мери тек када је дошла у прилику да у ту сврху користи средства државне власти. И тај период (2000–2008) може се поделити на временски део када је странка могла да утиче само преко савезне власти (2000–2002)

и период када је остваривала директан утицај преко републичке владе и парламента (2004–2008). У првој од ове две временске целине ДСС је максимално користила институције власти у којима је испољавала политички утицај како би се формулисала државна политика и стратегија о јужној покрајини после демократских промена у земљи. Институција Председника Републике (СР Југославије) била је центар ових активности. Све до оснивања Координационог центра за Косово и Метохију (август 2001) државна политика о овом питању водила се претежно преко кабинета Председника Републике. У ту сврху успостављена је сарадња кабинета са постојећим телима, која су и у претходној структури власти била задужена за ово питање – Комитетом Савезне владе и Комесаријатом за избеглице Владе Србије.

Два су задатка била примарна у овом периоду стварања нове државне политике за КиМ. Прво, суочити представнике међународне заједнице, међу којима су доминирали чиниоци западних сила, са јасним и чврстим ставом нових власти у Србији и СР Југославији да се решавање овог питања мора кретати у оквирима правних начела и норми међународног и унутрашњег права. Друго, пружити максималну државну подршку и економско-социјалну помоћ Србима и другим неалбанским народима у покрајини, који су у претходних година и по дана доживели терор неслућених размера већинског албанског становништва и то у присуству бројних међународних мировних снага. Поред многобројних активности на међународном плану, као и унутар покрајине, преко којих су западни чиниоци могли да закључе у ком правцу се креће будућа државна политика Србије када је о овом питању реч, кабинет Председника Републике организовао је и стручну групу (пролеће 2001) за амендирање оквирног документа привремених институција самоуправе у покрајини (тзв. привременог устава Косова). Иако ови амандмани нису били усвојени на радној групи у покрајини којом је руководио представник правног одељења УНМИК-а, они су представљали снажну поруку Србима у покрајини да нису дужни да прихватају документа која нису одобриле власти Србије (СР Југославије), што се од тада па надаље претворило у правило њиховог политичког понашања.

После оснивања Координационог центра за Косово и Метохију, у чему је знатну улогу одиграо кабинет Председника Републике, оперативна политика државе пренета је на ово тело. За све време његовог деловања, до фебруара 2003, кабинет је знатно утицао и давао политички тон његовом раду. То се посебно односи на период преговарања, усвајања (новембар 2001) и примене посебног Споразума између власти Србије и СР Југославије с једне и УНМИК-а с друге стране о сарадњи у области животних питања Срба у

покрајини. Тим споразумом успостављена је институционална веза две стране поводом примене Резолуције 1244 (1999) чиме је наша земља на широком међународном плану показала чврсту вољу да поштовањем Резолуције 1244 очува свој државни суверенитет и територијални интегритет.

Политички програм на делу – други период власти

Када је формирала републичку владу марта 2004. године, ДСС је располагала далеко већим маневарским простором у политици око КиМ него што је то био случај током 2001. и 2002. године. На самом почетку ове владе албански терористи су организовали и спровели једнократну и масовну акцију убијања и протеривања Срба из покрајине, која је трајала два дана (17. и 18. март). Овај терористички чин, уз млако деловање међународне заједнице тим поводом, убрзао је кретање ка решавању статуса КиМ, што је био и циљ кампање масовног убијања и протеривања Срба, уништења њихове имовине и спаљивања преко тридесет манастира и цркава. Уместо да казне Албанце

Слободан Самарџић

Црква у Подујеву
након напада
17. марта 2004.

због отвореног злочина великих размера, западне силе су, наводно под претњом нове ескалације насиља, решиле да убрзају процес решавања будућег статуса КиМ, што је већ код многих од учесника на тој страни међународног спектра, посебно код САД, значило дефинисање и реализацију неке врсте независног Косова. Од тада па надаље, овај правац „решења” била је главна детерминанта западне просецесионистичке коалиције, сабране у Међународној контакт-групи, наспрот става њеног јединог незападног члана, Русије.

У то време, Влада Србије сачинила је свеобухватну и јасну стратегију државног деловања којим би се спречила политика свршених чињеница, увелико практикована од стране здружене коалиција западних чланица Контакт-групе (САД, Британија, Немачка, Француска, Италија) и албанских учесника у привременим институцијама самоуправе на Косову. Та државна стратегија имала је следећа обележја:

1) *Међународној олићички гео сираијеије*. Србија је спремна да прионе процесу „политичког решења” (како у Резолуцији гласи формулација за по-

стизање будућег статуса Косова и Метохије) у складу са међународним начелима, правима и добрим обичајима, а посебно у складу са Повељом УН и Резолуцијом СБ УН 1244. У том смислу, платформа Србије ће се састојати од неколико основних елемената: *прво*, свако решење мора поштовати међународно признати и потврђени суверенитет и територијални интегритет Србије; *друго*, потребно је и могуће постићи решење које ће поштовати политичку вољу албанског народа у покрајини да има потпуну самоуправу (*self-rule*) независну од Београда; *треће*, у оквиру будућег статуса Косова и Метохије, статуса потпуне самоуправе, српска заједница ће имати право на своју самоуправу и на директне функционалне везе са остатком Србије; *четврто*, нови статус покрајине надгледаће међународна заједница и она ће бити гарант његовог спровођења у складу са завршним документом; *петто*, могуће је после одређеног броја година преиспитати усвојено решење и изменити га у складу са захтевима страна у поступку по којем се и дошло до решења.

Осим ових општих принципа, који су касније преточени у преговарачку платформу Владе Србије и низ конкретних предлога, Влада је поставила и неколико општих преговарачких критеријума са којима је, такође, упознала релевантне представнике међународне заједнице и западних сила: решење, ако се до њега дође, мора бити компромисног карактера; посредник мора бити неутралан и објективан медијатор преговора; све стране, укључујући и посредничку морају наступати са добром политичком вољом да се право решење пронађе.

2) *Унутрашњеполитички гео стратезије*. Овај аспект опште оријентације Владе заснивао се на градњи унутрашњег политичког консензуса око процеса и циља решавања будућег статуса Косова и Метохије. Место остваривања највеће могуће националне сагласности била је Народна скупштина. И пре отпочињања преговора, Скупштина је донела неколико резолуција о Косову и Метохији које су пратила важније догађаје. Од прихватања до завршетка преговора (новембар 2005 – децембар 2007) Скупштина је донела пет резолуција које су претходиле одређеним фазама преговора и утврђивале политичке оквире њиховог одвијања, или су следиле одређене фазе и усвајале извештаје о њима које су јој подносили учесници у преговорима. Све резолуције биле су у Скупштини прихватане огромном већином од преко двеста посланика, дакле не само посланика владиних странака, него и опозиционих. Осим тога, јавност Србије била је редовно, истинито и исцрпно обавештавана о току преговора, а учесници су били на располагању меди-

јима кад год су они изразили захтев за додатним информацијама или организовали јавне дебате. Владина платформа за преговоре медијски је била обзнањена почетком маја 2006, свега неколико месеци после отпочињања преговора.

Овој политици градње националног консензуса треба додати и активности Владе око јачања управљачких капацитета Србије у покрајини. Суочена са политиком свршених чињеница на терену, коју су поред привремених институција самоуправе спроводили и представници међународне цивилне и војне мисије, Влада је извела закључак о неопходности активног управљачког присуства у покрајини. Стратегија је била следећа: свугде где живе грађани Србије лојални својој држави треба да допре управљачка рука државе. Ова стратегија била је коначно консолидована са оснивањем посебног министарства за Косово и Метохију у другој влади овог периода – од маја 2007. до јула 2008. године. Тада је учвршћен систем локалне самоуправе и ојачан системом владиних канцеларија широм покрајине за помоћ у свим животним питањима становништва. Области здравства, образовања, соци-

Газиместан, Видовдан
2009. године

јалног и пензијског осигурања одувек су биле у делокругу државне управе Србије; током овог периода била је појачана организација ових јавних служби од одговарајућих министарстава до последњег корисника у покрајини. Државни буџет за покрајину издвојио је повећана средства за побољшање инфраструктуре у областима где живе Срби. Такође, вршена су и улагања државе за развој мале привреде и побољшање медијске инфраструктуре.

Ове мере су отвориле наду Срба и појединих других неалбанских заједница у покрајини за живот у држави коју сматрају својом и које се нису одрекли и у далеко тежим животним приликама. Све то је подржавало општу атмосферу нелојалности према привременим институцијама самоуправе као практично монополисаним албанским институцијама. Нелојалност је посебно изражавана бојкотом свих избора за ове институције које је организовао УНМИК, уз садејство самих привремених институција. Најзад, када је Србија организовала изборе на свим нивоима, и у покрајини у исто време када и у остатку Републике, 11. маја 2008, резултат је био крајње јасан и упозоравајући: на те изборе изашло је 54% уписаних Срба, који су гласали за Скупштину Србије, а у 24 косметске општине изабрали своје локалне представнике власти као део система локалне самоуправе Србије.

Иако је у овом периоду (2004–2008) ДСС била чланица две коалиционе владе, може се слободно рећи да је косметска политика била креирана у овој странци, а спровођена преко Владе као целине. Догађало се, међутим, нарочито у периоду од 2007. до 2008, да су коалициони чланови, не рачунајући Нову Србију, више одмагали него помагали спровођење ове политике. У њима је протоком времена преовлађивао дух опортунистичке реалности, из чије визуре је политика ДСС-а постала рискантна и скупа. За политички карактер који су све више испољавали, боље је било прилагодити се јачем, а то су западни „партнери”, и у тако наметнутом а добровољно прихваћеном оквиру одрађивати оно што је „политички реално”. Највећи промотер оваквог стила био је тадашњи Председник Републике, који је партиципирао у косметској политици Владе као њен кохабитатор у прве три године, а потом и као председник чија је странка учествовала у Влади. Док у првом периоду овај учесник није могао да начини већу штету текућој политици Владе, у другом периоду, када структура власти више није била кохабитациона већ је постала опако коалициона, настала је раселина која се није могла ни санирати а још мање зауставити и која је дефинитивно раздвојила два приступа решавању најважнијег државног питања Србије.

Колапс државне политике и деловање ДСС-а из опозиције

Избори од 11. маја 2008. године и формирање владе чија парола је била „ЕУ нема алтернативе” представљали су сами по себи преокрет у државној политици према Косову и Метохији. Западни чиниоци учинили су све да ДСС оде са власти и да се формира сателитска влада. Једини и искључиви разлог за толики степен уплитања у унутрашње прилике Србије било је питање Косова и Метохије. Албанци су 17. фебруара 2008. прогласили независност Косова, а западне државе у свом највећем броју непосредно потом извршиле су признања овог правно насилног акта. Њихов основни проблем била је Србија и њена политика коју је креирала и водила ДСС. Требало је утицати на унутрашње прилике у земљи до степена образовања већине у парламенту и саме владине коалиције која ће бити лојална њиховој политици насилне сецесије. Основни маневар утицаја и директног уплитања састојао се у придобијању Владе Србије да постепено, корак по корак, изврши више аката којима ће се обавити фактичко признање Косова, после чега ће формално признање бити само ствар логичног завршетка и одговарајућег тренутка. У таквом сценарију, нема ни сецесије ни кршења међународног права, јер свака држава може добровољно да се одрекне дела своје територије, што и јесте био смисао политике коју су креирали западни центри, а потом спроводила Влада Србије.

Зашто је Влада Србије, формирана после избора од маја 2008, прихватила овакву игру? Због чега је била спремна да жртвује део државне територије? Због обећања да ће Србија уколико то учини, брзим кораком кренути ка пуноправном чланству у ЕУ. Данас, четири године касније, свима који верују чињеницама јасно је да је Влада, на челу са тадашњим Председником Републике, који је заправо предводио ову политику, готово комично изиграна у својој наивној калкулацији. Она је обавила све што је од ње тражено да се фактички одрекне Косова и Метохије, а пут до Уније данас је даљи него што је икада био од 2000. године. Када је реч о чланству у Унији, данас је статус кандидата мање него што је почетком прошле деценије била проста географска припадност Европи.

Демократској странци Србије такав исход био је, међутим, јасан истог тренутка када је Влада преузела дужност. О томе говори континуирано деловање Странке током овог мандатног периода Владе. Иако је политички естаблишмент Србије променио начин и стил рада на овом питању, у том смислу што је ову делатност подвргао једном правом арканском режиму, ДСС

је непрекидно указивала на чињенице и погубне резултате ове политике. Главна арена ове делатности била је Скупштина, али су се користили сви расположиви механизми јавног деловања да се јавност обавести о конкретним потезима власти, који су били или сакривани или криво представљани грађанима Србије. У условима заведеног медијског мрака у Србији, највише због косметског питања, није било лако допрети до пажње грађана и у том погледу ДСС је чинила највише што је у таквим условима могла. Рецимо, вишемесечно одбијање председнице Скупштине да питање Косова и Метохије стави на дневни ред пленарног заседања посланичка група ДСС је прекинула посезањем за уставном могућношћу отварања питања неповерења Влади. Тога дана (17. децембар 2008) јавност Србије могла је сазнати готово све о новозапочетој тајној политици тадашњег Председника Републике и Владе у вези са Косовом и Метохијом.

Овај период може се пратити и као период полутајних и тајних активности власти Србије у својој стратегији тихе предаје, с једне, и раскривања ове жалобне тактике од стране ДСС-а с друге стране. Овде је могуће навести само главне тачке ове опскурне политике и њеног јавног раскривања.

Један од првих већих потеза лојалности према новим колонизаторима Косова и Метохије било је прихватање замене међународне мисије УНМИК европском мисијом ЕУЛЕКС. Разлика између ове две мисије је тотална, будући да прва произлази из Резолуције 1244 на којој се заснива међународна управа у оквиру експлицитно потврђеног суверенитета и територијалног интегритета Србије, док друга произлази из правно непостојећег Свеобухватног плана за решење статуса Косова (Ахтисаријевог плана), на коме се заснива процес надгледане независности Косова, тј. насилног кршења суверенитета и територијалног интегритета Србије. Дакле, разлика није само у саставу мисија, већ пре свега у њиховим мандатима. Операција за коју је Влада Србије била задужена састојала се у прању порекла мисије ЕУЛЕКС (Ахтисаријев план) провлачењем те мисије и њеног новог мандата кроз веш машину Савета безбедности УН (новембар 2008). Сва је срећа да то није учињено резолуцијом овог тела, што би свакако био случај да Русија није током јула 2007, дакле у време када је косметску политику водила ДСС, у више наврата одбила укључивање Ахтисаријевог плана у некакву нову резолуцију СБ УН. Овако, нова мисија (ЕУЛЕКС) добила је пролаз на овом форуму УН у форми извештаја Генералног секретара УН, што је далеко од њене уредне правне основе за деловање.

Оно на шта је ДСС нарочито обратила пажњу приликом јавног раскривања политике власти Србије јесте „превара у шест тачака”. То је био наводни услов Србије и тражене гаранције за распоређивање ЕУЛЕКС-а. ДСС је одмах скренула пажњу јавности да документ не постоји и да је реч о делу извештаја ГС УН у којем су само наведени захтеви страна који никога ни на шта не обавезују.

Овај модел политичког шверца био општезаступљен у политици Владе, и посебно тадашњег Председника Републике, према КиМ. Исто је било и приликом потписивања Протокола о полицијској сарадњи са ЕУЛЕКС-ом септембра 2009, документа који до данас нигде није објављен. Модел политичког шверца био је примењен и приликом обраћања Међународном суду правде за саветодавно мишљење поводом Декларације о независности Косова. Све је учињено да се у домаћој јавности остави утисак истрајне и тешке борбе за очување Косова а да се притом, заправо, да знак западним „партнерима” да је са Србијом све у реду. Избор средства – тражење мишљења Суда о документу уместо подношење тужбе против држава (или неке државе егземпларно) које су признале независност Косова, као и формулација питања – о документу (Декларацији) уместо о чину, представљају пажљиво одабрани меки начин да се овај тешки преседан у међународним односима некако одради пред Међународним судом правде. На крају, какав покушај, такав и исход.

ДСС је држала максимално могућу пажњу јавности поводом овог питања, посебно на скупштинској расправи и поводом резолуције која је тим поводом усвојена (јул 2010). Но Влада Србије и тадашњи Председник Републике брзо ће погазити и ову резолуцију прихватањем ултиматума Брисела о тзв. техничком дијалогу Београда и Приштине (септембар 2010), којим је требало привести крају отужну политичку игру постепеног признања. Тек је овај процес био обавијен арканском режијом власти, јер је требало сакрити да се „дијалог” састојао од прихватања Куперових докумената у областима „регионалне сарадње и добросуседских односа Србије и Косова” (дакле, као двеју независних држава). Реч је, конкретно, о питањима тзв. слободе кретања, интегрисаног управљања границом, признавања Косова у регионалним споразумима, међусобном признавању високошколских диплома, уступања Косову од стране Србије катастарских и матичних књига. За све време овог „дијалога”, који је трајао око годину дана, Скупштина је била ућуткана, а једино место разговора био је њен Одбор за Косово и Метохију, где се одиста могла чути поразна истина о деловању Владе и некадашњег Председника Републике. Чланови Одбора, иначе, нису никада добили пре-

говарачку платформу Владе за овај „дијалог”, на чему су инсистирали управо представници ДСС. Због тога је остао мучан утисак да Влада није ни имала преговарачку платформу, будући да је „дијалог” садржински био покривен претходно сачињеним (Куперовим) тзв. договореним закључцима.

Будући да је деловање овог Одбора било под правом цензорском контролом Владе, Демократској странци Србије је преостало једино да јавност обавештава преко својих конференција за медије, што је максимално коришћено али са ограниченим ефектом, јер је Владина рука цензуре достигала сваки извор слободног и истинитог казивања.

Ка закључку: ДСС као чувар државне ватре

Демократска странка Србије не може непосредно допринети решавању питања Косова и Метохије све до поновног освајања средстава власти. Због тога је активиран западни ембарго на учешће у власти ове странке после избора од 6. маја 2012. године. Јер, циљ политике великих западних сила јесте да се трајно замрзне самостална политика Србије у одбрани свог суверенитета и територијалног интегритета. А управо у томе и јесте државна стратегија Србије на којој инсистира ДСС. Уместо замрзавања активности државе она предлаже замрзавање косметског сукоба, што подразумева активирање позитивне политике државе у решавању тог питања.

Четири године пасивне, следбеничке и реактивне политике некадашњег Председника и претходне Владе Србије происходиле су ненадокнадивим губицима државних интереса. Све да је Србија и напредовала у европским интеграцијама, губици би били ненадокнадиви, јер у случају губитка Косова и Метохије праве компензације не би ни било. Али, чак и у том погледу, са становишта политике компензације која је била блиска досадашњим властима Србије, лако је забележити велики државни подбачај. А он је директна последица стратегије да ЕУ нема алтернативу. Јер, ако нешто нема алтернативу, онда нема ни цену. Значи, та ће се политика водити и ако се изгуби Косово и ако се изгуби у европским интеграцијама, јер напросто нема алтернативу. Тако се политика „и Косово и ЕУ” нужним начином претворила у резултат „ни Косово ни ЕУ”.

Овакав резултат је неизбежна последица становишта опортунистичког реализма у домаћој косовској политици. Ако противник, нарочито онај који има колонијалне намере, види да си спреман да жртвујеш све зарад неке

његове концесија, неће ти приуштити ни ту концесију, јер тада и она, ма колико мала, добија већу цену. И тако се улог у отимању Косова и Метохије на страни Србије повећава, а на страни западних сила аликуотно смањује. Отуда стално нови услови за напредовање Србије у европским интеграцијама. Распоред и стање међу политичким странкама Србије данас су такви све док ДСС не дође на власт, или, пак, све док бар још нека релевантна политичка снага не усвоји становиште вредносно-политичког реализма.

Најзад, колико је ово становиште изгледно да обнови позицију и стратегију Србије у борби за остваривање њених кључних државних интереса? После четири године официјелног политичког нихилизма изгледи овим поводом сведени су на малу меру. У тој мери основни активистички чинилац јесте постојање ДСС са својим државним програмом политичке и војне неутралности, у којем су садржане све важне компоненте нове политике у областима међународних односа, економског развоја, јачања правне државе и демократије и културне обнове. Таквој програмској могућности опште обнове државе изнутра, повољно кореспондирају савремене глобалне тенденције мултиполаризма и општег уравнотежења моћи.

Косово и Метохија је већ дуго проблем међународне политике. Али, ма колико ово било тачно, оно никада неће престати да буде и питање унутрашње политике, бар када је о Србији реч. О томе на негативан начин говори став великих западних сила да питање не може да се скине са (њиховог) дневног реда све док Србија не призна независно Косово. Ова велика потенцијална могућност може се искористити на два начина: признањем или непризнањем Косова. Први начин, као што смо видели, подразумева улог државне енергије у слику о непризнању иза које стоји процесни фактицитет признања. Тек други начин, стварно непризнање, може преусмерити државну енергију у правом правцу, за који бар за сада само Демократска странка Србије има спремну политику.

Одговор ДСС – Косово
је Србија

Драган Јочић

За Србију

Обраћање на Свечаној академији
поводом 15 година ДСС, 26. јула 2007.

После петнаест година постојања Демократске странке Србије с пуним правом може да се каже да сваки грађанин наше земље зна да смо странка која има свој интегритет и која има свој чврст карактер. А то значи да људи који чине ДСС искрено верују и искрено се боре за идеје наше странке. Та приврженост, од првог дана, све ово време постојано живи у ДСС и она нас је учинила да данас будемо снажна државотворна странка.

Ја верујем да дуготрајно и искрено човек може да се бори само за истинске идеје, као што су идеје на којима је основана Демократска странка Србије. Нисмо дозволили да се располутимо и прихватимо или искључиво демократски или искључиво национални принцип. Пошли смо тежим путем и одлучно и подједнако бранили оба принципа, знајући да је то прави државни интерес Србије. Због тога смо свесно, веома често били принуђени да трпимо губитке на штету Странке, али смо знали да је то, дугорочно, једино исправно и добро за Србију. И у самом имену Странке све је речено и све спојено како треба, и демократско и национално.

Демократска странка Србије – то је показала у ових петнаест година – гаји и искрену љубав према Србији и ми, једноставно, волимо своју земљу. На нашим скуповима видео сам једну од најбољих порука које изражавају политику ДСС, а која једноставно гласи: „Зато што волим Србију”.

Не може бити никако случајно, већ произлази из саме природе наше странке, што је ДСС Србији подарила право државника, истинског и демократу и патриоту, Војислава Коштуницу. Сваког дана када чујемо да је неко напао Војислава Коштуницу – поуздано можемо знати да је Коштуница урадио нешто добро за Србију. Судбина правих државника је да их политиканти непрестано и острашћено нападају, покушавајући да се пореде са држав-

Драган Јочић након
усвајања Устава
Србије

Војислав Коштуница,
Драган Јочић и
Александар Поповић

ницима. Нека наставе, али се морају помирити са чињеницама да је председник ДСС Војислав Коштуница победио Слободана Милошевића, да је два пута заредом председник Владе Србије, да је одлучујуће допринео да Србија има демократски Устав и тако редом.

Рекао сам да је снага Демократске странке Србије у њеном државотворном програму и људима из целокупне страначке организације који имају огромну вољу да се боре за нашу политику, да се боре за Србију. Ми прихватамо да у савременом политичком животу маркетинг има своју улогу, али идеје и људе који чине Демократску странку Србије ништа не може да надомести и замени. Наравно да се могу пронаћи мане и недостаци у раду Странке, и сами често о томе расправљамо и сигурно је да ћемо стално радити на организационом и техничком усавршавању. Ипак, данас, када слаavimo петнаест година Демократске странке Србије, важно је истаћи да је време показало да нашу странку красе истинске врлине које се огледају у нашој доследној борби за државне и националне интересе Србије.

Поменуо бих посебно и један од наших важних циљева. Сигурно је да се за ДСС у Србији везује идеја о владавини права и поштовање закона. У суштини ових идеја налази се заправо правда, а наш народ има наглашен осећај за правду. И ако су грађани Србије показивали велико стрпљење када је реч о побољшању њиховог животног стандарда, знајући кроз које је све објективне проблеме пролазила наша земља, онда их са пуним правом пече свака неправда и бахато пљачкање државе. Спроводећи своју политику, Демократска странка Србије чини све што је у њеној моћи да се правди приведу сви који су се огрешили о закон, а посебно они који су сматрали да су недодирљиви и да су изван закона.

Знамо и верујемо да је Демократска странка Србије у ових петнаест година показала да је заиста најбоља странка и да смо увек спремни да националне и државне интересе ставимо изнад страначких. То нас обавезује да, уз дужно уважавање свих политичких странака које поштују Устав Србије, удвостручимо наше напоре и придобијемо подршку грађана Србије за државотворни програм Демократске странке Србије.

Србија зна шта смо све до сада добро урадили и Србија зна колико велики посао нас још чека. Петнаест година Демократске странке Србије права је прилика да сваки наш члан и цела странка сагледа праве размере снаге и величине ДСС. Петнаест година се боримо за Србију и, уз све тешкоће, видимо да ипак Србија побеђује. Демократска странка Србије ће увек остати верна темељним вредностима на којима је настала, а то значи да ће увек остати верна државним и националним интересима демократске Србије.

Двадесет година Демократске странке Србије

Аутор ових редова је последњи пут писао сличан текст пре пет година, када смо обележавали петнаест година од стварања Демократске странке Србије. Сада, када се ближимо дану у коме смо, пре две деценије, у Дому синдиката, као слободни људи, својом слободном вољом, без трунке патетике и личног интереса, створили странку чијој идеји дан-данас припадамо, свестан сам да ће све оно што ћу у наредних неколико пасуса исписати бити битно другачије од претходног текста.

Пре петнаест година сам писао о томе како је било радити и живети у првој влади Војислава Коштунице, оној влади за чије је време Србија била стабилна држава, држава која је јасно и чврсто бранила свој територијални суверенитет и националну част, држава у којој су институције биле стабилне и колико је год то могуће независне, држава у којој су из године у годину расле и директне стране инвестиције и бруто друштвени производ, држава у којој су медији критиковали рад владе (која је била боља од оних памтивих пре, и нарочито ма које владе после) више него икада пре и икада после. Србија је тада била држава у којој су извесност и предвидивост исплаћених плата и пензија, понекад спорог, али сигурног напретка, заменили грч непознате сутрашњице. Србија је, под првом владом Војислава Коштунице, била земља реда. Била је земља новог Устава.

Пет је година прошло од тада. У највећем се броју земаља није догодило готово ништа. Писци њихових историја ће, када историје буду писали, преписивати уобичајене, википедијске податке о премијерима, председницима, понеком спортском успеху, земљотресу или авионској несрећи. Србија није имала тај луксуз. И мада сам свестан да би овај текст требао да буде непристрасно сведочење свега што се у последњих двадесет година догађало, он то не може бити. Његов је аутор субјективан, учествовао је у свим страначким успонима и падовима, побеђивао са странком, са њом и грешно. Коначно, тешко је писати текст који ће бити потпуно очишћен од свакодневице,

Александар Поповић

од свега онога што су последњи, тек окончани избори, са собом донели. Избори на којима је, за разлику од готово свих других учесника, Демократска странка Србије наступила не кријући се, не покушавајући да маскира своје страначко име разним називима, залагањима за преокрете, боље животе, покретања. Избори на којима је наша странка наступила без коалиционих партнера, а са потпуно јасном политиком и поруком.

Пет година од одласка владе Србије у којој је већина министара била из редова Демократске странке Србије, Србија је земља у којој, по речима членика неких странака, у Народној Скупштини седи 229 проевропских посланика. У праву су, али је то само део истине, не и цела истина. Двадесет година након што смо основали Демократску странку Србије, Народна Скупштина Републике Србије броји 250 посланика. Разлику између укупног броја и броја проевропских посланика чини 21 посланик који није проевропски. Двадесет и један посланик коме бриселска Rue de la Loi није најважније место на свету, није савремени Акропољ. Двадесет и један посланик који не сматра да је бриселска бирократија концентрат свог знања који постоји под капом небеском. Двадесет и један посланик који воли Метерлинка и ван Дајка, али изнад свега воли своју земљу. И, да закључим, и да у складу са вољом и логиком оних који су 229 посланика назвали проевропским, довршим мисао од које су се они уплашили, у Скупштини Србије постоји двадесет и један просрпски посланик. Двадесет и један посланик Демократске странке Србије. Пишем и говорим то, поносан на чињеницу што је та мањина у Скупштини, мањина посланика странке којој припадам.

Није то ни први ни последњи пут да смо у мањини, није то ни први ни последњи пут да смо готово сами. Наших је двадесет година заправо обележило то што нисмо правили труле компромисе, што смо следили свој пут, био он мањински или већински, наилазио на подршку или осуде. Били смо, тако, мањина 1993, када смо први пут самостално изашли на изборе, и по суду тадашње тзв. „демократске јавности” нарушили јединство демократског блока, који на тим изборима није ни постојао. А толико смо били по вољи тадашњем режиму, да само нашег кандидата социјалистичка већина у Народној Скупштини Републике Србије није изабрала у Веће Републике Скупштине Савезне Републике Југославије, па нам је тако, готово на самом почетку, украден мандат. Није то било последњи пут. Практично да није било скупштинског сазива у коме Демократска странка Србије, на различите начине, није након конституисања остајала без својих, од грађана Србије изабраних, посланика. За разлику од свих других странака које су барем једном,

Плакат изборне кампање 1993. године

између избора, своју скупштинску групу увећавали, ми никада отимању туђих мандата нисмо прибегавали. И по томе смо јединствени.

Били смо сами и када смо у већини градова и општина 1996. изашли самостално на локалне изборе, јер је тадашњој коалицији „Заједно” било добродошло наше чланство и подршка на савезним изборима, али никако нисмо били добродошли на истовременим локалним изборима. Били смо сами и када смо, као једина опозициона странка 1999, за време НАТО агресије на Савезну Републику Југославију, јасно рекли да је агресија – агресија,

Изборна кампања
2012. године

а да је убијање земље – убијање земље, и да тај став нема никакве везе са нашим односом према тадашњем режиму у Србији. Били смо сами када смо, за време агресије, на предлог странака тадашњег режима да Србија тражи приступање Савезу Русије и Белорусије, гласали уздржано, за разлику од преплашених посланика других, тада опозиционих странака, који су тада, без размишљања, похрлили у овај савез, на исти начин на који данас хрле поприлично расклиматаној Европској унији. Коначно, били смо једина странка која до октобра 2000. никада и ни на који начин није сарађивала са режимом странке која је настала формалном трансформацијом Комунистичке партије Србије.

Једини смо, у општој опијености 2000. и 2001. године, говорили да је Србији потребна промена система, а не режима, да је потребно да институције буду независне од сваке власти, а медији слободни, једини смо били против кризних штабова, ломљења и паљевина, једини смо веровали у владавину закона и у то да свако мора да одговара у складу са законом за све што је починио, или није починио. Једини смо дигли глас када је до главе шишана девојчица чији је једини „грех” био у томе што је била ћерка високог функционера једне владајуће странке. Наш је глас остао и тада усамљен. Сви су европејци, сви борци за људска права ћутали.

Коначно, депеше „Викиликса” нам јасно говоре о томе да смо остали сами не само у нашем односу према Косову и Метохији, већ у нашем односу према сопственој земљи, према свима онима који су је градили, који су за њу гинули, према онима који ће доћи иза нас. Једини смо, „Викиликс” то сведочи, говорили јавно оно што мислимо, и за разлику од свих других, ниједан наш разговор са представницима амбасада оних држава које су албан-

ску државу на Косову признале није почињао извињавањима због јавно изнесених ставова. Ни у једном разговору, у четири ока, нисмо износили другачије ставове од оних које износимо јавно. Нажалост, само смо ми такви. Нико други није.

Ових смо се двадесет година мењали. Старили смо, постајали искуснији, мање нестрпљиви, али и постајали чвршћи у својим уверењима. Сањали смо понекад будни, знајући да сањамо, али бивајући јасно убеђени да снови одсликавају Србију какву желимо, Србију каква ће једног дана бити. Наши су ставови, у свим историјским преокретима којима део света у коме живимо обилује, увек имали једну константу. Увек смо пре свега размишљали о томе шта је интерес наше земље и нашег народа, исказивали ставове који су само и једино били истина.

Волимо слободу. Верујемо да она захтева и одговорност. Верујемо у критику. Верујемо у истину. У своју снагу. У своју памет. Верујемо да имамо право да размишљамо својом главом. Верујемо да, због одговорности према својој земљи, морамо да говоримо оно што видимо, оно што је истина, чак и када је та истина непријатна. И верујемо да немамо право, ако своју земљу волимо, и за њу маримо, да попут нојева, забодемо главу у песак и правимо се да не примећујемо све оно што свако разуман мора да примети.

Александар Поповић

Сасвим су јасне истине. Косово и Метохија ће бити део Србије док ми показујемо да нам је до њега стало и док се за Косово и Метохију боримо. Сви они који верују да на територији Србије постоји албанска држава, практично не признају нашу земљу, не поштују њен Устав, и јасно и једноставно, ма колико писцу ових редова било жао да то констатује, Србији нису пријатељи. Пријатељи су они други, они који нашу државу и њен суверенитет поштују. И јасно је, хајде и то да напишем, да Европска Унија, кроз мисију Еулекс, подржава стварање албанске државе на територији Србије. Јасно је данас да, кроз такозване преговоре у Бриселу, Европска Унија жели да Србија мирно и тихо, без много помпе, да све атрибуте државности такозваној држави Косово. Да се признају дипломе, личне исправе, да авиони могу да несметано лете преко остатка Србије, да се признају регистарске таблице, да се на административној линији обавља гранична контрола, да се каже да на сваки начин да Албанија и Србија нису суседне државе, да се предају енергетика, телекомуникације, да се Србија сагласи са чланством у спортским, телекомуникационим, културним... међународним организацијама. И знам, наравно, да за сада нико од Србије неће тражити формално признање Косова. Тражиће све друго осим признања, са надом и вером да ће Срби и српски званичници понављати мантру да нам признање, ето, нико не тражи, и да је све у свему, све то сјајно. А онда ће, једног јутра, неко, у тој и таквој Европској унији, рећи да је време да Србија прихвати реалност, јер, је, ето, лепо, све осим признања већ прихватила.

Двадесет година након што смо основали Демократску странку Србије, сасвим је јасно да нико не уме да каже где ће Европска унија бити за пет или десет или двадесет година, да ли ће, и у којој форми постојати. Нико не може да каже ни колико ће трајати пут Србије ка тој Унији за коју не знамо да ли ће и како постојати. Нико не може да каже ни да ли ће Србија незнано постојећем и незнано далеком циљу икада стићи. А на том путу се од Србије сваког дана тражи да плаћа најстрашнију могућу цену. Да се не ради о нама, да се ради о некој далекој непознатој земљи, о народу чију судбину посматрам без икаквих емоција, рекао бих свакоме ко ме за судбину те земље и тог народа пита, да прочита Домановића. И све би било потпуно јасно. И све данас јесте јасно.

Због свега о чему сам писао, и о чему нисам стигао, или био довољно паметан да неки ред напишем, Србији је потребна промена државне политике. Србија треба да размишља о себи, а не о другима. Србија треба да је, у својој политици и свом животу, омеђена само осећањем за част, морал и поштење, и сопственим интересима. Србија изнад свега мора да буде сло-

бодна. И зато данас, двадесет година након што смо основали Демократску странку Србије, можемо са поносом да кажемо да смо јасно формулисали српску политику, а не евроунијску политику са помало мириса Србије, да смо јасно рекли шта је у српском државном и националном интересу. Желимо слободну, политички и војно неутралну Србију, која ће, уместо безалтернативних маглуштина, пред собом имати чист и јасан пут развоја и сарадње са сваким ко са нама, као слободним људима у слободној земљи, жели да сарађује.

Коначно, док пишем овај текст, сећајући се многих дивних и великих људи који су својим радом обогатили, оснажили и утемељили Демократску странку Србије, а који данас међу нама нису, потпуно сам уверен да би ову политику, политику слободне, неутралне Србије, они, свако размишљајући својом главом, и свако са својом аргументацијом и логиком, подржали. Мене, а верујем и све нас, то чини само јачим. И чиниће нас, наша дела и наша уверења, све јачим и успешнијим у годинама које долазе. Уосталом, одлична ирска хард рок група Thin Lizzy давно је отпевала песму чији рефрен описује године које су пред нама: „We will be strong, and getting stronger every day”.

Ненад Поповић

Развој домаће привреде – гарант очувања политичке неутралности

Демократска странка Србије се од свог оснивања руководила принципом да је борба за највише националне и државне интересе најтешње повезана са снагом српске привреде и растом животног стандарда свих грађана наше земље.

Такву политику су потврдиле владе Војислава Коштунице у периоду од 2004. до 2008. године, када се Србија од санкцијама девастиране земље претворила у економског лидера западног Балкана, уз највећи економски раст у последњих 20 година.

Средином 2008. држава се, међутим, суочила са двоструком опасношћу: власт је формирала коалиција странака која је нову политику Србије формулисала догмом „ЕУ нема алтернативу”, а свет је захватила снажна економска криза.

Демократска странка Србије је као опозициона странка прва у Скупштини Србије указала на озбиљне последице једносмерне спољне политике и таласа економске кризе уколико нова влада хитно не донесе пакет стратешких мера за одбрану домаће привреде.

Владајуће партије су, с друге стране, кризу називале шансом за развој. Зато је ДСС, увиђајући неспособност власти да разуме природу и снагу надлазеће кризе, донела одлуку да припреми стратешки економски документ који ће, ослањајући се на политику неутралности, представити конкретне, реалне, санационе, али и дугорочне развојне мере као одговоре на сваку потенцијалну претњу по урушавање економске стабилности Србије.

Формула за успешну израду овог документа била је у спајању науке и праксе, односно у умрежавању водећих српских економских теоретичара и професора са људима који имају дуго искуство у привреди.

Експертски тим детаљно је анализирао историју Србије у последњих пола века како би уочио закономерности и открио историјске околности које су довеле до развоја домаће економије у том периоду. Проучио је и економске програме Сједињених америчких држава, Немачке, Француске, Руске Федерације, Аустрије, Велике Британије, земаља Блиског истока... Програм је рађен са деценијском визијом, али са оперативном реализацијом за период од три до пет година. Намера странке је била да овај документ буде списак конкретних мера за опоравак српске привреде а у исто време и својеврсни уџбеник економије.

Резултат дугог и темељног рада, координисаног у оквиру Економског савета ДСС, који броји више од 50 чланова, 15 ресорних одбора и на десетине координатора локалних економских активности, био је **„Програм развоја Србије у условима економске кризе 2009 – 2012.“**

Главна порука програма била је да се из кризе не може изаћи само штетњом, да је потребна боља инвестициона клима како би домаћи и страни улагачи покренули развојни замајац. Предвидели смо значајно ангажовање државе у време трајања кризе, јер је био очигледан недостатак тржишних механизма који би одржали стабилност на домаћем и међународном плану.

Одлука Владе Србије из 2009. године о једностраној примени Прелазног трговинског споразума са Европском Унијом, односно Споразума о стабилизацији и придруживању, била је вишеструко штетна за домаћу привреду, због чега смо у програму предложили да се уведе мораторијум на ту штетну одлуку. Нажалост, једнострана примена је важила пуних годину дана, током којих је затворен велики број предузећа која нису могла да издрже конкуренцију из ЕУ, вишеструко субвенционисану, посебно у области пољопривреде. Такође, смањивањем царина, српски буџет је ускраћен за више стотина милиона евра, а да ниже царине нису утицале на ниже цене због недовољне конкуренције на домаћем тржишту.

И док је ДСС указивала на потребу да се формира интервентни фонд од најмање милијарду евра за подршку предузећима погођеним економском кризом, а чија би сврха била да финансира санационе програме у привреди, влада је дозволила да више од 300.000 људи остане без посла.

Иако је странка у Скупштини Србије редовно указивала на опасне последице економске кризе по домаћу привреду и предала јој „Програм развоја Србије у условима економске кризе 2009–2012.“ са конкретним мерама и решењима, влада није хтела да их прихвати.

Тек када се 2012, последње године свог мандата, суочила са реалношћу, власт је покушала да примени више економских идеја из програма ДСС.

Било је, међутим, прекасно јер је влада са применом каскала пуне три године и самим тим ефекат мера није био адекватан.

Србија је тако, захваљујући погрешној политици владе, доспела у веома тешку економску и социјалну кризу која је претила да уруши привреду и већину грађана гурне у сиромаштво.

Као национално одговорна странка ДСС је у фебруару 2010. донела **Декларацију о економској будућности Србије** која је понудила критичку анализу постојећег стања и основне смернице економских кретања наше земље у будућности. Народу смо рекли истину, да ће излазак из дубоке и тешке кризе бити мукотрпан, дуг и поступан, који можемо да остваримо само уз дајући се у сопствене снаге и великим заједничким трудом свих грађана Србије.

Ова декларација била је основа за настанак новог стратешког документа. Србија се нашла у ситуацији да власт нема решења за проблеме до којих нас је добрим делом сама довела. Зато је ДСС одлучила да понуди нов програм, економску алтернативу за нашу привреду, али и амбијент који је привлачан за долазак страних улагача. Неопходно је било реформисати тржиште рада и капитала, понудити ефикасне мере подстицаја привреди и пронаћи економске партнере нашим компанијама који су спремни да и у условима кризе улажу у производњу.

ДСС није хтела да допусти да у Србији цену изласка из кризе плате они који трпе њене најтеже последице. Не могу обични грађани да сносе терет погрешне економске политике, закаснелих одлука и несугласица, а наша деца да враћају кредите којима се надокнађује пад прихода и инвестиција државе.

Зато је ДСС представила **„Програм развоја Србије 2010 – 2015. године“** у коме су постављена три кључна циља: нова радна места, развој домаће привреде и раст животног стандарда.

Приоритет је дат активној улози институција државе у стварању услова за убрзани привредни развој, стварање повољног инвестиционог амбијента, заштити стандарда становништва кроз запошљавање и очување постојећих радних места, као и социјалној солидарности као услову за друштвену стабилност и развој демократије.

У програму смо предвидели улагање у четири кључне привредне гране: грађевинарство, енергетику, пољопривреду и инфраструктуру. Зашто смо тада истакли ове четири привредне гране? Зато што ланчано упошљавају највећи број предузећа из различитих области привреде и запошљавају

највећи број грађана. Покретањем ове четири привредне гране стимулише се потрошња у Србији која је неопходна да би земља изашла из кризе.

ДСС је била тада, уосталом као и данас, једина политичка странка која је израдила економски програм развоја целе земље који је добио највише оцене како домаће стручне и научне јавности, страних експерата и дипломата, тако и политичких противника.

Ипак, схватајући да нема јаке и стабилне Србије ако нема јаких градова и јаке локалне самоуправе, странка је донела одлуку да започне највећи пројекат стратешког планирања на нивоу општина икада урађен код нас. Чланови Економског савета, више од 30 стручњака који нису чланови странке као и 50 привредника из целе Србије израдило је „Локалне програме развоја за 21 град и општину у Србији”. На више од 1.500 страница детаљно је представљено око 500 пројеката за унапређење локалне инфраструктуре, услова пословања, запошљавања и образовања...

Програми развоја Новог Сада, Ниша, Крагујевца, Лесковца, Ужица, Суботице, Ваљева, Зрењанина, Краљева, Чачка, Смедерева, Шапца, Враћа, Кикинде, Косовске Митровице, Сомбора, Пријепоља, Пожаревца, Зајечара, Крушевца и Златибора – Чајетине засновани су на реалности, на познавању стања у привреди, искуству бројних људи који се сваки дан суочавају са великом незапослености, људи који су изгубили посао или га никада нису имали.

ДСС је упутила више од 30.000 писама на адресе широм Србије како би грађани конкретним предлозима употпунили „Локалне програме развоја”. Велики број сугестија данас су део ових докумената који су доказ да као национално одговорна странка ДСС води рачуна о развоју сваког дела наше земље.

Управо зато је део наше стратегије економског препорода Србије и „Програм развоја Војводине” који је је ДСС, уважавајући аутономни положај северне покрајине, израдила крајем 2011, са јасним циљем, да од Војводине направи оно што је она деценијама била, економски најјачи регион у Србији, мотор економског развоја целе земље.

Економски програм за Војводину се наслања на „Програм за развој Србије” и „Локалне програме развоја за 21 град и општину у Србији”, укључујући Нови Сад, Суботицу, Сомбор, Кикинду и Зрењанин. Економски савет је обишао сваки кутак Војводине да би се на лицу места упознао са стањем на терену, саслушао идеје и сугестије грађана и уврстио их у овај програм.

Предложили смо идеје за развој снажне Војводине у којој се Бачка, Срем и Банат равномерно развијају, Војводине у којој цветају пољопривреда и агроиндустрија, Војводине коју покреће нафтна, гасна и обновљива енергија,

Ненад Поповић
на представљању
Програма развоја
Војводине, Нови Сад,
фебруар 2012.

у којој се граде нови путни коридори, Војводине чија инфраструктура оживљава села и градове, Војводине која се успешно бори против неликвидности привреде и незапослености грађана, Војводине која мами туристе својом лепотом, културом и здравим животом, Војводине којом се поноси Србија и која је са поносом у Србији.

Међутим, странка је осим стратешким документима на изазове економске политике земље реаговала и аргументованим наступима у Скупштини Србије, као и осмишљеним акцијама.

Тако је Економски савет, тимским радом ресорних одбора у сарадњи са посланичком групом поднео више стотина амандмана на предлоге економских закона и на тај начин јавно указивао на штетне последице појединих одлука владе.

Како је економска криза са годинама бивала све дубља, Србија постајала једна од ретких држава која и у јеку рецесије земаља у Европи и окружењу није донела план за одбрану од кризе, а странка представила нови политички концепт, концепт политичке неутралности, Економски савет је израдио **„Програм развоја Србије 2012 – 2017. године – Нова индустријализација”**.

Овај програм је део шире слике која чини данашњу политику ДСС-а. Први део те слике је политичка неутралност коју је председник Коштуница представио у књизи „Зашто Србија а не Европска унија”. Када се та два дела споје добијамо јасну и комплетну слику „снажне, економски самосталне, политички и војно неутралне Србије” за коју се ДСС предано бори.

Зато је неопходно прогласити политичку неутралност и спровести конкретне мере за унутрашњи развој земље заснован на економској сарадњи са свима који желе да буду равноправни партнери Србије, јер се окренутост наше привреде само једном партнеру – Европској унији – показала као велика слабост Србије у време економске кризе. Врло је важно да се стога Србија снажније окрене традиционалним економским партнерима, попут Руске Федерације. Неутралност би била излаз из негативне геополитичке ситуације у којој Србија због неког другог доноси одлуке које су штетне по њене интересе. Политички неутрална Србија задржава своју независност и остаје ван интеграционих токова у ЕУ и НАТО – две организације чија је већина чланица нашој земљи јасно ставило до знања да не жели да поштује наш територијални интегритет на Косову и Метохији.

ДСС се у програму залаже за преиспитивање и редефинисање економских односа са Европском унијом посебно када је у питању Споразум о стабилизацији и придруживању. Применом овог споразума Србија је од 2009. до 2012. изгубила више од 500 милиона евра директних прихода од нижих

царина, али је индиректна штета за нашу привреду много већа. То је пре свега додатни губитак радних места и затварање домаћих предузећа која су изложена неравноправној тржишној утакмици са много јачим компанијама из Уније. Уласком у ЕУ наша земља би изгубила и привилегију какву нема ниједна друга држава у Европи, а то је Споразум о слободној трговини са Русијом који омогућава да се 95 одсто производа извози у ову земљу без царина.

Демократска странка Србије дала је значајан допринос очувању и развоју овог Споразума и унапредила односе између Србије и Русије, нарочито у време када су се на челу наше две земље налазили председници Коштуница и Путин. У жељи да ојачају везе и сарадњу додатно поспеше, ДСС и Путинова Јединствена Русија су 2007. потписале стратешки споразум о сарадњи, а крајем 2009. године га учврстиле споразумом о конкретним облицима сарадње.

Једна од главних одредница програма је акценат стављен на развој индустрије и великих привредних система, као и развој малих и средњих предузећа, због чега документ носи назив „нова индустријализација”.

Заједно са књигом председника Коштунице, програм је постао окосница кампање ДСС-а за опште изборе 2012, чији је главни фокус био управо на економији.

Ненад Поповић
на представљању
Локалних програма
развоја.

Сава центар, завршна
изборна конвенција,
мај 2012. године

Грађани су у току кампање у економским идејама ДСС-а препознали „сламку спаса” за излазак из кризе какву дуго не памте. Пружили су нам подршку за идеје о оснивању Развојне банке која би повољним и дугорочним кредитима подржала домаћа предузећа, за оснивање заједничке српско – руске извозне банке која би давала јефтине кредите, са дужим роковима отплате и снижавањем трошкова гаранција за извозне послове, као и за формирање зона од посебног економског значаја у неразвијеним деловима Србије у којима би инвеститори били ослобођени плаћања свих пореза осим ПДВ-а. Разумели су да једино ДСС може да обезбеди капитал из Руске Федерације који би био уложен у производњу и тако створи шансу за нова радна места.

Те јасне и конкретне идеје странка је представила на крајње јасан и конкретан начин, од конвенција пред неколико хиљада људи у Београду до трибина у Каћу и Чумићу, обиласка 33 града и општине у Србији, тематских конференција, разговора са грађанима, привредницима, путем друштвених мрежа...

Стратешка документа ДСС-а, заснована на научном приступу и практичном искуству, прилагођена су најширој публици, од специјалног издања редовног билтена Савета – Економски аргумент, флајера, брошура, промотивног филма и мултимедијалног ЦД ром-а. На сајту Економског савета грађани и стручна јавност свакодневно су информисани о најновијим страначким активностима, али и догађајима из домаће и светске економије. Економски савет редовно одржава седнице и организује економске семинаре.

Да су економски програми ДСС-а реални и оствариви потврдили су и наши политички противници који се нису либили да кључне идеје ДСС-а „позајме”, и нарочито у току изборне кампање представе као своје. Ни аналитичари који нису били наклоњени ДСС-у нису успели да не примете да је ДСС-ов економски програм „...можда наш најбољи страначки програм” и да није „... ни списак лепих жеља, ни надметање у фантастичним обећањима, ни памфлет, већ уистину капитални документ, написан знањем и струком.”

Зато Демократска странка Србије наставља борбу за имплементацију својих идеја. Као државотворна странка свесни смо да је основни предуслов економског развоја и побољшања животног стандарда очување државног суверенитета и територијалног интегритета. Увек ћемо промовисати национално одговорну економску политику, штитити и развијати домаћу привреду а принципом политичке неутралности пружити једнаку шансу свим инвеститорима, било да долазе са Истока или Запада.

У тренутку док настају ови редови чврсто верујемо да је Србији преко потребна синергија политичке неутралности и нове индустријализације – уколико жели да из зачараног круга економске кризе изађе као држава са здравом и конкурентном домаћом привредом. Време ће, као и у претходних 20 година, показати да ли смо били у праву.

Предраг Протић

Демократска странка Србије у борби за Србију и демократију у њој

Прилог написан поводом петнаест година ДСС

У препуној великој сали Дома синдиката у Београду основана је, 26. јула 1992. године, Демократска странка Србије. Нову странку је формирала већа група чланова Демократске странке, која је, нешто раније, неформално основана као група демократа за ДЕПОС. Том приликом, изабрани су привремени органи странке, донета програмска декларација и усвојен привремени статут. За председника странке изабран је Војислав Коштуница. Изабрани су и Главни одбор, од четрдесет чланова, и Извршни одбор. Уводно излагање, у коме је навео разлоге за издвајање из Демократске странке, поднео је Владета Јанковић. Договорено је да се редовна скупштина Странке одржи до краја године.

Од 104 одбора некадашње јединствене Демократске странке 60 се прикључило новој странци. Велики број чланова Демократске странке, чији су се одбори определили да остану у старој странци, прешао је у ДСС и основао одборе нове странке у местима у којима јој цели одбори нису приступили. У тренутку оснивања, већина чланова Демократске странке прикључила се Демократској странци Србије.

1.

Како је дошло до формирања Демократске странке Србије и који су били разлози да се она оснује?

Већ после првих вишестраначких избора, крајем 1990. године, настале су несугласице унутар Демократске странке око тога какву политику, после избора, странка треба да води. Постављало се, на пример, питање да ли

Гласање на првим парламентарним изборима, децембар 1990. године

странка треба да учествује на великом митингу опозиције 9. марта 1991. године. Било је примедби да, за време изборне кампање, ДС није имала одређени став у односу на самог Слободана Милошевића и да се кампања водила више против СПС, него против Милошевића. Постојала су и неслагања око тога да ли, и у којој мери, треба ближе сарађивати са осталим опозиционим странкама, и да ли је СПС, победник на изборима, странка као и свака друга, са којом је, у ограниченој мери, могућан дијалог – како су мислили неки старији чланови, или нешто тако, ни као теоретска могућност, ни у ком случају, не долази у обзир. Први знак отворених неслагања испољио се када је посланик Слободан Вучковић, после демонстрација од 9. марта, потписао извештај већине Анкетног одбора Скупштине Србије у коме се, између осталог, препоручивало, да поново не би дошло до нежељених догађаја попут оних од 9. марта, да треба ојачати и боље опремити снаге безбедности.

Поред ових дневнополитичких размимоилажења, постојала су и два начелна неслагања; однос према комунизму и према националном проблему. Један део чланова тврдио је да сама чињеница што странка није комунистичка довољно говори о њеном негативном односу према комунизму и да то не

треба посебно наглашавати. Међу онима који ће основати Демократску странку Србије преовлађивало је уверење да су антикомунизам и опредељење за демократију неодвојиви и да на томе треба стално инсистирати. У једном делу странке постојала је равнодушност према националним проблемима и веровало се да су они резултат манипулација Милошевићевог режима. Томе насупрот, постојало је гледиште да то што Слободан Милошевић манипулише националним проблемима никако не значи да они и не постоје, и да српски народ који живи ван Србије и на Косову није угрожен. Срби, у тим крајевима, воде борбу за опстанак, и околност што Слободан Милошевић користи њихову оправдану борбу није разлог да се они препусте Милошевићу, који ће их кад-тад издати. За оне који су основали Демократску странку Србије – демократско и национално нису у супротности, него једно без другог не иде. У оба случаја, најодређенији је био Борислав Пекић, који је те дилеме разрешио двема изјавама које ће бити сажета формулација политике Демократске странке Србије, када је реч о односу према комунизму и националном проблему: „Национално и демократско да, национално или демократско не”; и друга, много сликовитија: „Бити демократа, а не бити антикомуниста, то је као бити гурман, а не волети јести.” Нажалост, Борислав Пекић, који је био стварни творац основних идеолошких опредељења

Оснивачка
скупштина ДСС
26. Јул 1992. године

ДСС, није доживео оснивање странке. Умро је 2. јула 1992, неколико недеља пре оснивања Демократске странке Србије.

Могућност да се подвојеност у Демократској странци превазиђе постајала је временом све мања. Одлука да се не учествује на савезним изборима у пролеће 1992, донета са четири гласа већине, указивала је да у странци постоји подвојеност, да постоје две, приближно подједнако јаке струје, и да практично постоје унутар ДС – две странке, да је нестао заједнички језик и да јаз постепено постаје непремостив, тако да је расцеп само питање времена.

Убрзо се указала прилика да се то и изведе. Група која ће основати ДСС била је за то да се приступи ДЕПОС-у, који је био замишљен као широка коалиција опозиционих странака, ванстраначких личности и различитих нестраначких професионалних удружења; страначко крило на челу са председником ДС, Драгољубом Мићуновићем, било је против било какве коалиције са осталим опозиционим странкама. На познатом Видовданском сабору, који је почео непуне четири недеље пре званичног оснивања ДСС, расцеп је био потпун; један део странке учествовао је на сабору, други га је бојкотовао и јавно се, путем странци доступних листова, изјашњавао и против ДЕПОС-а и против сабора.

2.

Оснивање Демократске странке Србије власт није добро примила. Када је странка поднела захтев за регистрацију, што је, дотле, и касније, у другим случајевима, била једна законска формалност, Министарство правде одбило је да странку региструје. Објашњење је било да не могу постојати две странке сличног имена, пошто то може да изазове забуну у јавности. Тадашњи министар правде узео је на себе да у јавности брани ту, у најмању руку, необичну одлуку и још бесмисленије образложење. Тврдио је да одлука јесте правно коректна и да ДСС непотребно политизује случај. Странка је поднела жалбу Врховном суду, али не у Београду него у Новом Саду, и после пуна два месеца отезања, суд је решио спор у корист ДСС и одобрио регистрацију странке. За то време, ДСС је деловала у два правца; водила је спор око регистрације и ширила организацију као да је странка регистрована. Разуме се да је то стање полулегалности стварало странци извесне тешкоће. Када је, пред парламентарне изборе, организован округли сто власти и опозиције – ДСС није добила позив да на њему учествује; позив је упућен тек касније, после протеста ДЕПОС-а. Како се приближавало време избора, било је не-

Предраг Протић и
Зоран Шами

извесно да ли ће странка моћи да учествује на савезним изборима, за које је, без обзира што су и савезни и републички, као и председнички избори, били заказани за исти дан, рок за подношење кандидатуре за савезне изборе, из потпуно нејасних разлога, био краћи него за републичке.

Изборни услови 1992. били су, у неким случајевима, бољи него што су били 1990. године. У неким случајевима, били су неповољнији. На округлом столу, између владајуће странке и опозиционих странака није било сагласности ни око једног битног питања. У једном тренутку, Демократска странка Србије и Српски покрет обнове напустили су преговоре. Пропорционални систем, на који су социјалисти с тешком муком пристали, спремни да га изиграју, давао је опозиционим странкама боље могућности да освоје већи број мандата, него двокружни већински. У исти мах, границе изборних јединица, онакве какве их је предложила Влада, биле су тако скројене да су давале предност социјалистима. Ако је изборни систем, упркос свим недостацима, био бољи, медијски су услови били много гори него 1990. године. На пример, неке раније емисије, као што су представљање странака или сучељавање кандидата, које су пружале опозицији могућност да изложи своја гледишта, биле су или сведене на минимум или потпуно укинуте. Учешће опозиционих странака на државним средствима информисања било је симболично и најчешће се претварало у фарсу. Због свега тога је постојала, унутар Странке, дилема да ли на такве изборе треба ићи. За један део чланова неповољни изборни услови били су разлог због којих на изборе не треба ићи. Тим разлозима супротстављани су други. Без обзира на неповољне изборне услове важно је ући у парламент, институционализовати опозицију и проширити оквире за борбу против режима. Веровало се да ће бојкот неизбежно довести тек основану странку до маргинализације и бити знак нелојалности према ДЕПОС-у.

Како је већина општинских одбора била за то да се иде на изборе, превагнуло је гледиште да одбори изражавају жеље већине чланства Странке и, са једним гласом већине, донета је одлука о изласку на изборе. Како Странка није имала кандидате на листи за Савезну скупштину, добијена је компензација на ДЕПОС-овој републичкој листи. Демократској странци Србије припало је 17 мандата, а после повлачења нестраначких посланика из парламента, још двоје посланика. На председничким изборима, ДСС је позвала чланство да гласа за Милана Панића. На изборима за власт у општинама, опозиција је победила у двадесет општина и ДСС је у тим општинама ушла у локалну власт. На Врачару, Демократска странка Србије добила је председника општине.

3.

Избори за Веће република Савезне скупштине били су посредни; бирале су их републичке скупштине, пропорционално снази посланичких група. Међутим, Војислав Шешељ, у споразуму са социјалистима, поднео је предлог да се посланици за Веће република не бирају пропорционално броју посланичких група, него простом већином. То је значило да опозиционе странке остају без посланика у Већу република Савезне скупштине. Предлог је, гласовима социјалиста и радикала, усвојен. После тога кршења договора и оваквог насиља опозиција је напустила парламент. Касније су се ДС и СПО вратили у Народну скупштину, док је ДСС, упркос притисцима једног дела опозиционе јавности, наставила бојкот.

После сукоба једног посланика СПО са посланицима Српске радикалне странке дошло је до нереди који су се завршили хапшењем Вука и Данице Драшковић. У протестима који су организовале опозиционе странке ДСС је учествовала селективно, процењујући сврсисходност сваке појединачне заједничке акције. Тако је, са осталим странкама, учествовала на протестном митингу на коме је говорио председник Странке. Поред тога, Демократска странка Србије предузела је низ самосталних акција, како у Београду тако и

Митинг на Тргу Републике

у већим градовима Србије. Те акције се нису ограничавале на протесте. Поред низа саопштења и конференција за штампу у Београду, оглашавали су се, на сличан начин, и општински одбори у унутрашњости. Тражила се, због незаконитог хапшења Драшковића, заштита законитости код Врховног суда Србије. Интервенисало се у Министарству правде, Драшковић је посећиван у затвору и на њега се апеловало да прекине штрајк глађу. Странка је упутила и молбу Патријарху да се за Драшковиће заузме. Када је њихов случај дошао пред Народну скупштину, Демократска странка Србије вратила се у парламент да би учествовала у расправи о овом случају. За време бојкота парламента, народни посланици ДСС дали су своје посланичке приходе у хуманитарне сврхе.

Током лета 1993. године успостављена је сарадња са Народном странком Црне Горе. Иницијатива је потекла из Подгорице. По опредељењу српска странка, Народна странка Црне Горе желела је сарадњу са неком сродном политичком странком из Србије. ДСС је била природни избор. У почетку, сарадња је добро текла, што је довело, следеће године, до заједничке декларације двеју странака. Поред тога што је предвиђала тешњу сарадњу Народне странке и Демократске странке Србије, декларација је садржала и погледе на уређење односа двеју република на другим основама него што је то превиђао Жабљачки устав.

Према рату који се водио у Хрватској и Босни и Херцеговини Странка је заузела негативан став. Залагала се за мирно решење сукоба, за преговоре зараћених страна, супротстављала се упрошћеној слици догађаја и тенденцији међународне заједнице да се одговорност за догађаје пребаци искључиво на Србе. Вербална подршка, коју је режим Слободана Милошевића давао владама у Книну и на Палама, тумачена је као покушај режима да се популарише, али та подршка Милошевићевог режима није могла да замагли чињеницу да се српски народ у тим крајевима бори за опстанак и да су они који воде српску политику легитимни представници народа, којима је српски народ дао тај легитимитет на изборима.

Ситуација на Косову, која још није била прерасла у косовски проблем, постала је преокупација ДСС одмах по оснивању. Било је јасно да власти, осим празне реторике, не чине ништа да положај Срба у јужној српској покрајини поправе, зауставе исељавања и онемогуће интернационализацију косовског проблема. Ситуацију је чинила још тежом околност да већина Срба на Косову и даље има неограничено поверење у режим и да не чини ништа да се самоорганизује, очекујући од Слободана Милошевића да реши њихов проблем. Оцењујући да се решење косовског питања не може наћи

тамо где се тражи, да режим није у стању да се носи са проблемима, да корумпирани представници локалних власти сарађују са сепаратистима, ДСС је потражила алтернативу Милошевићу и, у складу са својом националном политиком, почела, не без извесних тешкоћа, да организује страначке одборе у јужној српској покрајини.

Успостављени су и контакти са Равногорским покретом, Удружењем југословенских војника у Другом светском рату, Удружењем политичких затвореника и сличним организацијама. Председник и представници Странке учествовали су у различитим манифестацијама ових организација. Неки чланови ДСС и непосредно су се ангажовали у тим организацијама. Тако је члан Главног одбора ДСС Коста Николић, додуше као приватна личност, био извесно време председник Удружења политичких затвореника, што је показивало и однос ДСС према тим организацијама. Исто тако, успостављени су и блиски контакти са Српском православном црквом.

Током 1993. године, односи у ДЕПОС-у почели су да се кваре, и пред крај године, када су расписани нови парламентарни избори, од коалиције у коју су, годину и по дана раније, полагане велике наде – остало је само лепо име, на које је претендовао Српски покрет обнове. Разлога је било више. У више општина СПО ушао је у отворену, или прикривену сарадњу са владајућом странком, тако да су, током године, увођењем принудне управе у 16 опозиционих општина, социјалисти, уз помоћ СПО, преузели поново власт. У два београдска општина дошло је до раскида коалиције између ДСС и СПО због низа материјалних малверзација одборника СПО. У београдској општини Савски венац, одмах после избора, СПО је направио коалицију са социјалистима – иако је однос снага био такав да се могла створити коалиција опозиционих странака. Вук Драшковић је, позивајући се на изборне резултате парламентарних и председничких избора из 1990, сматрао да СПО треба да има водећу улогу у ДЕПОС-у; отприлике онакву какву је некад имала Комунистичка партија у Народном фронту и да под паролом уједињења опозиције, идејом на којој је настао ДЕПОС и која је била привлачна великом броју опозиционо оријентисаних грађана, све остале опозиционе странке треба да се утопе у СПО. Неслагања око повратка у Народну скупштину после бојкота парламента у пролеће 1993, показала су да за неке озбиљне заједничке политичке акције има врло мало стварних могућности. Демократска странка Србије одлучила је да на изборе иде самостално. СПО је оптужио ДСС да разбија јединство опозиције и више водио кампању против ДСС него против социјалиста. Демократска странка Србије, помало

прецењујући коректност осталих опозиционих странака, позивала је бираче да гласају за опозиционе странке, а не искључиво за ДСС.

Изборни резултат ДСС био је испод очекивања и представљао је извесно разочарање. Странка је добила 7 посланика и по снази била тек пета странка у парламенту. У накнаду за то, самостални излазак на изборе био је начин да се ДСС представи као странка а не као део опозиције, и да измери своју реалну снагу после годину дана деловања.

Социјалисти су, на изборима, поново добили највећи број посланика, али не и већину. Имајући у резерви две странке, радикале и Нову демократију, Слободан Милошевић је, да би се представио као демократски политичар који поштује парламентарни ред, позвао на консултације све парламентарне странке. Све опозиционе политичке странке узеле су учешће у разговорима, осим Демократске странке Србије. Председник ДСС Војислав Коштуница одбио је да оде на консултације и није послао ни свога заступника.

4.

Током 1994. године настављен је рад на јачању страначке организације. Одржаване су трибине и слични јавни скупови. Разговарало се са другим опозиционим странкама. Односи Демократске странке Србије и Народне

Војислав Коштуница
на протесту
9. март 1991.

странке Црне Горе престали су да буду искрени и почели да се кваре. Најблаже речено, „необично” понашање Новака Килибарде према неким предложеним заједничким акцијама и његово све веће приближавање режиму у Црној Гори изазвало је велике потресе у редовима Народне странке Црне Горе, што је оптерећивало и односе између Народне странке и ДСС.

На скупштини ДСС одржаној у јуну 1994 донет је нови Програм, који се битно није мењао све до успостављања демократске власти у Србији. Уместо минималног и максималног програма, прагматичног и начелног, какве обично странке имају, нови страначки програм био је јединствен документ који је та два вида обједињавао. Тако је национални програм Странке, који је представљао неку врсту резимеа дотадашње страначке политике, имао два нивоа. Један је био практична политика ДСС у датој историјској ситуацији; други је представљао њене дугорочне циљеве. Наглашен је њен државотворни карактер. Слично је било и са политичким делом програма. Један део био је начелан и садржао основна демократска начела; други је био везан за дати политички тренутак. Неки проблеми, као што је, на пример, облик владавине, питање које није требало пре времена отворати – да би се избегла једна нова подела у већ подељеном српском народу – препуштени су времену, не прејудуцирајући њихово решење.

Војислав Коштуница
и Предраг Протић
у селу Ба

Још пре доношења Венс–Овеновог плана и Милошевићеве одлуке да затвори границу на Дрини дошло је до контаката са Српском демократском странком Републике Српске. После одбијања владе на Палама да прихвати Венс–Овенов план и одлуке Владе Републике Србије да прекине односе са Републиком Српском, дошло је и до званичног успостављања веза. Једна делегација ДСС, на челу са председником, посетила је Пале. Стало се на становиште да неслагања која су постојала, због дотадашње безрезервне подршке СДС режиму у Србији, ваља одложити на неодређено време, да тешке проблеме са којима се суочавао српски народ преко Дрине не треба чинити већим, да, ако не постоје објективне могућности за реалну помоћ, ионако тежак положај Срба не треба чинити тежим и да треба дати моралну подршку Републици Српској у њеној борби за опстанак. После те прве посете уследио је низ посета Палама и Бања Луци и контаката друге врсте, што се, после 2000. године, пренело и на државни ниво.

Један део ДСС, због дотадашњег односа СДС према режиму Слободана Милошевића, поготову њеног држања за време демонстрација од 9. марта 1991, имао је извесне резерве према оваквој политици, али су те дилеме биле брзо рашчишћене када се видело како та сарадња изгледа у пракси. Успостављени су односи и са СДС у Републици Српској Крајини, али су ти контакти били мање интензивни него са СДС у Републици Српској.

Средином године, социјалисти су приредили још једно изненађење. Полазећи од тога да медијска блокада, којом се гушила свака опозициона активност, није довољно ефикасна ако се допусте преноси скупштинских седница, социјалисти су препадом, као и годину дана раније, укинули скупштинске преносе. На то су насиље опозиционе странке одговориле као и годину дана раније, напуштањем парламента. За разлику од 1993, када су се ограничиле само на бојкот, напуштеној Народној скупштини супротстављен је алтернативни парламент, који је држао састанке наизменично у просторијама опозиционих странака. Очекивало се да ће алтернативни парламент представљати почетак неке врсте акционог јединства опозиције, али до тога није дошло.

5.

Година 1995. била је, уз 1999, за Србе најтежа година, у иначе мучној последњој деценији XX века.

О активностима хуманитарних организација ДСС („Луча”, потом „Мокка”) треба навести неке податке који су карактеристични и за рад саме

странке у тој години. После „Бљеска”, хрватске акције против Републике Српске Крајине, и „Олује”, када је цео западни део Српске Крајине потпао под хрватску власт, кренуле су у Србију колоне избеглица. Власти у Србији нису биле спремне, или нису желеле да избеглицама пруже ефикасну помоћ. Хуманитарна организација „Луча”, која је и пре ових трагичних догађаја, упркос скромних материјалних средстава којима је располагала, водила бригу о избеглим лицима, приступила је прикупљању хуманитарне помоћи у новцу, храни, одећи, санитетском материјалу и осталим животним потребама. Са организацијом избеглих Срба, Веритас, која је прикупљала податке о избеглицама, настрадалим и несталим, успостављена је блиска сарадња.

Поред ових хуманитарних акција предузети су и политички потези. Изјава Борислава Јовића да је ранија југословенска држава била гарант Венског плана, али да та држава не постоји, тако да та гаранција не обавезује СРЈ, пропраћена је оштрим изјавама и саопштењима. Поред осуде Хрватске, НАТО-пакта и Европске уније, за трагичан расплет догађаја, и практичног нестанка Републике Српске Крајине оптужен је и режим Слободана Милошевића. После „Бљеска” организован је протестни марш до америчке амбасаде, где је одржан митинг на коме је говорио Војислав Коштуница. Након „Олује” Странка је прешла у својеврсну медијску офанзиву. Уследио је низ изјава председника и других челника Странке страним и домаћим независним медијима, као и средствима информисања у Републици Српској. Основан је одбор који ће се бавити проблемима избеглих Срба, у који су ушли, поред представника Странке, и нестраначке личности пореклом из Републике Српске Крајине. За председника је изабран Милан Штрбац, бивши директор и главни и одговорни уредник Радио-телевизије Републике Српске Крајине. На протестном митингу на Тргу Републике, на који је дошао и велики број чланова ДСС из других градова, говорио је Војислав Коштуница.

Између ДСС и Српске либералне странке не постоје велике програмске разлике. Пре би се могло рећи да постоји сличност, или истоветност погледа на основне проблеме са којима се Србија суочавала и суочава. То је био разлог да почетком године буде потписан споразум о блиској сарадњи двеју странака. Уговорен је низ заједничких акција, јединственог иступања на трибинама, узајамна сарадња у *Весџима* и *Либералу*. Поучене многим негативним искуствима са ДЕПОС-ом, обе странке пошле су од тога да прво треба да дође до окупљања сродних опозиционих странака, па онда кренути на обједињавање свих опозиционих снага. Остављајући пуну слободу деловања у случајевима када се оцене странака разликују, странке су ступиле у неку врсту акционог јединства у случајевима где постоји истоветност становишта.

6.

Споразум ДСС и СЛС претходио је даљем окупљању опозиционих странака демократске оријентације. Ускоро је, на иницијативу СЛС, дошло до стварања Демократске алијансе, у коју су ступиле: ДСС, ДС, СЛС и Саборна народна странка. Споразум је предвиђао сарадњу четири странке, сличну сарадњи ДСС и СЛС. Алијанса се није дуго одржала, пошто је ДС напустила савез и приближила се СПО-у.

Током лета, пред расписивање избора за Скупштину СР Југославије, дошло је до коалиције СПО, ДС и неких мањих опозиционих странака. Оне су формирале коалицију „Заједно”. ДСС стала је на становиште да се коалиције стварају после избора. Међутим, ако се већ ствара изборна коалиција странака, које, сем негативног односа према режиму, имају мало програмски заједничког, и чини се обједињавање опозиције на тај начин, да треба окупити све странке које се изјашњавају као опозиционе. Поред тога што би таква коалиција имала већег изгледа на успех, то би била и прилика да се раздвоје праве од лажних опозиционих странака. Истовремено, сматрало се да се треба држати и протокола о оснивању Алијансе и да се овај савез не може једнострано раскинути. Странка је изишла са позивом „Сви заједно”, на који су се оглушле и чланице коалиције „Заједно” и странке изван коалиције, попут Српске радикалне странке и неких мањих опозиционих странака.

Међутим, међу чланством било је доста подела око учешћа у коалицији „Заједно”. На два седницама Главног одбора донета је одлука да се у коалицију не улази. Тада се појавио један нови моменат који је навео Странку да поново преиспита свој став. Драгослав Аврамовић, бивши гувернер Народне банке, који је био доста популаран, прихватио је предлог шефова коалиције „Заједно” да се стави на њено чело. У тој, измењеној ситуацији, под снажним притиском јавности, ДСС прикључила се коалицији „Заједно”. То прикључење није било потпуно. Одлучено је да ДСС на изборима за парламент иде у коалицији „Заједно”, а општинским одборима је остављено да, према процени локалних прилика и односа међу странкама, одлуче да ли ће иступити самостално. Неколико дана после обједињења опозиционих странака испоставило се да је Аврамовићева кандидација била нечији тактички трик; Аврамовић је, наводећи за то здравствене разлоге, повукао своју кандидатуру.

Избори су имали прилично необичан исход. Социјалисти су победили на изборима за парламент и изгубили на изборима за локалну власт. У већини великих градова опозиција је потукла социјалисте до ногу. Ненавикнути да губе, социјалисти су приступили насиљу. Позивајући се на, тобож не-

исправне, записнике поништени су избори на низу изборних места. Опозиционе странке одлучиле су да бојкотују поновљене изборе. У Београду и великом броју места у Србији почели су протести грађана који су трајали више од два месеца. Демократска странка Србије, полазећи од ранијих искустава да ове врсте протеста не дају резултате и да на крају имају негативан ефекат, јер се у народу ствара осећање да се ништа не може учинити, била је скептична према овој акцији и правну солуцију претпостављала је уличним протестима. Странка је препустила својим члановима да, ако желе, у протестима учествују, али је сматрала да то није акција странке. Ту скепсу искористио је СПО и блокирао учешће вођства ДСС у протестима. Странка је водила низ самосталних акција, независно од званичних протеста. У догађаје се умешао и међународни фактор. После мисије Фелипеа Гонзалеса донет је специјални закон којим су признати изборни резултати у већини општина; али се у Гонзалесовом извештају први пут јавно, у документу који долази из Европе, помиње косовски проблем. Отворена је интернационализација косовског проблема.

Као и за време Видовданског сабора 1992. године, када су, паралелно са Сабором, али независно од њега, постојали студентски протести, до студентских протеста дошло је и у зиму 1996–1997. и овом приликом. Протести су имали ширу платформу од протеста коалиције „Заједно”, нису имали страначко обележје и као један вид младалачког бунта уживали широке симпатије јавности. ДСС је подржавала ове протесте.

Код расподеле мандата за савезни парламент поновио се један део искуства са ДЕПОС-ом. Вук Драшковић и Зоран Ђинђић, тврдећи да је, неучествовањем у протестима, ДСС иступила из коалиције „Заједно”, оспорили су право Демократској странци Србије да равноправно учествује у расподели мандата према изборним резултатима коалиције. ДСС, уместо седам мандата, добила је свега три посланика који јој се, по закону, не би могли одузети.

Један од значајнијих догађаја у току 1996. била је изложба „Дејтонски призори”; изложба која је откривала све страхоте интервенције НАТО-пакта и његових савезника на крају рата у Босни и Херцеговини. Изложбу је организовала „Луча” и, после Београда, обишла је више градова у Србији.

7.

Гонзалесов извештај латентну кризу на Косову усмерио је ка акутној. На Косову се ситуација погоршавала, чему влада није поклањала довољно

VOJISLAV KOŠTUNICA, DSS, OCENOU MITINGU SOCIJALISTA KAO FIJASKO: Opozicija treba da istraje, Milošević svakako gubi

Beograd - Slobodan Milošević je u aktuelno-političkom, istorijskom i kulturnom smislu, peta kolona srpskog naroda, a boz nasledno, slabo posećen miling podrške u Beogradu na kojem se pod prisustvom sakupilo najviše 60.000 građana, pokazao je njegovu nemoc, rekao je na jučerašnjoj konferenciji za novinare Vojislav Koštunica, lider DSS.

• Milošević je posegnuo za kontramitingom u Beogradu kako bi pokazao svima nama svoju moc, a dobio je fijasko. Celokupna svetska i domaća javnost već ga je upozorila zbog nasilja na beogradskim ulicama. Stvari su jednostavne, u Beogradu, već ono što se u narednim danima desi, tvrdi Koštunica.

• Milošević je nameravao da zataška radu krađu, a ubrzo je objavila preporuku komisija OEBŠ da prizna pobedu opozicije. Želeo je da pokaže kako još uvek ima veliku podršku u narodu, a povećao je bes naroda.

• Opozicija sada treba da istraje, da ništa bitnije ne menja u svojim protestima, već da istakne jasnije i više zahteva sa preciznim rokovima za ispunjenje, ostonjena prevensivno na vlastite snage.

• Iz Miloševićevog govora, koji više liči na obraćanje deteta, ne mogu se videti njegove namere. On ima dva izbora: ili da prizna pobedu opozicije, ili da upotrobi represivna sredstva, zahvati javna okupljanja i uvede vanredno stanje.

пажње и пасивно се држала према различитим видовима албанског насиља. ДСС је отпочела, из недеље у недељу, на конференцијама за штампу председника Странке, саопштењима, трибинама на Косову и у градовима изван Косова, да указује на тежину проблема и на неопходност стварања заједничке платформе која би представљала српско виђење косовског проблема и предлоге за његово решење. Ни влада, нити две велике опозиционе странке нису биле спремне да прихвате ове позиве. Како се акција косовских Срба који су се окупили око Српског народног већа и владике Артемија поклапала са настојањима ДСС дошло је до повезивања ових двеју акција.

Односи у Народној странци, и са Народном странком у Црној Гори постајали су све сложенији. Странка је била у кризи сличној оној у Демократској странци у време формирања ДСС. Килибарда се, најпре прикривено, а потом и отворено, приклањао сепаратистичкој опцији. Када је дошло до расцепа и основана Српска народна странка, која је с много разлога сматрала да је права Народна странка, настављена је сарадња са њом. Не држећи се строго хронолошког реда, наводимо неке заједничке акције. Представници Српске народне странке узели су учешће у предизборној кампањи за савезне изборе у Србији. Постојале су консултације о разним питањима, чији је резултат била декларација о сарадњи двеју странака. Наглашавао се континуитет са претходном декларацијом, али су се имале у виду нове политичке околности; декларација је била више допуна претходне, у којој су јасније прецизирани видови сарадње, него што је по своме духу била суштински нов документ. Та сарадња требало је да буде тешња него са Народном странком. Тако је предвиђено постојање заједничког посланичког клуба, сарадња на изборима, узајамна помоћ, чак и у решавању локалних проблема.

Током године, Одбор за културу организовао је научни скуп о српском културном простору, који је окупио знатан број научних радника различитих струка и научних опредељења. На скупу је било преко тридесет научних саопштења из различитих области. Иако се ДСС у то време није могла похвалити наклоношћу медија, било је то време пуне медијске блокаде – скуп је имао доста одјека у јавности. Првобитно је било предвиђено да радови са скупа, или њихов избор, буду објављени у посебној публикацији, али до тога, из материјалних разлога, није дошло.

Сва искуства са дотадашњим изборима, од 1990. до 1996, упућивала су на то да без радикалне промене изборних услова избори губе сваки смисао. Због тога је 4. јуна дошло до одржавања округлог стола на коме је донета декларација о изборним условима. Када су расписани парламентарни и председнички избори за 21. септембар, ДСС и ДС одлучиле су да на изборе

не изиђу. Томе се прикључио и извештан број малих странака. Вођена је оштра антиизборна кампања широм Србије. Међутим, СПО је одлучио да иде на изборе и тиме знатно ослабио морални ефекат бојкота. Било је и притисака из иностранства да се од бојкота одустане. Ти притисци нису били далеко од отвореног мешања у изборни процес. Нешто став СПО, нешто уобичајено прекрајање изборних резултата, учинили су да бојкот, упркос високог процента апстинената, не успе.

8.

Улазак радикала у владу Мирка Марјановића значио је појачавање опресије. Академско је питање да ли су радикали опресију појачали или су само пристали да раде оно што би Слободан Милошевић и без њих чинио. Чињеница је да су месеци који су претходили рату били време највеће и најжешће опресије од Милошевићевог доласка на власт. Власт је тежила да се независни, у ствари опозициони медији драконским новчаним казнама материјално упропасте, а новинари заплаше. Нови закон о Универзитету садржао је низ процедуралних могућности за чистке неподобних и пружао је могућности да се створе такви услови. Наговештавале су се драконске мере које су подсећале на повремене чистке из Брозових времена. Странка се супротставила наказном Закону о Универзитету и солидарисала се са наставницима Универзитета који су бранили своја права. Борба за слободу медија, која је сада улазила у акутну фазу, није представљала никакву новост у деловању ДСС.

Оцењујући ситуацију на Косову и Метохију као забрињавајућу, ДСС је донела 29. јануара 1998. Декларацију о Косову и Метохији, у којој је поново пледирала за стварање заједничке српске платформе за решење косовског проблема. То је био један у низу докумената које је Странка усвојила у протеклих шест година, у којима се тражила јединствена политика према Косову, а на коју су се власти оглушиле.

Отпочели су и преговори о сарадњи ДСС и Саборне народне странке. Постојала је идеја да у блиској будућности дође до стапања ове две странке. Као први корак у том правцу била је Заједничка изјава о намерама ДСС и Саборне народне странке, донета 23. априла 1988. године. У први мах сарадња је добро функционисала, али пошто се странке нису сложиле око модалитета уједињења и конкретних видова заједничких акција, сарадња је временом престала.

У лето 1998. дошло је до побуне Албанаца на Косову. Та побуна била је више усмерена против косовских Срба него против власти. По селима је настао

албански терор. Паљене су српске куће, нападани људи, уништавани стока и летина. Албанци су рачунали да ће терором протерати изван број Срба, како им је то раније полазило за руком. Њихови инострани спонзори стављали су им до знања да је дошло време да отпочну са последњом фазом у решавању косовског проблема, која ће се завршити независношћу Косова. На апеле Срба за помоћ власти су се оглушиле, тако да су Срби били присиљени да се самоорганизују. Посетама челника ДСС Косову, укључујући и угрожена подручја, апелима на страну јавност и различитим видовима моралне подршке, предвиђајући катастрофу која ће се ускоро догодити, ДСС је наставила да указује на потребу заједничке платформе за Косово и заједничких напора у заштити српских националних интереса. То се наставило и за време преговора у Рамбујеу, и после прекида преговора, који је био само тактички маневар НАТО-пакта и Европске заједнице, да би се, касније, прибегло отвореном насиљу у пролеће следеће године. Међутим, и тада, као и пре тога, влада се оглушила на те позиве.

9.

Када је 24. марта 1999. године отпочела акција НАТО-пакта на Косову, у ствари када је отпочео рат против Србије, ДСС, којој је увек национални интерес био пречи од посебног страначког, стала је на становиште да се земља

Порушен мост у Новом Саду

брани када је нападнута, без обзира на то ко ју је напао и ко је у земљи на власти. Она је у рату који се води видела рат против српског народа, а не против Слободана Милошевића, како се тврдило и како су неки веровали. То су били разлози који су навели ДСС да осуди агресију, да средствима која су јој била на располагању стави јавности до знања да су рат и режим Слободана Милошевића две различите ствари и да је место ДСС са својим народом. Како је ратно стање онемогућавало и отежавало да се страначки став подробно објасни, председник ДСС упутио је поруку дијаспори, где је јасно изнео тај став. Из поруке коју су објавили независни медији изостављен је став у којем се осуђује режим Слободана Милошевића. У једном делу јавности овај став ДСС није ваљано схваћен. Извесни политички кругови оптуживали су ДСС да је пришла режиму и да се приклонила Слободану Милошевићу. Колико су те оптужбе биле погрешне најбоље говори став међународне заједнице према Србији после одласка Слободана Милошевића са власти и најбоље показује колико су оцене ДСС, изречене у то време, биле тачне.

После потписивања споразума у Куманову поновио се случај из 1995. године, након пада Републике Српске Крајине. Колоне Срба потражиле су уточиште северно од покрајине. Некима је то био једини излаз, други су, мимо своје воље, силом прогнани са својих огњишта, уз директно учешће мировних снага, као што је то био случај у Приштини. ДСС је, преко својих хуманитарних организација и општинских одбора, притекла у помоћ онима који су у рату изгубили дом. Уследило је и слање хуманитарне помоћи српским енклавама на Косову. Челници ДСС, упркос тешкоћама које су стварале међународне снаге, наставили су да одлазе на Косово и настојали да пруже пуну подршку угроженим Србима.

После завршетка ратних операција, притисци на Србију су се наставили. Поново су уведене санкције. Србија је тонула у потпуну међународну изолацију. У уверавања режима да је земља одбрањена нико није био спреман да поверује. Лична безбедност грађана била је угрожена. Учестала су убиства познатих личности које су биле у неспоразуму са режимом. У земљи се стварало једно, доста противречно, осећање; стање потпуне депресије и, истовремено, сазнање да Слободан Милошевић мора да оде. Покретане су многе појединачне акције које нису давале резултате. Око ДС формирао се „Савез за промене”, али методи којима се он служио нису имали практичног дејства. Протестни маршеви које су „Савез за промене”, „Отпор” и студентске организације предузимали били су слика незадовољства у земљи, али резултата није било. Све се сводило, изгледало је, на „већ виђено”. Свакога дана постајало је јасно да се тако режим не може оборити. У исти мах, међу опо-

зиционим странкама постојале су велике и програмске и тактичке разлике, краткотрајно учешће СПО у савезној влади, крајем 1998. и почетком 1999, и приклањање неких бивших функционера Милошевићевог режима опозицији створило је узајамно неповерење и долазило је до учесталих оптужби међу опозиционим странкама око њихове суштинске лојалности режиму и нелојалности према опозицији. Требало је извесно време да се дође до уверења да све те проблеме треба оставити за време после Милошевићевог пада, а да се сада треба окупити са једним јединим циљем да се Србија спасе обарањем Милошевићевог режима.

10.

Почетком 2000. године дошло је до иницијативе да се обједине све опозиционе странке. Уследио је низ разговора и стварала се постепено платформа заједничких акција. Стваране су програмске платформе, попут програма економских мера које су биле прихватљиве за све опозиционе странке. Ан-

Кампања 2000. године

кете су показивале да популарност СПС и Слободана Милошевића опада, а да популарност ДСС и њеног председника Војислава Коштунице постаје све већа. Средином лета, Коштуница је претекао Слободана Милошевића и тако је остало све до избора.

Само окупљање није ишло без проблема. После првог заједничког митинга СПО је одустао од учешћа у заједничким акцијама. Најзад је, после доста напора, створена Демократска опозиција Србије (ДОС). Слободан Милошевић, настојећи да се спасе од оног што се показало неминовно, рачунајући на гласове које би му донео Момир Булатовић, прибегао је ревизији Жабљачког устава. Увео је директне изборе за председника државе и Веће република и расписао изборе за Савезну скупштину. Мило Ђукановић је прогласио бојкот избора у Црној Гори и оглушио се на позиве ДОС-а да преиспита своју одлуку о бојкоту и да са ДОС-ом заједно изиђе на изборе.

Када је Војислав Коштуница прихватио, као кандидат ДОС-а, председничку кандидатуру, одлучено је да се одвоје председничка кампања и кампања за парламентарне изборе. Већ први дани председничке кампање показивали су да, уколико не буде већих насиља и фалсификата, Слободан Милошевић губи изборе. Коштуничини митинзи били су добро посећени, у местима у којима је СПС од 1990. био најјача странка окупљала се маса народа. У Бору је било потребно више од три четврти сата да се, после добро посећеног митинга, настави пут. Маса грађана опколила је аутомобиле и хтела да се поздрави са председничким кандидатом и с њим измени покоју реч. У Зајечару је, где је митинг био заказан за следећи дан, маса грађана чекала до касно у ноћ Коштуницу, који им се кратко обратио. Бојазан организатора да ће, због тог непредвиђеног дружења, званични митинг следећег дана бити слабије посећен показала се неоправданом. У Бабушници, где задржавање није било предвиђено, у два сата после поноћи, окупило се неколико стотина грађана, тако да је одржан импровизовани митинг. На овакве и сличне догађаје власт није остала равнодушном. У Бољевцу је полиција забранила, претходно одобрено, шетњу градом. На путу за Косово КФОР је правило сметње приликом уласка на окупирану територију. У Косовској Митровици, присталице Слободана Милошевића организовале су контрамитинг и прибегле насиљу. Покушали су то и у Зубином Поточу, али су их присталице ДСС спречиле у томе. У Лесковцу је трибина била намештена испред зграде СУП-а и током митинга бацана је на трибину боја. Колону ДСС зауставила је полиција пред Краљевом, очекујући да ће се народ који се окупио на градском тргу разићи. Народ се није разишао, а они који су изгубили стрпљење вратили су се на трг када је митинг почео. Нешто после поноћи,

у ноћи између 24. и 25. септембра, све је било познато. Војислав Коштуница је победио у првом кругу и после неколико дана постао и званично председник СР Југославије.

После узалудних покушаја режима да доведе у питање резултате избора и задржи власт (у приказ ових догађаја, који су довољно познати, не треба подробно улазити) Слободан Милошевић је био присиљен, под притиском народног отпора, да 5. октобра преда власт и успостављен је демократски режим у Србији. Да би се избегли двовлашће и хаос, склопљен је споразум са СПС о образовању прелазне владе, која је имала да обавља послове до парламентарних избора у Србији, који су расписани за крај децембра.

Одмах после 5. октобра јавили су се и први неспоразуми између Војислава Коштунице и Зорана Ђинђића, који је претендовао да постане лидер ДОС-а и да методима који нису били увек демократски, а понекад не и правно беспрекорни, стави све под своју контролу. Коштуница се залагао за успостављање владавине права, поштовање законитости и за постепено уклањање остатака старог режима. Ђинђић се залагао за радикалне методе и решења видео више у кадровским променама него у ликвидацији самог система. Такви односи учинили су да се, у делу чланства, створи расположење да се на парламентарне изборе иде самостално. Превагнуло је гледиште да се треба држати раније склопљених договора. После детаљног разматрања свих аргумената, како то у ДСС-у увек бива код разрешавања озбиљних дилема, одлучено ја да се Странка држи договора и изађе на изборе са заједничком листом. Странци је припало 45 посланика и два министарска места. Када се у јануару састала Народна скупштина, Драган Маршићанин изабран је за председника парламента. Конституисање скупштине представљало је, у исти мах, и почетак краја хармоничних односа између Демократске странке Србије и осталих странака ДОС-а.

11.

Два догађаја, избор Војислава Коштунице за председника СР Југославије и касније образовање коалиционе владе Демократске странке Србије, Г 17 плус, Нове Србије и СПО после избора 2003, учинили су да се историјат ДСС и хронологија политичких збивања, условно речено, државне политике, у великој мери поклапају и да их је тешко одвојити. Излажући се могућности да се пружи непотпуна слика догађања, предност ће добити историјат рада Странке. Оно што је општа слика збивања навешће се само онолико колико

је неопходно да би се добила потпунија слика делатности ДСС-а од 5. октобра 2000. до данас.

После преврата од 5. октобра дошло је до знатног прилива чланства. За неколико месеци, од 5. октобра 2000. до средине следеће године, број чланова Странке се упетостручио. Оснивани су општински одбори у местима у којима их није било, а ранија повереништва прерасла су у општинске одборе. Тај нагли прилив чланства није увек пролазио и без извесних отпора код старијих чланова. Указивало се, како се показало – без разлога, да нови људи који долазе могу да промене идентитет Странке. Многи чланови општинских одбора отишли су у органе власти, тако да је морало доћи до реорганизације општинских одбора, усклађивања рада општинских одбора и органа локалне власти и њихове присније сарадње. То, наравно, није увек и свуда ишло онако како се желело, али су та, условно речено, искушења власти била лакше превазиђена него што би то могло бити.

Парадоксално, период од образовања владе Зорана Ђинђића до избора 2003. био је за Демократску странку Србије једно од најтежих времена у њеној историји.

У коалиционој влади Зорана Ђинђића постајала је јасна тенденција да се обезбеди доминација Демократске странке и да се утицај ДСС-а учини

Састанак са Зораном
Ђинђићем и Филипком
Вујановићем

све мањим. То се, најпре, осетило приликом формирања локалних органа власти, када су демократи настојали да, практично, преузму сву власт. У Војводини је дошло до блиске сарадње демократа и аутономашких странака и до стварне коалиције против ДСС-а. Изгледало је да демократи, пошто ДСС има, како су они говорили, председника Југославије, сматрају да власт у Србији, припада искључиво њима. У томе су имали подршку мањих странака у ДОС-у, од којих многе, да су ишле самостално на изборе, тешко да би пробиле цензус. То се, најпре, видело на локалном нивоу, где се, под паролом да поверење треба поклонити стручњацима, којима наводно једино располаже Демократска странка, настојало да се потисне ДСС. За неиспуњење олако датих обећања током боравка у опозицији и пред изборе, оптужена је ДСС, која није спремна да сарађује са међународном заједницом и која на тај начин наводно кочи реформе. Поступност у ликвидацији наслеђеног правног система, уз поштовање законитости, за шта се залагала ДСС, поистовећивало се са спорашћу и термин „легалizam”, који се приписивао Демократској странци Србије, добио је негативно значење. Борба против корупције, која је могла да угрози и неке личности блиске новом режиму, проглашавана је за политичку освету. Уследили су производња скандала и афера са циљем компромитације ДСС. У тој производњи афера онај против кога се борба води проглашаван је за жртву, а онај који хоће да ту борбу води за правог узрочника афере. Не наводећи низ других примера, треба само подсетити на случај Момчила Перишића, када су они који су га у недељу ухватили били кривци, а он – невина жртва. Око сваког персоналног решења, било да је у питању смена или постављење, било је низ „натезања”.

Сарадња ДСС-а у влади постајала је из дана у дан све тежа. Врхунац кризе у односима, уколико се овај отворени рат може назвати кризом а не нечим другим, много оштријим, настао је приликом изручења Слободана Милошевића Хагу. Становиште ДСС-а било је да Милошевићу треба судити у земљи, јер се његова одговорност не односи само на рат и да је његова одговорност за оно што је чинио као председник Србије и Југославије српском народу много већа од његове ратне одговорности. Притом, постојала је бојазан – бојазан која, имајући у виду искуства са неким ранијим суђењима пред хашким трибуналом, није била без основа – да ће се суђење Милошевићу пред судом у Хагу претворити у политички процес и да то неће бити само суђење Милошевићу, него и српском народу. Уз то, Демократска странка Србије сматрала је да, ако се са Међународним судом у Хагу мора сарађивати, да та сарадња мора претходно бити регулисана домаћим законодавством. Начин на који је изручен Слободан Милошевић, уз то без знања и саглас-

ности председника Југославије, није био у складу ни са домаћим законима, нити у складу са државним и националним достојанством. Изручење Милошевића изазвало је оставку Владе СР Југославије. Ако је криза владе била брзо решена, криза у односима у ДОС-у се продубљавала.

Демократској станци Србије приписиване су превратничке намере, лансиране су, преко средстава јавног информисања, најбесмисленије тврдње чак и о стварању паралелне полиције итд. То је био крај стрпљењу и Демократска странка Србије је изишла из владе. Али, излазак из републичке владе није био крај напора Демократске странке да освоји потпуну власт у Србији. Убрзо су Демократска странка, Лига социјалдемократа Војводине и остале аутономашке странке искористиле једну неопрезну приватну изјаву потпредседника Покрајинског извршног већа да раскину коалицију са ДСС у Покрајинском већу Војводине. Крајем године, пошто је открио нерегуларности у гласању које је починила Демократска странка, Драган Маршићанин био је присиљен да поднесе оставку на положај председника Народне скупштине. Такви односи међу коалиционим партнерима довели су до тога да ДСС напусти ДОС.

У међувремену, настављена је интензивна сарадња Демократске странке Србије и Српске демократске странке у Републици Српској. Потписан је нов протокол о сарадњи између ових двеју странака. Током 2001. Српска демократска странка српских земаља за Србију колективно је приступила ДСС-у.

12.

Иступањем Демократске странке Србије из ДОС-а значило је да је ДОС престао да постоји; постао је друго име којим се, када јој је то одговарало, служила Демократска странка у борби против ДСС. Напади Демократске странке на Демократску странку Србије и њеног председника ишли су у два правца; на председника СРЈ и његов кабинет и на саму Демократску странку Србије. Поред перманентне медијске кампање, произвођењем скандала и афера, предузимане су и конкретне акције, при чему се није презало ни од повремених злоупотреба државних институција. Наведимо, не држећи се хронолошког реда, само неколико таквих драстичних случајева.

После наименовања Млађана Динкића за гувернера Народне банке министар финансија Јован Ранковић поднео је оставку. Према коалиционом договору ресор министра финансија у Влади СР Југославије припадао је ДСС-у. ДСС је предложила Драгана Маршићанина, али је ДС онемогућила

У БЕОГРАДУ У ПОДНИ ИЗМЕЂУ ЧЕТВРТАКА И ПЕТКА
Бомбашки Напад На седишта ДСС-а

Потрага за српским „лудимем 80“

Доказ да је друштво у кризи

Терористички акт

ДЕМОКРАТСКА СТРАНА СРБИЈЕ

РЕПУБЛИКА ИБОРНА КОВИДИМ И МОБИЛНОСТ

ИВАРА НОВИЋ-ДАВА КОТИЊИЋЕ

ДЕМОКРАТСКА СТРАНА СРБИЈЕ

НИКА - АНАС - СТР. 4 - 18. Јуни 2005.

DSS predlaže novi ustav

Трг Републике
Уторак, 24. септембар
у 18,00 сати
2 године касније...
ВЕЛИКИ МИТИНГ
Добра свирка и
искрена прича
ЗНА СРБИЈА

његов избор. На тај начин, ДСС одстрањена је из Владе СР Југославије. Нешто касније, Демократска странка је покушала да Демократску странку Србије, на лењинистички начин, истера из републичке скупштине. Демократи су инсистирали да посланички мандати припадају ДОС-у, а не странкама које су, или су биле, чланице коалиције. По томе тумачењу, са мандатима који су припадали ДСС треба поступити онако како се поступа са мандатом појединог посланика који, напуштајући странку, губи мандат. ДСС је доказивала нешто што је очигледно; да странке и коалиције странака нису исто и да управо пример појединачног посланика служи у прилог њеној, а не тези Демократске странке. ДС је одлучила да своју замисао изведе у етапама. Донета је одлука, која није имала упориште у пословнику, да се због нередовног долажења на седнице одузму мандати већем броју посланика, већином из ДСС-а, и да се замене другим. Испоставило се да су, у већини случајева, искључени посланици који су редовно долазили на седнице, али из неких разлога нису били ДОС-у по укусу. ДСС је одбила да искључене посланике замени новим и покренула спор који је решен у њену корист. Истога дана када је поништена одлука о искључењу, председништво ДОС-а одузело је Демократској странци Србије мандате и на место посланика ДСС одредило посланике из других странака са кандидатске листе ДОС-а. После дугих спорова мандати су враћени ДСС-у, а прави губитник био је демократски поредак у Србији.

Друга велика афера настала је приликом смене генерала Небојше Павковића са положаја начелника генералштаба. Одмах после промена од 5. октобра настала су неслагања око положаја генерала Павковића. Већина странака ДОС-а тражила је његову хитну смену. Председник СР Југославије, Војислав Коштуница, сматрао је да Павковић треба да остане на свом положају док му се не нађе одговарајућа замена и док се ситуација у земљи – на југу Србије избила је албанска оружана побуна – не консолидује и да није време за било какве кадровске експерименте у тако значајној институцији као што је војска. Када је Павковић смењен, ДОС је од његовог противника постао његов заштитник. Неодговорне оптужбе генерала Павковића послужиле су као прилика да се формира анкетни одбор Народне скупштине који би имао да испита, у ствари да потврди, Павковићеве оптужбе. Рад анкетног одбора претворио се у фарсу и његове закључке нико није био спреман да прихвати. Поново је једна државна институција, у овом случају Народна скупштина, злоупотребљена због крајње приземних циљева.

Крајем године истицао је мандат председнику Србије Милану Милутиновићу. Расписани су председнички избори за септембар. У други круг из-

бора ушли су Војислав Коштуница и Мирољуб Лабус. У другом кругу, Коштуница је победио Лабуса, али није изабран, пошто је на изборе изишло мање од 50% бирача, како је Устав налагао. Резултат избора остао је споран. Остала је сумња у регуларност бирачких спискова у којима је било уписано више бирача него што Србија има пунолетних грађана. Том приликом се догодила и једна занимљивост. Странка председника владе ометала је један државни посао препоручујући да се на други круг избора не изиђе. На следећим председничким изборима, одржаним два месеца после другог круга, поновило се исто. Опет је Коштуница победио, овај пут Војислава Шешеља, али није био изабран, јер у другом кругу није изашло више од 50% уписаних бирача.

13.

Почетак 2003. године означио је почетак краја заједничке државе. Уз асистенцију међународне заједнице донета је Уставна повеља која је регулисала односе у заједничкој држави. Пропратни акт о спровођењу повеље, који је био резултат договора председника влада Србије и Црне Горе, пре је садржавао модалитете како ће се заједница мирно ликвидирати, него начин како ће она опстати и функционисати. Посланици ДСС подржали су, и у републичкој скупштини и у савезном парламенту, основни документ, али су гласали против пропратног акта.

Неколико дана после усвајања Уставне повеље, 13. марта, убијен је Зоран Ђинђић. Заведено је ванредно стање и отворена широка истрага. У једном делу ДОС-а постојала је тенденција да се морална одговорност за убиство Зорана Ђинђића пребаци на Демократску странку Србије. Ухапшена су двојица блиских сарадника доскорашњег председника СРЈ, саветник за питања безбедности и начелник војне обавештајне службе. Отпочела је кампања против кабинета Војислава Коштунице и средства јавног информисања обасипана су најневероватнијим оптужбама на његов рачун. Из дана у дан, од једне телевизијске емисије до друге, стварала се атмосфера линча. Ванредно стање онемогућавало је да се све те бесмислене оптужбе оповргну.

Још од средине 2001. ДСС инсистирала је на превременим изборима. Њени захтеви су одбијани са образложењем да би превремени избори угрозили реформе. Влада Зорана Живковића показивала је свакога дана да је неспособна да управља земљом. Читава њена делатност састојала се у настојањима да се што дуже одржи на власти. ДОС, на који се она ослањала,

раздирале су унутрашње борбе за превласт и постепено се распадао. У једном тренутку, Живковићева влада је престала да функционише; практично се распала сама од себе. Избори су били једино решење и они су расписани за крај године.

Избори су донели велико изненађење. Српска радикална странка освојила је највећи број гласова и 82 посланичка мандата. Демократска странка Србије била је друга са 53 мандата.

Предлог Демократске странке Србије за стварање концентрационе владе није прихватила ниједна странка. Једино решење била је коалициона влада. Како ниједна странка није желела да иде у коалицију са Српском радикалном странком, а она била склонија да остане у опозицији него да са неким дели власт, решење је потражено у мањинској влади.

14.

Коалициону владу, у коју су, поред ДСС, ушли Г17 плус, Нова Србија и СПО, образовао је Војислав Коштуница. Како влада није имала већину, мањинску владу подржавала је Социјалистичка партија Србије. Чињеница да СПС подржава владу у једном делу ДСС није била добро примљена. Као што се зна, у политичком животу постоје потези који нису популарни, али су разумни и ваљани. Такав је потез била и коалиција са социјалистима. СПС је, на овај начин, постао политичка странка као и свака друга, странка која ужива подршку не тако малог броја бирача. То је био први корак ка окончању грађанског рата у Србији, који траје од 1941, укидање поделе на добре и рђаве и први реални корак ка националном помирењу. То се ускоро осетило и на атмосфери у парламенту.

О раду прве владе Војислава Коштунице говоре подробније они који су креирали и спроводили њену политику. Овде ће, без придржавања хронолошког реда, бити наведене само неке чињенице.

Још приликом стварања Демократске странке Србије било је јасно да се на политичкој сцени појавила једна аутентично државотворна странка. Пошто се изјаснила за радикални прекид са претходним режимом и изградњу државе на другачијим правним и политичким претпоставкама, Странка је почела да припрема нацрт Устава. Преузимајући улогу најјаче странке у влади, Демократска странка Србије покренула је, одмах по образовању владе, иницијативу за доношење новог устава. Нестанак државне заједнице Србије и Црне Горе налагао је да се тај процес убрза. Парадоксално, Србија, држава

стара преко два века постала је, после деобе, нова држава, и то је налагало да држава добије нови Устав. Требало је ту нову кућу ставити под кров и организовати њене институције. Устав је дефинисао Србију као државу српског народа и осталих грађана који у њој живе. Садржао је низ одредаба о људским, грађанским и политичким правима њених грађана. Права националних мањина обезбеђена су низом одредаба. Посебна пажња поклоњена је локалној самоуправи и децентрализацији власти. У преамбули Устава наведено је да је Косово неотуђиви део Републике Србије, а током преговора са представницима међународне заједнице, на чију се благонаклоност није могло рачунати, израђен је план статуса и организације јужне српске покрајине. Устав је, упркос доста оштрој кампањи коју су, отворено или прикривено, водиле неке политичке странке и невладине организације, добио на референдуму потребну већину и постао врховни закон земље.

Други прешни проблем којим се бавила влада јесте питање Косова и Метохије. Још је прва Коштуничина влада заузела став да је проблем Косова приоритетни државни проблем, да се око Косова може о свему преговарати и да су нужни компромиси да би се ваљано решио, али да разговори и преговори о једној ствари, ни под каквим условима, не долазе у обзир: о независности покрајине. Према том становишту, морају се поштовати основне норме међународног права, између осталог и због тога што би давање независности Косову могло да представља опасан преседан и озбиљно угрози међународни поредак. При том ставу остала је и друга Коштуничина влада и око тога става, поред извесних нијанси о методима остварења те политике, постигнута је потпуна сагласност свих релевантних политичких фактора у Србији. Није потребно посебно нагласити да тај став одговара расположењу велике већине Срба. Као и приликом избора 2000, ДСС била је центар окупљања при одбрани српског националног интереса.

Тај чврст и одлучан став дао је резултате и на међународном плану. У време бомбардовања Србије 1999, Србија је била сама суочена са осамнаест држава, на челу са највећом војном и економском силом света. У најбољем случају, могла је да рачуна са вербалном подршком неке од држава, па и та подршка, поред тога што није била ефикасна, није била ни нарочито гласна. Подржали су је само усамљени појединци; неки од њих од неспорног угледа, али без већег политичког утицаја. Благодарећи преданом раду, дипломатијом „корак по корак” ситуација се изменила. Ахтисаријев план о независности Косова, бахато предложен, повучен је из процедуре у Савету безбедности ОУН и преговори су се вратили на почетак.

Када се говори о раду Владе, треба навести још неколико података. Иако статистика није увек нарочито занимљива, треба указати на неке чињенице. Бруто национални доходак са 3.285 долара порастао је на 4.028 долара по глави становника. Стране директне инвестиције увећане су четири пута. Намирењем 9 милијарди динара дугова здравствених установа, оне су почеле да послују позитивно. Иако је број незапослених и даље велики, отварањем нових радних места незапосленост се смањила.

Влада је учинила доста на поправци квалитета живота у Србији, а извесне њене мере учиниле су да дође до слабљења политичких тензија које су годинама оптерећивале политички живот у Србији. Као следећи корак ка превазилажењу мучног историјског наслеђа, правно су изједначена два покрета отпора у Другом светском рату. Донет је закон о рехабилитацији жртава претходног режима и прописан поступак по коме се тај поступак спроводи. Са Хашким трибуналом остварена је сарадња на основу добровољне предаје и хашким оптуженицима гарантована је правна помоћ и повела се брига о њиховим породицама. Отпочела је радикална борба против организованог криминала, која је пред крај мандата почела да показује завидне резултате.

15.

После овог, доста сумарног и ван сваке сумње непотпуног прегледа рада владе, вратимо се делатности Странке. Ограничићемо се на само неколико информација.

На председничким изборима 2004. Странка није постигла успех. Њен кандидат, Драган Маршићанин, заузео је тек четврто место, иза Томислава Николића, Бориса Тадића и Богољуба Карића. У другом изборном кругу ДСС подржала је Бориса Тадића, на основу усаглашених принципа међу којима су били доношење новог Устава, јачање државне заједнице СЦГ, борба за спровођење плана о политичком решењу за Косово и Метохију и уравнотежена спољна политика.

На парламентарне изборе 2007. ДСС изишла је у коалицији са Новом Србијом. Резултат избора није био онакав какав се после успешне четири године на власти с правом могао очекивати. Коалиција је добила 47 мандата, од тога је Демократској странци Србије припало 33 мандата. Расподела осталих мандата била је таква да је ДСС, опет, била једина странка која је могла да створи радну већину у парламенту, тако да је образована коалициона

влада Демократске странке, Демократске странке Србије и Г17 плус, на челу са Војиславом Коштуницом.

16.

Како би се након петнаестогодишњег деловања могао оцртати и оцени-ти рад Демократске странке Србије?

Својим деловањем, ДСС је у политички живот и националну свест српског народа поново вратила аутентичне демократске идеје и подсетила на аутентичне вредности, како моралне тако и политичке, које су упорно била потискиване у време Јосипа Броза, постбродовске олигархије и Слободана Милошевића. Показала је да национално осећање и национални интереси нису нешто што припада прошлости и чега се треба стидети, него нешто чиме се треба поносити. У исти мах, учинила је јасним да национално претпоставља и националну толеранцију и да ни у ком случају не представља њену супротност. У практичном деловању, под изузетно тешким околностима, од оснивања до данашњег дана, полазећи од свог првог става да „без начела нема политике”, показивала је да су начелност и доследност најпрагматичнија политика. Ма колико деловала као овештала фраза да је политика „вештина могућег”, ДСС је успела да из тога „могућег” оствари максимум. Таква политика изазивала је понекад у јавности и недоумице – не тако ретко није била добро схваћена – али то никада нису били разлози да се од основног пута одступи.

Нема разлога да се од тога пута у наредним годинама одступи.

У шта верујем

Обраћање на седници Главног одбора ДСС, 23. јуна 2008.

Поштовани пријатељи,

Обраћам вам се данас као један од оснивача и – кад пре! – најстаријих чланова ДСС, и ни у каквом другом својству. Из рада у Странци сам се повукао зато што ми је поверена (у овом тренутку посебно одговорна) дужност амбасадора Србије при Светој Столици, а сматрам да је добро поштовати неписано а разумно правило према којем амбасадор не треба да се бави страначком политиком, јер, док је то што јесте, може иступати само у име државе коју представља и искључиво деловати у њеном интересу онако како га формулишу демократски изабрани државни органи.

Пошто сам објаснио специфичност свог личног положаја, у данашњој прилици желим да пред вас изнесем неколико својих дубоких и коначних уверења. На то ме обавезује значај тренутка у којем се налазе Србија и наша Странка која увек дели судбину Србије, а право на неколико минута ваше пажње дају ми, надам се, оних двадесетак година које сам у Странку уградио. Ево, дакле, у шта верујем.

Верујем, пре свега, да је за ДСС добро што, после скоро осам година ношења највеће одговорности за судбину земље, и то под околностима од којих се теже скоро не могу замислити, сада прелази у опозицију. Ово не само зато што је промена власти већ по себи једна од демократских тековина за које смо се борили и изборили. То није ни само зато што смо, уместо да се грчевито држимо власти (што смо могли, и што би многи други спремно учинили) и уместо да тргујемо уверењима, господски саопштили грађанима ове земље да ми, из разлога који су ван нашег домашаја, више немамо могућности да ваљано бранимо њихов интерес, и препустили им да одлуче ко ће такве могућности имати. Одлазак у опозицију је пре свега добар зато што то ДСС може да учини чиста образа и подигнута чела, са пуном свешћу

Владета Јанковић

Ца ли се депос осипа

нашања Српског покрета обнове у Савском венцу угрозило Делово у својој општини – СПС давањући гласове о коалицији социјалиста и СПС – Може ли пример из Савског венца да се понови и у Скупштини Србије

Уопште није било чудно да се у општини Савски венац, у Савској општини Србије, коалиција социјалиста и СПС формира у јулу 2000. године. Тада је СПС добио 10 гласова, а социјалисти 10 гласова. У Савском венцу, у Савској општини Србије, коалиција социјалиста и СПС формира у јулу 2000. године. Тада је СПС добио 10 гласова, а социјалисти 10 гласова. У Савском венцу, у Савској општини Србије, коалиција социјалиста и СПС формира у јулу 2000. године. Тада је СПС добио 10 гласова, а социјалисти 10 гласова.

ПРОМОЦИЈА ДЕМОКРАТСКЕ СТРАНКЕ СРБИЈЕ ПРИВНОМ, НОВОМ ВАРОШИ И ПРИПОЉУ

ВЛАСТ СЕ ПЛАШИ

Народна скупштина и Радоман Бомковић угуљују српску историју

ПРИПОЉ, 3. - Живљано у веома нормалном медијском амбијенту, у којем се не чује ништа о политичким променама, сада постоје три кандидата за председника Србије, један од њих је из Припоља, а то је Драгољуб Милошевић.

Милошевић мора отићи

ВРЕМЕ РАДИ ЗА ДЕМОКРАТСКУ ЈАВНОСТ СРБИЈЕ

Наше самостранке Војислава Коштуница је јединствена која може одговорити на изазове, не само политичке, већ и економске, социјалне и културне

Демократска странка Србије

ГРЂАНСКА СТРАНКА ЦЕНТРА – СТРАНКА ЧЕСТИТИХ И КОМПЕТЕНТИХ ЉУДИ

Декларација Демократске странке Србије

Наше разлоге

Демократска странка Србије је јединствена која може одговорити на изазове, не само политичке, већ и економске, социјалне и културне. Она је јединствена која може одговорити на изазове, не само политичке, већ и економске, социјалне и културне.

ШПИТНА ДЕМОКРАТСКЕ СТРАНКЕ СРБИЈЕ

У Скупштини Србије 23. септембра

Синоћ на трбини у валеву

Коштуница: Демократска странка Србије је званично регистрована

Лидер ове странке је изјавио да је Војислав Коштуница прихватио постојеће странке од дана када је подносио захтев за регистрацију

Војислав Коштуница је изјавио да је Војислав Коштуница прихватио постојеће странке од дана када је подносио захтев за регистрацију.

Војислав Коштуница је изјавио да је Војислав Коштуница прихватио постојеће странке од дана када је подносио захтев за регистрацију.

Војислав Коштуница је изјавио да је Војислав Коштуница прихватио постојеће странке од дана када је подносио захтев за регистрацију.

Војислав Коштуница је изјавио да је Војислав Коштуница прихватио постојеће странке од дана када је подносио захтев за регистрацију.

Војислав Коштуница је изјавио да је Војислав Коштуница прихватио постојеће странке од дана када је подносио захтев за регистрацију.

Војислав Коштуница је изјавио да је Војислав Коштуница прихватио постојеће странке од дана када је подносио захтев за регистрацију.

Демократска странка Србије

ГРЂАНСКА СТРАНКА ЦЕНТРА – СТРАНКА ЧЕСТИТИХ И КОМПЕТЕНТИХ ЉУДИ

Декларација Демократске странке Србије

Наше разлоге

Демократска странка Србије је јединствена која може одговорити на изазове, не само политичке, већ и економске, социјалне и културне. Она је јединствена која може одговорити на изазове, не само политичке, већ и економске, социјалне и културне.

ШПИТНА ДЕМОКРАТСКЕ СТРАНКЕ СРБИЈЕ

У Скупштини Србије 23. септембра

Синоћ на трбини у валеву

Коштуница: Демократска странка Србије је званично регистрована

Лидер ове странке је изјавио да је Војислав Коштуница прихватио постојеће странке од дана када је подносио захтев за регистрацију

Војислав Коштуница је изјавио да је Војислав Коштуница прихватио постојеће странке од дана када је подносио захтев за регистрацију.

Војислав Коштуница је изјавио да је Војислав Коштуница прихватио постојеће странке од дана када је подносио захтев за регистрацију.

Војислав Коштуница је изјавио да је Војислав Коштуница прихватио постојеће странке од дана када је подносио захтев за регистрацију.

Војислав Коштуница је изјавио да је Војислав Коштуница прихватио постојеће странке од дана када је подносио захтев за регистрацију.

Војислав Коштуница је изјавио да је Војислав Коштуница прихватио постојеће странке од дана када је подносио захтев за регистрацију.

Војислав Коштуница је изјавио да је Војислав Коштуница прихватио постојеће странке од дана када је подносио захтев за регистрацију.

да је, упркос свим могућим отпорима, сумњичењима и подметањима, суочена са страшним спољним и унутрашњим притисцима, па – рецимо то отворено – понекад чак и са неприкривеном мржњом, успела да усмери Србију у добром правцу. Нарочито је важно што наша Странка може да оде у опозицију са свешћу да се борила за целовитост и јединство Србије према најбољој мери својих и људских могућности, да није изневерила ниједно од својих темељних начела, да није осрамотила ни државу ни себе, и да је у свему томе од почетка до краја била доследна.

Верујем, даље, да је данас добро прећи у опозицију јер тај положај, како ствари стоје данас и како ће стајати сутра, просто мора бити политички захвалан, али још више због тога што ће то користити и самој Странци, како би се пресабрала, престројила, освежила и стекла нову енергију. Наш потенцијал, пријатељи, велики је колико и наша чиста прошлост и снага наших уверења. Странку смо 1992. исковали од најскупљег и најтрајнијег материјала, који не рђа и не труне: на аверсу тог златника из ковнице Војислава Коштунице и Борислава Пекића пише „нација”, на реверсу „демократија”, а његова вредност никада неће престати да важи и расте.

Верујем, такође, да ће се врло брзо показати колико у ствари ДСС вреди и шта све може, чим се у њу буде преусмерила енергија свих наших најбољих људи који су годинама сву снагу и време посвећивали државним пословима. Верујем да располажемо драгоценим укрштајем искуства и младости који ће нам, пре или после, у политичком животу Србије обезбедити место које нам законито припада. За то је једини услов да сачувамо онај здрави дух који је у ДСС-у присутан од оснивања, а очитује се пре свега у узајамном поверењу, лојалности и поштовању. Имамо доказано добар Програм, имамо развијену страначку инфраструктуру, имамо способне и посвећене људе, имамо знање и искуство, имамо поуздано и прекаљено вођство. Све што нам је потребно јесу воља, чврстина и вера – једних у друге и у заједничку идеју.

Верујем још да је неопходно сачувати незамућен поглед, нарочито драгоцен у мутним временима. Морамо неговати разложност и промишљеност, које су увек обележавале политичко деловање ДСС, а клонити се неконтролисаних амбиција, екстремизма и нарочито тешке и неправедне речи. Нама су аргументи одувек боље служили од емоција, а аргумената ће бити добрих, и све више, за сваку опозицију, а ону чисту и доследну, каква је ДСС, посебно.

Верујем да у времену које долази нипошто не треба да се затварамо или, далеко било, подижемо око себе зидове осујећености и зловоље. Нисмо у дефанзивном положају и не смемо у њега dospети, и зато Странка мора да негује стара и да гради нова пријатељства, при чему пријатеље морамо би-

Сава центар,
обележавање
15 година ДСС-а.

рати пажљиво, а непријатеље (да цитирам једног паметног човека) још пажљивије. Исток је „на делу и муци” показао своје пријатељство, али ни Запад не сме за нашу земљу бити без остатка отписан. Када кажем да чак и у оним западним земљама које су нам биле, и јесу, најмање склоне има много установа, организација и људи који нас разумеју и подржавају – верујте ми да знам шта говорим.

Још верујем да од отворености према свету није ништа мање важна отвореност према домаћој јавности. Апсолутно је неопходно да са више свежине и уверења градимо представу о себи, и да са више жестине демантујемо понекад чудовишне оптужбе које на наш рачун стижу. Наша надмоћ над клеветницима и мрзитељима почива у јасности наше идеологије, у доследности наше политике, у нашем поштењу и, свакако, у неоспорним остварењима која су иза нас.

Верујем, најзад, макар некима тако и не изгледало, да се политички ветрови после дугог времена окрећу у једра ДСС: ту прилику смо обавезни да искористимо надасве Србије ради, али и ради оних који су наше идеје заступали пре нас и оних који ће наставити да их заступају. Погрешити можемо једино ако клонемо духом, а нарочито ако допустимо да нас заваде или поделе. На крају – дубоко верујем да овој осакаћеној земљи јесте врло тешко,

али да би јој, ако се размагнетише или разбије бусола оличена у нашој Странци, било још много теже.

Дошао сам данас, драги пријатељи, и зато да бих (за случај да у овој сали и ван ње има оних који би у то могли посумњати) пред свима потврдио своју неподељену оданост програмским начелима Демократске странке Србије, веру у страначке пријатеље, и безрезервну личну и политичку лојалност Војиславу Коштуници. Али пре свега зато што сам имао потребу да вам, из пуна срца, искажем ових неколико својих уверења, која сте имали стрпљења да саслушате.

На чему вам свима искрено хвала.

Санда Рашковић-Ивић

Слике са Косова и Метохије

Прилог написан поводом петнаест година ДСС

Balkan watchers-и су поседали око огромног стола за састанке у бившем Македонском салону бивше Палате федерације. Насмејани, ужурбани, извињавају се што касне, а каснили су цео сат. Баш их брига, ово је Србија, Балкан, а они су *Balkan watchers*-и, посматрачи Балкана. Ми им овде дођемо попут неких птица, а они, уместо дурбина, повадише нотесе и оловке. Тема о којој желе да разговарају с тимом Координационог центра за Косово и Метохију је ситуација на Косову и Ахтисаријев план. Питања која постављају садрже унапред жељени одговор. Слушају они о српским страдањима на Космету, 931-ом некажњеном убиству Срба и о 7.000 напада од јуна 1999, 156 разорених и запаљених српских православних цркава и манастира, 250.000 протераних Срба и других неалбанаца са огњишта. За *Balkan watchers*-е – то је статистика. Док им говорим о свом народу и његовим патњама, осећам да ме не разумеју.

Ови људи и многи други њима слични, који одлучују о Србима и Србији, о нама знају тако мало. Вреднији и одговорнији међу њима вероватно су погледали где се на географској карти Србије или бивше Југославије налази Космет. Шта за њих значи село Сушиће, најудаљеније српско село у општини Штрпце? Сећам се једног кишовитог септембарског сумрака када су ме представници села Сушиће сачекали на Брезовици с молбом да их посетим, јер их сви стално заобилазе. Иако посета селу није била планирана, а на Косову и Метохији све треба да се унапред испланира и најави да би се осигурала безбедност, одлучих да ипак одем. До села води неасфалтирани пут и село је у мраку, струје нема од јула 1999. А тамо, на једној чистини међу кућицама, чекало ме је цело село. Фарови аутомобила осветлили су мноштво дечијих лица. Певали су, поручујући матери Србији да се не дају! Моја стопала су утонула у земљу, а нешто неиздрживо тужно, благо, старо и слатко, као успомена на падање у сан на мајчином крилу, запљусну ми душу. Сушиће су староседелачко село, никада нису одлази-

На Косову и Метохији

ли и одолевали су и онда када је било најтеже. Састанак смо држали на отвореном, јер у селу нема ниједне просторије која би могла све да нас прими. Сушићани се баве сточарством, овде им из града нико не долази, па и не види да им, од ОВК-овских граната и зиме, пропадоше кровови кућа, да немају средстава да обнове или изграде купатила, јер Албанци неће ама баш ништа од њих да откупљују. Сигурно је да нису мало окусили невоље, несреће и беде. Али зато свака породица има просечно петоро деце. А та дечица, чије је паметне очи и румене обрашчиће осветљавала светлост звезда и фењера на петролеј, пешаче у школу, а родитељи се организују и прате их. На једном крају села саграђен је зид. Обриси планина, сеновитих и дубоких попут океана, тама и нека потмула тутњава. Рекоше ми да су то чувене Језерске планине, где тренира Ослободилачка војска Косова, која је расформирана и разоружана, а неки кажу да је ту присутна и Ал Каида, које наравно нема међу косовским Албанцима, који иначе, сви од реда, обожавају Америку. Сваке ноћи мушкарци организују страже око села, јер је то једини начин преживљавања у косовском мултиетничком рају. Напослетку, простор између живота и смрти је премален да се измери.

Седница Савета
безбедности
Уједињених Нација

Balkan watchers-и били су, од читаве покрајине, једино у Приштини. Они не знају да је она постала за нас велики и непрепознатљив град који се уздиже над измењеним пределом. Лакоми су изградили зградурине чији светлећи натписи насрћу на таму попут метеора. Све је то на српској ораници и без права и питања изграђено. Редове расцветалих, пахуљастих воћака заменио је психоделични неред боја из бакалница и других необичних радњи с мешовитом робом.

КФОР-ова возила шпартају Косметом. Сећам се, у Дечанима, транспортера паркираног испод плаката хашког оптуженика Рамуша Харадинаја, поносног у маскирној униформи, простирући се преко целог зида четвороспратнице. Преко пута, нешто мањи плакат који заузима само два спрата. На њему: Харадинај у оделу и наочарима с танким оквиром, смерно се смешка. Пред зградом, а испод плаката билборд на коме покрет „Самоопредељење” позива на бојкот српске робе. Стотинак метара даље, КФОР-ов чек поинт и пут за манастир Високи Дечани. Новембарски је дан, сунчан, благ, уочи манастирске славе Светог Мрате. Манастирска порта је пуна људи, као да у Дечанима и Метохији живи барем пола милиона Срба! Нажалост, у Дечанима не преостаде ниједан, а у целом метохијском крају једва да се може саставити неколико хиљада. Нема више ни Срба ни винограда, који необрађени и упарложени леже, као мртваци, широм Метохије, винородног краја, јер ако се виноград три године не обрађује, он умире. А у порти владају мир и радост, као да око манастирског зида нису војници и бодљикава жица. После вечерње службе почиње монашење дечанског искушеника Недјељка. Недјељко је из Крајине, а на монашење су му стигле мајка и сестра која је лекар-педијатар. Отац је болестан, убила га бежанија из дома и завичаја 1995, па не може никуда од тада.

Када се, након вишечасовне литургије, искушеник Недјељко одрекао свега што је овоземаљско и примивши постриг и монашке завете постао монах Киријак, млађарија је отишла у манастирску кухињу да помаже око припремања славе. У старој невеликој библиотеци владика Теодосије изливао је на своје госте духовнички мир. Причали смо до касно у ноћ о заштитној зони око манастира и тешкој борби која је претходила да се она добије, макар на папиру, нападима на манастир којег је само Господ спасао од рушења и пропасти. Истини за вољу, велику улогу је одиграо и италијански КФОР, који је 2004. заштитио манастир Дечани и Пећку Патријаршију и чији војници, често присутни на служби, у манастиру помажу монасима и монахињама у Пећаршији да преживе и опстану. Око манастира се гради зид. Граде га албански мајстори. Кроз заштитну манастирску зону пролази друм

којим се одвија трговина људима, дрогом и оружјем. Албанци са свих страна угрожавају манастир, са друма и са реке, са околних брда. Пуцају, краду стоку, граде ресторане, праве планове за изградњу фабрике на манастирској земљи. Увреде и добацивања, онако успут, више нико ни не примећује. Старе мржње гутају младе људе.

Питам се, значи ли ишта странцима, који одлучују о нама, прекрасна Грачаница, и како би они разумели причу мени испричану једне јулске зоре, када сам, не могавши да спавам од лепоте, села на доклат испред моје келије и гледала како из таме израња прекрасно камено манастирско здање окупано сунцем и свежином зоре. Пре јутрења, причу о Косовки девојци ми је испричала стара монахиња. Када је Косовка девојка на Косову пољу вином и хлебом причешћивала јунаке, видела је како пољем трчи јунак носећи своју главу под мишком. Трчао је да нађе воду лековиту која ће помоћи да његова глава срасте с телом, а мајка је Косовки девојци говорила да не гледа у јунака да га не урекне. Причала ми је и о томе како је косовски цвет божур настао да би сакрио јунака, а створио га је Бог од сунца, односно жара и зато се од бог и жур (жар) зове божур. Ову причу о божуру, једином на свету цвету страдалнику и избеглици, којег албанска деца на Газиместану боду шиљатим штаповима не би ли га тако истребили, а прогнани Срби га са својим књигама, фотографијама и одећом преносе с груменом косовске земље у нишке, краљевачке и београдске баште, она ми је певала. Овде, на Косову и Метохији, чуда су се дешавала да би спасла јунаке, управо онда када су сви мислили да ништа више није могуће.

Изгубљене митске слике израњале су као чудесно, камено манастирско здање из ноћи. Сви митови настају на свести о несрећи, као што и највећа човекова дела настају из његове патње. Без митских слика једног народа не може се проценити суштина његовог бића. Повратак косовском миту-завету повратак је властитој суштини, и ту нема претње другим народима.

У цркви на Вождовцу палим свећу за покој душе јуродиве монахиње Ангелине из Девича, која се, када би водила стадо на пашу, мазала балегом не би ли се тако спасла да је Албанци не понизе и обешчасте. Вождовачку цркву живописао је Милић од Мачве, а ја памтим његову изложбу у Грачаници 1990. Косово – праг Србије и слику „Гнев Светог Димитрија”, на којој су небеса горела уз експлодирајући лет балвана. Да ли Европа своју цивилизацију доказује или окончава балван-револуцијама и распарчавањем у десетине феудалних државица?

А остаде, мој народ српски, извијен, на својој преко Балкана опруженој дути, од далматинског Косова и његове Лазарице, до Високих Дечана!

Синиша Ковачевић

Програмска начела ДСС за спровођење културне политике Републике Србије

18. марта 2010.

Култура уз језик, уколико пак, и језик није део саме културе, представља основни знак препознавања једног народа, његове духовности и његовог идентитета. *Ars longa – vita brevis*, кажу стари Латини. Уметност дуга а живот кратак. Дакле, вратимо се латинској мудрости. Тешко да ко данас зна, ко је био министар финансија у тренутку када је Нушић написао „Народног посланика”, тешко да неко данас зна ко је био на аустријском престољу у тренутку када генијални Стерија пише „Кир Јању”, када Моцарт компонује „Малу ноћну музику”.

Ако сте при том мали народ, смештен у мали језик као завичај, онда је ваша обавеза да сачувате властити културни образац далеко већа. Зато је потребно имати јасно вођену културну и политичку мисао која прераста у нешто што се синергијски зове културна политика. А да би културна политика постојала, поред оне истанчане синергије о којој смо говорили, потребно је задовољити још неке параметре.

По светским стандардима, уколико издвајате мање од 2% националног бруто дохотка у културу, она не постоји или је сведена на ниво инцидента.

Култура мора бити демократизована, не сме бити привилегија престолице и већих градова.

Култура мора баштинити све традиционалне вредности, формирати властити рефлексивни систем вредности у односу на властиту стварност, другим речима мора сведочити о свом времену. Култура мора бити не само однос између ствараоца и конзумента, него мора постати начин живота, комуникације, мишљења. Довољно посебна са негованом свешћу о властитој посебности, довољно појединачна и особена да би могла бити општа и довољно отворена да трпи неопходну количину драгоцених утицаја.

Српски културни образац формира се готово читав један миленијум, градећи властиту посебност у ликовном, литерарном, архитектонском, музичком... Свој виталитет доказује у тренуцима апсолутне репресије отоманске пошасте, бранећи властиту самобитност аутентичним ремек делима усмене књижевности, са лирским и епским достигнућима хомеровске провинијенције, преживљавајући две германске окупације, преживљавајући након свега чак и вунена времена брозоморе. Она увек сведочи о свом времену, било да се ради о немањићким задужбинама, предкосовској епици или Дучићевој и Шантићевој лирици. Она проналази начин да одбрани властиту веродостојност пред кожним капутима партијских секретара, бране је корифеји попут Боре Пекића, Александра Поповића, Бећковића, Павловића, Булатовића... Она ће савладати и ово време, ма колико оно и ова власт, хотимице или нехотично, радили против властитог културног идентитета, а тиме и против властитог народа. Српска култура опстаће упркос свему, чекајући време када ће о њој бринути ДСС. А биће то, како каже велики српски писац Петар Петровић Његош, брзијех дана.

Култура често представља већу и значајнију вредност и више афирмише земљу него неколико индустријских грана заједно. Дабоме, најчешће зависи од националног дохотка, богатства и државе и њених грађана, али уколико Србија буде чекала да се обогати, да би се позабавила властитим културним обрасцем, бојати се да још дуго неће бити културна. Уосталом, пун стомак не пева елегије, каже Тацит, само несрећне љубави улазе у лектиру и читанке.

Дакле, схватајући културу и њен значај у афирмацији и ослобађању појединца, града, народа или државе, у афирмацији тог истог појединца или заједнице којој припада, њеном васпитању и подизању општег културног стандарда, укључујући ту и културу живљења, ДСС се залаже за потпуни културни препород, који подразумева не само промену културног модела, него и превредновање одређених етичких и идеолошких узора, уз усвајање нових и повратак старим, неправедно проскрибованим из политичких разлога, темељећи њихове вредности искључиво на естетским параметрима.

Како?

1. Суспензијом Закона о култури, израдом новог, прилагођеног Уставу РС, Закона о раду, српским културним потребама и специфичностима.

2. На основу овог темељног закона урадити законе о филму, позоришту, издаваштву и књижарству, музејима и галеријама, о заштити културних добара и споменика... и друга законска и подзаконска акта.

3. У првој години издвојити 2,4 процента из националног буџета и формирати буџет за културу, 0,6 процената квартално, тако што ће Министар-

Свечана академија поводом 10 година од НАТО бомбардовања „Србија памти”, Сава центар 2009. година

ство културе самостално располагати овим средствима. У другој години 2,6 процената, трећој 3 процента, четвртој 3,2 процента, што ће омогућити и значајнија инвестициона улагања.

4. Промена пореске политике и пореских закона, применом стимулативног и дестимулативног пореског модела. Максимално опорезовати шунд, кич и неукус у било ком појавном и медијском облику и то инвестирати у праве културне вредности.

5. Пирамидални културни образац, што значи снажан и развијен аматеризам, од сеоског до академског, преко система школовања, од основних уметничких школа до факултета, те на самом врху елитизована уметност која због поменуте пирамидалности има довољно конзументата.

6. Конзистентна и стална сарадња са министарствима науке, просвете, спорта и вера, СПЦ, САНУ, Матицом српском, осталим традиционалним верским заједницама...

7. Потпуно интегрисање Републике Српске у наш културни простор, што омогућава и Дејтонски споразум.

8. Активна међународна сарадња.

9. Реафирмација значаја и места Радио телевизије Србије и њених програмских опредељења. Само четири процента програма су информативне емисије. Стварањем јаким редакција производи врхунски документарни, научни, спортски, школски, дечји, музички, драмски, серијски, филмски програм. Национална телевизија мора бити у потрази за добрим програмом а не за рејтингом. Гледаност се појављује само као последица квалитетног програма.

10. Односи са дијаспором. Понудити дијаспори врхунске културне садржаје, како филмске, музичке, позоришне, издавачке. Зауставити прогресивном пореском политиком гостовања „турбофолка” и осталог музичког ђубрета, што данас, нажалост, представља готово једини вид „културне бриге” матице према расејању.

11. Деметрополизација и децентрализација културе. Деведесет процената свих културних догађања су у Београду, 97 процената у Београду, Новом Саду и Нишу. Постоје градови од неколико десетина хиљада становника, без иједног културног догађаја у години. Организовањем позоришних гостовања, гостовањем филхармоније, Кола, врхунских уметника и јачањем локалних културних институција променити тренутно стање.

12. Решавање статуса слободних уметника, као и потпуна правна и имовинска заштита ауторских и извођачких права.

Свечана академија
поводом
10. годишњице НАТО
бомбардовања,
Сава центар.

13. Изградња и формирање мреже националних фестивала (хорова, филма, позоришта...), националних награда и пензија и формирање критеријума за њихово добијање.

14. Обнова и изградња. Народна библиотека, Народни музеј, Музеј савремене уметности, Народно позориште, СНП... Изградња Српске опере.

15. Заштита и финансирање мањинских културних специфичности.

16. Реафирмација задужбинарства.

17. Заштита културноисторијских споменика и добара.

18. Очување и брига о свим културноисторијским споменицима на Косову Метохији и наставак континуираног рада српских културних институција као што су позоришта, галерије, културноуметничка друштва, издавачка делатност...

У овим начелима не помињу се откупи књига, слика, носача звука, стимулације за филмове и ванинституционалне позоришне представе, стипендије, интернационални фестивали попут Феста, Битефа, Белефа, слобода стваралаштва и одсуство цензуре. То је због тога што се они помињу у законима о филму, позоришту, библиотекама и другим правним актима.

Само овако српска култура биће потпуно интегрисана у европски културни модел, не само следећи га него активно учествујући у његовом креирању, баштинећи европска достигнућа, али и властиту оригиналност, свесна значајног утицаја оријента на музику, архитектуру, фолклор, литературу...

Само овако српска култура биће потпуно српска и потпуно универзална.

Драган Даничић

Подмладак Демократске странке Србије

Савез демократске омладине Србије

Разлике у политичким погледима и концептима који су, готово од самог оснивања, пратили рад Демократске странке, неминовно су се одразили и на рад Демократске омладине – подмлатка странке. Када су, у пролеће 1992. године, те разлике постале очигледне, чак и за површне посматраче, унутар-страначки сукоб до кога је дошло, што због политичке оштрине својствене младима што због вишка енергије, један од својих епицентара имао је у подмлатку странке. Проста чињеница да је већина чланова Демократске омладине у периоду од оснивања до лета 1992. испољавао јасну и недвосмислену жељу за оштрим и принципијелним супротстављањем режиму Слободана Милошевића, резултирао је тиме да се та већина нађе у крилу Демократске странке за ДЕПОС.

У пролеће 1992. године почеле су припреме за стварање организације паралелне званичном Савезу студената на Београдском универзитету. Те припреме су преухитрили догађаји у јуну 1992. и одбијање руководства Универзитета да прогласи штрајк. Почео је студентски протест на коме је огромна већина подмлатка тадашње ДС била ангажована. Чињеница да руководство тадашње Демократске странке није суштински подржало ни студентски протест нити велике демонстрације опозиције, довела је до тога да се највећи број чланова Демократске омладине нашао на оснивачкој скупштини ДСС, 26. јула 1992. године.

У септембру исте године, у просторијама странке (у Смиљанићевој улици 33) окупило се 20 омладинаца и основало иницијативни одбор за формирање подмлатка ДСС. Тада је и одлучено да подмладак ДСС добије назив САВЕЗ ДЕМОКРАТСКЕ ОМЛАДИНЕ СРБИЈЕ, по угледу на Савез демократске омладине Југославије из периода након Другог светског рата, чији је оснивач био Борислав Пекић, који је, због свог антикомунистичког дело-

вања, био хапшен и осуђиван. Један од највећих српских писаца био је оснивач и обновљене Демократске странке, а непосредно пред смрт дао је подршку оснивању Демократске странке Србије. Његова изјава „Демократско и национално, две су шине истог колосека” била је принцип који је привукао највећи број национално оријентисаних младих људи из Демократске странке у новоосновану ДСС.

На оснивачком састанку СДОС изабран је Александар Ђорђевић за првог председника. СДОС је био активан и у креирању Статута ДСС који се припремао за прву скупштину ДСС. Странка је увидела важност омладине и рада са младима, те је у првом Статуту ДСС предвиђено да 10 чланова Главног одбора буду представници СДОС. Након скупштине ДСС, одржане 5. децембра 1992, СДОС је озваничен и Статутом ДСС и било је време да се припрема и прва скупштина СДОС. Одржана је у сали Дома омладине 8. маја 1993. године. Поред челника Странке скупштину је поздравио Синиша Мићевић, један од оснивача СДОЈ и Пекићев политички саборац. На скупштини су усвојени Програм и Статут СДОС. За првог, у складу са Статутом ДСС и СДОС, председника СДОС изабран је Александар Поповић, тада студент треће године Хемијског факултета у Београду и државни репрезентативац у атлетици.

Акција Омладине
„Грађани другог реда”,
мај 2010. године

У наредних годину дана СДОС је учествовао у многим акцијама које су окупљале велики број младих људи у борби против режима Слободана Милошевића. Створени су контакти са подмлацима народњачких партија из Европе. Чланови СДОС били су активни у свим студентским организацијама. Остварена је блиска сарадња са подмлатком Народне странке Црне Горе. Тада је Статут СДОС дозвољавао чланство у СДОС и без формалног чланства у странци. Оваква поставка ствари довела је до тога да је у много општина у Србији постојао СДОС – док Странке није било, или да је чланство СДОС било бројније од чланства Странке. У многим су местима одбори СДОС прерасли у одборе Странке, што је довело до фактичког гашења СДОС, али је, такође, овакав начин вођења омладинске организације доводио и до идеолошке хетерогености у појединим одборима.

На другој скупштини СДОС, одржаној 14. маја 1994. године, дошло је до ситуације која је условила да СДОС скоро престане са институционалним радом. Требало је да се изабере председник и потпредседник, а након тога остали органи. После два круга гласања скупштинара ниједан од два кандидата није добио потребан број гласова. Гласање је једино успело за избор потпредседника СДОС. Због оваквог стања дошло је до измене Статута ДСС, те је СДОС добио мање важну улогу у организацији Странке. Практично, до јесени 1994. није било акција, па се осетила потреба да се чланови СДОС

окупе и поново организују подмладак ДСС. Октобра исте године, формиран је Организациони одбор за припрему скупштине СДОС, а за председника тог одбора изабран је Дејан Михајлов.

Трећа скупштина СДОС одржана је 5. маја 1995, када је усвојен Правилник о раду СДОС. Услед промена у организацији саме Странке дошло је и до промена у организацији подмлатка. Тадашњим правилником превиђено је да СДОС има председништво у ужем и ширем сазиву, да има председника и једног потпредседника. На првом сазиву новог председништва за председника СДОС изабран је Дејан Чулић.

У наредних годину и по дана СДОС је имао прилично активности: организација великог хуманитарног концерта за избеглице из Српске Крајине на Ташмајдану, хуманитарне акције за помоћ српском народу у БиХ, сарадња са подмлацима осталих опозиционих партија и сарадња са подмлацима народњачких и демократских странака у Европи. Чланови председништва СДОС били су активни у кампањи за савезне и локалне изборе који су одржани октобра 1996. године. У свеопштем студентском и народном протесту након непризнавања резултата локалних избора учествовали су многи чланови СДОС.

Четврта скупштина СДОС одржана је 21. децембра 1996. године. Организација СДОС није битно мењана. У овом периоду интензивирана је активност СДОС и повећан је број чланова, пошто се, након студентског про-

Летња школа
Омладине ДСС на
Власини, 2011. година

Акција Омладине ДСС
„Срушимо власт”
2011. година

теста, доста младих људи учланио у ДСС. Од тадашњих активности издвајају се трибине о Бориславу Пекићу и Николају Велимировићу, посете српским манастирима. Марија Рудић и Милица Гавриловић изабране су у Студентски парламент. СДОС је учествовао у кампањи бојкота парламентарних избора 1997. и хуманитарним акцијама за незбринуту децу, а на округлом столу РТС на тему страначких подмладака, одржаном јула 1997, наступио је председник СДОС, Андреја Младеновић.

Пета скупштина СДОС, организована 1. новембра 1998. године, остала је у сенци дешавања на Косову и Метохији, где су постајале све учесталије акције албанских сепаратиста против припадника МУП, Војске, али и цивилног становништва. Зато су и акције које је омладинска организација ДСС предузимала биле хуманитарног карактера, усмерене на помоћ српском становништву на Косову и Метохији. Значајно се omasовљује омладинска организација. Оснива се више од тридесет нових општинских одбора широм Србије. Савез демократске омладине Србије почиње да буде присутнији у јавности, путем саопштења, као и јавних наступа функционера СДОС, углавном у локалним електронским медијима. На челу омладинаца ДСС налази се Душан Пророковић.

Почетак формирања Демократске опозиције Србије, крајем 1999. године, био је и увод у повезивање омладинских организација странака из ДОС. СДОС је био иницијатор и организатор првог састанка омладинских организација странака чланица ДОС, на којем је договорен заједнички наступ и организовање првог митинга омладинских организација, у пролеће 2000. године. Поред сарадње са осталим политичким партијама у земљи, започета је и сарадња са неколико студентских организација. Пролеће 2000. представљало је и почетак укључивања и институционалне сарадње СДОС са Омладином Европске народне партије. Савез демократске омладине Србије је, на овај начин, прокрчио пут за даљу сарадњу ДСС и Европске народне партије и начинио прве кораке на пољу међународне сарадње са идеолошки блиским политичким партијама из Европе. Крај двогодишњег мандата, тадашњи сазив Председништва СДОС, као и остали органи омладине ДСС, дочекали су учествујући у предизборној кампањи Војислава Коштунице на председничким изборима у септембру и у предизборној кампањи ДОС на парламентарним изборима у децембру 2000. године.

Шеста скупштина СДОС одржана је 29. децембра 2000. године. Већина чланова Председништва СДОС из овог периода била је истовремено ангажована на одговорним дужностима у ДСС. Председник постаје Бојан Попадић. СДОС је имао значајан удео у изборним кампањама током неуспелих председничких избора 2002. године, у делу маркетиншких активности и обуци контролора, као и у изборним штабовима Странке. СДОС се тада бавио и проблемима студентског и ученичког стандарда, као и партиципацијом младих у области културе и спорта, било је учешћа на семинарима, политичким школама и конференцијама, домаћим и међународним.

При Председништву СДОС основан је креативни тим који је водио Велимир Гавриловић, потпредседник и међународни секретар СДОС. Креативни тим СДОС интензивно је сарађивао са донаторима и медијским кућама, те осмислио и спровео многе хуманитарне активности. Прикупљана је помоћ за избегла и расељена лица, као и за друге угрожене слојеве становништва. СДОС је самостално спровео и низ акција којима је исказана критика лоших потеза тадашње републичке власти, велику пажњу посветио и својој медијској препознатљивости – одржавана је континуирана комуникација са медијима, а израђен је и први лого СДОС. Јачане су везе СДОС са сродним омладинским организацијама из иностранства, а у првом реду са Democrat Youth Community of Europe (DEMYC) и Youth of the European People's Party (YEPP). Ове активности довеле су до стицања статуса члана посматрача у DEMYC-у 23. новембра 2002. године.

Омладина Демократске странке Србије

У јуну 2003. године, на скупштини Демократске странке Србије, новим Статутом ДСС подмладак мења назив у Омладина Демократске странке Србије. Борко Илић изабран је за председника Омладине ДСС након Седме скупштине 29. децембра 2002, а свој мандат обновио је након Скупштине ОДСС 16. јануара 2005. године.

Након промене имена организације Председништво Омладине ДСС усвојило је нови лого организације, књигу стандарда и Пословник о раду свих органа Омладине ДСС. Новим Пословником о раду Омладине ДСС формиран је Извршни одбор ОДСС, који је добио велике надлежности у организационим питањима, а 2005. формиран је и Савет Омладине. Почетком 2003. Омладина ДСС имала је 64 општинска одбора и 21 повереништва, а данас је Омладина ДСС заступљена у готово свим градским и општинским одборима, док је посебна пажња посвећена јачању и деловању омладинске организације ДСС на Косову и Метохији.

Када је реч о директним представницима ОДСС у органима ДСС, 2003. године Омладина ДСС је имала једног члана Главног одбора и једног члана

Борко Илић

Извршног одбора ДСС. Изменама Статута ДСС, Омладина ДСС данас има 16 чланова Главног одбора ДСС изабраних са листе ОДСС, а председници покрајинских, окружних, градских и општинских организација ОДСС чланови су органа ДСС на тим нивоима. Један изабрани члан ИО ДСС мора бити млађи од 29 година, а председник Омладине ДСС је члан Председништва ДСС. Поред тога, представници ОДСС редовно организује састанке са врхом Странке и одржавају двосмерну комуникацију између врха ОДСС и ДСС. Да би се побољшао и олакшао проток информација унутар подмлатка ДСС, Омладина ДСС има своју интернет презентацију, штампан је Билтен ОДСС, а омладинци ДСС активни су на свим друштвеним мрежама.

Поред значајних измена Статута ДСС и у Програму ДСС се од скупштине странке 2007, а након залагања руководства ОДСС, налази посебна целина која се односи на омладинску политику, где се истиче залагање ДСС за бољи положај младих у Србији и њихово активно учешће у политичким процесима.

На Скупштини ОДСС, одржаној 10. марта 2007, Драган Даничић изабран је за председника Омладине ДСС, а мандат је обновио на Десетој скупштини Омладине ДСС 14. марта 2009, када је уведен избор председника Омладине ДСС на самој Скупштини ОДСС. Драгана Даничића је на месту председника Омладине ДСС наследио Немања Петровић, на Скупштини ОДСС 12. марта 2011. године.

Свесни да је едукација најбоље улагање у будућност, рад на едукацији Омладине ДСС који је успостављен још у периоду 2003–2005, константно се унапређује и побољшава. У сарадњи са невладиним организацијама из земље и иностранства, одржан је велики број семинара на којима су учествовали омладинци ДСС из свих крајева Србије. Свакако највећи успех на овом пољу представља самостална организација летњих политичких школа ОДСС које се од 2005. редовно одржавају сваке године. На летњим школама демократије и политичких вештина омладинци ДСС слушају предавања из политичког маркетинга, идеологија, изборног система и из других тема потребних за њихов рад у матичном одбору и у изборној кампањи. Поред едукације, значај ових школа и семинара је и у јачању комуникације између одбора и чланства ОДСС.

Бројним акцијама и перформансима Омладина ДСС постала је најпрепознатљивији политички подмладак у Србији. Активно узимају учешће у свим изборним кампањама ДСС, као и у референдуму за потврђивање новог Устава Србије 2007. и у кампањи 2006. године за останак Државне заједнице Србија и Црна Гора, акцијом „И наша је Црна Гора”.

Акција омладине
„Жутомицин“

Обележавањем Светског дана мира, Дана детета, заштитом ћириличног писма, обележавањем годишњице погрома над Србима са Косова и Метохије, акцијама „Никад у НАТО“, „НАТО држава – дивља градња“, „Са Косовом у Европу“ и захтевом за рехабилитацију Слободана Јовановића, Омладина ДСС је на најбољи могући начин презентovala политику и циљеве ДСС.

Акцијама: „И после Тита Борис“, „Много су се шалили кад су обећавали“, „Жутомицин“, „Од Бодрума до подрума“, „Сребреница – не у моје име“, „No name“, „КО лаже тај и краде“, „Штафета за Бориса“, „1000 Динкића“, „Ала се увалих“, „Serbianfamily“, „Рушимо жути зид“, „Корпа за Пајтића“, „Моје заставе увек су исте боје“ и многим другим, Омладина ДСС указала је на штетност политике владајуће коалиције предвођене Демократском странком и паролу „Европа нема алтернативу!“

У сарадњи са блиским студентским организацијама ОДСС је значајно допринела еквиваленцији звања и права дипломираних и мастера у Скупштини Србије и залагала се за заштиту права студената и свих академских грађана у Србији. Највећи успех Омладине ДСС на овом пољу је избор Марка Милутиновића за студента проректора Универзитета у Београду и Немање Петровића за председника Студентског Парламента Универзитета у Београду. Акцијама „Студенти нису краве музаре“, „Млади хоће посао“ и „Питамо ректора“ скренули смо пажњу јавности на лош положај студената у нашој земљи.

Један од важних стубова деловања ОДСС је и међународна сарадња. Представници ОДСС на конференцијама и семинарима у иностранству залажу се за политику војне и политичке неутралности Србије, бранећи државне и националне интересе. Први сегмент сарадње ОДСС остварује се кроз билатералну, регионалну, европску сарадњу и сарадњу на глобалном нивоу са политичким организацијама које деле исте идеолошке принципе као и Демократска странка Србије.

Утицај Омладине ДСС у Демократској заједници младих Европе (DEMYC), најстаријој омладинској организацији странака десног центра у Европи најбоље потврђује избор Мије Магазин за потпредседника ове престижне организације 2006. Године. Њу је на овом месту наследио Немања Петровић, а њега Милан Милутин.

Омладина ДСС иступила је из Омладине европске народне партије (УЕРП) након одлуке ДСС да напусти Европску народну странку због залагања Странке за војну и политичку неутралност Србије.

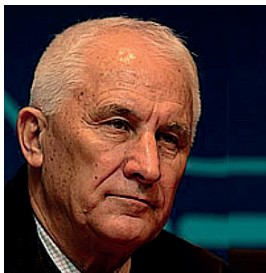
Са Младом гардом Јединствене Русије Омладина ДСС је 2010. године потписала споразум о сарадњи који подстиче сарадњу омладине Србије и

Руске Федерације у култури, науци, просвети и спорту. ОДСС негује билатералну сарадњу и са омладином Конзервативне партије Велике Британије, подмлатцима са Кипра, из Грчке, Италије, Румуније, Шведске, Шпаније, Португала, као и посебне односе са Омладином Српске демократске странке Републике Српске, Клубом младих Партије демократског прогреса Републике Српске, Омладином Савеза Срба у Македонији и Омладином Самосталне демократске српске странке из Хрватске.

Данашња Омладина Демократске странке Србије себе види као легитимног настављача Савеза демократске омладине, а у оснивачима те организације своје претходнике који нису штедели снаге у борби за демократску Србију.

Омладина ДСС ужива пуну аутономију у раду у оквирима програмских и статутарних одредаба Демократске странке Србије. Омладину ДСС чине млади, образовани и способни људи који се у свом раду усредсређују пре свега на решавање проблема младих у Србији, како својим утицајем на представнике ДСС у органима власти, тако и у акцијама усмереним ка конкретним проблемима ове врсте у локалним срединама. Јачање утицаја ОДСС у оквиру ДСС и укључење што већег броја младих у страначке органе, како би били у могућности да са својом енергијом и креативним радом помогну рад Странке, један је од приоритета ОДСС.

Бивши и садашњи омладинци ДСС данас заузимају битне позиције, како у Народној Скупштини Републике Србије, Скупштини АП Војводине, градским и општинским скупштинама, тако и у разним страначким телима, а на Омладини ДСС, са преко 15.000 чланова, остаје да шири идеју ДСС међу младим људима и наставља борбу за демократско и национално, вођени речима Борислава Пекића: „... као демократе, никад не допустимо да будемо увучени у вештачку дилему избора између нације и демократије, јер за демократију је нација њена нужна стварност, а за нацију демократија њен избрани циљ!”

Матија Бећковић

Није се одрекао свог бремена

(Обраћање на Свечаној академији приликом оснивања Фонда Слободан Јовановић, Коларчев народни универзитет, 11. 12. 2008. године)

Када би ови зидови проговорили рекли би нешто достојније од оног што ћу ја умети да кажем у овом потресном часу у којем се под сводом Коларчеве задужбине поново зачуо глас Слободана Јовановића, који је путовао више од 60 година да би стигао до нас пола века после његове смрти. Слобода – како му је био надимак, обећао је да ће се у отаџбину вратити са слободом, али слободу није дочекао ни жив ни мртав. А кад је дошла та слобода често је изгледала тако да међу онима који су је дочекали нису били ретки они који би више волели да нису. Али, кад год дошла да дошла, дочекало би је дело Слободана Јовановића чије место никад неће заузети ни једно друго.

Слободан Јовановић није био члан ни једне странке, па ни фонд и странка која га је основала, немају намеру да га у странке накнадно уписују. Програм фонда сажет је у његовом имену и ако не заборави како се зове то име ће га учити и шта и како да ради.

Да се прихватим ове части, пресудило је уверење да међу онима који би имали нешто против не би био Слободан Јовановић. Као што је записано, он се „да би сачувао свежину духа, дружио с младим људима и бавио новим идејама” а по Станиславу Винаверу „стално се подмлађивао, али остајући веран самом себи, не издајући своје идеје него их продубљујући и проналазећи све нове акценте у њиховој повезаности.”

Изразећи у сусрет захтевима свог времена, у кога би се уздао и шта би чинио фонд његовог имена, него да, попут Слободана Јовановића, остане „изнад свих политичких и државних подела, како би могао да буде у служби своје народу.”

Свечаност поводом оснивања Фонда Слободан Јовановић, Задужбина Илије Милосављевића Коларца

Речено је да је Слободан Јовановић примио теже бреме него иједан претходник на том месту и ступио у политички живот у најцрње време за његов народ и земљу, али се свог бремена није одрекао. Исто то, могли бисмо рећи и за околности у којима оснивамо његов фонд, кад иза себе не бисмо имали пример Слободана Јовановића.

„Његово име је понос и слава за српски народ” објавила је „Политика” на највиднијем месту, честитајући му 70 рођендан оне године кад се родио онај који ово говори. После двадесет година исти лист је, најситнијим словима, три дана пошто је преминуо, донео вест о његовој смрти. Па и тако кад је и како је донео служи му на част, јер је био једини у његовој отаџбини, који је ту вест уопште објавио.

Кад је емигрирао из Хитлерове Немачке Томас Ман је рекао: „Немачка је тамо где је Томас Ман!”

И Слободан Јовановић је избегао пред Хитлером, али то није и не би никад рекао, мада је на такву реч имао једнако право. И Србија је тамо где је Слободан Јовановић ма где он био и то не само онда него и сада ако мислимо на писану, учену и мислећу Србију, на њен морал, њену суштину и духовну висину.

С вашим допуштењем, учинио бих за љубав ове свечане прилике још једно поређење. Небеско очинство и синство сишло је међу Србе у лику свете двојице Симеона и Саве. И после њих се током векова понављало па је праобразу који су установила два Немањића прибројано очинство и синство два Јовановића.

Можда, а и без можда, нема нежнијих речи на српском језику, од оних којима се на самртном часу Симеон Немања обраћао свом сину: „Чедо моје омиљено/Светлости очију мојих/Утехо и чувару старости моје/Ево дође час да се растајемо...” Нису ли ове речи поново родиле преобучене у оне које је Владимир Јовановић написао свом тек рођеном сину Слободану : „У првој радости с којом сам те на овом свету дочекао, дао сам ти што сам ти највише дати могао – име што ће те опомињати на слободу којим Србин као човек напредовати може!”

Тешко да има оца који је боље послушан и сина који је доследније испунио очев аманет. И овај отац и син били су двојица, а постали један па није било тешко уочавати поистовећивање њихових судбина. Обојица су живели у изгнанству, и један и други били су монархисти и западњаци, један је превео а други написао књигу о британском парламентаризму, обојица су представљали своју земљу у Енглеској, један био противник Кнезу други Маршалу, један робовао, други суђен на робију, један је уређивао „Слободу” у Женеви, други „Поруку” у Лондону, обојица су били професори универзитета, један члан Српског ученог друштва, други Српске краљевске академије, један се дружио с Лазом Костићем, други с Јованом Дучићем. Један је имао сина и ћерку, Правду и Слободана, а други се уписао у оне очеве с неизбројеном духовном децом. И обојица била од оних, како је записала Исидора Секулић „што не одумљују кад поуме, што не спавају док не умру.”

„Чим се човек уздигне нешто мало изнад националног егоизма” написао је националист Слободан Јовановић „њему постаје јасно, да нација сама собом не представља оно што се у филозофији назива вредност. Вредност јој могу дати само општи културни идеали, којима би се она ставила у службу.”

Веровао је да смо народ „који је дао довољно доказа о својим културним способностима – и што је нарочито важно, не иде слепо за туђинским образцима и да се у њему осећа нека творачка снага и тежња за оригиналним.”

Да је на Балкану у сваком тренутку све могуће, како је изгледа рекао Иво Андрић, нема боље потврде од судбине Слободана Јовановића, када је „наш Волтер”, „једини грађанин света, „универзални дух” „савест српског народа” суђен као „ратни злочинац и сарадник окупатора” мада то, како је тврдио тужилац „гледајући површно изгледа парадоксално.” Извршење казне требало је да почне тек кад им падне шака, али његово дело је било при руци и одмах послано на робију где је, и после ауторове смрти, остало до наших дана. Која би се књига некако докопала светлости дана брзо је хватана и жива спаљивана.

На тај суд и његову пресуду Слободан Јовановић, који је своју мисао посветио идеји слободе и владавини закона, није потрошио ни реч па да је

овде уштедимо и ми. Сад сви знају оно што је Слободан Јовановић знао одмах, да је суд који га је осудио теже пресудио себи и својој правди. Као да је и недавно поништавање те пресуде прошло нечујно не би ли се нешто толико стидно некако заборавило и сакрило као да никада није ни постојало. Најбољи коментар таквих времена дала је она мајка која је постала чувена кад је слушајући како лете све саме биране главе рекла сину: „Нек си ти мени нико и ништа!”

Слободан Јовановић је и као изгнаник бринуо своју најдужу и најважнију бригу, бригу о својој реченици и свом језику, јединој држави која му је преостала, а која му је била и држава у држави и држава над државом. Проучавајући српски национални карактер написао је да је пред нама и пре комунизма стајао тежак задатак, а да ће после комунизма тај задатак бити још тежи. Ово – после комунизма није поменуо, а камоли написао нико сем Слободана Јовановића, не само на српском језику. Из историје је знао да ништа у прошлости није било вечно па неће бити ни комунизам. И да ће увек бити оно после па и после комунизма. А да ће после комунизма бити још теже уверили су се сви народи Источне Европе, а међу њима опет и понајвише Срби и Србија. Више од пола века провела је под јединим режимом на свету који је крио немачку потерницу за вођом свог покрета отпора како би га стрељао као сарадника окупатора. И друга Југославија нестала је у крви и срамоти, али као да су њене највеће мане остале у Србији. Србима замерају просуту невину крв и нечувену изгибију у отпору свемоћним сатрапима и поробљивачима, али не замерају међусобне истраге и сатирања. Држава са највише избеглица у Европи, оптужена је за етничка чишћења, а тужба за геноцид против Срба могла би бити најавом такве тужбе против Јевреја и Рома. Једино се од Србије тражи да призна туђу државу у својој држави. А кад то учини чека је награда и највећи успех, да као стара европска држава, први пут у својој многовековној историји – тријумфално уђе последња у Европску унију.

Шта ће се догодити видеће се кад тад, јер ће и ово што се догађа сад, имати своје после.

Хвала Вам, даме и господо, у име Фонда Слободана Јовановића, кога су како је рекао Јован Дучић „сви слободњачки покрети сматрали учитељем, а сви мрачњачки својим главним противником.”

Седиште ДСС-а

Незаборављени пријатељи

Током двадесет година постојања Демократске странке Србије смрт је однела многе од оних који су своја уверења, вољу и снагу уградили у заједнички подухват освајања демократије. Прилика попут ове захтева да неке од тих пријатеља и сабораца још једном поменемо са поштовањем и захвалношћу. Чинимо то редоследом који не изражава значај сваког појединачног доприноса, већ отприлике следи временске тренутке у којима су нас напуштали.

По том, али и по сваком другом мерилу, на првом месту заслужује да буде забележено име БОРИСЛАВА ПЕКИЋА (1930–1992), који никада није постао члан Демократске странке Србије, али који је без сумње био један од њених идејних зачетника и за свакога од нас остао у најдубљем и најлепшем значењу речи безмало њен симбол. Преминуо је двадесетак дана пре оснивања Странке, а пошто је својим последњим писмом поздравио стварање ДЕПОС-а. Један од највећих писаца које је уопште дала српска књижевност, Пекић је био и неуморан борац за демократију, доказавши снагу своје вере вишегодишњим робијањем, током којег комунистички тамничари нису успели да му „из очију избију” чврсти поглед слободног и самосвесног човека. Прво „Писмо о намерама” оснивача ДСС, као и први Програм Странке, прожети су идејама Борислава Пекића, а његова мисао о подједнакој вредности и неразлучивости појмова нације и демократије била је и остала у самом темељу свих наших настојања.

НЕБОЈША СИМИЋ (1952–1993) је, заједно са Павлом Величковим, погинуо у саобраћајној несрећи на Косову 27. децембра 1993, обилазећи после избора тамошње општинске одборе. Свој посао шефа Секретаријата ДСС обављао је предано и успешно, остајући Странци на располагању и по 24 сата дневно. Веровао је у Странку и у људе којима се прикључио.

ПАВЛЕ ВЕЛИЧКОВ (1967–1993) није дуго провео у Демократској странци Србије. Погинуо је, такорећи на прагу живота, заједно са Небојшом Симићем, у саобраћајној несрећи на Косову, под околностима које никада нису потпуно разјашњене. У Странци је остао запамћен као весео и срдчан младић, право оличење животне радости.

Један од твораца и најзаслужнијих чланова ДСС био је истакнути српски песник ДУШАН ВУКАЈЛОВИЋ (1948–1994). Као што је његово песничко дело већ чврсто утемељено у историји српске књижевности, тако у сећањима савременика остаје неизбрисив његов допринос освајању демократије у Србији. Заједно са Коштуницом, Чавошким, Пекићем, Ђинђићем и другима, био је један од тринаесторице потписника прве озбиљне иницијативе за оснивање опозиционе странке у још увек потпуно комунистичкој Србији. Вукајловић је поуздано, без колебања и недоумица, умео да остане на правцу којим је од првог дана кренуо, као редак пример честите доследности, потпуно неоптерећен личним амбицијама, рачуницама или фанатизмом. Спонтано и дубоко осећао је нераздвојивост националних и демократских вредности, а у том уверењу се није никада поколебао, никада уморио, ни за чим се није полакомио и ни од чега уплашио. Из живота је отргнут на прагу пуне зрелости, када је и као уметник имао највише да каже и као јавни радник највише да пружи. Пријатељи не заборављају зрачну и господствену личност Душанову. Био је помало уздржан али топао човек, благе нарави, прожет истинском духовношћу, а потпуно имун према искушењима таштине. Као сваки човек са стварним покрићем, био је природан и опуштен, а никада надмен нити снисходљив. Демократску странку Србије Душан Вукајловић је, без претеривања, доживљавао безмало као породицу и био без остатка одан њеном Програму и страначким пријатељима.

Архитекта ДУШАН ГОШИЋ (1922–1994) био је у извесном смислу оличење старог Београда, који лагано нестаје или га више и нема. Интелигентан, јасних политичких погледа, енергичан, стрпљив и пун такта, Душан Гошић је за све који су у ДСС с њим радили био „господин Гошић”. То „господин” нипошто није била пука форма, већ спонтан израз поштовања за унутрашње богатство Душана Гошића. Он је у Демократској странци Србије нашао свој природни простор, оставши све до смрти посебно активан у њеном одбору на Савском венцу.

ЗОРАН ДУШКОВИЋ (1957–1995) изгубио је живот у саобраћајној несрећи, хитајући у Београд да би дао крв за пријатеља на операционом столу. У том податку је сав Зоран Душкович. Песник натпросечног дара, аутор неколико запажених збирки песама, прихватао се свега што је сматрао ко-

рисним за културни и политички живот његовог Панчева – од организовања Странке до развијања издавачке делатности, од вођења књижевног клуба до припремања различитих уметничких приредби. Таквим својим радом наставаљао је традицију некадашњих српских националних посленика. Волео је и дубоко познавао свој родни град, говорећи о њему често са топлином и заносом са којим се говори о живим бићима која волимо. Такав какав је био, Зоран Душковић морао је осетити да су вредности за које се залаже ДСС и његове вредности, и пришао је Странци чим је основана.

Пре него што је ушао у политику МИЛУТИН СРЕЂКОВИЋ (1934–1995) са успехом се бавио књижевном критиком. Сарађивао је у већини тадашњих књижевних часописа и објавио неколико запажених књига. Одликовао се прецизним судом и јасним мишљењем, а у књижевном послу је имао свој пут са којег није скретао. Истоветну доследност показао је и у политици, која је за њега била ствар моралног опредељења. Зато је постао један од оснивача Демократске странке Србије и пресудно допринео њеном ширењу у Смедеревској Паланци.

Одиста прерано, Демократска странка Србије остала је без свог изузетног члана који је живео и деловао у Пожаревцу. БОРИСЛАВ-БОБА ЈАЦИЋ (1958–1997) по убеђењу је био монархиста и равногорац, поборник повратка веронауке у српске школе. Пред сам одлазак, на локалним изборима у новембру 1996, још у првом кругу победио је председника пожаревачке општине и постао одборник. Опраштајући се од Бобе Јацића, Војислав Коштуница је рекао: „Боба је комунизмом био опседнут зато што је још више био опседнут слободом”. Они који су га познавали памте Јацићеву истинољубивост, бритку памет и оштар језик. Био је начелан, праведан и бескомпромисан.

ЉУБИНКО ПЕТКОВИЋ (1947–1998) прихватио се дужности председника Општинског одбора ДСС у Великој Плани када је овај одбор, иначе један од првих и најбољих, био запао у озбиљну кризу. Покушао је и успео да ту кризу мирно и разумно реши, тако да се Странка у Великој Плани брзо опоравила и постала знатно јача. Рад Одбора Љубинко Петковић није ограничио само на политичку активност у ужем смислу, већ је организовао и предавања, разговоре о књигама и пригодне свечаности поводом разних историјских годишњица. Сам познат и омиљен, Петковић је примером показивао ко у граду представља Демократску странку Србије и тиме допринио њеном угледу.

ОБРЕН ПОПОВИЋ (1934–1999), професор Медицинског факултета у Београду, био је члан Главног одбора и Политичког савета Демократске странке Србије. На комеморативном скупу, о Поповићу је Војислав Кошту-

ница рекао и следеће: „У Обреновом нараштају и међу његовим вршњацима, као и касније, до дана данашњег, било је многих руковођених страхом или голим материјалним интересом, оних који су поклекнули или знали да залутају. Обрен Поповић као да је био од друге грађе. Он је знао да се комунизам и његова зла не могу изнутра мењати или поправљати. Његово српство било је право, природно и непатворено, одмерено и господско, тако својствено његовом завичају. Био је привржен либералним и демократским идејама и вредностима, али је разликовао те идеје и вредности од оних који их данас званично заступају, а заправо кривотворе и компромитују на Западу”. Обрен Поповић је припадао у наше време све ређем типу српског интелектуалца који је – кроз многе нараштаје – ваљаношћу и прегалаштвом прославио своју земљу и учинио свој народ поштованим.

ГОРАН РАИЧЕВИЋ (1963) погинуо је 7. маја 1999. од хица албанског снајперисте, бранећи своју земљу на Косову. За собом је имао значајне спортске резултате као државни рекордер и репрезентативац, а као личност је био скроман, срдчан и ненаметљив. У Странци никада није имао никакву функцију, али је за ДСС урадио све што је умео и могао.

БОРИСЛАВ МЕНДЕБАБА (1941–1999) имао је јасно одређене политичке принципе и када су они у питању није хтео да зна за компромисе. Чврсто привржен традицијама српске грађанске класе у Војводини, он је своје политичке погледе и деловање саображавао том уверењу. Није био спреман да прихвати ништа што би могло да угрози српски идентитет Војводине. Више човек идеја него организације, Борислав Мендебаба је веровао у просветитељску улогу политике. До краја је остао веран начелима ДСС, уверен да само она могу да доведу до стварних промена у Србији.

Исте године, напустио нас је и ЗОРАН ХОРВАН (1948–1999), који је био међу оснивачима СПО и један од опозиционих посланика у првом вишепартијском Парламенту, а касније приступио ДСС. Дobar познавалац економских проблема, човек завидне политичке културе и убедљив говорник, по приступању се сав посветио раду на организацији Странке. Оснивао је одборе тамо где их до тада није било, проналазио људе вољне и спремне да раде и успевао да незаинтересоване привуче политици ДСС. За Зорана Хорвана се с пуним правом може рећи да је сагорео у раду за Странку.

МОМИРКА-МОКА САМАРЦИЋ (1946–2000) била је председник Одбора за социјалну политику и члан Главног одбора Демократске странке Србије. Она је дала иницијативу за оснивање хуманитарне организације „Луча”, била је организатор свих њених хуманитарних акција и њен први председник. Мока Самарцић је организовала помоћ избеглицама, ратним

инвалидима, напуштеној деци, болеснима и посветила је све своје активности хуманитарном раду. Опраштајући се од ње, Војислав Коштуница је рекао да је „Момирка Самарџић добро чинила и ширила ненаметљиво и неразметљиво. Окружена људском патњом и несрећом, она је зрачила оптимизмом. Она је људе даривала својом бригом и љубављу. Када је њој било тешко, најтеже, она је мислила на друге, како да им помогне, како да их утеши. Сада, када више није међу нама, наш први и највећи дуг је да не престанемо да чинимо оно у чему она никада није поклекла и посустала”.

У данима и годинама који ће доћи, приликом свих будућих светковина, празника и годишњица, увек ћемо се сећати 5. октобра 2000. године као датума који ће ући у српску историју, али ћемо се и са најдубљим поштовањем сетити ЈАСМИНЕ-МИНКЕ ЈОВАНОВИЋ (1969–2000), која је тог дана погинула у срцу Београда. Рођена у Крагујевцу, у општинском одбору ДСС у Великој Плани била је, слажу се њени многобројни пријатељи и страначке колеге, најодлучнија, најоданија и најхрабрија. На сахрани у Милошевцу било је цело село, а дошли су и многобројни пријатељи и поштоваоци из Велике Плана, Смедеревске Паланке, Крагујевца и Београда. Сахрањена је заједно са обележјима ДСС, странке у коју је уложила целу себе.

КОСТА НИКОЛИЋ (1931–2001) имао је само 16 година када је основао илегалну организацију „Југословенска краљевска омладина” и почео да растура летке и пише пароле и прогласе против власти која је силом срушила све што је Србија до тада била. Због тога је 1947. године осуђен на меру упућивања у васпитно-поправни дом. У комунистичкој тамници Коста Николић је сачувао сва своја политичка и морална начела и наставио да се за њих бори до краја живота. Завршио је Правни факултет 1957, радио као адвокатски приправник у родитељској адвокатској канцеларији, а једну деценију је провео у Паризу, где је докторирао међународно јавно право. Своју послератну младалачку борбу против неправде и безакоња, као зрео човек, наставио је најпре као оснивач и председник Удружења политичких затвореника и жртава комунистичког режима, а затим као један од оснивача ДСС, чији је био члан Главног одбора и председник Регионалног одбора за Банат. Захвалност му дугује и Српска православна црква, јер је био дугогодишњи председник Српске православне општине у Зрењанину.

Угледан лингвист, професор на Филозофском факултету у Новом Саду, ГОРДАНА ВУКОВИЋ (1941–2001) постала је члан Демократске странке Србије после избора 1992. године, пошто је претходно као независни кандидат ДЕПОС-а изабрана за народног посланика. Они који су познавали Гордану Вуковић и ближе сарађивали с њом памте је као благу личност, са много

такта и отворену за сваки предлог и разговор уколико то није било у сукобу са њеним начелима. Али, они који су сарађивали с њом убрзо су откривали да иза те блажности стоји чврстина уверења око којих нема погађања и са којима се не може правити компромис, одлучност да се за та уверења заложу до краја ма колика била цена тих залагања. За њу је Нови Сад био српска Атина, а увек је видела Београд и Нови Сад као неодојиве. На свим подручјима на којима је деловала, од струке до политике, Гордана Вуковић је представљала неспоран ауторитет и имала велики, мада тихи, углед; углед какав обично имају само праве вредности.

ЉУБОМИР ТРИФУНОВИЋ (1936–2001) је Странци, у којој је увек било и има много правника, највише допринио правном помоћи. Угледан престоички адвокат, при томе добар зналац историје политичких странака у Србији и посебно њихове организације, Љубомир Трифуновић је на ненаметљив начин био драгоцен саветодавац приликом израде Статута и осталих докумената који су се односили на организацију Странке. У личним односима, Трифуновића је одликовала непосредна срдачност, која је чинила да се саговорник у сусретима с њим осећа као са себи изузетно блиском особом.

СИНИША МИЋЕВИЋ (1923–2002), као припадник Југословенске војске у отаџбини, био је после рата, као и његов командант Дража Михаиловић, осуђен на смрт. После осам месеци на белом хлебу, смртна казна му је замењена доживотном робијом. Постао је члан ДСС одмах после оснивања, са дирљивом преданошћу настојао да, упркос годинама, помогне Странци и популарисао њен Програм где год би му се указала прилика. Посебно је веровао у делатност СДОС-а и у младу генерацију уопште, а СДОС је, са своје стране, изабрао „чика Синишу” за свог јединог почасног члана.

ДРАГАН РАДУЛОВИЋ (1955–2003) родио се и живео у Београду, а бавио се научним и педагошким радом на Филозофском факултету. Био је један од оснивача Демократске странке Србије, а затим члан њеног Главног и Извршног одбора. Учествовао је у изради Програма и Статута, а у изборној кампањи је дијалоге са политичким противницима водио са лакоћом, уљудно и витешки. Свестрано образовање му је омогућило да компетентно разговара о многим питањима од јавног интереса, а излагања су му била једноставна и разумљива. Након повлачења из активног политичког ангажмана, у бројним јавним наступима као научник, наставио је да се залаже за демократске промене у друштву, и при том је увек афирмативно говорио о ДСС.

САВА ТРАЈКОВИЋ (1952–2004), професор биологије и један од оснивача ДСС, био је прави барјактар Странке у Лебану и читавом јабланичком

округу. За њега се са разлогом говорило да је читав живот посветио породици и Демократској странци Србије.

МИЛУТИН-МИКИ ПЕШИЋ (1952–2005), као озбиљан и дружељубив домаћин, препородио је Демократску странку Србије у Сурдулици и неслућено унапредио њен рад. Демократски и родољубиви допринос Микија Пешића осетио се на читавом југу земље, што се могло видети на његовом испраћају, на којем се у великом броју окупио свет не само из Пчињског округа већ из целе Србије

МИЛАН ШТРБАЦ (1955–2006) је пре доласка у Београд био директор и главни уредник Радио телевизије Републике Српске Крајине у Книну, а после пада Републике Српске Крајине морао је да напусти свој завичај. У политици Демократске странке Србије нашао је себи блиске идеје и међу њеним члановима своје истомишљенике. Убрзо је, поред свих изгнаничких брига и проблема, почео да активно учествује у страначком раду. Извор бројних података о свему што се догађало и пре и током хрватске агресије на Републику Српску Крајину, добро обавештен о проблемима са којима се изгнаници суочавају, Милан Штрбац је постао драгоцен члан Странке.

ДУШАН МАРЈАНОВИЋ (1927–2000) био је угледан адвокат у Зајечару и као многи угледни и ваљани људи широм Србије био рђаво уписан код комунистичких власти. У средини у којој је живео уживао је поштовање управо сразмерно насиљу којем је био излаган. Био је један од оснивача Демократске странке Србије у Зајечару. Иако већ у поодмаклим годинама и доста нарушеног здравља, Душан Марјановић је прегао да организује ДСС у Зајечару и да је што брже постави на ноге. Када су године и оронуло здравље учинили своје и Марјановић је морао да се повуче из активног страначког рада, остајући у Странци присутан на другачији начин, увек дајући добар савет и ваљану политичку процену.

Професор Правног факултета у Београду ЈЕЛЕНА ДАНИЛОВИЋ (1921–2006) сва своја широка стручна знања ставила је на располагање Демократској странци Србије, у којој је у два маха била члан Политичког савета. Умела је да проналази права решења за многе сложене проблеме и деликатне ситуације са којима се Странка повремено суочавала, и била неко коме се увек могло обратити за савет и мишљење. Јелена Даниловић је посебно држала до поштовања личног достојанства неистомишљеника, који су у спору с њом увек могли бити побеђени, али никада понижени. Уважавала је туђе разлоге и није се сматрала непогрешивом, због чега је увек остала поштована и омиљена.

МИКА ВЛАОВИЋ (1942–2007), потекао из старе земљорадничке породице у Бачкој, запамтио је послератно комунистичко насиље над селом и

целог се живота борио за друштвену правду. Остао је да живи и ради у родном селу. После увођења вишестраначја у Србији, политички пут га је довео у Демократску странку Србије, чији је народни посланик био у два мандата. Неуморно је, изворним језиком и живим темпераментом, деловао у парламентарним дебатама на пољопривредне теме, у исто време пружајући доследан отпор аутономашким идејама.

АЛЕКСАНДАР А. МИЉКОВИЋ (1927–2008) био је човек чврстих уверења, широких знања из многих области друштвених наука, а одликовали су га поуздан суд и јасни погледи. Био је посебно добро обавештен о социјалним проблемима. То је био разлог што је управо он писао први социјални програм Странке, као и интерни страначки докуменат о проблемима села, нацрт начела социјалне политике Странке, као и смернице рада наше хуманитарне организације. У личним сусретима непосредан, срдчан и пун такта, Александар А. Миљковић је имао ону лепу старобеоградску опуштеност, поштујући принцип да се ствари раде најозбиљније што се може, али да се о њима говори без патетике, као о нечему што се само по себи разуме. Млађи чланови стране звали су га чика Ацом, што му је необично годило јер у српској политичкој традицији атрибут „чика” има посебно значење.

Међу онима који су градили Демократску странку Србије, а нису доживели да виде плодове свога рада, др СЛОБОДАН МИЛОСАВЉЕВИЋ (1944–1998) има своје истакнуто место. Он је био један од оних мирних, повучених људи који предано раде свој посао, не очекујући посебна признања и све што раде схватају као испуњење дуга према своме народу. Такав је био др Слободан Милосављевић и као лекар и као политички човек. Био је један од оних људи који се нарочито не истичу, али без којих се тешко може. За такве је неко рекао да када они раде то се посебно не примећује, али се добро осети кад они затаје. Свој велики углед као лекар др Милосављевић је подарио Демократској странци Србије, а његово име и углед учинили су да јој у Прокупљу многи приступе. Знали су да је реч о ваљаној странци чим је у њој др Слободан Милосављевић.

Рођен у свештеничкој породици недалеко од Љига, професор МИРОЉУБ ЈАЋИМОВИЋ (1934–2009) био је један од првих сабораца Војислава Коштунице, један од оснивача ДСС и више година председник страначког одбора у Чачку. Успешно се бавио књижевним радом, објављујући путописе, приче и монографије. Демократску странку Србије заступао је као одборник у Скупштини општине Чачак, а у једном мандату и као посланик Народне скупштине Србије. Био је општеомиљен и искрено поштован у Странци и ван ње.

БОРИСЛАВА-БОРКА КРУШКА (1944–2009) један од утемељивача Странке, годинама је била активна у панчевачком одбору, али је са много добре воље и успеха суделовала у разним, посебно културним, иницијативама и у другим срединама. Велики је њен допринос раду Главног одбора, чији је члан била годинама. После октобарских промена постала је председник Општине у Панчеву, а у три сазива је била и посланик Скупштине Србије. Личност широке културе, ненаметљива и пријатна у опхођењу, много је значила за углед Странке и то не само у средини у којој је непосредно деловала.

ЛУКА КНЕЖИЋ (1935–2009), истакнути научник и професор Технолошко-металуршког факултета, приступио је Демократској странци Србије на оснивачкој скупштини и остао њеним идејама веран до краја живота, делујући без прекида као члан Главног одбора и у три маха као члан Политичког савета странке. Мудар и срдчан човек, ненаметљив и пријатан у опхођењу, остао је запамћен као узоран, частан и у својим правдољубивим уверењима непоколебљив саборац. Припадао је уском кругу оних који су у најтежим временима уложили свој стручни и грађански углед, све своје снаге и способности како би одужили дуг свом народу и допринели рађању праведније и боље Србије.

АЛЕКСАНДАР-АЦА МИЛАНОВИЋ (1928–2010) још као сасвим млад био је осуђен на шест година затвора због растурања листа „Демократија”, а демократској идеји остао је одан до краја свог дугог и плодног живота. Био је оснивач ДСС и први човек Странке у Старој Пазови још од 1992, а током деведесетих година био је на дужности председника Регионалног одбора за Бачку и Срем. Аца Милановић је био разуман, аналитичан и толерантан, чиме је заслуживао поштовање и највећих политичких противника. Никад не тражећи положаје и привилегије, из политике се повукао кад су га сустигле године, али је то учинио као победник у борби за демократију у Србији.

(приредио Владета Јанковић)

ДОКУМЕНТИ

Оснивање и године опозиције

1

Наши разлози

(26. јул 1992)

Без начела нема демократије. Демократски поредак је сав саткан од политичких начела. Та идеја водила нас је одувек. Стварање Демократске странке Србије дошло је као израз овог највишег политичког уверења.

Наш је избор потпуно јасан: политичка борба за демократски преображај Србије. То значи да Србија треба да буде устројена на темељима демократског парламентарног поретка. Оданост том принципу чини суштину Демократске странке Србије. Политичка уверења су за нас изнад свега. И изнад вођа, и изнад интереса, и изнад дневне политике. Пут ка демократији пун је искушења и странпутица. Зато и није чудо што неки на том путу отпадају. Још једном се потврђује стара истина: они који су спремни на уступке, а своју корист претпостављају политичким уверењима, угрожавају интересе нације и друштва. Власт имају и демократски и недемократски режими. Нема демократског устројства без јаке опозиције. Управо је опозиција она политичка снага која демократију разликује од њене супротности. Једнакост пред законом и равноправна утакмица у политичком животу основни су принципи демократије. Тим начелима остајемо верни.

Демократија и није ништа друго него систем контроле власти. Политичка одговорност почива на онима који имају власт. До власти се може доћи само гласовима већине на слободним изборима. Али ни та власт није свемоћна и неограничена. Напротив, она је подложна читавом систему контроле у којем водећа улога припада опозицији. И то јакој опозицији. Што је јача опозиција то је стабилнија демократија. Србија се данас налази у ненормалним политичким приликама. Режим који је успостављен насилним актом једне револуционарне партије још увек је на власти. Одлуке тзв. Другог заседања АВНОЈ-а од 29. новембра 1943. године чине и основ педесетогодишњег комунистичког режима у Југославији и упориште данашњих влас-

Оснивачка скупштина
ДСС 26. јула 1992.
Борислав Михајловић
Михиз

тодржаца у Србији. То је сасвим јасно. Револуција јесте негација правног поретка, пре свих демократског. Тек пошто одбаци све авнојевске одлуке и све уставне и правне акте који су из њих произишли, Србија ће моћи да крене правим путем. Без коначног прекида са комунистичком државом, њеним коренима и последицама нема повратка демократским принципима. Револуција и демократија су појмови који се међусобно искључују. Тај прекид се може остварити једино сазивањем Уставотворне скупштине. Због тога наш први захтев и јесу слободни и равноправни избори за Уставотворну скупштину.

Стање у коме живимо отуда и није нормална парламентарна ситуација. Ту не владају она правила политичког деловања и понашања која су одлика чврстог демократског поретка. У Србији се и даље води борба против деспотске власти. Зато и средства морају бити друкчија, одлучнија, постојанија. Бранимо демократију зато што бранимо Србију. Ослонац налазимо у принципима и српске и светске демократије. Тим путем је Србија ишла некада и ићи ће поново. Томе циљу усмерене су све наше снаге и сва наша памет.

Зато смо и створили Демократску странку Србије.

2

Обраћање Војислава Коштунице Првој скупштини ДСС

(5. децембар 1992)

Шта значе четири месеца у животу једне политичке странке? И који су непосредни послови који стоје пред нама у временима тешким, ненормалним, нередовним? О томе бих желео нешто више да кажем на начин који би требало и да одговара овом тренутку: што једноставније, нерефератски, помало и неполитички. И не могу да се не сетим како се Борислав Пекић Демократској омладини на њеној скупштини у пролеће 1990. обратио следећим речима: „Члан сам ДС, говорим у њено име, али ћу у овом за мене нарочитом тренутку узети да говорим у своје име.” Нешто од те слободе дозволићу и ја себи данас. Мада четири месеца формално постоји ДСС, од свог оснивања 26. јула 1992. године, много је то више и дуже. И то је природно: залагање за демократске идеале свих нас много је старије. Много је то више од четири месеца, јер живимо у доба убрзане историје, када се политички догађаји претичу, а политички изазови и искушења умножавају.

Кроз све те догађаје, сва та искушења прошли смо, знам то, не одустајући од наше прве речи. У првој речи у Декларацији ДСС „Наши разлози” извукли смо из заборава једну стару, добру нашу реч: начелност. Та реч синоним је за једну другу реч: доследност. Прва порука у нашој Декларацији гласи: „Без начела нема демократије”. И доиста, демократија се заснива на поштовању начела, демократског начела пре свега. Она не значи затварање очију пред изворним чињеницама, пред светом какав он јесте. Али она не значи ни одрицање од начела. Начелност у јавном животу није ни јалово доктринерство ни испразни радикализам на речима, али она пре свега није безобзирни опортунизам.

Које је то изворно, руководно начело ДСС? Демократска Србија, наравно. Непомерљив политички став да се битка за демократију мора водити и добити пре свега у Србији. Тамо где је та битка пре скоро два века и започела.

Борба за демократски преображај Србије, борба за успостављање демократског поретка у Србији мора за овај ослонац узети начела и мерила демократије у свету. Она не може бити мимо света и онога што је демократија у свету данас. Због тога је и извесно да нема демократије без коначног раскида са комунистичком државом, њеним коренима и последицама. Сваки покушај поправљања постојећег система значи не приближавање демократији већ удаљавање од ње. Значи вештачко и насилно одржавање у животу једне пропале идеологије, поретка и политичке странке.

Каква је наша оцена политичке стварности, околности, прилика у којима се борба за демократију одвија? Прилике у којима ДСС делује нису нормалне, редовне политичке прилике. Окружени смо политичким установама које треба само да створе привид нормалности, да покажу да постоји нешто што не постоји: права скупштина, слободни избори, правна држава. Све те установе далеко су од свог изворног демократског значења.

- Данас политички неподобни грађани нестају из бирачких спискова као што су брисани у време када су комунисти дограбили власт у овој земљи.
- Данас се један медиј, државна телевизија, уређује по принципима деловања послератног агитпропа.
- Данас је држава стављена у службу подмићивања бирача, што материјалним добрима кратког века што лажним обећањима.
- Данас се изборна правила мењају не зато да би се један учесник ставио у повлашћени положај, у коме он већ јесте, већ и зато да би се изборне утакмице физички уклонио онај који би га могао евентуално угрозити.

Трпи комунизам и више политичких странака, али под одређеним условима. Ваља се још један пут сетити речи бољшевичког вође Бухарина: „Под комунизмом може да постоји више партија, али под условом да је једна на власти, а све друге у затвору.” На издисају комунистичке идеје, коју још увек брани владајући режим у Србији, првобитно Бухариново схватање о страначком плурализму изгледало би овако: „Под комунизмом може да постоји више партија, али под условом да је власт једне партије неприкосновена.” Друге странке нису физички у затвору, већ су то политички.

И шта нам, са нашим уверењима и у оваквим приликама, ваља чинити? Који су наши предстојећи задаци? Ако је оно што нас окружује привид демократије, не смемо пре свега дозволити да нас убеди да привид узмемо за стварност. Има наравно оних који ће рећи да се корак по корак, постепено, више пристајањем него захтевањем, може много постићи. Једни избори, дру-

Прва редовна скупштина ДСС, 5. децембар 1992.

ги избори и отићи ће они са којима нема не само демократског преображаја Србије већ ни ослобађања наших сународника, ма где се они нашли на развалинама и згариштима бивше југословенске државе.

Има и оних који ће рећи: Избори су вредност по себи. Избори су наш циљ. Било какви избори под било каквим условима. Ми то мишљење не делимо и никада га нећемо делити. Ове изборе, ако их буде, ДСС види као део политичке борбе, а не праве изборе. Та борба се тим изборима, ако их буде, без обзира на њихов исход – не завршава. Она се наставља. То је борба за политички препород, за стварање грађанског друштва у Србији.

У нередовним политичким приликама ДСС се неће понашати као обична политичка странка. Није једини задатак наш да се, нудећи свој програм, надмећемо са другим странкама у придобијању присталица. Можда су важнији и насушнији наши послови, заједно са другим друштвеним и политичким снагама, на стварању грађанског друштва и политичке културе. Мора се објашњавати у народу шта су демократске установе. Како делују. Који им је смисао.

Зато треба стално упозоравати, понављати, говорити. Шта јесу, а шта нису слободни избори. Шта јесте скупштина, а шта није скупштина. Шта јесте демократски изабрана влада, а шта није.

Данас Србија има невладу, а владу је имала онда када су њени министри од 1903. до 1914. године били: Никола Пашић, Стојан М. Протић, Радомир Путник, Љубомир Давидовић, Лазар Пачу, Андра Николић, Јован Жујовић, Љубомир Стојановић, Милорад Драшковић, Миленко Веснић, Степа Степановић, Милован Миловановић, Стојан Новаковић, Јаша Продановић. А још да се подсетимо, ако је то уопште потребно, сви они били су не политички истомишљеници, већ разномишљеници.

У садашњој држави постојао је само сурогат грађанских права и сурогат грађанских обавеза. Права нису била права права, а обавезе су се састојале у лојалности према једној партији и режиму који је она наметнула. Потребно је зато код људи развијати свест о томе шта јесу њихова права, али и шта јесу њихове обавезе. У односу на једну демократску заједницу која тек треба да настане, те обавезе су, зашто то крити, посебно велике. Без личне одговорности и личног удела многих та демократска заједница не може бити створена.

То су наша политичка уверења, такве су прилике, такви су нам задаци. У таквим приликама, у таквим невременима начелност мора остати наша идеја водиља. Начелност у безначелно доба. Та идеја мора окупити људе и у овој странци, и у другим странкама, и изван њих. Друга страна наша мора бити одлучност. И вера, наравно.

Хтео бих да ово обраћање завршим речима једног од најистакнутијих бораца за демократију у Србији. Речима једног од оних до чије се речи држи. Тридесетих година, у једно време такође тешко, говорећи на великом политичком збору у Шапцу, Љубомир Давидовић поручио је. Понављам и данас за њим ту поруку: „Нека би се данашњи кобан тек зауставио вољом здруженог народа јер зла су наша превелика и само превелика снага народна може их одагнати.”

3

Обраћање Војислава Коштунице Другој скупштини ДСС

(25. јун 1994)

Свака скупштина једне политичке странке повод је за подсећања, оцене, предвиђања. У нашим условима, у политичким приликама које се не могу сматрати ни демократским ни редовним, повода за неуобичајена и неочекивана размишљања, не о текућим страначким активностима и резултатима, већ о нашој тмурној свакодневици и ништа светлијој будућности – има још више. Сва та размишљања која се заправо не баве појавним стварима у свету политике, већ дубљим тенденцијама и кретањима, своде се на једно једино питање: Како из комунизма у демократију? Како та крхка, неотпорна биљка демократије може опстати суочена са бројним антидемократским искушењима и насртајима?

То питање је данас актуелно не само у овом делу бивше Југославије, већ широм Источне Европе. Говорило се да ће бити тешко отарасити се комунизма а лако изградити демократско друштво. Испало је, међутим, другачије. На један или други начин, било је лакше ослободити се комунизма него изградити демократске установе и политичку културу. Али, није ово једино питање које се односи на комунизам на које наука и јавне личности нису били у стању да дају праве одговоре. Друштвена наука није била у стању да предвиди ни настајање, ни трајање комунизма, али ни начин на који ће се распасти и које ће последице оставити за собом.

У први мах чини се да су се сви лако ослободили комунизма: Источни Немци, Пољаци, Мађари, Чеси и Словаци, да не набрајам све. Пад комунизма у Пољској био је најупечатљивији. Комунисти су на изборима 1989. били тако поражени да је било неопходно донети закон који им је омогућавао да без обзира на број освојених гласова задрже одређени број места у једном дому парламента.

Комунизма су се додуше само на речима ослободили и српски комунисти, прогласивши се за социјалисте које наводно Социјалистичка интернационала жељно чека. Затим су вербално наставили да се обрачунавају са својом комунистичком прошлошћу, тврдећи шизофрено да они нису они, већ неко други. Наравно, и на том вербалном плану тај обрачун са комунистичком прошлошћу био је и остао до данас половичан.

Лако се отарасити комунизма не значи и лако створити демократске установе и ослободити се комуниста. Комунисти су се ове године поново вратили на власт у Пољској, додуше реформисани комунисти, спремни да прихвате демократска правила политичке игре. Шта је довело до тога на путу од комунизма ка демократији?

Први разлог треба тражити у чињеници да је зло које комунизам оставља за собом сувише велико да би га једна, прва некомунистичка власт отклонила. Дошло је до социјалног незадовољства и до поновног гласања за оне који су за то незадовољство изворно одговорни.

Други разлог лежи у чињеници да комунизам као тоталитаризам ствара у људским душама пустош, коју је најтеже отклонити. Потребно је времена да се остваре промене у свести људи, да се створи демократска политичка култура, да се изгради грађанско друштво, да се људи не осећају поданицима, крајње зависним чиновницима једне свемоћне партијске државе, већ самосталним појединцима, грађанима у пуном смислу речи.

У таквом стању налазе се народи Источне Европе, па и наш народ, после пола века комунизма. Празне душе, на ничијој земљи између комунизма и демократије. Фрустрираност, политички конформизам и апатија, у Србији, појачани последицама рата и санкција, представљају преовлађујуће расположење јавности. Исто онако као што је несумњиво да рестаурација комунизма, пре свега његове монопартијске структуре, није могућна, тако ће и „ход по мукама”, већим или мањим, источноевропских народа, па и нашег, потрајати.

Цела ова дигресија била је наравно неопходна да би се истакло да је борба са комунизмом, његовим реликтима и рецидивима, нешто много теже него што се то чинило у време велике антикомунистичке еуфорије 1989. и 1990. године. ДСС је од почетка ове чињенице била свесна и изабрала је пут од којег није одступила. Прва реч коју смо изrekli 26. јула 1992. и које се нисмо одrekli била је: „Без начела нема демократије”. То, другачије речено, значи да се комунизму не може супротставити половично и безначаљно. Не може се овај уставни и политички систем мењати, он се мора променити. А и кад се промени, како је то учињено у великом делу Источне Европе, наше муке са последицама комунизма ће потрајати.

Са изложбе „Дејтонски призори”

ДСС се залагала од почетка за нешто што смо назвали начело демократске револуције. Тај израз је коришћен уопште за промене у Источној Европи. За нас нема демократије без раскида са комунистичком државом, њеним коренима и последицама. Сваки покушај поправљања постојећег система значи не приближавање демократији већ удаљавање од ње.

Нама је и из редова опозиционих странака и тада и данас приписиван за то фундаментализам. Наша апологија демократске револуције, међутим, своди се пре свега на апологију уставне револуције, на потребу доношења новог, демократског устава. Непорецива је истина да у овој земљи, и у Србији и данашњој Југославији, ни један устав није донео народ преко својих представника. Оба устава, српски и југословенски, израз су воље једне странке, а понајвише воље и самовоље једног човека. То су наметнути, октроисани уставни јер, да би у својој самовољи остао доследан, председник Србије владао је супротно Уставу који је његовом вољом и по његовој мери скројен. Дуга је листа озбиљних повреда Устава председника Србије. Супротно савезном Уставу и Уставу Србије, он је националну и спољну политику водио неовлашћено, самовласно. Зато је и са становишта позитивног уставног права његова власт узурпаторска.

Чињеница је међутим да је део опозиције приближавањима, комплиментима, изјавама лојалности Слободану Милошевићу покушавао да поправи свој политички положај. Једни су то чинили отворено, позивајући се на Ми-

лошевићев осведочени патриотизам, а други су то чинили дискретније, позивајући се на стварну моћ коју он има.

Наш став је увек био да је у прелазном периоду комунизма у демократију потребно да линија раздвајања између власти и опозиције буде оштро повучена. То је неопходно и зато што велики део јавности, после пола века комунизма, не познаје демократска правила игре и зато што демократије нема без опозиције. А тамо где демократије није било пола века опозиција мора да буде што чвршћа и у својим захтевима јаснија.

За ДСС демократија није само вредност по себи, већ је она и претпоставка ваљане националне политике. Зашто демократи не би водили рачуна о интересима сопственог народа? Зашто би, бити родољуб, било срамота, да се послужим речима Борислава Пекића. Срамота је бити шовиниста. Али, данас се код нас покушава повући одсечна линија између онога што се у текућем политичком жаргону зове грађанска и национална опција и тврди се да се ради о стварима које се узајамно искључују. Један део поборника тзв. грађанске опције, наших космополита, сматра да је срамота бити родољуб, а најжешћи међу њима сматрају да бити демократа значи мрзети сопствени народ. По нама, дилема између демократије и нације је лажна. Ту дилему разрешио је прецизном формулом Борислав Пекић: „Демократија и нација – ДА, демократија или нација – НЕ”.

Да ствари буду сложеније, поред ова два става, шовинистичког и космополитског, постоји и један трећи. То је онај став по коме се може бити Србин само на парче и по коме је право једино делимично српство. Судећи по овом схватању, на географским картама нашег подручја требало би извршити корениту исправку: Дрина није река већ океан. За наше „родољупце” ове врсте амерички патриотизам могао је да иде до Вијетнама, совјетски до Авганистана, британски до Малвинских острва, француски до Нове Каледоније, али зато српски до Дрине и ни педља даље.

Сва ова три схватања издана су ове власти и њеног поигравања са националним питањем. Решавање националног питања, наравно, за комунисте било је увек средство а не циљ. Прави циљ био је да се власт дограби и сачува по сваку цену. Комунисти нису никада били прави већ цинични националисти: интернационалисти јуче, националисти данас, интернационалисти сутра. Није ли то развојни пут Милошевићевих социјалиста?

Постоји још једна ствар која захтева разјашњење. Реч је о односу ДСС према свету, међународној заједници, Западу. Наш програмски став ту гласи: „Наша држава мора да поврати статус равноправног и поштованог члана међународне заједнице који, у складу са својим интересима, суделује у

економским, политичким и културним токовима савременог света”. Ако је наш однос према тзв. међународној заједници реалистичан и прагматичан, он није и не сме бити некритичан и идолопоклонички. Далеко од тога. Ако имамо јасан критични став према власти земље у којој живимо, онда нам то даје за право да и те како критички просуђујемо поједине одлуке међународне заједнице, појединих њених делова и најмоћнијих чланица. Став ове странке према најмоћнијем делу света могао би се окарактерисати овако: он није ни антизападни, али није ни прозападни. А политичке мере и одлуке Запада које ми не можемо одобрити нити се са њима сложити следеће су:

- Запад је преко ноћи, олако и неодговорно, признао сецесију Словеније, Хрватске и Босне, да би се затим разлетео рој дипломата са различитим, а по правилу конфузним и јаловим идејама о томе како зауставити рат. Није нам намера да од одговорности амнестирамо овдашње актере, али да је и милионити део данашње дипломатске активности уложен да се спречи распад једне земље која је постојала 80 година – до рата, поготово до ових размера можда и не би дошло.

- Пошто је грађански рат у Босни избио, део западне званичне јавности почео је да брани доктрину да се мир најбоље успоставља ратом, у складу са новим мировним геслом: Бомбом до мира.

- Мање ратоборни део западне јавности доказивао је предност санкција у успостављању мира. За нас су санкције биле и остале неправедне и бесмислене подједнако. Осим, наравно, ако се не узме да се њима постигао успех утолико што је дошло до патње народа а не режима, утолико што пате најнедужнији (деца, стари, болесни), утолико што су санкције уништиле тржишну привреду, нанеле штету подручју Балкана и најзад, треба и то рећи, компромитовале демократску идеју. У друштву у којем демократије није било пола века, обичан свет тешко може схватити и прихватити демократију која чини да пате недужни. Тиме су се Запад и Милошевићев режим нашли заједно на истом послу: уништавање демократије у зачетку и учвршћење једног недемократског поретка. Још нешто што би требало рећи када је реч о политици Запада према садашњој Југославији, тиче се незваничног става тамошњих медијских манипулација. Хана Арент је својевремено, поводом случаја Пентагонских списа, написала изванредан оглед о лагању у политици, али лажи о којима је она писала подсећају на невешту дечју лаж у односу на лажи и распиривање расне мржње према Србима од стране појединих агенција за јавне односе и медија, који делују у складу са геслом: „Ми нисмо плаћени да будемо морални”. У свим овим ставовима, у невремену у којем смо се обрели, ДСС више него икад осећа потребу за једном врстом окупљања

у Србији свих оних којима је на срцу и национално и демократско, а однос према свету им није ни ксенофобичан ни идолопоклонички. Постоји потреба за покретањем, образовањем, јачањем једног националног и демократског језгра, људи који сматрају да наше традиционалне вредности нису потрошене и мртве, који сматрају да се не може живети само у прошлости, али ни без ње. Неопходни су људи који не мисле да ће се до демократије доћи ако зароните у „кужну бару власти”, нити ако сопствени национални став изједначите са мржњом према сопственом народу.

4

Обраћање Војислава Коштунице Трећој скупштини ДСС

(29. јун 1996)

У нормалним политичким приликама, у демократским државама конгреси, конвенције, скупштине политичких странака баве се текућим, мање или више значајним питањима. Ма колико крут тих питања био разноврстан, нека питања се не отварају. У демократским државама које је мимоишло зло које се зове комунизам та претходна питања су давно решена, било да је реч о привреди или политичком животу.

Па чак и у већини земаља које су најтеже осетиле на себи паклене последице комунистичке идеологије и друштвеног уређења, има ствари које се не могу довести у питање: од значења приватне својине до политичких слобода. Другачије је у данашњој Југославији, под режимом српских и црногорских социјалиста. Ту треба доказивати оно што је већ доказано и решавати решено: шта је слободна привреда, шта су демократске установе, шта су слободни медији.

Ипак, осврт на време које је за нама, између две скупштине ДСС, морамо прво посветити једном другом политичком догађају. Престао је рат и почео мир. Дејтонски мировни споразум донео је крај ужасног грађанског рата на простору бивше Југославије. То је несумњиво за српски народ добитак, али мучан. Добитак је посебно тежак због сазнања да ће последице рата дуго осећати будући нараштаји и у Србији и Црној Гори.

Ни Дејтонски мир ни рат пре њега нису донели срећу српском народу. Напротив, захваљујући непромишљеној и ауторитарној политици Милошевићевог режима, Срби су доживели не само највећи политички и војни, већ и национални и морални пораз у новијој историји. Српски народ и с оне и с ове стране Дрине доспео је под војни и цивилни окупациони режим међународне заједнице, који ће потрајати и донети му нове патње ако се не промени постојећи режим.

Недељивост српског етничког простора

Тренутна политичка ситуација у Србији обележена је оним што се у Дејтону наводно добило, а заправо изгубило. Нас не може данас да не занима српски етнички простор и његова разбијеност после распада Југославије. После преко седамдесет година живота у једној држави, Срби су протерани са земаља у којима су живели вековима, а највећи део њих осуђен је да живи у другој међународно признатој држави, Босни и Херцеговини.

Република Српска налази се у саставу те друге државе. Та држава у нечему има конфедерална својства, а у нечему федерална. Споља гледано, она је једна држава, изнутра гледано то су две државе. Поједини спољни чиниоци имају амбицију да ту конфедерално-федералну државу унитаризују, па чак и да стварају хибрид нове нације – мултикултурну и мултиетничку Босну. То је добра прилика да се спољни чиниоци подсети да је Југославија, чије су разбијање чиновнички лицемерно озаконили, била такође – мултикултурна и мултиетничка заједница.

Бављење националним питањем као државним питањем Демократској странци Србије данас је наметнуто неодговорним поступцима режима и при-

Обраћање Војислава Коштунице на Трећој Скупштини ДСС, 29. јуна 1996.

Трећа Скупштина ДСС,
29. јун 1996. године

тисцима моћне међународне заједнице. Што већа самосталност Републике Српске, као и њена повезаност са Србијом, то је легитимни српски интерес. Можда је некеме у Вашингтону и Београду у интересу да се Бања Лука приближи Сарајеву. Наш је интерес да се Бања Лука приближи Београду.

Ми се морамо понашати данас као да су СР Југославија и Република Српска недељиве, премда је у формалном смислу Република Српска саставни део друге, међународно признате државе. СР Југославија би морала водити политику слабљења, релативизовања границе на Дрини. То је једна акција која може бити успешна ако је не само политичка, већ и културна и духовна. И више дугорочна него краткорочна.

Право на учвршћивање веза између РС и СРЈ не само да не забрањује, већ и омогућава Дејтонски споразум. Он, наиме, не забрањује, већ јамчи ентитетима право да „заснивају специјалне паралелне односе са суседним земљама, поштујући суверенитет и територијални интегритет Босне и Херцеговине”. Ако су такве везе са благословом Вашингтона већ успостављене између Републике Хрватске и Муслиманско-хрватске Федерације, зашто оне не би биле установљене између РС и СР Југославије?

На жалост, на данашњи дан као део нашег етничког простора не помињемо Републику Српску Крајину, коју је и овај режим тим именом називао. Чак и под Брозом Хрватска је словила као држава Хрвата и Срба. Имали опипљивијег доказа од овог о „успешности” националне политике званичног Београда?

Односи Србије и Црне Горе

Односи у ономе што би требало да буде матична српска држава, у СР Југославији су такви да у њој не постоји чврсто упориште или ослонац Србима ма где они живели. Односи између Србије и Црне Горе нису хармонични већ конфликтни. Савезна држава практично не постоји и изложена је и даље процесима конфедерализације, које подстичу владајуће странке у обе јединице и још много ко споља.

Данашња Југославија није федерална држава, већ предвојена, растројена, конфедерална држава. Данашња, жаљачка Југославија је само лоша имитација брионске Југославије и она погубни, центрифугални конфедерализам своје претходнице пројектује на данашњу, скраћену Југославију. Конфедерализам пренет са шест конфедералних јединица на две, које су крајње диспропорционалне по броју становника, делује још дезинтегративније.

Како се ствари ту могу исправити? Основи уставне зграде СРЈ су нездрави, трошни и ту грађевину треба претемељити. Само демократским изјашњавањем грађана Србије и Црне Горе о томе да ли желе државну заједницу Србије и Црне Горе или самосталну Србију и Црну Гору, а затим и сазивањем Уставотворне скупштине, под условом да се грађани у Србији и Црној Гори определе за заједничку државу, скида се са дневног реда питање о томе да ли су досадашња уједињења Србије и Црне Горе била ствар народне воље или не. Као што смо против прикривене сецесије Црне Горе коју подстичу власт и део опозиције у Црној Гори, тако смо и против заједнице Србије и Црне Горе која не би била заснована на сагласности воља њихових грађана, а самим тим би била принудна заједница.

Као што смо против конфедералне заједнице Србије и Црне Горе, тако смо и против федералне заједнице у којој би једна или друга јединица биле неравноправне. Јер, од неравноправности у оваквој двојној федерацији може да трпи и једна и друга федерална јединица: мања зато што је мања, већа зато што је већа. Политика познаје примере тлачења мањине од стране већине, али и већине од стране мањине.

Србија као држава регија

Све више се отвара у Србији питање статуса садашњих двеју покрајина, Војводине и Косова. То питање диктирају са једне стране унутрашњеполитички захтеви и разлози, а са друге стране спољнополитички захтеви. Питања Косова и Војводине могу се решавати на два начина. Први је недемократски и делимичан. Други начин је демократски и потпун.

Први начин, недемократски, могао би представљати репризу Дејтона: промену уставног устројства Србије изван Србије којом се мимо воље грађана и њихове скупштине мења устав. Тиме би грађани Србије после 1990. године добили још један октроисани устав, али овог пута наметнут и од стране међународне заједнице.

Други начин, демократски и потпун, подразумевао би доношење новог Устава Србије од стране грађана Србије. Цела Србија, а не само Војводина и Косово, могла би се конституисати као држава регија у стандардном демократском смислу речи. Власт у Србији се регионализовањем децентрализује, али и више од тога – Србија се демократизује. Увођењем само две аутономије у Србији водило се рачуна једино о етничким, историјским и културним разлозима. Разлози за успостављање Србије као државе регија су, међутим, исто тако ако не и претежно економски, јер се кроз овај модел постиже одговарајући привредни развој сваког региона, а тиме и уједначен развој на нивоу целе државе.

Наравно да све ове промене подразумевају поштовање права националних мањина по стандардима важећим у свету. Та права обезбеђују се пре свега заштитом од дискриминације и асимилације и гарантовањем мањинама права на развој, а не територијализацијом њихових права, како страни адвокати мањина то упорно понављају, а у својим државама најчешће не примењују.

Несумњиво је да се посебно о питању Косова мора размишљати и краткорочније и дугорочније. Несумњиво је да о том питању морају разговарати Срби и Албанци, али пре свега Срби и Срби. Постоје демократска средства да се питање Косова реши у оквиру Србије. Али све оно што је претходило мало има везе са демократијом. Зато се поставља питање да ли би после етничког чишћења Срба са Косова за које су одговорни сви брозовски и послеброзовски вођи Србије, после страховите етничке неравнотеже на Косову на штету Срба, та демократска средства још могла да дају резултата.

Национална консолидација

Ставови ДСС када је реч о односу према другим народима у СРЈ, и другим државама и народима на простору бивше Југославије, никада нису били реваншистички, али нису ни засновани на новим заблудама о југословенству и обнови братства и јединства на нов начин. Суштина тих ставова је пре свега у залагању за духовну реинтеграцију српског етничког простора и за националну консолидацију.

Националне консолидације нема без постојања српске државе. Нажалост, садашња власт у Србији саму матицу не одређује као српску државу. По Уставу Србије из 1990. године Србија је грађанска држава, али није и држава српског народа. Свака лаичка држава данас је грађанска држава и то нико у демократском свету посебно не истиче.

Ако је једна држава вишенационална (као што је то била бивша Југославија), она није национална. Ако је једна држава национална, она није вишенационална. Енглеска, Француска, Немачка, Италија и Шпанија не стиде се да државу зову именом свога народа. Режим у Србији настоји да докаже не само да је трећа Југославија вишенационална држава, као и њена претходница, већ да је то и сама Србија. Другим речима, да је Србија Југославија у малом. Томе треба да послужи и потискивање српског имена и симбола.

Али режим чини и нешто горе. Он тежи да створи нову „нацију”. То је нација несвесних, равнодушних појединаца уместо нације самосвесних и слободних појединаца. То насиље режима, нажалост, пада на плодно тле ако се имају у виду сва искушења и несреће кроз које су Срби прошли у последњих педесет година.

Све нас ово води закључку да не може бити нечега што што смо назвали националном идентификацијом и консолидацијом све док се не успостави другачији, демократски поредак у Србији и Црној Гори.

Избори и демократија

Србија никада није била даље и можда никада ближе од насушно потребних демократских промена. На то подсећају и опомињу предстојећи избори.

Медијски услови за деловање странака никада нису били неповољнији у последњих шест година. Раније су опозиционе странке биле непропорцио-

нално својој снази представљене у медијима, сувише мало. Данас, са занемарљивим изузецима, оне нису нимало представљене. Данас, први, најпречи задатак деловања опозиционих странака, за које је гласало две трећине бирача у Србији, није да обелодане своје ставове, већ да докажу да постоје.

Државни медији, од телевизије до високотиражних листова, покушавају да јавности у Србији утуве у главу, добро знаним процесима испирања мозга, да у Србији постоје само две странке (СПС и ЈУЛ), премда је за једну од те две странке гласала трећина грађана Србије, а за другу није гласао нико.

Ништа боље ствари не стоје ни у парламенту, тамо где макар никоме не би смело да буде ускраћено право говора. Парламент је фактички распуштен, пошто је посланицима опозиције одузето право говора, право да се на одговарајући начин расправља о њиховим законодавним предлозима и право да се расправља о неповерењу влади. Парламент који је лишен ових права престаје то да буде.

Има оних који сматрају да оно што не може да се измени у политици, може да се постигне у привреди. Ако нам нема спаса у политици, тај спас ће нам донети реформисана привреда. Јесте да социјалисти гуше сваки покушај демократизације политичког система, али зато треба ослободити привредни живот. То ће наводно нашим социјалистима доћи главе.

Али, ко може очекивати да они који су за принцип монопола, а не конкуренције у политици буду за принцип конкуренције а не монопола у привреди. Монопол социјалиста у привреди заснива се на њиховом политичком монополу. Тако је увек било и остало у комунизму. Мора се укинути политички (партијски) монопол да би се укинули сви други монополи.

Не може привреда притећи у помоћ политици ако сама себи не може да помогне. У протеклих неколико година у области економске и социјалне политике велики део народа, његови најсиромашнији слојеви све више су сиромашили, а владајућа номенклатура и новопечени богаташи постајали су све богатији. При томе ниједна од преко потребних мера у уништеној привреди није предузета или није дала резултата: од приватизације, смањења јавних расхода, растеређивања привреде, либерализовања спољне трговине, враћања старе девизне штедње, редовне исплате пензија и исплате обавеза према сељацима, ублажавања незапослености.

За разлику од оних који су сматрали да ће економске реформе утицати на политичке промене, други су се понадали да ће те демократске промене неко донети споља. Показало се, међутим, да демократски свет на прилике у бившим комунистичким државама гледа искључиво кроз призму свога

У Републици Српској

интереса. Још мање је склон да око демократије, слободних и поштених избора, медијских слобода ситничари у посткомунистичким друштвима. Мање или нимало политичких слобода, као да је то уопште важно. Оно што брижљивог западног демократу брине у Србији то су права националних мањина, а не права грађана уопште.

Без политичких промена, промена на изборима, међутим, никакве промене нису могуће у СРЈ. Видели смо како социјалисти могу да мењају медијске, а затим изборне услове, тако да у свакој варијанти добију изборе. Осим под једним условом, ако странке које су на претходним изборима добиле глас већине бирача Србије, а то су СПО–СРС–ДС–ДСС, не наступе на изборима под геслом – Сви заједно.

Сви заједно је коалиција одређених циљева и временски ограничена, са једним јединим задатком да се промене услови за политичко деловање странака, односно да се створе услови за демократско конституисање и вршење власти.

О политичким, историјским и психолошким последицама промене после оваквог заједничког наступа опозиције не треба говорити. Без обзира на лако предвидљиво реаговање режима у случају изборне победе опозиције, Србија и Црна Гора морају да пређу први корак који су прешле све друге посткомунистичке државе. Утолико пре што се поуздано може формулисати следећа законитост: Ко добије савезне изборе, добиће и републичке. Ко изгуби савезне, изгубиће и републичке. Општински, градски избори, ма колико били важни, ни значајнијом победом опозиције не доносе суштинску промену система. Парцијалне коалиције могу удруженим опозиционим странкама обезбедити само краткорочан опстанак у непромењеном, по народ и државу погубном поретку.

Само се заједничким наступом парламентарних опозиционих странака на предстојећим изборима или бар заједничком борбом за поправљање изборних услова, укључујући и бојкот избора, ствари у Србији могу покренути са мртве тачке, дакле прекинути педесетогодишња владавина оних који су мењали длаку, али не и ћуд. Та изборна победа много је више од тога. Пут до преко потребне промене, ма колико био тежак, заправо је једноставан. Може се изразити само помоћу две речи – Сви заједно.

5

Закључци Главног одбора о начелима унутрашње и спољне политике

(11. децембар 1996)

Демократија по мери народа

Демократска странка Србије остаје верна свом полазном ставу да се постојећи ауторитативни режим у Србији, који својим начином владања персонификује Слободан Милошевић, не може срушити променама унутар система, већ само променом система. Ма колико била значајна опозициона победа на локалним изборима, без преузимања власти на парламентарним изборима и доношења новог, демократског устава односи снага у Србији могу се мењати у корист опозиције, а да се ауторитарна природа политичког поретка у Србији битно не промени.

Изборни услови

Пре него што донесе одлуку о учешћу на било каквим изборима, Демократска странка Србије, сама или са својим евентуалним коалиционим партнерима, мора да постави захтев за промену изборних услова. Уколико изборни и медијски услови остану приближно онакви какви су сада, односно ако не буду омогућили равноправно надметање странака на изборима, Демократска странка Србије ће крајње озбиљно размотрити одлуку о учешћу на изборима. Да би изборни услови били приближно једнаки за све учеснике неопходно је:

- увођење чистог пропорционалног система уместо његовог изопаченог облика, какав је на потпуно неуставан начин наметнут од стране вла-

- дајуће странке, а прихваћен од стране коалиције „Заједно” на последњим савезним изборима,
- ослобађање медија (посебно електронских) који припадају држави или су од ње непосредно или посредно економски зависни. Радио и телевизија дужни су да у својим редовним емисијама прате рад опозиционих странака равноправно са радом владајуће странке и делатношћу државних органа. У телевизијским и радијским политичким дебатама обавезно је учешће представника опозиционих странака сразмерно њиховој политичкој снази. Код политичких коментара унутрашњих политичких проблема обавезно је приказати и друго становиште,
 - ревизија бирачких спискова под контролом представника политичких партија и примена оштрих санкција у случају да се открију злоупотребе,
 - изборне комисије на свим нивоима, од бирачких одбора, до републичке изборне комисије, треба формирати тако да се онемогући сваки утицај власти и да државни органи који учествују у изборним радњама не буду, практично, представници владајуће странке, што је до сада био редован случај,
 - осигурати сигурну контролу гласова у војним јединицама, болницама, домовима стараца и сличним установама,
 - осигурати пуну контролу вишестраначких комисија приликом обраде података и утврђивања коначних резултата,
 - вратити бирачко право бившим грађанима СФРЈ који су током рата избегли из својих матичних република и дошли у Србију,
 - обезбедити право грађанима који живе ван земље да гласају и осигурати контролу њиховог гласања,
 - ревидирати законске услове за регистрацију политичких странака тако што ће бити неопходан знатно већи број потписа,
 - обезбедити равноправне услове финансирања рада политичких странака и то кроз финансирање редовног рада странака из буџета, контролу средстава из приватних извора, надзор над наменским трошењем средстава и ограничење висине средстава утрошених за изборну кампању.

Однос према коалицији „Заједно” и другим странкама

По цену извесног поједностављивања, може се рећи да су се у политичком животу Србије данас уобличиле четири основне политичке оријента-

ције. Једна је анационална и недемократска (СПС и сателитске странке), друга анационална и условно демократска (коалиција „Заједно”), трећа условно национална и недемократска (СРС), а четврта национална и демократска (ДСС). Неминовно је да бирачко тело у свом опредељивању пође од оваквог стања ствари.

Демократска странка Србије ушла је у новембру у техничку коалицију са коалицијом „Заједно” на савезним и једним делом, на локалним изборима, а није приступила коалицији „Заједно”. Та заједница је престала да постоји после другог круга избора од 17. новембра и расподеле посланичких и одборничких места.

Између Демократске странке Србије и све три чланице коалиције „Заједно” постоје озбиљне програмске разлике, као и разлике у методама деловања. Реч је, пре свега, о односу коалиције „Заједно” према државном и националном питању, према Дејтонском споразуму, међународној заједници, односу према Србима ван СР Југославије и могућности сарадње са социјалистима.

Српски покрет обнове у потпуности је усвојио анационалну политику Грађанског савеза и читава коалиција „Заједно” сматра за потпуно нормалну ствар да међународна заједница арбитрира у свим нашим унутрашњим споровима. Коалиција се такмичи са социјалистима ко ће бити предусретљивији када је реч о уступцима на рачун српских националних интереса, а унутар земље сузбија свест о националном идентитету и вредностима. ДСС, за разлику, остаје на становишту да је Србија држава српског народа у којој се строго поштују грађанске вредности. У мери у којој се поједине чланице коалиције „Заједно” (пре свега Српски покрет обнове) позивају на националне институције и вредности, оне то углавном чине на начин који их компромитује. Такво схватање и понашање може да буде од несагледивих последица.

Не треба сметнути са ума да је Српски покрет обнове у прошлом мандату на републичком и локалном нивоу колаборирао са социјалистима, испоручио им опозиционе општине и да је за његово учешће у власти везан већи број корупционашких афера и злоупотреба.

Као што постоје програмске разлике између Српског покрета обнове и ДСС, са друге стране постоје велике разлике и између ДСС и Демократске странке. Од избора 1993. године Демократска странка је мењала своје ставове о националној политици, односу према социјалистичкој власти, споразумима са другим странкама које је сама предложила и потписала, тако да је тешко рећи да Демократска странка има конзистентан програм и сходно

томе, предвидљиву политику. Програмске разлике између ДСС и Демократске странке почивају на односу према међународној заједници, националној традицији и осталим српским националним вредностима, као и на оцени догађаја из ближе и даље прошлости. Све то чини да је сарадња, осим у конкретним политичким акцијама на локалном нивоу, тешко остварљива.

ДСС и коалиција „Заједно” су две различите политичке организације, са различитим политичким програмима, које могу сарађивати у конкретним политичким акцијама као две посебне политичке организације. ДСС нема ништа да тражи унутар коалиције „Заједно” и за њу је ова коалиција исто што и свака друга политичка странка. Приликом сваке политичке акције странка мора чувати своју индивидуалност и не може деловати као део било које друге политичке организације, па ни коалиције „Заједно”.

Зато је потребно јачање страначке организације и побољшање комуникације унутар странке. За чланове и функционере странке подељене лојалности између ДСС и коалиције „Заједно” постоји једноставно решење: избор између две политичке организације. Не може се истовремено бити члан две политичке странке. Или још одређеније: не може се формално бити у ДСС, а фактички у „Заједно”.

Програмске сличности између Српске радикалне странке и Демократске странке Србије заправо не постоје. ДСС национално питање никада није третирала као искључиво питање дневне политике. Она се увек залагала, и залагаће се за тешњу сарадњу свих националних политичких снага, а у првом реду за што тешњу сарадњу са Српском демократском странком из РС. Српска радикална странка својим методама деловања настојала је да национални проблем узме као страначко питање и за његово решење по правилу се користи недемократским средствима. Њена сарадња са социјалистима то најбоље показује.

ДСС наставиће сарадњу са Српском либералном странком, Саборном народном странком и настојаће да ту сарадњу прошири и на друге политичке странке и организације сличне програмске оријентације. Она одбацује сарадњу са оним политичким странкама националне оријентације које се служе недемократским методама или у начелу одбацују принципе демократије.

Изван Србије ДСС ће проширити иначе добру сарадњу са Српском демократском странком у Републици Српској, због значајних програмских подударности и сличности у гледању на националну будућност. Тој сарадњи ДСС ће и да да нове организационе форме.

ДСС може са жаљењем да установи да се образовањем коалиције „Народна слога” односно ступањем Народне странке Црне Горе у политички

савез са Либералним савезом Црне Горе, Народна странка Црне Горе озбиљно удаљила од начела садржаних у Декларацији коју је са Демократском странком Србије потписала у Подгорици 15. јула 1993. године.

Ванпарламентарни облици деловања

Као што се програмски разликује од странака коалиције „Заједно” и Српске радикалне странке, ДСС се од њих разликује и у методима политичког деловања. ДСС у начелу одбацује насилни пут у преузимању власти и не прихвата различите естрадне видове политичке борбе, уверена да тај начин не може да да никакве позитивне политичке резултате и да може да представља непотребно трошење и пражњење конструктивне политичке енергије.

Подржавајући у начелу митинге, демонстрације и друге видове јавног протеста, ДСС сматра да тим средствима политичке борбе треба прибегавати тако да циљеви протеста буду јасно дефинисани, временски одређени и остварљиви. Постављање циљева који су политички неодређени може да осуди протесте на неуспех и да тако само деморалише народ. Протести који се пре свега ослањају на спољне притиске и мешања, дугорочно гледано, могу бити од велике штете по државне и националне интересе. Протести који постају сами себи циљ могу да доведу у питање вредност демократских институција и процедуре у друштву које је мало упознато са правим смислом демократских правила игре.

Спољна и национална политика

ДСС је свесна да Дејтонски споразум представља једну политичку реалност, да су одлуке које произлазе из њега тешке и неповољне за српски народ, али да се он мора прихватити. Међутим, потребно је много мудрости и опрезности у његовом спровођењу, пошто је међународна заједница досад већ показала склоност да прекорачи овлашћења која јој даје овај споразум. Режим Слободана Милошевића и коалиција „Заједно” спремни су да међународној заједници изађу у сусрет више него што се Дејтонским споразумом захтева. То је још једна програмска разлика између ДСС и коалиције „Заједно”.

ДСС није ни за какву изолацију од света, али одбацује све покушаје да се српски народ доведе у понижавајући и зависан положај. Сарадња са Међународним судом у Хагу, на пример, не може бити једнострана и вођи српског народа у Републици Српској и Републици Српској Крајини не могу бити третирани као ратни злочинци.

Међународна заједница не може бити арбитар у српским унутрашњим стварима, било када је реч о преуређењу државе, националним и људским правима, као и у низу практичних и техничких питања са којима се суочавамо у свакидашњем животу. За ДСС демократија није увозна роба и само је демократија укореењена у народу и по његовој мери права демократија. Једино демократске институције које је сам народ створио и прихватио имају трајност и будућност. ДСС се залаже за демократију у Србији, а не за демократију за Србију.

ДСС и даље сматра да је српска национална интеграција и историјски и непосредни циљ српског народа, који се мора остварити мирољубивим, дипломатским средствима, када се за то стекну околности. ДСС је уверена да је њена досадашња свеевропска политика једина мудра политика која се може водити. Свака оријентација према ускосрбијанској политици, поред тога што би била знак изразите политичке кратковидости, представљала би изневеравање основних програмских и политичких начела ове странке.

6

Ставови Извршног одбора ДСС

(2. новембар 1998)

Демократска странка Србије истиче да су непосредне и несумњиве последице споразума Милошевић–Холбрук:

Суштинско ограничење суверенитета СРЈ и стављање не само Косова већ и целе државе под режим протектората међународне заједнице,

Изузимање Косова из правног система Србије и СРЈ, односно давање Косову статуса државе у држави.

Споразумима потписаним са ОЕБС и НАТО, Србији и СРЈ је озбиљно ограничен суверенитет јер се ваздушни простор над Косовом практично уступа НАТО савезу, успоставља се систем непосредне контроле и надзора над војском и полицијом, и обезбеђује директно присуство тзв. верификатора у њиховим редовним активностима. Мисијом ОЕБС и НАТО фактички се суспендује право СРЈ на самоодбрану које је, иначе, свакој држави гарантовано Повељом ОУН.

Прихватањем плана Контакт групе као основе за политичко решење прелазног статуса Косова, Србија и СРЈ се одричу практично свих права републике и савезне државе на Косову. После најављених избора, Албанци ће имати потпуну законодавну, извршну, судску власт, као и своју полицију, без права надзора и мешања републичких и савезних органа. Косово на тај начин добија статус територијалне јединице са пуном унутрашњом независношћу.

Демократска странка Србије подсећа да политички представници косовских Албанаца не одустају од захтева за независним Косовом и да деловање ОВК, која није ништа друго него терористичка организација, нису осудили, нити су се од њега оградили.

Демократска странка Србије истиче да се међународна заједница, пре свега САД, формално залаже за очување интегритета СРЈ, али да последице

Косово и Метохија
1998. године

те политике воде даљем разбијању Југославије. Томе у прилог сведочи чињеница да међународна заједница захтева расписивање избора само на Косову: тиме се подржава остајање Албанаца изван политичког живота земље, и у основу легализује њихово непризнавање Србије и Југославије.

Демократска странка Србије упозорава да су у оваквим околностима озбиљно доведене у питање целовитост државе и судбина српског народа на Косову и Метохији.

Из наведених процена проистиче неопходност предузимања корака којима би се учврстиле везе Косова са осталим деловима Србије и обезбедили услови за живот Срба на Косову и Метохији. Демократска странка Србије уверена је да су то следеће

Политичке, организационе и економске мере

Расписивање и истовремено одржавање избора на свим нивоима и на целој територији Републике Србије и СРЈ.

Да би избори на подручју Косова били регуларни, а резултати меродавни, потребно је, поред осталог, да се:

- изврши попис становништва на Косову;
- утврди држављанство свих лица са местом боравка на Косову;
- врати право гласа свим Србима који су лишени и тог права следећим прописима: Законом о ревизији додељивања земље колонистима у Македонији у Косовско-метохијској области из 1945, Одлуком о привременој забрани повратка колониста у њихова ранија места живљења из 1945. и Законом о поступању са напуштеном земљом колониста у Аутономној Косовско-метохијској области из 1947;
- врати право гласа свим Србим исељеним са Косова у периоду масовног етничког чишћења које су албански сепаратисти спроводили у периоду од 1968–1989.

Попис и утврђивање држављанства треба да обављају мешовите комисије, у којима се одлучује консензусом, уз одговарајуће присуство међународних организација.

Право гласа лица којима је после 1945. забрањен повратак, или која су искључиво под притиском напустила Косово и Метохију после 1968, може да буде враћено на основу одговарајуће документације и одлука изборних комисија.

Извршење промена граница општина, како би се формирао већи број оних са већинским српским становништвом и омогућило њихово повезивање.

Спровођење приватизације на целој територији Србије, укључујући и приватизацију оних предузећа чије је седиште на Косову, а обухваћена су посебним програмом Владе.

Доношење Закона о денационализацији, чијим би спровођењем било враћено пољопривредно земљиште, шуме и друга имовина стварним власницима, пре свега Српској православној цркви.

Наведене политичке, организационе и економске мере не захтевају промену Устава Србије, док измена статуса Косова, каква се предвиђа документом Контакт групе од 2. октобра ове године, ту промену захтева. Промена Устава Србије може се обавити само по Уставом прописаном поступку, укључујући и спровођење референдума. Измена статуса Косова без промене Устава Србије представљала би неуставан и правно ништав акт у било којој правној држави.

Конференција за штампу у Медија центру у Приштини, 1998.

На Косову и Метохији,
у селу Свињаре, 1998.

Демократска странка Србије апелује на Србе да не подлегну незапамћеним унутрашњим и спољњим притисцима и не напуштају Косово. Побројане мере јесу неопходне да Срби на Косову опстану, али се оне могу спровести само ако Срби на Косову остану.

Демократска странка Србије сматра да су власти Србије и Савезне Републике Југославије, које су претходно пропустиле да на повољнији начин разреше косовску кризу, данас дужне да хитно спроведу најнужније мере, зарад самог опстанка српског народа на Косову и Метохији. Наведене мере у складу су са правилима унутрашњег правног поретка и важећим међународноправним правилима и начелима.

7

Изјава председника ДСС Војислава Коштунице поводом почетка НАТО агресије

(24. март 1999)

Између наставка преговора и агресије на суверену државу СРЈ, НАТО савез, као проширена солдатека Клинтоновог режима, изабрао је друго. Преговарати се могло, наравно на другачијим претпоставкама него што су преговори у Рамбујеу вођени, али Вашингтон је одабрао пут рата а не мира. Амерички председник је наредио да се бомбардују једна мала европска држава и народ, већ измучени америчким санкцијама. Разлози Вашингтона и Брисела колико су конфузни толико су неверљиви. Нити Србија угрожава своје суседе, већ поједини суседи угрожавају њу, нити се на Косову ради о хуманитарној катастрофи, поготово не једнонационалној, нити, најзад, Србија може да доведе у питање кредибилитет НАТО савеза.

Није овде међутим реч ни о каквој кризи за мир, нити о забринутости над патњама Албанаца, већ о покушају успостављања америчке хегемоније у међународној заједници. Један тоталитаризам је срушен у Москви, треба успоставити нови тоталитаризам у светској заједници. Упркос противљењу у свету, упркос упозорењима разумних Американаца да Америка не треба да преузме улогу „силеције слободног света”, човек који се на срамоту твораца Декларације независности данас налази у Белој кући одлучио је да преуређује светски поредак. Срби су ту да за то плате можда и највећу цену.

НАТО бомбардовање
Београда 1999. године

НАТО бомбардовање
воза у Грделичкој
клинсури 1999. године

Изложба фотографија
НАТО бомбардовања

8

Ставови Извршног одбора ДСС

(22. јун 1999)

Званичним обустављањем ваздушних напада НАТО на СРЈ престала је агресија НАТО, чиме је, макар формално, прекинуто физичко разарање наше земље и убијање њених становника. На Косову, од 20. јуна, више нема припадника ВЈ, ни МУП-а Србије. Нема, међутим, на њему више ни много српских цивила, али их зато има у покрету, и у избеглиштву. Срби, који су на Косову, остали изложени су терору ОВК. Она пали и пљачка куће, отима и убија људе, упркос Кфору и споразуму о демилитаризацији потписаном у присуству функционера Стејт департамента. Већ сами почеци спровођења резолуције Савета безбедности 1244 и реализација Војнотехничког споразума јасно су у пракси показали све недостатке тих докумената.

Колико год да се режим труди да нас увери у супротно, суверенитет СРЈ је тренутно окрњен, ми живимо у држави која не контролише битан део своје границе, нити је у могућности да заштити безбедност једног великог броја својих грађана. Војска Југославије је више од два месеца часно, умешно и храбро одолевала нападима технички најопремљеније силе у историји света. Међутим, приче о победи, или о спасавању угледа УН, делују испразно, баш као што је испразна и западњачка прича о заштити људских права и спречавању хуманитарне катастрофе на Косову.

Западни став према СРЈ и став Милошевићевог режима према косовском проблему имају две заједничке одлике: ригидност и апсолутно невођење рачуна о судбини народа. Придружују им се и многе назови опозиционе странке, утркујући се у изражавању спремности (сасвим нетражене, уосталом) да се агресору заборави и опрости агресија, а све у нади да ће се, уместо ратне одштете, добити нека мрвица западне помоћи.

Кредите неопходне за обнову привреде годинама разаране лошом управом и санкцијама и онда докрајчене бомбардовањем, Запад условљава про-

меном истог оног режима са којим је претходних година веома успешно сарађивао, уцењујући тако десет милиона људи. ДСС се од свог оснивања политички бори за смену власти и корените политичке промене у Србији. Утолико пре има права да изрази уверење како те промене могу доћи само изнутра.

Оно што је у овом тренутку преко потребно Југославији и обема њеним федералним јединицама јесу очување и заштита народа на Косову, његово везивање за Србију, обнова ратом разорене привреде и уставна реконструкција. Без ваљаних уставних темеља и обезбеђене егзистенције становника нема ни демократизације. То је једини начин да се постигне стабилност на Балкану. Пошто се тзв. међународна заједница на речима управо за стабилност Балкана залаже, тешко да ће наћи разложно оправдање за промену тог рационалног редоследа потеза.

Уставотворна скупштина, формирана на основу резултата избора на целој територији СРЈ, који би представљали својеврстан референдум о самовезној држави и у Србији и у Црној Гори, била би једини нови почетак. До сада смо имали изборе којима су манипулисали социјалисти. Не би дошло

Одавање поште
жртвама НАТО
бомбардовања
у Варварину

ни до какве праве промене када би изборима сада манипулисао ОЕБС. Ако по одржавању тих, коначно правих избора, опстане савезна држава, републички уставни би морали бити усаглашени са савезним, а у новом уставу Србије ваљало би посебно истаћи да је Косово део Србије. У резолуцији Савета безбедности постоји став о привржености УН територијалном интегритету СРЈ. Без обзира на тренутно стање, на том ставу треба одлучно истрајавати, јер је то једина могућност да се спречи даље разбијање државе.

Доношење демократских прописа из области политичког законодавства могуће је само на чврстим уставним темељима. Они који мисле да је за демократизацију земље довољно укинути појединачне законе и заменити их законима које би прописао неко споља, не знају шта је демократска држава, нити знају шта је политика.

9

Ставови Главног одбора ДСС

(10. јул 1999)

Натовска агресија на СРЈ актуализовала је и заоштрила многе од старих проблема и отворила низ нових. Окупирано Косово, тешко поремећени односи Србије и Црне Горе у заједничкој држави, прегруписавање на политичкој и страначкој сцени у Србији уз немалу помоћ како режима, тако и иностранства – то су само неки од проблема под чијим теретом као земља и народ посрћемо. Ако не дамо све од себе да их промишљено и ваљано решимо, нема нам опстанка, ни као земљи, чији је територијални интегритет већ битно окрњен, ни као народу, који је већ пет деценија лишаван суверенитета.

Почеци примене Војнотехничког споразума и Резолуције 1244 Савета безбедности о Косову упућују на огромне недостатке тих докумената. Оно мало преосталих Срба на Косову изложено је терору ОВК, који су на Косово довели њени страни заштитници и Милошевићев режим. ОВК пали и плачка куће, отима и убија људе, упркос Кфору, а понекад и захваљујући њему. Демилитаризација ОВК веродостојна је управо онолико колико су били веродостојни хуманитарни циљеви натовске агресије. Толико су, уосталом, веродостојни и прокламовани циљеви косовских Албанаца. Иза њихове бучно оглашаване борбе за аутономију и људска права стоји тежња за освајањем историјски и културно туђих територија, које би једном постале делови свеалбанске државе.

Не само из моралних, већ и из прагматично-политичких разлога, немамо права да заборавимо ко нас је бомбардовао, колико је људи убио и обогаљио, шта је све у земљи у којој живимо уништио. Тачно је да морамо живети у свету и са светом, али није тачно да треба унапред да прихватимо сваки, па и најгори рецепт по коме тај свет жели да устроји нашу државу. Будемо ли стално тежили да будемо безрезервно „кооперативни” према тзв. међународној заједници, налазећи разумевања, па чак и оправдања, за њену

безочну агресију према СРЈ, бићемо саучесници у процесу затирања сопствене земље и народа.

ДСС се од свог оснивања бори за смену власти и корените политичке промене у Србији. Те промене, међутим, могу доћи само изнутра. Милошевићев режим неће бити срушен никаквим покајничким причама о наводној српској кривици и искључиво српским злочинима, нити позивањем у помоћ оних који су нас, до јуче, бомбардовали. Рушење тог режима може бити само последица аутентичног, неизманипулисаног народног незадовољства. Одлазак Слободана Милошевића представља нужан, али не и довољан услов за демократизацију Србије и крај страдању српског народа. Нашој земљи су потребни слободни и поштени избори и уставотворна скупштина, и због тога се ДСС за њих и залаже.

Они који мисле да је за демократизацију земље довољно укинути појединачне законе и заменити их законима које би прописао неко споља, или поверити једној, за Србе и српство великој, али суштински неполитичкој институцији, каква је Српска православна црква, формирање прелазне, експертске владе, не знају шта је демократска држава, нити знају шта је политика, а понајмање знају шта је права мисија наше Цркве.

Оно што је у овом тренутку преко потребно Југославији и обема њеним федералним јединицама јесу очување и заштита народа на Косову, његово чвршће везивање за Србију, обнова ратом разорене привреде и уставна реконструкција. Без уставног претемељења и обезбеђене егзистенције становника нема ни демократизације. Пођемо ли од тога да односе Србије и Црне Горе сводимо на односе Слободана Милошевића и Мила Ђукановића, тј. СПС и ДПС, падамо у замку коју су владајући социјалисти у тим два републикама поставили договарањем о жабљачком уставу. Уз извесне разлике и један и други режим су ауторитарни, а једино што их раздваја јесте реторика: док је реторика једног режима старокомунистичка, другог је квазиреформистичка. Циљ им је ипак исти: власт ради власти. Зато уставотворна скупштина треба коначно да одлучи да ли ће СРЈ наставити даље путем конфедерализације, која неминовно води распаду државе, или ће ипак покушати да формира федералну државу, макар и не сасвим функционалну, с обзиром на огромне разлике у величини, броју становника и привредном потенцијалу њених двеју чланица. У сваком случају, та одлука мора бити резултат двеју слободно изражених народних воља, а не притисака, уцена или партијских нагодби.

Колоне расељених са Косова и Метохије

10

Ставови ДСС о изборним условима

(5. септембар 1999)

После скоро пола века комунизма и десет година ауторитарног посткомунизма, уз нерешено државно питање, неизграђеност демократских институција и демократске политичке културе и економско и социјално пропадање, Србији су потребне далекосежне политичке и економске промене. Те промене треба да буду персоналне, али далеко више институционалне. Кључно је питање како да до тих промена дође што пре и да оне буду што безболније по народ, који се последњих десет година носи са једним недемократским режимом, изолацијом и различитим притисцима међународне заједнице, укључујући натовско разарање Србије.

До превремених избора треба да дође што пре, али за њих морају бити обезбеђени равноправни услови. Превремени избори, пре свега у Србији, крајњи су циљ на путу ка успостављању демократског поретка, под условом да је реч о правим, слободним и поштеним изборима. Тешкоће са демократијом у Србији долазе понајвише отуд што су многе опозиционе странке пристајале на неравноправне изборне услове које су диктирали социјалисти, а после избора су и сарађивале са њима. Слободни и поштени избори треба да се заснивају на минималном консензусу власти и опозиције, што ће умањити напетости и искључивости у политичком животу. На тим изборима Србија треба да по ваљаној демократској процедури дође до новог устава.

Равноправни изборни услови треба да буду у што већој мери обезбеђени, мада то тешко може бити постигнуто у целости. Под равноправним изборним условима подразумевају се политички услови (оставка Слободана Милошевића и прелазна влада) и правни услови, као што су одговарајући изборни систем, контрола избора, приступ медијима, финансирање странака и услови за њихово регистравање. Када је реч о политичким условима, они нису сами себи циљ, већ средство да се спречи да изборе спроводи власт

која их је до сада спроводила, која је све досадашње изборе чинила нерегуларнима. Главни циљ борбе демократске јавности и снага у Србији јесу, дакле, превремени, прави избори, а све остало, укључујући и Милошевићеву оставку и прелазну владу, средства су да се до тог циља дође.

Опозиционе странке морају да се договоре о изборним условима, да би могле да наступе са што усаглашенијим ставом у преговорима са властима.

Бирачке спискове треба што пре допунити свима који су по законом предвиђеном поступку преведени из статуса избеглица у статус држављана СРЈ, а право гласа морали би имати и наши сународници у расејању. Неопходно је да на изборима учествује са Косова избегло становништво, и то тако што ће гласати у месту садашњег боравка, имајући у виду њихово пребивалиште на Косову, дакле онако како су гласале босанске избеглице на тамошњим изборима. То је један од начина да Србија покаже да је Косово њен саставни део и када је привремено под међународним протекторатом.

На изборима који би били прави неопходан је и пропорционални систем, али прави, што значи са једном изборном јединицом или мањим бројем њих. Битна предност пропорционалног изборног система у односу на већински јесте у томе што је правичнији, што веродостојније у парламенту одражава опредељење бирача, мада он може, поготово пропорционални систем са једном изборном јединицом, да води уситњавању, слабљењу страначког система и политичкој нестабилности. То се може отклонити компромисним решењем, односно пропорционалним системом са више изборних јединица од једне, али никако толиким бројем да систем изгуби пропорционалност, самим тим и правичност. Корективну улогу, када је реч о поменутих манама пропорционалног система, имали би одговарајући изборни цензус (3%) и поштрани услови за регистровање странака (знатно већи број потписа) у складу са важећим међународним стандардима.

У време изборне кампање и ван ње, мора се обезбедити равноправност свих учесника у политичком животу, посебно у електронским медијима. Исти правни режим, односно равноправност у представљању странака, мора да важи и за јавне и за приватне електронске медије. Право на учешће у програмима државне телевизије и радија, странке би имале сразмерно броју поднетих листа, односно броју кандидата на листама.

У току изборне кампање јавни и приватни електронски медији морају да се ограниче на професионално извештавање и да се уздрже од објављивања коментара, којима би директно утицали на расположење бирача.

Време предвиђено за извештавање о активностима државних органа мора бити ограничено, јасно назначено да се ради о информисању о раду

државних органа, односно не сме се користити у пропагандне страначке сврхе.

Плаћене емисије или пропагандни програми, укључујући и спотове, морају бити временски ограничени у укупном трајању, у зависности од броја поднетих листа. За политичку рекламу у медијима који се финансирају из јавних прихода могу се наплатити само реални трошкови емитовања, односно штампања. Приватни медији имају право да одбију да пренесе политичку рекламу, док државни морају прихватити ако се то од њих захтева. У случају да приватни медиј објави рекламу једне странке, онда то мора да омогући и свима осталима, и то под једнаким условима.

Утврђена правила за наступе на телевизији и другим средствима информисања контролисаће посебан одбор.

Односи између политичких странака регулисаће се посебним правилима о фер понашању странака, којима би се забранило изношење увреда, неистина и клевета на рачун кандидата других странака и самих странака.

Странке се финансирају из јавних и приватних прихода. На овај начин стечена средства, из јавних и приватних извора, јавно се контролишу и ограничавају, посебно у току изборне кампање. Надлежни органи имају право да врше контролу прилива, утрошка и наменског коришћења средстава, а странке су дужне да једном годишње подносе финансијски извештај надлежном органу.

Из јавних прихода финансира се редован рад странака, а посебно њихова предизборна кампања. При томе, странке део средстава добијају у једнаком износу, а преостали део добијају сразмерно резултатима постигнутим на изборима.

Политичким странкама се забрањује примање средстава из одређених извора: од јавних установа и других организација које се финансирају из буџета, од правних или физичких лица страног порекла, од анонимних дародаваца, од фирми које се баве организовањем игара на срећу и сл.

Странка за изборе не може потрошити више од прописима утврђеног износа. По завршетку кампање странке су дужне да доставе Надзорном одбору извештај о утрошку средстава за кампању. Надзорни одбор, за случај прекорачења прописаног износа или ненаменског трошења средстава, има право и дужност да нареди обуставу свих даљих плаћања, јер се плаћања преко наведеног износа сматрају недозвољеним обликом утицаја на бираче.

Изборе треба да прате разне невладине организације, као и ОЕБС, али та организација не може да има монопол над контролом изборног процеса.

11

Косово после такозване
хуманитарне интервенције(из књиге Војислава Коштунице *Између силе и права*)

У политичком животу постоје периоди када се, пре или касније, неминуно своде рачуни и учињеног и пропуштеног. Скоро пола године од доласка Кфора на Косово и успостављања мисије УН довољно је дуг период за оцену како учинка „нове власти” на Косову, тако и правих последица тзв. хуманитарне интервенције натовских држава у Србији од 24. марта. Та оцена је изнета у два извештаја која су 5. новембра поднета Савету безбедности. Први извештај поднео је шеф Унмика Бернар Кушнер, а други специјални извештај УН за људска права у бившој Југославији Јиржи Динстбир. Ова два извештаја се у свему потпуно разликују, па је било логично да се Савет безбедности озбиљније позабави питањем који је од та два извештаја веродостојан. Међутим, већ уобичајено и очекивано, Савет безбедности је, изумимајући дисонантне оцене Русије и Кине, поклонио веру Кушнеровом извештају који је, премда у нескладу са стварним приликама на Косову, потпуно у складу са политиком Вашингтона према Косову и Србији.

Судећи према изјавама које је давао после седнице Савета безбедности, за Бернара Кушнера значајнијих проблема на Косову нема, а уколико их и има, они су новчане природе. Он тражи још 135 милиона долара за албанске службенике, како се они не би окренули црном тржишту и мафији, а истовремено захтева додатна средства за буџет Унмика. „Нама је пре свега потребан новац... То је била моја главна порука и она је добро примљена”, изјављује шеф Унмика, правдајући истовремено натовско бомбардовање и потоње мисије на Косову тврдњом да се сваке недеље откривају масовне гробнице пуне тела и да се верује да у њима има између 5.000 и 20.000 покопаних.¹

¹ „U.N. Wants Full Accounting of Kosovo's Missing and Dead”, CNN, November 5, 1999.

Протест рођака и пријатеља избеглих и интерно расељених лица са Косова и Метохије

Тиме се, наравно, Кушнер поново враћа оценама да је натовска интервенција била неопходна због наводног геноцида на Косову, премда патолози који су били на терену такву оцену данас изричито демантују.² Шпански стручњак за судску медицину Емилио Перес Пухол у изјави за мадридски *Паис* износи да је на Косову убијено око 2.500 цивила, да његов тим није нашао „нити једну масовну гробницу”, оцењујући да је прича о њима „семантичка пируета ратне пропагандне машинерије”.³

Динстбирове оцене сасвим су различите од Кушнерових, сагласне приликама на Косову и новој слици која почиње да се пробија и у западним медијима. Динстбир истиче да је на Косову етничко чишћење, као што се о њему, а не о геноциду, могло говорити у време натовске агресије. Он упозорава да је ОВК „створио де факто владу која именује градоначелнике, директоре предузећа и друге званичнике, спроводи политику етничког чишћења на радним местима и подржава конфискацију имовине неалбанаца и чак неких Албанаца”, и с разлогом упозорава да нико ко је посегао за оружјем, посебно они који су починили ратне злочине, не би могао имати никакву јавну функцију.⁴ Стварност Косова је, наравно, сасвим другачија, ако имамо у виду јавне наступе и пријем у Вашингтону и другде Хашима Тачија, председника једне од косовских „влада” и „председника” делегације косовских Албанаца у Рамбујеу.

Западни званичници и представници међународне заједнице проналазе најразличитије изговоре да би се умањило или оправдало албанско насиље на Косову, чак и пошто српске полицијске снаге почињу да бивају нападане од албанских терориста изван територије Косова. Тако они, између осталог, тврде да Кфор, са више од 45.000 војника, још нема довољно припадника да би остварио своју мисију, а при том се нико не труди да пронађе политичко решење за Косово, што је иначе обавеза Унмика према Резолуцији 1244 Савета безбедности. Да се ради на повратку избеглих Срба, онако како се радило на повратку избеглих Албанаца, Срба би на Косову било више, па би се, самим тим, осећали безбедније. Када би Срба на Косову било више, требало би и мање припадника Кфора. Истовремено, као што је Косово добило висок степен самоуправе, тако и Срби на Косову, зарад елементарних права и сигурности, морају имати висок степен самоуправе, звало се то кантонизација или не.

У исто време док је Косово у сред Европе постало парадигма насиља и небезбедности, велелепни самит Организације за европску безбедност и сарадњу у Истанбулу 18. и 19. новембра протекао је у знаку настојања Вашингтона и Северноатлантског савеза да прошире могућности за тзв. хуманитарне интервенције, попут оних у СР Југославији и на Косову. Повеља о европској

² Chris Marsden and Barry Grey, „Investigations Belie NATO Claims of 'Ethnic Genocide' 2in Kosovo”, *World Socialist Web Site*, November 9, 1999.

³ John Pilger, „Kosovo Killing Fields?”, *New Statesman*, November 15, 1999.

⁴ „U.N. Wants Full Accounting of Kosovo's Missing and Dead”, CNN, November 5, 1999.

безбедности, усвојена на том самиту, наговештава неприкосновеност хуманитарних интервенција, онако као што је Завршни акт КЕБС-а из 1975. прогласио неприкосновеност граница. Захваљујући неодређеној формулацији да су „сукоби унутар држава легитиман предмет бриге међународне заједнице”, Вашингтон ће несумњиво своје будуће хуманитарне интервенције, попут оне у вези са Косовом, покушати да оправда не само угроженим људским правима, већ и унутрашњим сукобима у појединим државама. Утолико пре, што је са људским правима, када је реч о интервенцији у СРЈ, било проблема: значајан део озбиљних медија на Западу данас извештава да на Косову није било геноцида над Албанцима и да број жртава није ни приближан бројевима које су износили амерички званичници пре и у жеку бомбардовања Србије.

Све већи број написа у западној штампи и реаговања у јавном животу потврђује да се натовска агресија не само правно, већ и здраворазумски, не може ничим оправдати. Тај став у самој Америци не изражавају само радикални критичари америчке спољне политике на левици, какав је рецимо Ноам Чомски, већ и угледни појединци који су спадали у сам врх естаблишмента, какав је рецимо Хенри Кисинџер. Бивши амерички државни секретар пред крај натовског бомбардовања закључио је: „У свакој фази косовске трагедије, доступне су биле друге комбинације дипломатије и принуде, мада није јасно да ли су оне икада озбиљно разматране. Стратегија која оправдава своја морална уверења само са висине изнад 15.000 стопа – и при томе уништава Србију, а живот на Косову чини немогућим – већ је произвела више избеглица и жртава него што би то учинила било која могућна алтернативна спрега силе и дипломатије. Зато се и политички и морални основи те стратегије морају преиспитати.”⁵

Од реалних и критичких осврта на погубну натовску авантуру у Србији још су важнији уравнотежени извештаји међународних организација и њихових представника о размерама једине праве хуманитарне катастрофе коју су произвели НАТО и Клинтонова администрација. После Динстбиоровог извештаја најречитије о томе сведочи извештај ОЕБС од 6. децембра. У том обимном извештају, дугом преко 900 страница, признаје се посредно да је агресија на СРЈ била политички и правно неоснована, јер „злочини на Косову нису имали општи карактер док НАТО није покренуо кампању бомбардовања СРЈ”. У извештају се такође не понављају оцене шефа Косовске верификационе мисије Вилијама Вокера, по којима је у Рачку почињен „злочин против човечности”, а Рачак је наравно послужио Вашингтону и његовим европским марионетама да Србију ставе пред избор између две уцене: споразума из Рамбујеа или бомбардовања.

Нестали са Косова и Метохије

⁵ Henry A. Kissinger, „New World Disorder”, *Newsweek*, May 31, 1999.

Злочини над српским и неалбанским живљем на Косову, међутим, данас имају општи карактер, при чему се ништа не чини да се број жртава смањи, а живот на Косову учини безбедним. Функционери НАТО и Унмика наставаљају са својом кампањом лажи о томе да се прилике побољшавају, а Срби се на Косово, по речима генерала Клауса Рајнхарта, враћају „масовно”.⁶ Портпароли Кфора не би били оно што јесу да не настављају стару игру, када број убијених дају по формули: седам Срба, седам Албанаца и осам непознатих, намерно превиђајући чињеницу да су ти непознати углавном Срби, као и да од доласка Кфора ниједна жртва на Косову није пала од српске руке. Један неименовани натовски званичник дао је најједноставније упутство како објашњавати злочине на Косову: „Када знамо да су то Срби учинили, кажемо Срби су то учинили. Када не знамо ко је то урадио, кажемо да су Срби урадили. А када знамо да Срби нису то урадили, кажемо да не знамо ко је то урадио.”⁷

За ову кампању лажи, међутим, постоји покушај објашњења. Едгар Баркли, помоћник генералног секретара НАТО, дословно каже: „Ако се у први план стављају неповољне ствари, онда се за мисију међународних чинилаца на Косову губи подршка у јавном мњењу.”⁸ Та мисија, међутим, ма шта стратегија злочина у Вашингтону и Бриселу мислили, све више је доведена у питање, као и оно што јој је претходило: тзв. хуманитарна мисија НАТО у време бомбардовања Србије.

Доводи се све више у питање и улога многобројних медија који су током натовске интервенције, следећи пропагандне обрасце са конференција за штампу у Бриселу, без мерила и граница обмањивали своју јавност. Тешко да се, према оцени изнетој у француском државном радију, „може избећи одговорност западних медија, који су понели западно јавно мњење у неку врсту заноса што њихове државе интервенишу да би зауставиле хуманитарну катастрофу. Зауставили је нису, али је јесу повећали, ако не изазвали.”⁹

На Косову је данас, као и јуче, сила несумњиво јача од права. Али зато и истина о томе шта се на Косову стварно збивало пре и после натовског бомбардовања и по доласку Кфора, постаје све транспарентнија. Пореци, државни и светски, засновани на сили, могу трајати, али оно што их постојано и упорно нагриза и разара, ма колика била њихова моћ, јесу неистине и обмане на којима се заснивају. Било да је, уз све непорециве разлике међу њима, реч о Стаљиновом, Хитлеровом или Клинтеновом светском поретку.

(Војислав Коштуница, *Између силе и њива: Косовски зајиси*, Хришћанска мисао, Београд, 2000)

⁶ *Blic*, 5. новембар 1999.

⁷ Jack Kelly, „More Killing in Kosovo”, *Post-Gazette*, November 7, 1999.

⁸ „Roberson će na sastanku NATO govoriti o uspesima na Kosovu”, *Beta*, 30. новембра.

⁹ „RFI: NATO ne može da izbegne deo odgovornosti”, *Beta*, 7. децембар 1999.

12

Шта Срби морају, а шта не смеју да прихвате

(чланак Војислава Коштунице
у *Књижевним новинама* 1–15. фебруара 2000)

Најуопштенији одговор на питање „шта Срби морају, а шта не смеју да прихвате” може се дати тек пошто се одговори на два претходна питања: како да се реши државни статус Србије споља и изнутра и како да се укину санкције. Питање државног статуса у свој озбиљности и трагичности могло би се поставити на следећи начин: век који је на измаку Срби су започели двома државама које су направили једну за другом, Србијом и Југославијом, а завршавају га без државе. Српски народ је у овај век ушао са својом државом, а проживео је век у туђој држави, самообмањујући се да је то његова држава.

Све ово је једно са другим повезано. Решавање државног статуса Србије према споља значи регулисање односа са светом, са међународном заједницом. Предуслов за решавање државног статуса према споља јесте, међутим, решавање државног статуса изнутра. Као и у случају Косова, да су ствари решаване у самој земљи и на време, не би многи наши унутрашњи проблеми били интернационализовани. Оно што се некада тицало Косова данас се односи на Црну Гору, па можда и Војводину и Санцак.

Од 31. маја 1992. Србија се налази под режимом међународних санкција на основу Резолуције 757 Савета безбедности, чиме је постигнута скоро потпуна изолација СРЈ. Санкције су уведене зато што је проглашено да су Србија и Црна Гора главни кривац за рат у Босни и Херцеговини. Када је тај рат заустављен Дејтонском мировном конференцијом, битне санкције су, заправо, остале на снази.

До промена у режиму санкција јесте долазило, али те промене нису биле суштинске. Побољшања нису била права. Уступци Србије до сада, рецимо уступци Слободана Милошевића на Дејтонској мировној конференцији,

нису битно олакшали положај Србије. Србија је остала опасана тзв. спољним зидом санкција.

Дан по парафирању Дејтонског споразума Вашингтон је извршио прву ревизију тог споразума, сваливши једнострано на Србију (Црна Гора се и тада не помиње) јарам најтежих санкција. То место у нареченом саопштењу Стејт департмента од 22. новембра 1995. гласи: „Спољни зид санкција, који се односи на чланство у међународним организацијама и на приступ међународним финансијским институцијама, као основном извору помоћи за реконструкцију, остаје на снази док Србија не приступи решавању извесног броја других питања која изазивају забринутост, укључујући ту Косово и сарадњу са Трибуналом за ратне злочине.” Они који су смислили спољни зид санкција никада га нису до краја објаснили, осим што су посредно ставили до знања да постоји унутрашњи зид санкција (саобраћајне, спортске, санкције у области културе) кога се није тако тешко ослободити, и спољни зид санкција који је веома тешко срушити.

Уосталом, и данас, када Запад, тачније речено Вашингтон, ставља у изглед укидање санкција после промене режима у Србији, он мисли на козметичко укидање, односно суспендовање мање важних санкција. Спољни зид санкција се ни данас не доводи у питање, јер су потребни нови уступци. Било да је реч о новим територијалним уступцима, отписивању Косова, било да је реч о унутрашњем преуређењу државе, њеној (кон)федерализацији, заправо дробљењу. Сматра се да оно што својим чињењем или нечињењем није постигао Милошевић, треба да наставе они који би дошли после њега. То значи да и на овом делу бивше Југославије и Балкана омогуће што веће западно, заправо америчко присуство и утицај.

Затим, наравно, долази тзв. демократизација. Она не подразумева толико стварање демократских институција колико проналажење послушних, подобних носилаца власти, онога што се у комунизму звало здравим снагама, а у Републици Српској, рецимо, продејтонским снагама. Босна и Херцеговина, а посебно Република Српска, најбољи су пример релативизовања свих демократских институција и полуга демократије. Било да је реч о изборима, медијима или раду представничких тела, воља грађана у Републици Српској није битна: оно што је битно јесте воља власти у Вашингтону. Ако је демократија у данашњим постдемократским друштвима контролисана, онда је тзв. демократија у посткомунистичким друштвима, која су припуштена у први свет, контролисана далеко више, заправо диригована споља.

Право ту има посебну улогу, када је реч о разним мировним споразумима на амерички начин. Те споразуме одликује све оно што је праву антипод-

но: волунтаризам, несигурност, арбитрарност. О томе сведоче небројене ревизије Дејтонског споразума и „креативно тумачење” права разних Високих представника за БиХ. Ево тек једног примера: Кристофер Хил, изасланик америчког председника, изјавио је у јесен 1998. да план, наравно амерички, за Косово „мора бити тако написан да различите стране један исти параграф могу различито да тумаче, а да то не ремети споразум.”

О санкцијама режим у Београду није размишљао ни када су уведене, ни данас. Када су уведене, режим је њихов утицај хтео да релативизује. Непосредно по завођењу санкција савезни министар иностраних послова Владислав Јовановић изјавио је: „Санкције су направљене тако да не трају дуго, бескрајно. Вероватно је предвиђено да трају што краће време.” Вођа радикала Војислав Шешељ тврдио је: „Санкције према Југославији значе почетак краја УН као и ’америчке империје’, јер све што се заснива на неправди не може бити дугог века.” Када је 4. августа 1994. СРЈ увела санкције РС, а за узврат су Резолуцијом СБ 943 24. септембра на 100 дана ублажене саобраћајне, спортске и санкције у области културе, председник Савезне владе Радоје Контић је славodobитно саопштио: „Овим чином су спашени част и достојанство главних актера новог међународног поретка.” Најзад, у интервјуу америчкој ревији *Вениши фер* 12. маја 1994. Слободан Милошевић је изјавио: „Србија је много јака и богата. Можемо бити хиљаду година под ембаргом, он нам не може ништа.” Данас режим о санкцијама не говори. Уместо тога, он се бави водећом улогом Србије у свету у стварању праведног светског поретка и рехабилитацији УН.

Милошевићева политика према свету била је политика која је осцилирала између претеране некооперативности и претеране кооперативности. Проблем је у томе што је све долазило кад му време није. У првој фази Милошевић је за Вашингтон био „балкански касапин”, у другој (нарочито од Дејтонског споразума до споразума Милошевић–Холбрук) „гарант мира” и „одлучни и непоколебљиви преговарач”.

Део представника власти у Црној Гори и РС и Милошевићевих противника у редовима опозиције данас понаша се претерано кооперативно, као што је раније и повремено чинио Милошевић. Пада у очи како су комунистички апаратчици, од старијих до најмлађих, један новогovor заменили другим, а слично чине и поједини представници опозиције у Србији. Добро се зна шта се сме, а шта се не сме рећи. Не сме се говорити о натовском бомбардовању и стању на Косову после њега, а мора се говорити о српској кривици и Хашком суду. Односи ЕУ – САД – демократска опозиција после самита ОЕБС у Истанбулу и Берлинског састанка се институционализују, а заборавља се притом

да су, колико јуче, на сличан, по државу штетан начин били институционализовани односи на релацији САД – Слободан Милошевић.

Цена укидања санкција и регулисања државног статуса Србије мора бити што мања. Она се мора платити, али потребно је да нанесе најмању могућу штету нашим националним и државним интересима и да најмање наруши национално достојанство. Реч је о нечему што би се могло назвати трећим путем: између данашњег крајње некооперативног става Милошевића, који је само појачан хашком оптужницом, и претерано кооперативног става дела његових политичких противника.

Да би тај трећи пут био успешан, потребно је неколико ствари.

Прво, морају се уредити унутрашњи односи у држави. Унутрашњи односи у СРЈ морају бити дефинисани или редефинисани, било да је реч о односима са Црном Гором, било да је реч о односу према Косову или Војводини. Србија мора бити демократска држава, будуће тешке одлуке морају бити донете уз консултовање свих друштвених и политичких снага, и у великој мери уз њихов консензус. Данас би се могло поновити оно што је у другим околностима истакао Слободан Драшковић: „Наша спољна политика укочена је нашем унутрашњом политиком.”

Друго, мора се суочити са проблемом српског националног идентитета. Да би један народ опстао мора знати шта му је интерес, а да би знао шта му је интерес мора имати јак национални идентитет. То представља посебан проблем, јер је део Срба изгубио национални идентитет тако што су постајали или постају Југословени, Европљани, грађани, антинационалисти, мондијалисти или пак, због духовне дезинтеграције, локалисти (Шумадинци, Војвођани). У Срба је доста пољуљана и ослабила национална самосвест, поред тога што им поодавно недостаје нешто што је Слободан Јовановић називао „националном самодисциплином”.

Ако будуће српске политичке елите успешно и савладају све брзакe и подводне стене између политичке и духовне Сциле и Харибде данашњег света, између конфронтирања са светом и снисходљивог односа према њему, суочиће се у времену који долази са још једним великим проблемом и препреком. То је искривљена и предрасудна слика која је створена и стварана о Србима и Србији свих ових година у западним медијима и јавности. Та слика скоро поистовећује Србе са Немцима у време нацизма, а актуелног српског шефа државе са Хитлером. То је нешто што је један амерички публициста подсмешљиво назвао *reductio ad Hitlerum*.

Тешко је рећи ко је од многобројних западних крсташа против велико-српског национализма жешћи.

Да ли је то Дејвид Гомперт (бивши члан Савета за националну безбедност, потпредседник Ренд корпорације), који је још 1994. у угледном часопису *Форин аферс* написао текст о томе „како поразити Србију”, у коме каже да ће „године – деценије, ако је то потребно – лишавања, изолације и беде произвести демократску револуцију и вође жељне да Срби стекну место у друштву народа”, додајући да „ми треба да подвргнемо Србију карантину док вирус који она носи у себи не буде искорењен”! Јер Србе, приметиће на једном другом месту Гомперт, треба третирати као оболеле од лепре. По Гомперту, „стрпљив хладан рат против Србије неће захтевати да санкције буду херметичке, под условом да оне трају”.

Да ли је то Џејмс Гау (универзитетски професор из Лондона, стручњак за ратне студије), који пише о српском национализму као о гуји у недрима међународне заједнице. Гау је познат и по томе што је у Хагу вештачио, бавећи се хералдистичким истраживањима о злослутном значењу четири „с” у српском грбу. Дао је тамо и занимљиво тумачење права на самоопредељење, које је извео из разлика између српске и хрватске варијанте језика и тезе о републикама као националним државама.

Да ли је то Ричард Холбрук који ће у телевизијским интервјуима рећи да су Срби народ „убица”, или да „Србија и Црна Гора нису (међународно) признате јер се нису цивилизовале да би се придружиле друштву других земаља”.

Да ли су то, рецимо, Данијел Голдхаген, Сузан Сонтаг, Ноел Малколм, Шломо Авинери и многи други који допуштају да Милошевић није баш Хитлер, Меморандум САНУ није баш *Мајн кампф*, Срби нису баш покушали да униште читав један народ, као што су то Немци чинили са Јеврејима, али... Србима је, као и Немцима, потребна бенигна окупација (читај денацификација) у којој би стасале и ојачале „демократске” снаге. Да наведем само речи професора филозофије на Хебрејском универзитету у Јерусалиму, Шлома Авинерија: „Немци су после 1945. били у стању да се врате у породицу нација не само зато што су постали демократска држава (под савезничком окупацијом, треба додати), већ зато што су схватили грозоте које су у њихово име почињене Јеврејима и другима под Хитлеровим режимом.” Исти пут, по Авинерију, треба да пређу Срби, иста судбина чека Србе.

Данас је потпуно јасно, дан за даном постаје све јасније, да чињенично, политички и правно тзв. хуманитарна интервенција НАТО у СРЈ није била оправдана, да је тек она произвела хуманитарну катастрофу чије све последице не могу бити отклоњене, а неке ће се још дуго осећати. То потврђују и оцене угледних појединаца (од Ноама Чомског до Хенрија Кисинџера). То

Расељени са Косова и Метохије

потврђују западни медији, међународне организације (рецимо ОЕБС у свом децембарском извештају). Са све мање ентузијазма ваздушне ударе бране и њихови главни протагонисти, од америчког председника надаље. Тешко да би и сам Бил Клинтон био у стању да пред јавност данас изађе са чланком у коме би објашњавао, као што је то учинио крајем маја прошле године, да је рат 19 натовских држава против Србије био „праведан и неопходан”.

Рат НАТО против Србије, међутим, био је западној јавности посредован баш лажима и манипулацијама, кривотвореном сликом о Србима, којом се правдало њихово кажњавање санкцијама, бомбама, хашким оптужницама. То што се све више и више показује да тај рат није био ни праведан ни неопходан, још увек није знатније довело у питање предрасудну, скоро расистичку слику о Србима стварану у западној јавности. И када буде почео да се руши „спољни зид” санкција, та слика ће остати и требаће много и мудрости и напора да представа о Србима почне да се мења.

Због свега овога, Срби данас и убудуће не могу рачунати са савезницима у класичном смислу речи, са савезницима међу великим силама. Ипак, они могу рачунати на прикривене и отворене савезнике на Западу, у Европи, и на дифузно, али преовлађујуће расположење у свету против онога што је у редовима самих протагониста иначе названо „беневоолентном глобалном хегемонијом”.

То је, у обрисима, одговор на питање о томе шта Срби морају, а шта не смеју да прихвате. Оно што не смеју да прихвате одбиће само уколико нису постали искорењени. Другим речима, уколико нису престали да буду Срби.

13

Писмо Војислава Коштунице члановима ДСС

(14. март 2000)

Драги пријатељи,

Последњих годину дана, а нарочито последњих месеци и недеља, догађаји се одвијају тако силовитом брзином и толико су неповољни по наш народ и државу, да је тешко наћи и праве речи за њих, а камоли примерено реаговати. Преговори под присилом, бомбардовање, сејање смрти, понижавајуће лажи из Брисела и Београда, онда срамно заседање Скупштине Србије и исто тако срамно неоглашавње Савезне скупштине, Куманово, улазак страних снага на нашу територију, егзодус Срба и других неалбанаца са Косова, измишљање победе над Северноатлантским пактом, дељење ордења и заборављање мртвих, појачана репресија на политичкој сцени, претње, тужбе, физички обрачуни са неистомишљеницима, дављење медија, измишљање издајника, привредни суноврат – то је само део суморног биланса. Јасно је да у таквим околностима нема никаквих могућности за парцијалне поправке, реформе, модификацију политике. Потребна нам је темељна и коренита промена, потребно нам је претемељење државе. Да би се то остварило, неопходни су демократски и слободни избори на свим нивоима, а да бисмо се за њих изборили, неопходно је окупљање опозиције око минималних, а егзистенцијалних захтева. Зато се мој потпис, у име ДСС, и нашао на документима од 14. октобра и 10. јануара и зато смо од почетка активни учесници свих договарања демократске опозиције.

Тачно је да је та опозициона групација шаролика и разнородна по програмским и идеолошким опредељењима, мерилима вредности и политичким начелима. Исто је тако, међутим, тачно и да је оно што нам је у овом тренутку заједничко, борба за изборе не би ли дошло до смене Милошевићевог режима, неупоредиво важније од свега онога што нас раздваја. Будемо ли сада инсистирали на очигледним програмским и политичким разликама, а

Акција „Посејмо семе
пркоса”

неоспорно је да међу нама има оних који то чине, неспособни да превладају страначке и личне интересе и подреде их општинама, радићемо у корист режима. Ствари су, заправо, једноставне: ми се не боримо за изборе на којима ће иједна странка сама доћи на власт, већ се боримо за изборе на којима ће постојећа владајућа странка и њени коалициони партнери бити смењени. Боримо се, дакле, за нешто што ће донети привремену власт и трајну промену. Боримо се за заустављање пропасти земље и народа и за рашчишћавање политичке сцене. Тек тада ће бити омогућена нормална изборна утакмица и тек тада ћемо моћи озбиљно да сучелимо своја програмска опредељења. Тек тада ћемо и изаћи на нормалне изборе.

У међувремену не губимо ништа од своје посебности, баш као што се ни за један усвојени документ, Платформу или саопштење са састанка представника странака демократске опозиције не може рећи да је у супротности са прокламованим ставовима ДСС. Напротив, можда смо део своје посебности унели у опозиционе договоре, залажући се за ону врсту политике која према спољном свету, пре свега Западу, не би била ни конфронтативна ни снисходљива. Можда је понека формулација недореченија или непрецизнија не-

Посејмо пркос по Србији!

пркос (*portulaca*)

Омиљено српско цвеће. Успева и у немогућим условима.
Расте свуда и на сваком месту. Лако се преноси и брзо шири.
Буја са мало сунца и воде. Сеје се на отвореном, почетком пролећа.

ДС ДЕМОКРАТСКА
СТРАНИКА СРБИЈЕ
семе пркоса

го што би била да је наша, страначка, али ниједна није противна нашим начелима. Таква је, уосталом, природа консенсуалног договарања: извесни уступци се морају чинити.

Не вреди замерати ни што међу странкама садашње демократске опозиције и њиховим истакнутим представницима има оних који су, до јуче, практично, подржавали Милошевићев режим. Битно је да су сада дефинитивно прешли на другу страну, а на следећим, они правим изборима, видеће се како ко стоји. Морамо, исто тако, бити свесни да међу члановима СПС има часних и поштених људи, који су у ту странку ушли из чистих уверења и морамо их охрабрити да гласају друкчије. У супротном, дозволили бисмо да Милошевић располати Србију и заправо бисмо наставили његов погубни посао.

Истовремено, морамо се чувати свих провокација и наизглед примамљивих лаких решења. Ванредно стање, грађански рат, све је то оно што одговара режиму и све је то пораз Срба и Србије. У ту замку не смемо и нећемо упасти. Уверен сам, уосталом, да су оваква упозорења готово излишна. Ко год је ушао у ДСС зна да је то легална и легалистичка странка, која се бори за промене правним, а не неправним средствима. Ми јесмо и за институционалне, и за ванинституционалне облике борбе, али само оне који су људским и Божјим законима допуштени. Та начелност нам је, уосталом, и основно обележје.

У нади да ћемо истрајати на заједничком путу чији смо већи део прешли,

Војислав Коштуница

14

Обраћање Војислава Коштунице Петој скупштини ДСС

(24. јун 2000)

Пету по реду Скупштину Демократске странке Србије започињемо на можда неуобичајен, али тренутку сасвим примерен начин: скоро нимало свечано и скоро искључиво радно. Скупштину започињемо помало сами са собом, сами пред собом, са мучним подсећањем на све што смо изгубили у протекле две године, понајмање као странка, понајвише као народ и држава. Али, нашу скупштину започињемо, уверен сам, и са довољно чврстом вером да једном обновљена српска држава, пре скоро два века, може поново да доживи свој васкрс, да се послужим речима Стојана Новаковића. И да та држава може да поврати како своју унутрашњу тако и спољну слободу, да позајмим објашњење од још једног нашег великог претходника, Јеврема Грујића. То, другачије речено, значи да верујемо у то да наша држава може бити демократски уређена и независна, суверена у свету какав је данас. Да та држава може да избегне пошести како међународне изолације, тако и некаквог протектората тзв. међународне заједнице, заправо њених најмоћнијих чланица.

Пре две године, на последњој нашој скупштини, са забринутошћу смо говорили о репресији на унутрашњеполитичкој сцени и међународној сцени, економским проблемима, изолованости Србије, једва прикривеној паралелној држави косовских Албанаца, тероризму заоденутом плаштом ослободилачке борбе, спољнополитичком фактору који подстиче међунационалне и међурепубличке напетости, заокупљености Милошевићевог режима настојањима да по сваку цену очува голу власт.

Ниједна од тих забринутости није се, на жалост, показала претераном. Напротив.

Данас живимо у земљи која посрће под спољном и унутрашњом репресијом, на самој је ивици економског понора, изолована је као губавци у средњем веку, суверенитет јој је битно ограничен, територијални интегритет повређен, сужена је и скраћена. Један део наше земље, Косово и Метохија, претворен је у међународни протекторат у коме су Албанци заштићени и повлашћени, посебно терористи и сецесионисти међу њима, а оно мало непротераног српског и другог неалбанског живља осуђено да тавори у логорима и гетима. Отварају се, захваљујући штедрој помоћи тзв. међународне заједнице и злоћудној и неразумној политици садашње власти, чак и они међунационални проблеми који никада раније нису постојали. Односи између двеју југословенских република никада у историји нису били на нижој тачки, а Милошевићев режим још више је заокупљен настојањима да по сваку цену очува голу власт, коју, због политикантског и непаметног потеза Хашког суда, све више доживљава и као голи опстанак. Национални и државни разлог се више ни реда ради не узима у обзир. Дипломатски домети званичног Београда свели су се на контакте са исто тако изолованим и у многоме изопштеним режимима, унапређење билатералне економске сарадње са државама које и саме једва састављају крај с крајем, све праћено настојањем да се макар на који дан продужи рад филијале неке наше банке у некој релативно добростојећој држави.

Од скупштине до скупштине догодило нам се и 78 дана тобоже хуманитарне натовске агресије, засипање бомбама свих врста, укључујући и касетне, осиромашеним уранијумом, квазидемократијом, псеудоинформативним програмима. У том бесомучном бомбардовању није уништена само привредна и комунална инфраструктура, ни више од две хиљаде, што војничких, што цивилних живота; уништен је комплетан темељ међународноправног поретка успостављеног после Другог светског рата. Већина међународних институција је доведена у питање или потпуно обесмишљена. Можда би чак требало рећи: све релевантне међународне институције.

Потом је потписан Кумановски споразум, класична капитулација коју овдашња власт представља као победу. Усвојена је Резолуција 1244 Савета безбедности УН коју се међународна заједница својски труди да не поштује, а званични југословенски органи је тек про форме спомињу. На Косово је стигла туђинска војска и туђинска администрација, ОВК је сачувала оружје, само је име променила, анархија је озваничена, практично институционализована, криминал и безакоње царују, а преостали Срби, прогоњени и обесправљени, још се и изделише међу собом. Притом, већ по обичају, представници међународне заједнице одлучују којим ће Србима поклонити по-

верење, непогрешиво бирајући оне који су понајмање утицајни и најслабије укорењени у народу.

Више него икада заокупљени смо државним питањем, проблемом, муком. Срби која су почетком овога века имали своју државу, поврх свега узорно демократску, на крају века такву државу немају, о демократији да и не говорим. Тако смо се нашли пред два задатка. Први је задатак сачувати целовитост државе, спречити њено растурање споља и изнутра, умањити унутрашње поделе. Други задатак се односи на то како решити питање самог државног статуса: како да држава буде изнутра демократски уређена и како да уреди и нормализује односе са светом, укључујући, наравно, питања стварне економске обнове, укидања санкција, решавање питања тобожње колективне кривице и сатанизације народа и сл.

Када је реч о првом задатку, ми смо, пре свега у вези са косовским питањем, указивали на то шта ваља учинити да СРЈ не изгуби суверенитет над делом своје територије. То смо чинили и пре и после споразума Милошевић–Холбрук, вапијући да се макар изврше промене граница општина на Косову, како би се формирао већи број оних са већинским српским становништвом и омогућило њихово повезивање. Затим смо указивали на то како би се разне верзије планова за Косово, тзв. Хилових планова, могле мењати нама у корист. У време преговора у Рамбујеу и Паризу чинили смо нешто слично. Увек смо полазили од тога шта може још да се учини да се ствари додатно не погоршају. Полазили смо од тога да је, у приликама какве јесу, самообмањивање и обмањивање јавности најгора ствар.

И данас, када је о Косову реч, истичемо две ствари као кључне. То су повратак значајнијег броја српских и неалбанских избеглица и статус кво у Косовској Митровици, тачније речено коегзистенција северног, српског и јужног, албанског дела града. Било какав улазак у унмиковско-албанске институције, регистрација за изборе и излазак на изборе неприхватљиви су док се та питања не реше.

Не треба се заваравати и заносити да су демократске промене поуздана гаранција да се Косово сачува и малтене све врати у пређашње стање. То је такође једна врста самообмане. То чак не говоре ни западни званичници. Они кажу: ако се Србија не демократизује остаће без Косова. Али они не кажу: ако се Србија демократизује задржаће Косово. Да ли ће Косово бити сачувано зависи зато, ма колико мало, и од нас самих.

Када говорим о Косову онда немам на уму само Косово, његов историјски и савремени значај. Косово је један опасан преседан, којим се може правдати свако даље комадање Србије. Уосталом, не отварају ли, после Ко-

сова, питање Војводине садашња мађарска влада и поједини западни чиниоци, пре свега амерички? Не отварају ли то питање поједине аутономашке странке из Војводине? Не долазе ли са разних страна идеје како да се Србија подели у шест федералних јединица?

Између две наше скупштине бавили смо се и односима у федерацији, имајући у виду ојачале дезинтегративне тежње. Непрестано смо заступали све оно што смо изнели још 1993: СРЈ није федерална, већ више конфедерална држава. Указивали смо да савезни устав представља нагодбу двеју партија, да народ треба да се изјасни о заједници Србије и Црне Горе, ма какву одлуку донео. Али смо се залагали за то да до демократског преиспитивања уставног питања у СРЈ треба поштовати важећи устав. Посебно се то односи на некад братске социјалистичке партије у Србији и Црној Гори, које су, не марећи за демократске и федералистичке стандарде, наметнули жабљачки устав народу у Србији и Црној Гори.

Када је у лето 1999. влада Црне Горе изашла са Платформом за разговор о будућности заједнице, тај пројекат смо оценили као нејасан, некомпетентно направљен и као залагање за још лабавији савез двеју република, као нешто што би се могло назвати конфедерација плус. Сматрали смо, међутим, потребним да се расправа отвори, у скупштини, али и другде. До те расправе није дошло, јер су српски и црногорски социјалисти још једанпут показали неспремност да ствари препусте вољи народа, једни видећи у свом, дедињском самовлашћу меру свих ствари, а други откривши свог новог спасиоца и избавитеља у Белој кући.

Демократска странка Србије се, не само у овоме већ у свему, одувек залагала за трећи, начелан и разуман пут, између Дедиња и Вашингтона, уверена да приклањање било једном, било другом, не може донети ништа добро ни нашем народу, ни нашој држави. Рекли смо то безброј пута, поновићу још једном: нема нам опстанка мимо света, али нам нема опстанка ни у сервилности према свету. Из сваког сукоба са светом излазили смо додатно ослабљени и осиромашени, још теже стењући под ауторитарном влашћу. Нису, међутим, суштински ништа боље прошле ни оне српске, или Србима братске земље, које су прихватиле политику апсолутне кооперативности и снисходљивости према међународној заједници. Понижене су, изнутра предвојене и нестабилне, упркос свим причама о реформској и европској оријентацији. Бољитка нема ни на једном, ни на другом путу.

Минуле јесени, кренули су и учестали разговори челника појединих странака демократске опозиције са представницима САД и неколико европских држава диљем света, па и институционализација тих разговора у об-

лику тзв. трилатералне комисије ЕУ – САД – српска опозиција, основане после самита ОЕБС у Истанбулу. Ти разговори нису донели никакву значајнију корист народу и држави. Могло би се чак говорити о штети. ДСС је према таквој врсти разговора остала резервисана и у њима је изричито одбила да учествује. Тачно је да морамо живети у свету и са светом, али није тачно да треба унапред да прихватимо сваки, па и најгори рецепт по коме тај свет жели да устроји нашу државу. Смена власти и корените политичке промене могу доћи једино изнутра. Милошевићев режим неће бити срушен само покајничким причама о наводној српској кривици и искључиво српским злочинима, нити позивањем у помоћ оних који су нас, до јуче, бомбардовали. Рушење тог режима може бити само последица аутентичног, а не изманипулисаног народног незадовољства.

Кад год су међународни контакти били корисни ми смо их успостављали и одржавали, било да је реч о контактима наше странке са страним дипломатама и званичницима, невладиним организацијама или о контактима странака демократске опозиције са светом (писмо министрима иностраних послова ЕУ, САД, Русије и Кине од 10. јануара, предлог Пакту за стабилност југоисточне Европе да се одржи Донаторска конференција за реконструкцију Србије у пост-Милошевићевом периоду). Ту је и посета Русији од 29. маја, посета чији значај нису у стању да сагледају само они који од дрвећа не виде шуму. Али, треба и на то подсетити, Демократска странка Србије је у Савезној скупштини у сред натовског бомбардовања 12. априла одбила да подржи по нас, поготово у том часу, штетни савез са Русијом и Белорусијом.

Када говорим о неопходности наших односа са светом, са Западом, са натовским државама, са Америком, то је једна страна ствари, политичка. Друга страна ствари је, наравно, национална и људска. Изнео сам је у изјави коју сам дао на годишњицу натовског бомбардовања, 24. марта 2000. године. Она гласи: „Све оно што на Косову није чињено или је чињено а није требало, чини садашњи режим у Србији одговорним до неба, пред Богом и људима. Али, када се све сабере, за гнусне и непојамне злочине почињене после 24. марта, могу бити одговорни њихови налогодавци и инспиратори. То су, у Вашингтону, Бриселу и другим европским престоницама, људи који су погазили све моралне и верске поруке и начела света којем припадамо, људи који су прогласили сам злочин за врлину. Њихова пуна имена и списак злочина Срби немају права да забораве.”

Бољитка и оздрављења, спорог али извесног, има само на овом нашем, трећем путу. Тај пут је, уосталом, српска традиција, а српска политичка традиција је модерност. Тако смо градили државу почетком овог века, прихва-

тајући у том тренутку најсавременија правна, пре свега уставна, политичка и економска решења. Наше европејство није декларативно, већ стварно и проживљено. Тим путем ћемо обезбедити будућност, претемељити државу, кренути у нормалан развој, истина са полувековним заостатком, али кренути напред.

Друга два пута, и онај који нуди, заправо намеће, Милошевићев режим, и онај на који је НАТО, односно Вашингтон, покушао бомбама да нас отера, дубоко су конзервативни и бесперспективни. И чудновато подударни по исходу: Србима ни један ни други не обезбеђују ни опстанак, ни очување територије. Разлика међу њима је само номинална: на једној страни је бурманско-вијетнамска изолационистичка, на другој натовска раздржављена варијанта.

Зато смо, борећи се за свој, трећи, начелан и разуман пут, борећи се за опстанак и останак нашег народа и државе, упркос Милошевићевом и милошевићевском неокомунизму и натовском, или америчком, неоколонијализму, решили да за неко време оставимо по страни програмске и идеолошке разлике које постоје између нас и неких других странака демократске опозиције у Србији, и кренемо у борбу за прве демократске, нулте изборе, као једине који могу да донесу неопходне промене. Остали смо, притом, доследни своје опредељењу за легалну и легитимну, свеједно да ли институционалну или ванинституционалну, али увек ненасилну и хришћанским вредностима примерену борбу. Доследни смо у осуди свега онога што спада у арсенал говора мржње, па чак и самог наговештаја било каквог реваншизма. Доследни смо, исто тако, у решености да никада не дамо ниједно олако обећање. У овако тешким тренуцима било би нечасно обећати бирачима ишта друго до једне године што је могућно темељитијег преуређивања земље, хитних мера за заустављање економског суноврата и покушаја да се са међународним финансијским институцијама нађу решења која ће нам омогућити да не паднемо у дужничко ропство, док се наша привреда бар донекле не опорави. Зато је основни предуслов укидање свих санкција. Можемо и морамо обећати да ћемо у разумном року организовати изборе за уставотворну скупштину и да ниједним својим гестом нити мером коју будемо донели нећемо опонашати ниједну власт у овој држави од априла 1941. године. Можемо и морамо, дакле, обећати само самопрегор и одговоран рад. Све остало би личило на ес-пе-есовска или натовска неодговорна и хвалисава обећања.

Положај демократске опозиције у Србији данас је изузетно тежак, можда тежи но икада. Није проблем само у очигледним међустраничким неспо-

разумима, покушајима бесмисленог надгорњавања, претпостављања сопствених ускопартијских интереса општим интересима. Није проблем ни само у појачаној репресији режима, који не преза од најбескрупулознијих метода блаћења, застрашивања, примитивног разрачунавања, па се према политичким неистомишљеницима и противницима односи као према непријатељима и поврх свега терористима.

Није проблем ни само у притисцима јавности, чији се велики део, посебно интелектуалне јавности, понаша као да би Србима и Србији све било потаман само да је опозиција била другачија. По њима, Милошевић би већ нетрагом нестао да нема опозиције која га одржава у животу. Испало би, по овим нашим новим усрећитељима, да је опозиција моћнија не само од самог Милошевића, већ и од моћника у Вашингтону, који свим својим хуманим санкцијама и још хуманијим бомбама не смрсише конце дедињском властодршцу. Притом заборављају, многи од ових и намерно, бежећи од власти-те одговорности, да није опозиција та која је изнедрила Слободана Милошевића и његов режим. Милошевић и његово непосредно политичко окружење изданци су аутократског комунистичког система у коме су многи од данас најгласнијих критичара опозиције лепо просперирали, тачније речено профитирали. (Колико их је само из данашњих невладиних организација учествовало у разним реформским комисијама с почетка Милошевићеве владавине?) Није проблем ни само у томе што на све ово долази или са свим овим садејствује Вашингтон, који се на све могуће начине труди да подстакне антистраначко расположење у јавности, убеђен да ће лакше манипулисати ситним интересним групама, поготово онима које је претходно лепо потплатио и преплатио. Поготово оним групама и организацијама које је прогласио за одабране, позване и богомдане. Сви ти чиниоци заједно, међутим, јесу озбиљан проблем, који ће морати заједнички да решава целокупна демократска јавност наше земље.

Морамо, и као странке, али пре свега као народ, схватити шта нам је потребно и којим ћемо редоследом потеза то постићи. Не изборимо ли се за изборе, може нам се догодити грађански рат и она врста протектората тзв. међународне заједнице у којој медији, избори, демократске институције и правна сигурност представљају пуке тлапње и вреде колико и лањски снег.

Као што је битно да утврдимо редослед потеза, битно је и да одмеримо шта нам је у овом тренутку најпрече. Најпрече нам је, несумњиво, да садашња владајућа странка и њени коалициони партнери буду мирно смењени, да бисмо, као држава и народ, коначно стали на ноге и престали да тонемо у провалију у коју ће нас они, останемо ли заточници сопствених сујета и

ситног престижа, неминовно повући. Тачно је да има много разлика међу странкама демократске опозиције. Тачно је да међу нама има оних који су до јуче пактирала са Милошевићевим режимом и пружали му квазидемократски алиби. Сада, међутим, није време да се о томе расправља. Сада је време за заустављање суноврата. Тек пошто то, заједничким снагама, издејствујемо, моћи ћемо да рашчистимо политичку сцену за нормалну изборну утакмицу и демократско сучељавање програмских оријентација. Посао који нам непосредно предстоји, није, међутим, кадра да на својим плећима изнесе ниједна странка или организација сама за себе. Поверујемо ли да неко то може сам, одржаћемо овај режим још неко време у животу, а сами себи ћемо потписати смртну пресуду, не само као странкама, већ као држави и народу. На то, једноставно, немамо право.

С друге стране, будемо ли и даље кривца за све што нам се збива видели искључиво у политичким странкама, помоћи ћемо гушењу политичког живота. Коначно, не схватимо ли, сви ми који желимо промене, да у борби за њих има места за сваку политичку странку демократског опредељења, сваку синдикалну и невладину организацију, свако струковно удружење или удружење грађана, за сваког честитог појединца, омогућићемо даље убијање и комадање наше земље.

Нема нам друге, морамо се борити, храбро, али не безглаво. Начелно и реално.

15

Декларација Скупштине ДСС

(24. јун 2000)

Заједнички именитељ свега онога чему су наш народ и држава изложени у другој половини овог века, нарочито у последњој деценији, и посебно згустуто од октобра 1998. године, јесте систематско насиље, како унутрашње, тако и спољно. Насиље режима добија драстичне размере, јасно показујући да Слободан Милошевић и уски круг његових послушника не презају ни од подстицања грађанског рата, не би ли, макар на кратко, продужили своје остајање на власти.

Спољно насиље изражено је кроз двоструки зид санкција, претње бомбардовањем и стварно, бесомучно и злочиначко бомбардовање, изузимање Косова из правног система Србије и Југославије, подржавање албанских терориста и организованог криминала, уз свесно затварање очију пред протеривањем неалбанаца и затирање свега што је српско на том делу нашег државног и етничког простора.

Економски суноврат, сиромаштво највећег броја становништва наше земље и егзистенцијална угроженост читавих категорија становништва, пре свега пензионера, избеглица, просветних, културних и здравствених радника, службеника највећег броја банака и запослених у правосуђу, као и радника запослених у фабрикама које је НАТО темељно уништавао, резултат су истовременог, и узајамно се допуњујућег, и појачавајућег, насиља унутрашњег и спољног фактора: с једне стране, криминалног управљања привредом ради стицања личне имовинске користи или пак драстичног незнања и немара, а, с друге стране, систематског затварања свих привредних путева према иностранству, како би се народ и држава максимално исцрпили, у погрешном уверењу да ће се на тај начин подстаћи побуна.

Посебна жртва насиља су медији и истина о актуелним догађајима. Они медији који су под контролом државе приморани су на изношење лажи,

измишљање догађаја и повратак на најцрње агитпроповске методе из првих година комунизма у Југославији. Приватни медији изложени су жестокој репресији, преким судовима, гушењу и гашењу, затварање новинара.

Суочени са тим насиљем, и знајући да оно може постати још суровије, Демократска странка Србије одлучила се на заједничку борбу са другим демократским опозиционим странкама, невладиним и синдикалним организацијама, уверена:

- да у овом тренутку нема пречег политичког задатка од борбе против насиља, које озбиљно прети да увуче целу земљу у грађански рат;
- да би грађански рат одговарао и режиму, који се узалудно нада да би на тај начин могао да се одржи на власти, и оним западним политичким круговима који сматрају да наша земља још није довољно распарчана и да би тако могли да доведу на власт некога ко би према њеном даљем распарчавању био благонаклон;
- да би грађански рат представљао пораз Србије и Југославије, али и свих Срба на Балкану;
- да се зато морамо супротставити и онима који силом желе да сачувају власт, и онима којим силом желе да је освоје;
- да се борба против режима не може водити позивима на освету;
- да борба против свих који су више од пола века систематски пљачкали привреду и уништавали друштво у Србији мора бити усмерена ка успостављању владавине права и омогућавању независности судства, а свака друга врста осуда и освета само би нанела додатну штету држави и народу;
- да се борба против насиља мора водити истрајно и мудро, институционално и ванинституционално, али само на оне начине који су људским и Божијим законима дозвољени;
- да би свако друго поступање нанело несагледиву штету држави и народу, а режиму пружило толико тражени повод за увођење ванредног стања и отворене диктатуре, не би ли избегао расписивање избора;
- да су демократски избори на свим нивоима једини спас за Србију и СРЈ, у складу са договором странака демократске опозиције од 14. октобра 1999. и 19. јануара 2000;
- да ће наредни избори бити нулти избори, који ће донети привремену власт и трајну промену, и на којима ниједна политичка странка, сама, неће освојити власт, али ће постојећа владајућа странка и њени коалициони партнери бити смењени;

- да у међупериоду од нултих избора па до регуларних избора, који ће бити расписани најдаље за годину дана, Србија неће ступати ни у какве међународне интеграције типа „партнерство за мир” или „Савез Русије и Белорусије”;
- да ће на тај начин политичка сцена у Србији бити постављена на здраве основе, који ће омогућити доношење новог устава;
- да ће тек тада бити омогућена нормална изборна утакмица;
- да ће странке тек тада и изаћи на редовне изборе и сучелити своја програмска опредељења;
- да ће у таквој Србији, која коначно крене путем духовног, друштвеног и привредног оздрављења, бити простора и за активан јавни и политички ангажман многобројних досадашњих чланова, присталица и бирача социјалиста и радикала, који су на сопственом искуству спознали колико се дела њихових челника разликују од прокламованих програмских опредељења;
- да ће таква Србија бити устројена као демократска и децентрализована држава, са снажном локалном и регионалном самоуправом;
- да ће таква Србија лакше моћи да се избори за демократско и савременим политичким стандардима примерено устројство савезне државе са Црном Гором, као и за природно јачање везе са Републиком Српском;
- да ће таква Србија бити истинска отаџбина свих грађана, Срба и припадника других националности;
- да ће таква Србија заузети место које јој припада у међународним политичким и економским интеграцијама, Европи и свету, не сукобљавајући се са другима, али се ни не понижавајући пред њима, свесна свих врлина и мана специфичног геостратешког положаја и опасних последица униполарности савременог света.
- За такав расплет и за такву Србију ДСС се бори откако је основана. Сада, када је јасно да је пут пред нама знатно краћи од онога за нама, постараћемо се да уложимо знатно више труда и колико год имамо памети, убеђени да је то једино решење проблема са којима смо, сви заједно, као појединци, национална и државна целина, већ одавно сучени.

Пети октобар и избор за председника СРЈ

16

Услови за прихватање кандидатуре на председничким изборима

(7. август 2000)

Како је у опозиционим и квазиопозиционим, демократским и квазидемократским редовима ситуација у вези са брзопотезно расписаним изборима за председничке, савезне парламентарне, покрајинске за Војводину и локалне почела да се компликује, а како ја и даље словим за могућег председничког кандидата демократске опозиције Србије, желео бих да неке ствари буду до краја прецизиране. Постоје следећи **услови за прихватање кандидатуре** без чијег испуњења, уверен сам, не бих могао да остварим задовољавајући резултат на изборима. Уколико ти услови буду испуњени, овај папир ћу сматрати неком врстом уговора између мене, као кандидата, и председника странака-чланица демократске опозиције Србије:

– **Јединство опозиције.** Овај услов не подразумева нужно СПО, јер се СПО својим деловањем сам исписује из редова демократске опозиције Србије, исто онако као што Милошевићев режим покушава да упише СРС у опозиционе редове. Јединство опозиције мора, међутим, подразумевати јединствен одговор на све политичке акције које могу да збуне бираче.

– **Једнообразан излазак на изборе.** Демократска опозиција Србија не може на једне изборе, свеједно које, изаћи са јединственом опозиционом листом, а на неке друге са листом на којој би били и они који друге изборе бојкотују. Бираче морамо мотивисати да изађу на изборе, а то не можемо учинити недоследним понашањем.

– **Јединствен став према црногорском бојкоту избора.** Црногорске странке, чланице владајуће коалиције, не излазе на изборе. Захваљујући неучествовању ДПС и Народне странке, Милошевић у старту има у Већу република 20 места из Црне Горе (50 посто), а у Већу грађана 30 (нешто мање

од 25 посто). Оно што је чинио годинама са мандатима на Косову, Милошевић има прилике да учини сада када је реч о мандатима у Црној Гори, захваљујући неизласку на изборе странака владајуће коалиције. Тешко могу ДПС и НС доказати да су заинтересовани за очување заједничке државе, ако објективно, односно посредно, односно нечињењем раде на њеном рушењу. Сем тога, ако једна чланица двочлане федерације бојкотује изборе, она их самим тим оспорава. Бесмислено је, дакле, да било коме ко учествује на тим изборима пружа подршку. Демократска опозиција Србије ни ја као њен кандидат немамо право да прихватимо ту подршку, ако те странке не излазећи на изборе објективно раде на „раздруживању” Србије и Црне Горе, као што то, само на други начин, чини Милошевић.

– **Ако ДПС и НС одустану од бојкота.** У том случају, ја се аутоматски одричем кандидатуре, под условом да се кандидује неко ко ужива поверење у оба дела поларизоване црногорске јавности, па би га, стога, и у Србији уживао.

– **Одбацивање америчке подршке.** Да је Американцима стварно стало до промена, могли су да пошаљу једну сасвим јасну поруку: да, макар орочено, укину санкције. Европа је та која гура програме типа Енергија за демократију или Асфалт за демократију. Садашња америчка администрација је до крајности персонализовала односе са нашом земљом и свела их само на Милошевића. Нема ту ни говора ни о каквој жељи за правдом и демократијом; то је, у најбољем случају, слепа мржња према једном човеку, некадашњем омиљеном аутократи, и жудња за осветом. У најгорем и изгледнијем случају, то је настојање да се од Милошевића извуче још неки уступак. Зато демократска опозиција Србије никако не може да прихвати ни вербалну, ни евентуално, материјалну, америчку подршку. Она је изразито контрапродуктивна и директно користи Милошевићу и на њу ћу, као кандидат, у свакој прилици негативно реаговати. У вези са потенцијалном америчком подршком поставља се и питање опасности од нове интервенције, о чему последњих недеља има све више говора у круговима НАТО и на страницама западне штампе. Никакав исход избора, никаква изборна крађа за коју се може претпоставити да ће јој Милошевићев режим прибећи, не сме послужити као изговор за страну интервенцију. Демократска опозиција Србије, и ја као њен кандидат, никоме тај алиби не можемо да дамо.

– **Изборна кампања.** Свој тим ћу формирати сам. У програмском смислу, отворен сам за све сугестије које се не косе са моралним и политичким начелима мојим и моје странке. Прихватам, уз минималне измене, поставке изнете у Програму Г17 плус. За мене као кандидата изборну кампању неће

водити ниједна страна промотивна кућа. Током кампање, нећу прихватати сугестије да се мењам ни као политичар, ни као личност. То би деловало неозбиљно. Нити могу, нити хоћу да се одрекнем националних осећања и политичких уверења. Зашто бих се добровољно раскоренио? Ко ме и каква корист од тога?

– **Шта ако победимо на председничким изборима?** Могу да обећам само да ћу их иницирати и залагати се за суштинске промене, посебно када је реч о уставном питању и преуређењу односа у заједничкој држави, ако се грађани Србије и Црне Горе изјасне за заједницу. У максимално могућој мери, пажњу ћу посветити решавању хитних социјалних питања. Све друго би било само кршење Устава, а то од мене нико не може да очекује. Уосталом, као правник, свестан сам дубоке противречности садржане у садашњем уставном положају председника: бира се директно, дакле, требало би да има најдиректнију могућу везу са бирачима и јачину свог положаја црпе из непосредно изражене народне воље; с друге стране, Уставом прописана овлашћења су му углавном мала, уз једно спорно, оно о командовању војском у складу са одлукама Врховног савета одбране. Могу исто тако да обећам да ћу употребити сва своја уставна овлашћења и политички утицај да се спречи сваки реваншизам.

– **Шта ако победимо, а Милошевић не пристаје да преда власт?** Применићемо све институционалне и ванинституционалне методе које људски и Божији закони допуштају. Насиља неће бити, ни призивања стране интервенције. Не можемо још једном у овом веку на неправу градити државу.

17

Дајем реч

(1. септембар 2000)

Обраћање Војислава Коштунице на Конвенцији ДОС-а

Дајем реч
да ћу, будете ли ме изабрали за председника СРЈ,
учинити све што је у мојој моћи да се заустави даље пропадање нашег
народа и државе;
да ћу се постарати да што пре решимо, у складу са народном вољом у
обема републикама, проблем односа између Србије и Црне Горе;
да нема врата на која нећу покуцати како бих се изборио за то да Савет
безбедности коначно затражи од Кфора и Унмика доследну примену Резо-
луције 1244, безбедност за све становнике Косова и омогућавање повратка
српским, црногорским и другим неалбанским избеглицама;
да ћу се подједнако заложити за стварно успостављање чврстих веза са
Републиком Српском, дозвољених Дејтонским споразумом;
да ћу дати све од себе да ова земља буде истинска матица нашим суна-
родницима у расејању и отаџбина онима који су морали да избегну из репу-
блика бивше заједничке државе;
да ћу се, упорним и стрпљивим залагањем, трудити да се наша земља
врати у ОЕБС, организацију чији је оснивач, да поново стекне пуноправно
чланство у УН и у водећим светским финансијским институцијама;
да нећу жалити труда да објасним погубност санкција и изборим се за
њихово укидање.

Дајем реч,
да, будете ли ме изабрали за председника, неће бити реваншизма, осве-
те, ликовања над онима који су друкчије гласали;

Војислав Коштуница
– председнички
кандидат ДОС-а

да неће бити победника ни поражених;
да ниједан поштен човек неће имати разлога за страх;
да ћу се трудити да се измиримо како бисмо опстали;

Дајем реч,

да ћу, будете ли ме изабрали за председника, покренути иницијативу за демократско уставно претемељење и децентрализацију Југославије и за доношење разумних закона, који никога не доводе ни у подређени, ни у повлашћени положај, у складу са начелом владавине права;

да ћу се заложити да ваљаним административном преуређењем обезбедимо услове за равномерни и уравнотежени развој целе земље;

да ћу дати све од себе да наша земља буде истинска домовина свих својих грађана, Срба, Црногораца, Мађара, Муслимана, Словака, Албанаца, Рома, Румуна, Бугара, Русина, Буњеваца, Хрвата и осталих;

да ће нови избори, слободни и поштени, бити одржани најдаље за годину и по дана;

да ћу се трудити да дотле, заједничким снагама, успоставимо нормалан друштвени и државни живот, подстицајан за привредни опоравак.

Не обећавам благостање преко ноћи, али

Дајем реч,
да ће, будете ли ме изабрали за председника,
сви грађани ове земље бити слободни и стварно равноправни;
да власт неће доносити привилегије и да ће бити смењива.

Дајем реч,
да ћу, упркос очигледним недостацима,
поштовати важећи Устав докле год је на снази
и да нећу приграбити ниједно овлашћење које из њега изричито
не проистиче,
да ћу се, у складу са Божијим и људским законима,
потрудити да боље променим нашу државу,
и да нећу допустити да мене власт промени.

Протести 2000. године

Увек са народом –
Љиг, 2000.

Војислав Коштуница
на административној
линији са Косовом и
Метохијом

18

Говор Војислава Коштунице на митингу

(27. септембар 2000)

Драги, храбри сутрађани, ослобођени народе.

Ми смо сви, заједнички, у недељу показали какву државу хоћемо. То је наша воља и наша одлука, донета убедљивом већином гласова. Покушали су, наравно, да украду изборе. Не могу. Покушали су да се цењају за други круг. Нисмо допустили. Наша победа је чиста. Нема у њој ничег спорног. Укаљали бисмо је ако бисмо пристали да се погађамо са њима.

Два су посебно разлога зашто никаквог погађања са њима не може бити.

Ми се боримо за демократију. Она не почива на лажима већ на истини. Истина је да смо ми те изборе добили, а да су их они изгубили. Уосталом, имали су прилике да докажу. Ако лаже коза не лаже рог. Зна се како се то проверава. Али они не смеју ни то.

Демократија не почива на вољи једног човека већ народа, већине. Ако почива на вољи већине, онда смо ми та већина, а не они. Ако бисмо на било какав уступак пристали значило би то да воља једног човека стоји изнад воље већине, народа.

Погађања са њима нема. Али, притом, кад кажем они, морам рећи да је њих све мање. Сада су то само Милошевић и сасвим уски круг око њега. Већина социјалиста схвата о чему је реч. Зашто би се упуштали у крађу, само ради једног човека? Зашто би земљу жртвовали ради једног човека?

Наша снага је и у томе што нас сада, коначно, и свет подржава. Подржавају нас и Европска унија и Русија. Међутим, та њихова подршка јесте важна, али није пресудна. Ми смо пресудни. И ми смо пресудили. Наша је снага у нашој бројности. Наша је снага у нашој одлучности да мирно, свим ненасилним средствима, одбранимо своје гласове и своју државу од хира једног појединца који је уобразио да је неприкосновен. Није. И никада више неће бити

Војислав Коштуница
– председнички
кандидат ДОС-а

ниједан појединац неприкосновен у нашој земљи. Неприкосновена ће бити само демократија. И право једнако за све.

Моја порука социјалистима зато гласи: Не бојте се, ми нећемо радити оно што је ваше руководство радило. Нећемо гонити људе због тога што другачије мисле. Нећемо отимати туђе, упадати у туђе куће, у бесцење куповати намерно упропаштена предузећа. Нећемо износити новац напоље. Ништа од свега тога нећемо радити. Хоћемо, као и ви, уосталом, нормалну и пристојну земљу, у којој владају закон и ред.

Моја порука нашој војсци и нашој полицији гласи: Ми смо исто. Војска и полиција су део народа и задатак им је да чувају државу, а не једног човека и његове најближе. До данас су се понашали трезвено и одговорно. Надам се да ће и даље бити тако. Зар да се они који се нису бојали натовских бомби, сада уплаше једног човека, па макар се он звао и Слободан Милошевић? Зар да буду његове марионете? Он је силник који је изгубио силу, само још с тим не може да се помири.

Данас су нам растурили бину испред Савезне скупштине, наше скупштине. Ваљда да не бисмо реметили операцију фалсификовања избора у коју се

дала Савезна изборна комисија. То је иста она комисија која је и прошле изборе хтела да украде, па је на крају све морала да врати. Овога пута неће нам бити потребно 88 дана да признају да су изгубили. Бићемо мирни, али ћемо учинити све да схвате колико је боље да признају да су изгубили. Никакве немире и нереде нећемо, толико је наших људи због њега и натовских злочинаца страдало, толико нам је тога у земљи порушено, да ниједна кап крви више не сме да се пролије и ниједан камен не сме да полети. Они су рушили, ми ћемо да градимо. Као хришћани ћемо сачувати земљу и себе саме. Ми то можемо јер смо јаки. А јаки јесмо јер смо се коначно ослободили.

19

Говор Војислава Коштунице на митингу

(5. октобар 2000)

Драга ослобођена Србија, Београде,

Београд је данас Србија, и то не Србија у малом, него Србија у великом. Устала је цела Србија само да би један човек, Слободан Милошевић, отишао. Стала је Србија док тај човек не оде, а када он оде, кренуће Србија и кренуће Србији. Али Србија тог човека не тера силом, као што је он Србију и наш народ водио на силу, ми смо га отерали на изборима.

И зато, због вашег гласа на изборима 24. септембра вишеструко сам поносан. Поносан сам зато што сам грађанин Србије и Југославије, поносан сам зато што припадам нашој светој Цркви, поносан сам зато што сте ми указали поверење. И поносан сам зато што сте ме изабрали за председника СРЈ.

Тако се осећам, то јесам, захваљујући вашим гласовима, захваљујући основном правилу демократије да у њој одлучује народ и одлучује воља народа. И тако је било на изборима 24. септембра. А на те изборе, не ја, већ цео народ Србије изашао је са једном речју – мир.

Мир међу нама, мир између Србије и Југославије и целог света, мир између Србије и Црне Горе, али постоји један човек који годинама уноси немир, непокој и страх, несигурност у овај народ, који је непотребно водио Србију у ратове, а сада хоће да зарати и са сопственим народом зато што је на изборима изгубио.

Али, питам ја вас ко је те изборе крао, ко је прекршио Устав, ко је хајдучки променио Устав, ко је изазвао сукоб са Црном Гором, ко је хтео ове изборе ако не Слободан Милошевић?

Хтео је ове изборе, ето му избора, одржани су по његовим правилима, имао је медије да обмањује јавност, да говори најпогрдније о сопственом

Штрајк рудара у
Колубари 2000. године

народу преко своје телевизије. Рекли смо: нека бира правила, нека бира оружје, његово је оружје лаж и насиље, наше оружје је истина и ненасиље.

И зато смо изашли на изборе. Али рекли смо му истовремено, само до тог дана можеш да лажеш и обмањујеш, али од тога дана важи наше правило – ниједан глас не може бити изгубљен, ниједан глас не сме да буде украден.

Онај који не живи у народу, који не сме са народом, који не зна народне патње, тај је сам себе осудио на неслободу. Ми знамо шта је слобода, за слободу смо се борили на овим изборима, и слобода и мир и ред су победили на овим изборима.

Али, он то неће да призна, он је решио да краде, крао је капом и шаком, пронашао је још један начин – да за њега на Косову гласају Албанци чак и тамо где нису гласали за њега, где није било бирачких места.

Преварио се још једном у процени. Да је позвао Албанце да изађу на изборе и гласају за њега, листом би изашли и гласали за њега. Ако је неко водио антисрпску политику, албанску политику у последње време, ако је неко омогућио Албанцима да дођу надомак независног Косова, ако је неко

Протест испред
Савезне скупштине
5. октобра 2000. године

довео толико стране војске на Косово, на наше земље, то је Слободан Милошевић.

То је човек који је увек о свему водио рачуна осим о свом народу, који је водио туђе политике уместо српске политике. Може ли на челу наше државе да остане неко ко је водио о свима другима рачуна, а не о сопственом народу?

Оптужио нас је у последње време Слободан Милошевић да радимо за НАТО, али ја вам кажем: ако постоји човек у Србији који је НАТО плаћеник, то је Слободан Милошевић. Ја не знам да ли он то ради из интереса, али знам да не би било НАТО трупа и са једне и са друге стране Дрине да нема Слободана Милошевића.

Али одмах да вам кажем. Не амнестирам ни оне који су те бомбе бацали, они су исто злочинци, али један човек им је омогућио да то ураде. Ми му то не смемо заборавити.

И онда, на изборима, решио је да краде, пронашао је неку своју Савезну изборну комисију у којој и математичари и директори Савезног завода за статистику не знају ни да рачунају.

Крао је и када је видео да ту крађу не може да сакрије, када је видео да му нема друге, онда је решио преко још једне своје установе, од људи без части и образа, која се зове Савезни уставни суд, а која је све него суд, решио је преко те установе да поништи изборну крађу, да поништи први круг избора и да се понада да ће доћи неки други круг. Нема другог круга, нема других кругова.

Србија у овом тренутку трчи победнички круг. Али ту нема Слободана Милошевића. Сада покушава још једном да каже да оно што је било, није било, хтео би да нам каже да тих избора које је хтео, на којима је крао, није било, хтео би да по неком старом мандату влада Србијом још месецима. Неће му то Србија дати.

Србија је кренула путем демократије, а тамо где је демократија нема места за Слободана Милошевића. Десет година је тај човек имао времена да научи шта је демократија, десет година је имао прилике да погледа у лице народа, да поразговара са сопственим народом. Он то није био у стању, он се према политичким противницима, опозицији, односио као према непријатељима.

Протест испред
Савезне скупштине
5. октобра 2000. године

Насловна страна
Политике,
6. октобар 2000.

Он је могао да разговара са нашим највећим непријатељима у свету, могао је да разговара у Дејтону, а да не разговара са сопственим народом. И зато му места више нема, Подигла се Србија, а редови се око Слободана Милошевића све више смањују и смањују. Нестаје СПС, прелази на другу страну, нема у државном апарату више људи који ће стати иза њега, у војсци и полицији, јер то је све народно. А оно што је ненародно, та шака јада, која прети празном пушком Слободаном Милошевићем, на другој је страни.

Ово што чинимо данас је историја, али историја коју ствара овај народ сам, без ичије помоћи. Не треба нам ништа, не треба нам ни Москва ни Вашингтон, устала је Србија.

И сада ће та Србија, наравно, прво са пријатељским народима у Европи, који су нас разумели, са Грцима, Французима, са Норвежанима, другим народима у Европи кренути у једну нову будућност – биће она што је увек била, али без Слободана Милошевића, део Европе.

Јер, данас је јасно, исто онако како Србија не може без Европе, увек је била њен део, ово је најевропскији део Европе, Србија је то, тако и Европа не може без Србије. Али, само без Слободана Милошевића. И постаће део

Инаугурација
председника Савезне
Републике Југославије,
октобар 2000. године

Посета Игора Иванова
Београду, 6. октобар
2000. године

Самит европских лидера у Бијарицу, октобар 2000. године

Разговор са Владимиром Путином

Са Патријархом
московским и целе
Русије Алексејем и
Патријархом српским
Павлом у Москви,
27. октобар
2000. године

Европе и Европа данас поручује да не може без Србије, а ми поручујемо Европи и демократском свету – демократија се десила, догодила у Србији, дигните и ви свој глас, дигните руке, не сме бити више санкција.

То је данас порука Европи и демократском свету – нема више санкција за Србију у којој је народ својом вољом, на Милошевићевим непоштеним изборима, победио. То је демократија.

Необично је да нешто што сте стекли на изборима треба после избора да браните. То је зато што још увек живимо у последњим тренуцима, у последњим трзајима Милошевићеве Србије, али одбранићемо и то. Јер, путујући по свим деловима Србије уочио сам једну правилност – било нас је много када је требало да се гласа, када је требало да се подржи ДОС, али нас још више има када треба победа да се брани. Сад нас има још више и зато ћемо ту победу одбранили.

Одбранићемо је онако како смо кренули у ове изборе, нашим оружјем против њиховог – ненасиљем против њиховог насиља, истином на њихове лажи, и упорношћу и вером, и одбранићемо је зато што стати нећемо. Питају ме која је порука – ја кажем: до краја.

На овом месту, по целој Србији не сме да вас буде како време одмиче мање, мора вас бити више, морамо остати стално. Зна се како је комунизам рушен у другим државама – вољом народа, ослобођених народа против њиховог насиља. И то је само питање часа, када ће до тога доћи.

Драга Србијо, не идемо ми на Дедиње. Ми остајемо овде. Ми остајемо овде где су народне институције, скупштине, једна, друга, трећа, ту ми остајемо, јер то је наше. А он нека иде у његово, а и то његово је туђе. То је опљачкано, то је отето. И када дође нова Србија, то ће бити враћено. И неће бити више крађе, неће бити више сиромаштва, лоповлука, неће владати лопови већ закони, неће се народне паре износити из ове земље, него ће ту остајати и долазити од наших сународника у дијаспори.

Београде, Србијо, хвала вам на поверењу, хвала вам што сте били све време са нама, што сте били са мном, и вечерас до краја, остајемо заједно. Ви остајете са мном, ја остајем са вама. Живели!

20

Споразум о успостављању специјалних паралелних односа између Савезне Републике Југославије и Републике Српске

(5. март 2001)

Савезна Република Југославија и Република Српска (у даљем тексту: Учеснице у споразуму) успостављају специјалне паралелне односе на основама:

– уверења да је доследно, целовито и убрзано спровођење Општег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини и његових анекса (у даљем тексту: Мировни споразум) основ за стварање услова за трајан суживот народа и грађана у Републици Српској и Босни и Херцеговини у целини,

– да је циљ успостављања таквих специјалних паралелних односа потпуно у складу са Мировним споразумом потписаним 14. децембра 1995. године у Паризу,

– уверења да је успостављање трајног мира и стабилности у овом делу Европе од обостраног интереса,

– поштовања суверенитета, територијалног интегритета и

– политичке независности Босне и Херцеговине,

– признавања поделе надлежности између Босне и Херцеговине, као државе и њених ентитета, као што је то дефинисано Уставом Босне и Херцеговине,

– поштовања овлашћења и одговорности држава потписница Мировног споразума и

– уверења да ће допринети друштвеном, демократском и привредном развоју Савезне Републике Југославије и Републике Српске, као и Босне и Херцеговине у целини, и региона.

ЦИЉЕВИ

Члан 1.

Успостављањем специјалних паралелних односа Учеснице у споразуму желе да, у складу са Мировним споразумом, остварују:

- развој институционалних и свих других облика сарадње у оквиру општих политичких и привредних услова, уз уважавање посебних интереса и
- развој транспарентне сарадње извршних, законодавних и других институција.

Члан 2.

Учеснице у споразуму ће, у складу са Мировним споразумом и уставима Републике Српске и Босне и Херцеговине, посебно унапређивати сарадњу у следећим областима:

- привреда и коришћење природних ресурса,
- планирање,

Сусрет са грађанима
Бања Луке

- законодавство,
- приватизација и денационализација,
- наука и технологија,
- образовање, култура и спорт,
- здравство и социјална политика,
- туризам и заштита околине,
- информисање,
- заштита слобода и права грађана у складу са највишим међународним признатим стандардима,
- сузбијање криминала и
- одбране, на потпуно транспарентан начин.

ИЗВРШАВАЊЕ СПОРАЗУМА

Члан 3.

Учеснице споразума ће, у сврху спровођења Споразума, основати Веће за сарадњу Савезне Републике Југославије и Републике Српске (у даљем тексту: Веће).

Веће чине председник Савезне Републике Југославије, председник Републике Српске и потпредседник Републике Српске.

Члан 4.

Рад Већа се уређује Пословником о раду Већа.

Седнице Већа се одржавају, по правилу, једном у 3 (три) месеца, наизменично у Савезној Републици Југославији и Републици Српској.

Члан 5.

Веће именује Стални одбор од шест чланова.

Чланови Сталног одбора су:

- председник Савезне владе Савезне Републике Југославије,
- потпредседник Савезне владе Савезне Републике Југославије,
- одговарајући ресорни министар Савезне владе Савезне Републике Југославије (променљиви члан),
- председник Владе Републике Српске,
- потпредседник Владе Републике Српске и
- одговарајући ресорни министар Владе Републике Српске (променљиви члан).

Свечано потписивање Споразума о успостављању специјалних паралелних веза између Савезне Републике Југославије и Републике Српске

Члан 6.

Веће и Стални одбор предлоге и препоруке за надлежне органе и институције Учесница у споразуму доносе консензусом.

Члан 7.

Веће именује два секретара Већа, једног из Савезне Републике Југославије и једног из Републике Српске.

Делокруг рада секретара Већа укључује следеће:

- усклађивање припрема за седнице Већа,
- праћење извршавања препорука и предлога,
- припрему докумената из делокруга Већа,
- и друге сличне послове.

Члан 8.

У циљу остваривања сарадње у области законодавства одржаваће се редовни контакти између Савезне скупштине Савезне Републике Југославије и Народне скупштине Републике Српске на нивоу председника и скупштинских радних тела.

Члан 9.

Канцеларија Високог представника за Босну и Херцеговину ће бити консултована у изради нацрта анекса овог споразума и надгледаће њихову примену.

Члан 10.

Анекси које Учеснице у споразуму буду донеле у сврху спровођења овог споразума сматраће се његовим саставним делом.

ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 11.

Споразум и анекси из члана 10. овог споразума ступају на снагу датумом друге ноте којом се Учеснице споразума међусобно обавештавају да су испуњени услови предвиђени унутрашњим законодавствима за њихово ступање на снагу.

Споразум је сачињен 5. марта 2001. године у Бања Луци у два оригинална примерка на службеним језицима Савезне Републике Југославије и Републике Српске.

За Савезну Републику Југославију председник Војислав Коштуница с. р.

За Републику Српску председник Мирко Шаровић, с. р.

21

Обраћање Војислава Коштунице Шестој скупштини ДСС

(26. мај 2001)

И ову Скупштину, као и прошлу, одржану пре мање од годину дана, започињемо скоро нимало свечано и скоро искључиво радно, за моменат сами са собом и сами пред собом. Тада сам рекао да је то примерено тренутку. И данас је тако. И овај тренутак је тежак. Постоји, међутим, једна огромна разлика, када је реч о узроку те тежине: у оном тренутку смо морали да видимо како да не поклекнемо под теретом свих мука које су нас сколиле, и као странку, и као државу, и као народ. У овом тренутку, као странка, морамо да видимо како да нас успех не понесе и не замагли нам видике, па да у том самозадовољству и самоузношењу не починимо недопустиву грешку и не помогнемо очувању и стварном препороду државе и народа сада, када је то готово на дохват руке.

Морамо бити свесни једне ствари: демократске промене у Србији и Југославији извео је народ. Ми смо, као Демократска странка Србије и једна од чланица ДОС-а, помогли народу да своје незадовољство ауторитарним режимом и непристајање на неслободу коју је тај режим наметао изрази на једини ваљан начин: гласањем за демократску опцију упркос крајње недемократским изборним условима. Бирачи су ти који су изборе од 24. септембра оверили печатом демократије, ма колико да целокупан претходни изборни процес није у себи ништа демократско садржао. Зато, када говоримо о демократској револуцији која се јесенас збила у нашој земљи, 24. септембар није можда ништа мање важан датум од 5. октобра. Дан када је народ на биралиштима изрекао пресуду и казао какву будућност жели, не може бити мање важан него онај када се тај исти народ, поврх свега, изборио да дедињски властодржац призна пораз.

Са огромним поносом могу да кажем да смо највећи прилив нових чланова у историји ДСС имали управо у тој десетини дана од 24. септембра до 5. октобра, када је још итекако било разлога за страх од репресије и када многи нису очекивали расплет који је уследио. Мени лично, а верујем и свим прегаоцима наше странке, било је то највеће признање за борбу коју смо годинама, упорно и стрпљиво, и како рекох на прошлој Скупштини, храбро али не безглаво, водили. У томе и јесте наша снага: у начелности и реалном сагледавању ствари, у свести о томе да без демократије нема националног бољитка, у стаменој државотворности, у отворености, али не и снисходљивости према свету. У томе је, међутим, и наша огромна одговорност.

Сада смо, дошавши на власт после септембарских и децембарских избора, први пут у ситуацији да истински утичемо на живот друштва и државе. Најважније је да никада не губимо из вида да смо на власт дошли не власти ради, него промене система ради. Дошли смо, ако смем да употребим ту реч, да бисмо остварили сопствене снове и снове својих предака о васкрсу државе и стицању њене како спољне, тако и унутрашње слободе.

Нема потребе да говорим о томе шта смо све од јесенас на државном плану постигли. То добро знате.

Знате, исто онако као што зна и сваки грађанин Србије и Југославије, да су се ствари у многоне промениле и више него што смо могли прижељкивати на спољнополитичком и спољноекономском плану, пре свега у односима са европским државама и са новом америчком администрацијом. Знате, наравно, и колико је болан и мора да буде болан повратак у свет после тако дуге изолације. Понекад су, у том прилагођавању свету, потребни извесни, неретко мучни компромиси. Наравно да мислим на толико контроверзни Хашки трибунал, на спори, али ипак коначно остварени повратак наших снага у Зону копнене безбедности и на најтежу од свих наших мука, ону која захтева највише упорности, мудрости и стрпљења – Косово.

У свему томе морамо имати поуздана мерила и поуздан компас. Тај компас је за нас у Демократској странци Србије, а уверен сам и за огромну већину нашег народа, сасвим очигледан. То је свест о очувању државе и о очувању националног достојанства, као и о очувању достојанства сваког појединца, у максимално могућој мери. Разуме се да је, уз постојање те свести, потребно и постојање правних оквира за постизање компромиса, да би се тачно утврдиле границе. Зато сам и подржао идеју о Програму за решавање кризе у Пчињском округу и сарађивао у његовој изради. Зато је неопходно законски утемељити и правно регулисати сарадњу са Хашким трибуналом, како ни тај суд не би остао правно недодирљив ни властан да подигнуту

оптужницу аутоматски тумачи као пресуду. Зато се непрестано позивамо на резолуцију 1244, захтевајући од Савета безбедности УН да је у целисти испоштује, пре свега када је реч о повратку расељених и њиховој безбедности и о правним институционалним гаранцијама за заштиту права српског и другог неалбанског живља на Косову. Зато је Споразуму о специјалним паралелним везама са Републиком Српском претходило успостављање дипломатских односа са Босном и Херцеговином, све у складу са Дејтонским споразумом.

Ако понеко помишља да се промене одвијају споро, да нам недостаје брзина, или радикални захвати, ваљало би да се сети да нама нису потребне само промене, него и напредак, а то двоје није увек исто. Ваљало би и да погледа и шта смо наследили као држава и странка која је тек однедавно у власти и колико је објективно историјско закашњење демократских преображаја: више од шест деценија, ако рачунамо од почетка Другог светског рата, одакле и треба да рачунамо. Зато и нисмо обећали благостање преко ноћи, али смо обећали да ћемо уложити све да добијемо стварно уљуђену и упристојену, социјално одговорну, правну и демократску државу.

Наследили смо ужасну представу коју је свет, пре свега Запад, имао о нама и све несреће које нам је због те представе, или се изговарајући том представом, нанео. Наследили смо партијско-мафијашку државу која је била колико изданак тоталитарног комунистичког система претходних деценија, толико и плод колебљиве или двосмислене политике међународне заједнице према Слободану Милошевићу, пре свега политике санкција и, поврх свега, бомбардовања. Не смемо, наравно, заборавити ауторитарни карактер Милошевићевог режима, али ни поткупљивост једног великог дела опозиције и наивно уверење да су довољне козметичке, малтене само персоналне промене. Ми смо одувек указивали на потребу за претемељењем целог система.

Ваља се сетити и чињенице да је не мали део интелектуалне и духовне елите испољио потпуно неразумевање страначког политичког система, јединог стварно демократског, нудећи тобоже универзалне, инстант рецепте за све наше проблеме. Нема ниједног решења које може бити наметнуто споља; до сваког ћемо доћи једино сами, кроз институције и расправу у јавности, понекад мукотрпну, али увек корисну. Савети споља јесу добродошли, докле год остају тачно то што јесу: савети, не и налози. Уосталом, наше искуство јесте јединствено и у много чему сасвим посебно. Таква морају бити и решења проблема и методи чишћења наших Аутијевих штала. Испоставља се, узгред, да су неки од оних које је Запад био склон да види као

демократе и помагао им у наводној борби против Милошевића и сами увелико допринели прљавштини тих Аугијевих штала. Тешко да има разлике у степену корупције у двама нашим федералним јединицама. Сада се то сасвим јасно види.

То, наравно, не умањује нашу одлучност да истрајемо у политичкој борби за очување заједничке државе Србије и Црне Горе, утемељене на концепту минималне а функционалне федерације, који је ДОС јавно подржао. То, међутим, не умањује ни нашу одлучност да се боримо, али стварно, не декларативно, против свих видова корупције. Декларативне борбе било је у програмима претходних републичких влада. Ова републичка влада не сме ни помислити да остане на томе, не само због сопственог опстанка, нити због опстанка ДОС-а, већ због опстанка саме државе, чије је ткиво криминал озбиљно, мада, надам се, не и неизлечиво нагрисао.

Када говоримо о ДОС-у, морамо имати на уму да је то крајње шаролика коалиција, и програмски и идеолошки, формирана са једним циљем: да сме ни тадашњу владајућу странку и њене коалиционе партнере. Тај циљ је остварен. ДОС и његов опстанак, међутим, не могу и не смеју сада да постану сврха по себи. политички век те коалиције и њен учинак зависиће искључи-

Уручење признања
припадницима Војске
Југославије

во од тога у ком смеру она води Србију и Југославију, брзине и трајности општег друштвеног бољитка и правне и сваке друге сигурности грађана.

Не треба, дакле, да будемо заокупљени опстанком ДОС-а, али немамо право ни да га без ваљаног разлога разбијамо. Када смо 19. новембра одлучили да учествујемо у оквиру ДОС-а на републичким парламентарним изборима, и када сам ја пристао да будем носилац те изборне листе, поставили смо два сасвим јасна услова. Један се односио на опредељење за опстанак и јачање савезне државе кроз уставну реконструкцију која подразумева учешће савезних органа и органа република Србије и Црне Горе у складу са уставном процедуром, као и најширу јавну расправу. Други се односио на изградњу правне, демократске државе, односно на преиспитивање свих незаконитих поступака пре, али и после 5. октобра 2000. године.

Логично је онда да ће то колико ћемо ми као странка остати у ДОС-у зависити од односа наших коалиционих партнера према договореним политичким начелима и основним грађанским, националним и државним интересима. Зависиће, такође, и од отпорности сваке чланице коалиције и њених вођа пред свим облицима искушења која собом носи власт. Другачије речено, нисмо спремни да затварамо очи пред било чијим одступањем од унапред договорених заједничких политичких циљева и метода ДОС-а. Наша коалиција заслужује да опстане само ако свакодневно и у свим питањима доказује грађанима зрелост, националну одговорност, транспарентност политичких и економских потеза, најстроже уздржавање од политичког и животног стила претходних власти, одрицање од самовоље и строго поштовање закона.

Само је такав ДОС, чији челници могу својим личним примером да грађане, одавно већ уморне од несрећа, беде и одрицања наведу на још мало трпљења, како бисмо сви заједно зауставили инерцију пропадања и кренули ка бољем и нормалнијем, заиста потребан овој држави и овом народу. Није ДОС компанија 18 акционара чије се постојање правда појединачним акционарским интересима и страхом неких акционара од избора, као оцене рада сваког од нас понаособ. ДОС мора испунити обавезе проистекле из поверених му гласова. Он није, нити сме да буде, важнији ни од народа, ни од државе. Ми нећемо и не можемо да будемо гарант било коме ко покуша да кријући се иза ДОС-а злоупотребљава власт, крши правне, грађанске и цивилизацијске норме или пак прави неку своју, паралелну мрежу власти. У таквом случају, све што смо позајмили ДОС-у, а што не можемо да контролишемо или усмеравамо онако како је договорено, узећемо натраг. Ми немамо право да допустимо да наде наших грађана и очекивања наших бирача

буду изневерена. То је као када бисмо продавали или изнајмљивали добијене гласове.

Зато на поделе, дође ли до њих, без узајамног блаћења и надгорњавања, разуме се, треба гледати као на нешто што је природно и неминовно. Природне су и нормалне и предизборне и постизборне страначке коалиције. Ми смо, на прошлој Скупштини, рекли да је потребно да заједничким снагама опозиционих странака зауставимо суноврат. То је био најпречи задатак и то смо и учинили. Рекли смо и да ћемо, тек пошто то остваримо, моћи да рашчистимо политичку сцену за нормалну изборну утакмицу и демократско сучељавање програмских оријентација. У овом тренутку не можемо са сигурношћу рећи када ће то бити, нити како ћемо на изборе излазити. Битно је само да будемо истински спремни за изборе, било савезне, било републичке. За то су, наравно, потребне и извесне статутарне и организационе промене, како бисмо се прилагодили новој улози.

Све у свему, ако желимо да у две речи сажмемо рад Демократске странке Србије у минулих 11 месеци, мислим да је најпримереније да те речи буду успех и одговорност.

Успели смо да истрајемо на свом трећем путу, да докажемо да је могуће водити одговорну националну и државну политику без претеране попустљивости, али и без претеране непопустљивости према свету. Успели смо да постигнемо да други почну да нас слушају и поштују, макар се и не слагали у свему с нама. Успели смо да покажемо да се и тешки конфликти могу решавати мирно, али одлучно. Успели смо да покажемо да се за повратак у свет не мора платити превисока цена, под условом да тачно знамо шта хоћемо и где је црта коју нећемо прећи.

Одговорност је, међутим, огромна, и нас као странке, и нас као учесника у власти, и сваког појединца међу нама. Она је сада већа но раније. Није више реч о томе шта странка очекује од сваког свог члана, већ шта народ који нас је бирао и држава којој припадамо од нас очекују. Та очекивања су огромна, јер је и страдање било огромно. Тога свако од нас мора бити свестан и мора се запитати да ли је дорастао задатку. Данас су нам, више но икад, потребне политичка и морална чврстина. Морамо их наћи у себи.

22

Полазне основе за преуређење односа Србије и Црне Горе. Обраћање Војислава Коштунице председника СРЈ Скупштини СРЈ

(18. април 2002)

Процес дезинтеграције наше државе и процес дезинтеграције на Балкану је заустављен. Не кажем за свагда, али сада јесте заустављен. Идеја о недовршености распада Југославије доживела је пораз. Потписан је 14. марта политички споразум Полазне основе за преуређење односа Србије и Црне Горе. То је, не само по мом суду, донело олакшање и у нашој земљи, посебно у Црној Гори, и на Балкану, онима којима је до мира и стабилности, и у Европи.

Шта се променило у односу на јуче, и то битно? Не говори се више да савезна држава и њени органи не постоје, договара се да се донесе уставни акт који ће се звати Уставна повеља, да се затим одрже избори и да се на новим темељима постављеној заједници Србије и Црне Горе да прилика да постане и остане. Да би једна сложена држава била делотворна морају постојати и нормална комуникација унутар ње и неки заједнички интереси и вредности, које све окуљају. И ти интереси и вредности и та комуникација данас постоје више него пре коју годину, пре који месец. Заправо, најпрецизније би било да кажемо да данас постоји неспутана свест о тим интересима и вредностима, односно, да и у оном делу бирачког тела Црне Горе које је 22. априла прошле године дало глас владајућој странци има доста оних који сада отворено и без страха говоре о ономе што чврсто и трајно спаја Београд и Подгорицу.

Уз све своје недоречености, Полазне основе дају могућност заједничкој држави да опстане и озбиљно се развија. Затекли смо и добили у аманет савезну државу коју један њен део, Црна Гора, није признавао, већ је деловао

као самостална држава, користећи сваку прилику да и то непризнавање и то самостално деловање истакне, тако да је савезна држава у великој мери функционисала као продужетак друге федералне јединице, Србије. Што је најтеже, и Србији и савезној држави тиме су биле везане руке. Горе не може бити, боље може бити.

Полазне основе заснивају се на затеченој политичкој и друштвеној реалности у односима Србије и Црне Горе. Када би се могла избрисати, односно игнорисати историја, када би се односи између Србије и Црне Горе могли правно уредити у безваздушном простору, полазећи од експертских типологија држава, а још више од експертских стереотипа држава, Полазне основе би изгледале другачије. Имали бисмо пред собом једну мање више класичну демократску федерацију или, још боље, демократску регионалну или децентрализовану државу. Тако нешто више није било могућно после Подгоричке скупштине 1918, АВНОЈ-а, Брионског устава, Бадентерове комисије, Устава од 1992. који је великим делом остао мртво слово на папиру, а ништа мање генератор напетости и сукоба између Београда и Подгорице. То није могућно ни после платформе црногорске владе од 5. августа 1999, која је садржала главнину конфедералистичких елемената, почев од инсистирања на крајње рестриктивном тумачењу заједничких надлежности и свођења земље на заједницу држава, до поделе војске, односно до тога да председник сваке државе чланице командује војском на својој територији. Ту платформу су, да подсетим, подржале многе странке које су доцније ушле у ДОС.

Много је приговора изнето на рачун Полазних основа, како оних политичких тако и стручних. Расправа о преуређењу државе, праћена настојањем да се један њен одвоји води се дуго и отворено. Изнећу разлоге у прилог заједничкој држави, како је она замишљена у Полазним основама, полазећи од свих замерки изнетих у досадашњој јавној дебати, оној пре 14. марта и после њега. Поћи ћу крајње озбиљно, са највећим уважавањем од изнетих приговора, оних суштинских, оних који се најчешће понављају, не марећи од кога потичу, не дисквалификујући ни један од њих, ма колико у многим од њих било дисквалификаторског.

Затечено стање

До недавно је власт у Црној Гори порицала постојање савезне државе. Већ 7. октобра 2000. године председник Црне Горе Мило Ђукановић изјавио

је у Никшићу да су „избори у СРЈ нелегитимни и да ће таква бити и свака влада”. Који дан касније, 12. октобра у Подгорици, председник Ђукановић је одбио учешће црногорских власти у влади СРЈ и изнео став да две федералне јединице, Србија и Црна Гора, треба прво да траже међународно признање, а да потом формирају савез. У првим разговорима које смо водили у Подгорици 17. октобра председник Ђукановић је најавио да је сваки облик заједничке државе неприхватљив. После септембарских избора и догађаја од 5. октобра ДПС је почео да припрема нову платформу о редефинисању односа Србије и Црне Горе кроз савез међународно признатих држава, коју је Главни одбор и усвојио 27. октобра. „Црна Гора је кренула путем независности и међународноправног субјективитета и тај процес се не може зауставити”, што значи да „Југославије апсолутно нема и не може је бити”, да наведем само неке од карактеристичних изјава које ће се понављати из месеца у месец, из године у годину. Било је зато веома важно доказати да Југославије има и да ће је бити и то је постигнуто 31. октобра повратком СРЈ у чланство УН, упркос противљењу Црне Горе, израженом у писму председника Ђукановића генералном секретару Кофију Анану.

На крају тог дугог, испрекиданог али никад прекинутог дијалога, представници црногорских власти прихватили су разговор о будућем уставном документу, институцијама и изборима за њих. Самим тим је од првобитних ставова до Полазних основа начињен, без обзира на сва добронамерна и недобронамерна оспоравања, велики корак напред.

Како се дошло до споразума

Већ сам напоменуо да сам први разговор у оквиру расправе о преуређењу односа у федерацији водио са председником Ђукановићем, премијером Вујановићем и тадашњим председником Скупштине Црне Горе Светозаром Маровићем у Подгорици 17. октобра 2000. године. Није било од првог до последњег часа ничег тајног и закулисног у тој расправи. Расправа се одвијала дуго, предуго пред очима целе наше јавности. Влада Црне Горе изашла је 28. децембра у јавност са платформом о Србији и Црној Гори као два независним државама, које би накнадно могле образовати савез независних држава. Због неслагања са том одлуком Народна странка је изашла из владе.

Десетог јануара 2001, у време када још увек није образована Влада Србије, понудио сам предлог за уставно преуређење СРЈ, платформу о мини-

малној и функционалној федерацији Србије и Црне Горе, полазећи и од реалних односа у држави, од стечених права обеју федералних јединица, али и потребе да савезна администрација не буде прегломазна и скупа. Ту платформу су прихватили 17. јануара и ДОС и пројугословенске странке у Црној Гори, да би иза те платформе, уз извесне измене до којих се дошло касније, стала Савезна влада 30. августа 2001, а који дан касније, 11. септембра, и Влада Србије. На ту јануарску иницијативу позитивно реагује ЕУ, поздрављајући је у саопштењу Савета од 22. јануара. Тиме ЕУ заправо најављује да ће убудуће питању односа Србије и Црне Горе посвећивати пуну пажњу.

У разговорима са црногорским руководством затим су учествовали премијер Србије Зоран Ђинђић и потпредседник Савезне владе Мирољуб Лабус. Наравно нисмо сви, ни са југословенске ни са српске, ни са црногорске стране, увек у свим сусретима учествовали. Разговори су више пута застајали, прво због парламентарних избора у Црној Гори 22. априла прошле године и тешкоћа у формирању владе после избора (пуна четири месеца, од марта до јула), затим због спорења око круга учесника (представници Црне Горе су били против учешћа представника Савезне владе у разговорима), а у два наврата, 24. септембра и 26. октобра, чинило се да нема другог решења до референдума у Црној Гори. Проблем је био и у томе што власт и опозиција у Црној Гори нису могли да се договоре око референдумских услова. Још нешто: у потпуно подељеној Црној Гори увек је један њен део био мање склон референдуму, било власт било опозиција.

Шефови дипломатија ЕУ у Бриселу, међутим, одлучили су 19. новембра прошле године да упуте свог Високог представника Хавијера Солану у Београд и Подгорицу, да би подстакли дијалог између Београда и Подгорице, како би се брзо постигла за све прихватљива уставна решења у оквиру савезне југословенске државе.

Истини за вољу, треба истаћи да је ЕУ од почетка подржавала решење односа Србија и Црне Горе унутар једне а не две државе. Већ сам поменуо да су још 22. јануара 2001. министри иностраних послова ЕУ сугерисали Црној Гори и Србији нови уставни договор унутар СРЈ. У тадашњим закључцима је стајало да „Савет позива власти у Београду, као и у Подгорици, да се договоре о отвореном и демократском процесу, у оквиру Федерације, и да донесу одлуку о новом, за све прихватљивом уставном аранжману међу саставним деловима Федерације. (...) Савет наглашава важност избегавања сваке једностране акције која би могла да угрози преговарачки процес... Савет потврђује своје уверење да сви нови договори о односима у Фе-

дерацији морају бити конзистентни с унутрашњом стабилношћу СРЈ и регионалном стабилношћу Југоисточне Европе”.

У првом разговору који сам имао са Високим представником ЕУ 27. новембра 2001, истакао сам да је наставак дијалога могућ само уколико се води без одлагања и о јасном предмету, а то је заједничка држава као преуређена федерација. Једна напомена: одговор на питање „Зашто уопште ЕУ и зашто баш Хавијер Солана?” врло је једноставан. ЕУ зато што нова власт у Београду није успела да се без ње договори са влашћу у Подгорици, исто онако као што ни стара власт у Београду није са подгоричком могла да се договори. И нема потребе да рачунамо ко је за то имао више времена. А Солана зато што је он на одговарајућем положају у ЕУ. Уследио је затим низ разговора на експертском и политичком нивоу, од којих су у некима учествовали представници ЕУ, односно њен Високи представник за спољну и безбедносну политику. О току разговора обавештаване су две коалиције – ДОС и Коалиција Заједно за Југославију – и Савезна и српска влада.

Све три Југославије настале су или растурене вољом међународне заједнице. Ма колика сада била заинтересованост ЕУ да се наша држава очува, она је не тако давно допуштала и њено растурање. Свако од наших учесника

Сусрет коалиција
ДОС и Заједно за
Југославију, јул 2001.

у разговорима зна да се споразум није морао потписати. Потписали смо зато што смо мислили да је то у интересу државне заједнице, али и Србије и Црне Горе, сваке понаособ. А итекако је и у интересу мира на нестабилном Балкану, и Европе чији је он део. ЕУ је подржала државну заједницу Србије и Црне Горе не само зарад мира и стабилности у региону, већ и зато да вирус референдума не би погодио и неку њену чланицу, међу којима има и рањивих на појаве сепаратизма и тероризма.

Могло би се рећи да су међународна заједница, односно велике силе, показале подршку сличну оној које су показале 1918. приликом настанка Југославије. ЕУ је данас поступила сасвим другачије него што је ЕЗ поступила 1991. године. Камо среће да је тада створена држава на пробу, да употребим намерно тај помало подругљиви опис.

На крају, ово је био једини компромис који се могао постићи. Више се заиста није могло постићи, а временом се ствари, то желим посебно да нагласим, могу побољшавати и треба да се побољшавају. Има примера таквих држава, које су биле лабави савези па су се временом учврстиле. То је био случај са САД. Уосталом, како време буде протицало може се показати да постојеће функције заједничке државе нису довољне и да их ваља проширити.

Ово је трећа одлука, после одлука скупштина Србије и Црне Горе, која је потребна да би Полазне основе биле усвојене. Затим Полазне основе треба да буду преточене у текст Уставне повеље, узимајући у обзир дискусију вођену у све три скупштине. Ја се надам да ће комисији за израду Уставне повеље то поћи за руком, мада не могу у потпуности да искључим могућност, ма колико неповољну, да до предлога уставног документа и не дођемо. У том случају не би било ни скупштинског изјашњавања. Све у свему, да би се дошло до Уставне повеље потребно је шест одлука скупштина, уз додатни предлог комисије за израду предлога Уставне повеље и предлога поступка за њено усвајање.

И да кажем нешто о улози ЕУ у долажењу до Полазних основа. Никакав папир није потекао од представника ЕУ. Штавише, настојали смо да до пред крај разговоре не оптерећујемо и не ограничавамо писаним документом. Пошло се од платформе ДОС и Коалиције Заједно за Југославију с једне, и платформе владе Црне Горе, с друге стране. Тек пред крај разговора формулисали смо наше ставове: прво табеларно а затим и наративно. Високи представник ЕУ је своје гледање изнео у ауторском тексту објављеном у подгоричким *Вијесцима* 22. фебруара. У том тексту, који се не бави појединошћима, говори се о државној заједници под именом Унија Србије и Црне Горе, што није прихваћено као име државе. Сви учесници у овим разговорима су обавештени о садржини разговора, посебно оних у којима нису учествовали

или нису хтели да учествују. Ово се посебно односи на Коалицију Заједно за Југославију која је прихватила да не учествује директно у разговорима.

Смисао уставног дисконтинуитета

После десет година показало се да се са постојећим уставом више не може. Он је практично последњих година поштован у једној од две федералне јединице. Или, тачније речено, у једној није поштован, а колико је у другој поштован питање је за себе. Сем тога, доношење новог устава 1992. подразумевало је доношење нових закона и усаглашавање постојећих, а посебно доношење новог Устава Србије, што никада није учињено. Устав из 1992. речју, није ни правно ни фактички остварен.

Зато доношење Уставне повеље мора имати карактер дисконтинуитета. Има, међутим, оних који тврде да уколико се већ игнорише тај устав, уколико је реч о дисконтинуитету, нови би устав морала донети уставотворна скупштина, јер је тако једино демократски. Остављајући по страни то што у условима дисконтинуитета ни Устав из 1992. није донела уставотворна скупштина, далеко је важнија чињеница да је поступак изјашњавања о Уставној повељи ствар компромиса до којег се дошло у условима дубоке и дугогодишње државне кризе. Алтернатива оваквом поступку је временски и по исходу неизвесни референдум или, пак, договорни разлаз Србије и Црне Горе.

Србија и Црна Гора су на више различитих начина уређивале своје односе у три претходне Југославије, сада имају прилику да то ураде на сасвим нов начин, извлачећи поуке из претходних заблуда и грешака. Оно што се нуди није само уставни, већ и историјски дисконтинуитет и нови почетак. Односно, могућност за нови почетак.

Зашто уставна повеља а не устав?

Критику и оспоравања изазива назив будућег уставног документа Србије и Црне Горе. Зашто уставна повеља, а не устав? Али као да у сваком злу има и доброг, па су неке моје уважене колеге правници искористили прилику да јавности надугачко и широко растумаче различита значења речи повеља у средњовековном праву, посебно у Византији. И додају да им није познат пример „употребе израза уставна повеља као синонима за устав”. До пре педесетак година никоме није било познато да закон може бити синоним

Војислав Коштуница
са Милом
Ђукановићем
и Светозаром
Маровићем

за устав, па су Немци, они западни, свој устав назвали основним законом, а онда су се под тим и таквим актом две Немачке ујединиле.

Није битно, кратко речено, име, већ шта оно стварно означава. То је једноставно компромис између двају политичких схватања у земљи, од којих једно до јуче није признавало садашњи устав државе, а немоли неки који би тек требало донети и схватања оних који су се, признајући важећи устав уз све његове недостатке, залагали за доношење новог. Нека то буде тај компромис, уступак другог схватања првом, као што је несумњив, у много чему, па и овде, уступак првог схватања другом.

Али има ту још нечега. Ово је нови почетак и уверен сам последњи покушај Срба и Црногораца да живе заједно у истој држави. До сада нису имали среће под разним уставима, од видовданског до жабљачког, нека сада ту срећу окушају под новим знамењем, под уставном повељом. А затим, када и ако до тога дође, будући конститутивни акти наше државе могу бити називани уставима.

За старо или ново име државе

Практични разлози, морам то одмах изнети, говоре у прилог старог имена, много више него начелни и теоријски. Поготово се то односи на наредни

период од три године: зашто ићи на ново име државе које такође може бити привремено, али око тога се нисмо могли договорити. Практични разлози даље говоре да је боље да се држава зове једним именом, а не да име државе означава збир њених саставних делова. Мада има и ових других случајева. И није реч само о Тринидаду и Тобагу, како се са подсмехом истиче, већ и о Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца, Уједињеном Краљевству Велике Британије и Северне Ирске, Босни и Херцеговини. Приговара се што нема никакве ознаке за државни облик (федерација, република), али се заборавља да те ознаке нема ни Босна и Херцеговина, као што има држава које у свом називу немају ознаке за државни облик, већ просту констатацију да су државе (рецимо, Држава Израел).

Запажа се с правом да су називи држава у облику сложеница као што су Аустроугарска и Чехословачка били бољи, јер у њима нема свезе „и”. Поставља се питање како би се звали држављани Србије и Црне Горе. Затим се истиче да је „за припаднике националних мањина и етничких група прихватљивије да буду држављани Југославије, него државе која својим називом истиче два народа којима они не припадају”. Све то може бити тачно, али је постигнуто оно око чега се могло договорити. Да не помињем да су неки од разлога који се наводе у прилог старог имена више него спорни.

И отуда, не пре свега као резултат компромиса, ново име Србија и Црна Гора. Оно је исто израз новог почетка и рефлекс онога што ова држава јесте, односно што је чини. Све друго је прекомпликовано и анахроно. Нема југословенске државе без југословенске идеологије, а те идеологије нема без њених конститутивних народа; неки од тих народа, односно делова државе у којима су живели су се отцепили. Тако су Србија и Црна Гора унеле своја пуна имена у државну заједницу. Ако скупштине прихвате Полазне основе, онда ћемо нашу државу сачувати под другим, уверен сам њеним правим именом. Промена имена, пак, не значи нестанак државе како се површно, погрешно и злонамерно понекад тумачи.

Нормална држава или држава на пробу

У Полазним основама се предвиђа да по истеку периода од три године, државе-чланице имају право да покрену поступак промене државног статуса, односно иступања из државне заједнице, при чему је подвучено да држава-чланица која то право искористи не наслеђује право на међународноправни субјективитет.

Треба поћи од онога што је записано у Полазним основама, а то је да за три године државе-чланице могу отворити питање промене свога државног статуса, односно самосталности (и Црна Гора вероватније, али и Србија која то право по свом важећем уставу нема), али да се то питање не отвара аутоматски. Напротив, отворена је, односно биће отворена ако Савезна скупштина овај споразум усвоји, реална могућност интегрисања Србије и Црне Горе у једну државну заједницу и заједно у ширу заједницу држава, Европску унију.

Један од критичара Полазних основа тврди: „Самим потписом споразума Србија је пристала да Црна Гора буде после три године независна држава. Друкчије би то била само одлука Црне Горе, овако је и одлука Србије. На тај начин би се Црна Гора обезбедила од изолације коју собом повлачи једнострана одлука о независности.” И ту долазимо до суштине ствари: Црна Гора се јесте *обезбедила од изолације* којој би била изложена због једностране одлуке о сецесије, али се и *обавезала да једностране сецесије не може бити*, јер се у Полазним основама предвиђа нешто што ће преузети и Уставна повеља, а то је да се референдумски поступак иступања из државне заједнице може одвијати само уз вођење рачуна о међународно признатим демократским стандардима. Ти стандарди пак противе се једностраној сецесији, што добро показује, на пример, канадски Закон о јасности из 2000. године, којим се уређује референдумско изјашњавање.

Србија и Црна Гора су дуже провеле у једној држави него у самосталним државама. Биле су заједно у потпуно различитим државним уређењима. У монархији и републици, у унитарној, федералној и федерално-конфедералној држави, у режимима парламентаризма, диктатуре и комунистичке партијске државе. Ту је и сложеност националног идентитета, чињеница о испреплетаности па и подударану црногорског и српског, односно србијанског идентитета. Ту је и чињеница да број држављана Црне Горе у Србији није занемарљив, а број држављана Србије пореклом или старином из Црне Горе увелико премашује број данашње популације Црне Горе.

Да додам још нешто: боља је и држава на пробу од растурања постојеће државе. Ко уосталом има за то мандат? Ако је Србима и Црногорцима, уз досадашњу свеколику повезаност кроз историју, потребно после 84 године проведене у три Југославије да заснују државу на пробу, боље је и то него да се без пробе разиђу. Боље је због њихових нерасветљених и нераспетљаних односа од вајкада.

Кажу: држава на пробу. Мој одговор је: боље и држава на пробу него недржава, какву данас имамо, или разбијена држава. Али да погледамо и

који нам се други излази нуде: прво, да се Црна Гора договара унутар подвојене себе, да то траје у недоглед, да у неком тренутку они који су за независност добију тесну већину. Или, да они који су за заједничку државу добију исто тако тесну већину и да опет тада започну расправе о уставном преуређењу. Да у међувремену буде потпуно блокирано све у земљи, у односима са међународним организацијама, посебно када је реч о ЕУ и процесу стабилизације и асоцијације. Друга је могућност да се Србија одвоји, као што се Словенија одвојила уз благослов Београда, или да се договоримо да се споразумно разиђемо као Чеси и Словаци. Нико од нас није добио мандат за тако нешто.

Уместо тога изабрали смо средње, компромисно решење: да урадимо штошта на плану преуређење државе, да се смање напетости, да почнемо да хармонизујемо наше односе, уз помоћ заинтересоване ЕУ, да хармонизујемо своје право са европским. Да водимо нормалан, цивилизован политички дијалог. Између живота и констатовања смрти државе у којој живимо дали смо прилику животу. Да се послужим овде речима једног нашег теоретичара система, Полазне основе не нуде политички инжењеринг за брзо и скоковито напредовање без развојног процеса. У њима се полази од садашњег стања да би се постепено, заједничким отклањањем постојећих слабости, ишло ка све већој хармоничности, интегрисаности и ефективности. Зато је то најравнотежније прихватљиво решење, којим сви добијају.

Шта год да се говори о држави на пробу, та држава даје изгледа на преживљавање заједници, даје прилику за предах Србији. Поједини лидери косовских Албанаца тражили су да се промени Резолуција 1244 СБ УН, зато што споразум, чак и у случају накнадног одвајања Црне Горе, предвиђа да држава-сукцесор буде Србија. Овим споразумом заштитили смо интегритет, у овом часу и у овим околностима, као што је то учињено на Југу Србије, као што је учињено споразумом о државној граници са Македонијом, као што је то учињено заједничким документом са Унмиком. То је све оно што Полазним основама добија Србија. И добија још нешто: могућност и обавезу коначне уставне реконструкције, доношења новог устава и дисконтинуитета са садашњим, преживелим Уставом из 1990. године.

Федерална или конфедерална држава

Да ово није конфедерација види се из прве реченице Полазних основа, у којој се говори о „споразуму о принципима односа Србије и Црне Горе у

оквиру државне заједнице”. Није овде реч о заједници независних држава (сетимо се Заједнице независних држава после распада Совјетског Савеза), већ о државној заједници Србије и Црне Горе. И то о државној заједници која има међународноправни субјективитет.

У том смислу, та заједничка држава ће у основи одговарати оном начелу на коме почива свака федерална држава: сваки грађанин припада двома заједницама, федералној јединици и федерацији. Федерацију не чине само државе које улазе у њен састав, већ она представља и нову, свеобухватну заједницу коју чине грађани свих држава чланица; она је и заједница грађана као појединаца, али и заједница држава чланица, она је заједница заједница. С друге стране, шира заједница и уже заједнице међусобно су раздвојене и располажу сопственим делотворним прерогативима власти; у структури власти федерације на значајан начин учествују и федералне јединице. Тако је федерација истински гарант јединства правног поретка.

Не постоје сасвим чисти државни облици. Али, када је реч о новим облицима сложених држава, чега све ту нема? Да ли се у неку од класичних конвенционалних концепција може уклопити шпански регионализам, белгијски федерализам уређење Босне и Херцеговине, Македоније? Шта са становишта наших старих концепција о државама значи та необична, све више интегрисана структура ЕУ?

А када је реч о државној заједници Србије и Црне Горе, има ту елемената конфедералног, али не искључиво конфедералног. Државна заједница Србије и Црне Горе не заснива се на уговору већ уставном акту (повељи), према томе није унија; закони које ће донети Скупштина односе се на грађане, а не на државе чланице, према томе није реч о конфедералној држави.

Кључни је аргумент оних који тврде да је реч о конфедерацији то да је савезни парламент једнодомни и да Србија и Црна Гора бирају своје представнике према свом закону. Додуше, да је пажљивије прочитан текст Пазних основа, могло се уочити да „законе о избору посланика у Скупштину Србије и Црне Горе доносе државе чланице”, али не слободно и невезано, већ „у складу са начелима утврђеним Уставном повељом”.

А када је реч о тим начелима мислим на једно: непосредне изборе за Скупштину. Око тога договор још није постигнут, то је нешто што се мора решити у раду на Уставној повељи. Дозволите ми сад, иако је то посао Уставне комисије, да кажем и свој став о том питању. Мора постојати непосредна изборна веза између грађана и њихових представника. Ако се посланици у Европски парламент бирају непосредно, онда се и посланици у Скупштину Србије и Црне Горе морају бирати непосредно. Понављам, о

томе ће одлучивати Уставна комисија, али то питање, из чисто процедуралних разлога, не може да се отвара раније.

Узгред, у вези са Уставном комисијом, чини ми се да би било логично да обе републичке скупштине и савезна скупштина делегирају у њу по једнак број чланова, с тим што ће, надам се, водећи рачуна о демократским начелима, омогућити да у комисији буде заступљен целокупан политички спектар, без обзира на то да ли је неко на власти или у опозицији. Комисија сигурно треба у свом раду да се ослања и на мишљење стручњака. Одлуку ћете, разуме се, донети ви савезни посланици и ваше колеге из републичких скупштина.

Задржимо се затим на дипломатији и спољним пословима. Озлоглашена ротирајућа столица припада самој државној заједници Србије и Црне Горе, а то што се представници држава-чланица смењују не значи да заступају интересе своје државе-чланице, већ само државне заједнице, не државног дела већ целине.

Постоји судска контрола уставности, а државе чланице морају своје уставе усагласити са Уставном повељом.

Војска је јединствена, а то што Врховни савет одбране одлучује консензусом само је израз настојања да се односи у државној заједници хармонизују; начин одлучивања, односно командовања у првој и другој Југославији није био консензуалан, па ипак није спречио распад државе и војске 1941. и 1991. године. Служење војног рока регрута у властитој држави-чланици је право, а не и обавеза; професионални и други интереси могу утицати да значајан део регрута служи у другој држави-чланици.

Држава или недржава

Има их који кажу, пошто је ово што се предлаже недржава, пошто ће Србија да трпи у овом савезу, можемо и да се разиђемо да би се избегла дискриминација Србије у односу на Црну Гору. Тако се посредно или непосредно залажу за независну Србију. Истоветан став, само за независну Црну Гору, заступају тамошње индипендистичке странке (либерали и социјалдемократи), којима се не може порећи доследност.

У Србији овај став у чистом виду, залажући се за независност путем референдума, заступају неке странке владајуће коалиције. Кажу да је „логично да се вратимо афирмацији српске државности... Време је да узмемо ствари у своје руке. Срамота је да се сада, на почетку трећег миленијума, поново одричемо своје државности?!” На другој страни радикали, до-

следни свом унитаристичком ставу, сматрају да становништво Црне Горе треба да одлучи да ли је за унитарну државу са Србијом. Ово становиште полази од тога да су „већинско становништво Црне Горе Срби. Чему Србија уопште федерална држава, а камоли конфедерална, па камоли нешто што није ни конфедерална.” У суштини, по последицама, с обзиром на реално стање ствари у Црној Гори, и овај став, који такође почива на уверењу да ће већа јединица, Србија, бити дискриминисана, води раздруживању.

Ко се још залаже за раздруживање? Одбор за нову регионалну сарадњу. Он, међутим, сматра да се Полазним основама успоставља Велика Србија, дакле да је мања држава, Црна Гора, дискриминисана. У изјави Одбора може се прочитати и следеће: „Одржавањем СРЈ објективно се подржава концепт Велике Србије. Тек обнова црногорске независности, која је Црној Гори, јединој међу ондашњим савезничким земљама, одузета 1918, докида великосрпски пројект.”

Оно што је заједничко свим овим ставовима јесте тврдња да Полазне основе уместо државе нуде пројекат недржаве или наказне државе, у којем ће једна република дискриминисати другу. Само се не слажу око тога ко кога дискриминише.

Хармонизација економских система

Тврди се да су се државе уједињавале на економској, а потом политичкој основи, а да се сада поступа другачије, што је равно грађењу куће од крова. Притом се заборавља да је стање економске раздвојености затечено, као и то да се политичка, заправо институционална интеграција може пре постићи него економска. Ово што се сада покушава јесте грађење куће од темеља, који су једино преостали и који су, имам на уму националну, историјску, културну и духовну испреплетаност Србије и Црне Горе, Срба и Црногораца, још увек здрави и јаки да понесу нашу преуређену кућу. Имам, разуме се, на уму и испреплетаност и суштинску повезаност економских интереса.

Примедбе појединих економских експерата превиђају само једну ствар, да разлике са којима су и под којима су живеле Црна Гора и Србија треба да се умањују, а не увећавају. Превиђају исто тако да смо, на економском плану, и једни и други у рђавој ситуацији. Грађани то осећају на сопственој кожи, и у Србији, и у Црној Гори, и ту им нису од помоћи никакве економске теорије. И једна и друга република имају страну помоћ као ставку на коју се ослањају. А производњом се ни једни ни други не можемо подичити.

Имам разумевања за људе из економске струке, који су очекивали да ће Европа снажније подржати решења, која би одмах пружила чвршћи ослонац за формирање јединственог тржишта и јединствене економске политике. Ако ствари гледамо рационално, да не кажем прагматично, видећемо да је ово ипак прилика да се, после мучних година разбијања државе и економског система, у наредном периоду, економски простор државне заједнице Србије и Црне Горе снажније повеже и уједини. Тако ојачан и јединствен економски систем могао би лакше и гласније да закуца на врата Европске уније. Да ово није само покушај тешења, него врло разложна теза, видећемо ако погледамо закључке Савета ЕУ од 15. априла ове године, дакле, месец дана после потписивања споразума у Београду. „Споразум од 14. марта приближава перспективу преговарања о Споразуму о стабилизацији и асоцијацији и закључивања тог споразума, уколико обе републике буду доприносиле функционисању заједничке државе. Савет такође изражава наду да ће се, после наредних састанака Радне групе, ускоро стећи услови за израду

Самит Србије и Црне Горе

студије изводљивости.” То би значило да би Споразум био потписан крајем ове или, најдаље, почетком следеће године.

Са домаћег становишта гледано, користи од јединственог економског система лако су препознатљиве и за Србију и за Црну Гору. Величина домаћег тржишта рада, услуга, капитала и добара, или нпр. ослонац производних капацитета на туристичку тражњу – само су највидљивије предности заједништва и несметаног протока економских добара и ресурса. Наравно, да би се обострано искористили плодови заједништва, мора постојати искрена воља да се то заједништво негује, а да га држава унапређује и брани.

Могућа је, међутим, и друга, по мом мишљењу много гора алтернатива. Реална је опасност да се наредне три године искористе као припремни период за коначно раздвајање две државе, уместо за учвршћивање заједништва. У том би случају и Србија и Црна Гора, противно стварним интересима и противно вољи Европе, из које не би било добро да се изолујемо, заокруживале своје посебне привредне системе. Верујем да међу политичарима а, што је много важније, и у народу, постоји воља да се то не допусти. Тим пре што је заиста реч о авантури са тешким последицама.

Предности нове државне заједнице

Шта су, на крају, уз све критике, предности новог уставног уређења које је на помолу?

Прво, у Полазним основама нема илузија, идеализма, превеликих очекивања. Споразум је слика реалног стања и односа снага. По речима једног нашег историчара: „Нема пијанства успехом, што значи да нема ни мамурлука након којих смо, више пута у веку, будили а да не знамо шта нас је снашло! Постоје јасни интереси.”

Друго, заустављен је процес распадања једне државе, односно њена даља маргинализација. То значи да су снаге које се залажу за фрагментизацију, поделе претрпеле пораз. То значи да ће Србија и Црна Гора у географском, историјском и културном смислу обухватити војвођанску равницу и црногорске висине, а да ће у геополитичком смислу Србија и Црна Гора бити истовремено и подунавска и медитеранска држава.

Треће, добило се у времену, а оно нам је најскупље. Три године ако се ништа не учини су много, ако почне процес интеграције (и хармонизације) и у држави и са Европом могу значити много.

Херцег Нови, фебруар
2001.

Четврто, нова држава је заснована компромису, али она је јефтинија од досадашњих, што је у условима сиромаштва у којима живимо велико преимућство. Толико је људских живота заложено за све наше претходне заједничке државе да ништа слично себи више не смемо допустити.

Пето, ми јесмо добили арбитра, ЕУ. Уосталом, добили бисмо га у сваком случају, већ самим уласком у преговоре о стабилизацији и асоцијацији. Сада тај арбитар има и обавезе и има интереса за државу каква је Србија и Црна Гора. У нову државу је уграђен интерес Европе којој и ми припадамо. Ја још увек хоћу да верујем да ће историјски и савремени интерес Србије и Црне Горе, Срба и Црногораца и свих других националности да живе у једној држави бити јачи од европског интереса да се држава очува. И да ће ти интереси, наш и европски, бити јачи од сваког другог отвореног или прикриведеног партикуларизма и сепаратизма.

Зато вас позивам да гласате за Полазне основе. Ради заједничке државе у коју, сигуран сам, велика већина наших сународника и судржављана верује, ради свих вајкадашњих веза међу нама, али и ради европске будућности ове земље. Ради оних који долазе после нас.

23

Обраћање Војислава Коштунице Главном одбору ДСС

(22. новембар 2003)

Изборна кампања почиње, за нову, бољу и другачију скупштину, за нову, бољу другачију владу. За нови устав и уопште за демократско преуређење Србије. За Демократску странку Србије та кампања је започела прикупљањем потписа за изгласавање неповерења Влади и, знатно раније, нашим истицањем да једино превремени парламентарни избори нуде излаз из агоније у коју је доведена Србија, а да свако одлагање избора значи само продужавање агоније. Цела Србија је то видела, осим садашње, одлазеће, у суштини бивше власти.

Сваки Главни одбор ДСС уочи избора је важан, а овај је у много чему важнији од свих наших досадашњих предизборних седница. Оно што је учињено после 5. октобра није донело преко потребне промене: остали су стари ауторитарни методи деловања, неретко праћени још већом арогантношћу власти, остали су многи облици корупције и организованог криминала, контрола правосуђа, командни однос према економији, манипулације у делу утицајних електронских медија. Данас је прилика да стварно окренемо нови лист.

Пред нама је велики и одговоран посао, у много чему упоредив са оним послом и обавезама који су били пред нама септембра 2000. године. То значи да обећања која је ДОС тада дао народу, као јединствена коалиција, нису испуњена. Многи економски и социјални показатељи говоре да су данас прилике горе него пре три године.

Наслућивали смо и уочи децембарских избора 2000. да је за Демократску странку и неке од пратећих странака ДОС-а 5. октобар прилика да се освоји власт, а не да се стварају демократске институције и изграђује правна држава. То се касније потврдило и владајућа коалиција у Србији не само да није радила на стварању и јачању институција, већ је допринела њиховом расту-

рању. ДОС је обезвређивао право и судство, разграђивао институције, тако да најзад не остане ни камен на камену. У протеклом периоду он је успео да потпуно уништи и обесмисли начело поделе власти, скупштину, функцију председника Републике, Уставни суд и велики део правосуђа. Иза себе је оставио беспоредак и хаос, па и читав низ питања: да ли Србија има уопште председника Републике, макар и у лику досадашњег неуставног в.д. председника, ко може и када да распише председничке изборе, ко може да повери мандат за састав нове владе, да ли уопште, поготово у случају преке потребе, може да се састане Врховни савет одбране ако Србија нема ни в.д. председника Републике. Творци свеопштег волунтаризма и конфузије који су једино дужни да одговоре на сва ова питања више нису ту, они су се растурили, мењајући страначке идентитете и савезе, покушавајући тако да заметну траг.

После дутог натезања и великих отпора од дојучерашње владајуће мањине у Србији (јер Србијом је владала досовска мањина), Србија има прилику да 28. децембра изабере скупштину која треба да има два својства: да буде репрезентативна и да буде функционална.

То значи да је Србија на путу да добије скупштину која би заиста требало да представља вољу и интересе грађана Србије и која ће бити у стању да обавља посао који су јој грађани поверили: да усвоји више важних системских, данас је омиљена реч реформских закона. И, наравно, да као темељ свог будућег законодавног деловања усвоји нови устав.

Да ли треба да подсећам да, када се промени састав Скупштине Србије, промениће се и састав Скупштине Србије и Црне Горе. И све ово говорим због тога што је дојучерашња досовска власт успела да уништи не само једну већ две скупштине: и Скупштину Србије и Скупштину Србије и Црне Горе. Ова друга под ДОС-ом, и неретко у спреси са партнерима из Црне Горе, уместо да се озбиљно посвети законодавном раду, била је углавном сервис за потврђивање споразума о међународним кредитима и донацијама и распуштена је практично онога часа када је сазвана.

Састав и карактер скупштине утиче на то како изгледа Влада и како функционише. Као што је у Скупштини одлучивала мањина и сама Влада је подуже била крња: министре који су поднели оставке није могла да замени новим јер је изгубила подршку скупштинске већине. Додуше, ако је Влада Србије имала мањак министара, имала је вишак потпредседника. Помињем све ово зато што су предстојећи избори да Србија добије не само праву скупштину, већ и праву владу.

И даље да разјасним ствари, када је о Влади реч. Влада, уз све понуде и нуђења, идеје о различитим спасиоцима у лику експерата или успешних по-

словних људи, треба пре свега да буде одговорна, она не сме да буде отуђена од народа и његових стварних проблема; у тешким приликама у којима се живи она треба да буде влада с људским лицем.

Предстојећи избори прва су прилика да у Србији грађани гласају за нешто а не против нечега, као што је то био случај децембра 2000. године. Нажалост, захваљујући неодговорности досовске власти, ови избори се одвијају још увек у знаку старих институција, институција претходног режима. Они су расписани у складу са старим уставом и старим изборним законом. То значи да међу многим лошим последицама овако припремљених, заправо неприпремљених избора, наши држављани у дијаспори остају лишени могућности да користе своје право гласа, са изузетком мањег броја оних који ће се затећи у време избора у Србији. Друго, пошто је задржан општи изборни цензус, без изузетка за националне мањине, оне, мањине, практично се лишавају могућности да буду представљене на један од уобичајених начина у парламенту, осим уколико се њихови кандидати за посланике не нађу на некој од неколико изборних листа, које имају изгледа да освоје већи број

места. Треће, и највише познато, ништа није урађено на сређивању бирачких спискова.

Али да ставимо тачку на протекле три, у великој мери изгубљене године и да видимо не шта може већ шта мора да се учини да се ослободимо предпетооктобарског и послепетооктобарског наслеђа. Шта је потребно да почну да се изграђују институције, поштују закони, покрене привреде и живот учини подношљивијим великом делу становништва, поготово онима социјално најугроженијим.

Прво долазе устав и институције. Нема дисконтинуитета са старим режимом без доношења новог устава. Србији није потребан још један партијски устав, већ прави, на широком консензусу заснован устав који ће да траје, који ће представљати солидан правни оквир за будуће промене и тиме чврсту гаранцију људских права. Ниједна држава која је раскинула са својом ауторитарном прошлошћу није задржала стари устав. Потребни су такође закони који ће подстаћи развој привреде, спречити даљи размах корупције, који ће омогућити да судови буду доиста независни.

Друго, залагаћемо се за очување и јачање државне заједнице Србије и Црне Горе, полазећи од преовлађујућег расположења народа у обема државама чланицама, као и тежњи за миром и стабилношћу у региону. Сва изборна разбацивања обећањима да Србија треба да буде 2004. суверена или самостална држава, супротна су нашим међународним обавезама које произлазе из Београдског споразума, отварају питање статуса Косова и Метохије, и руковођена су плитком и површном рачуницом о разлозима за постојање или нестајање једне државе. Посматрано уско, економистички, у сваком часу може се закључити да се исплати једну сложену државу разложити на саставне делове: тако се поједностављује процес одлучивања и смањују трошкови. Али исплативост државе не одмерава се од часа до часа, већ у времену, и према ономе што је било и према ономе што ће доћи.

Треће, добра државна и национална политика подразумева да свака држава тежи да спречи одлив свога становништва и да задржи што чвршће везе са оним делом својих сународника који живе ван земље, дакле са својом дијаспором. Последњи је час зато да се створе одговарајуће могућности за запослење и рад и тиме заустави нови талас младих који су на путу да напусте земљу. Такође је прилика да се што већи део наше дијаспоре, на различите начине, културно, духовно, политички и пословно веже за матицу и буде у њој што више присутан и поврх свега делатан.

Четврто и ништа мање важно, поставља се питање како да се сви негативни трендови, када је реч о стању у привреди, незапослености, задужењи-

ма, трговинском дефициту, зауставе и ствари почну да добијају другачији смер. Није овде прилика да се улази у појединости, о њима тек треба да буде речи. Несумњиво је да је јавна потрошња у Србији превисока. Јавне финансије Србије морају да буду здраве, прилагођене могућностима и одговорне. Управљање њима мора се значајно побољшати, а поред административне контроле извршења буџета неопходно је успоставити систем екстерне ревизије, као и парламентарну контролу над трошењем буџетских средстава формирањем посебног скупштинског одбора. Инвестирање и запосленост морају се подстицати нижим пореским стопама на предузетништво, односно рад, штедњу, инвестиције и преузимање ризика. Неопходно је донети закон о јавном дугу, којим треба регулисати оквире за задуживање, праћење стања дуга итд., са циљем да се садашње неодговорно понашање које земљу баца у дужничку кризу заустави. Када је о приватизацији реч, постојећи модел није дао задовољавајуће резултате. Приватизација мора да буде део целовитог програма и развојне стратегије, уз претходно постигнуту сагласност свих социјалних партнера. Постојећи модел треба да претрпи измене у смислу изградње комбинованог модела, тако да поред метода продаје обухвати и метод бесплатне поделе акција. Контрола приватизације, како административна и судска тако и парламентарна, мора бити делотворна и оперативна. Контрола до сада спроведених поступака приватизације мора се спровести. Овакве мере, логичне по себи, поготово у једној опустошеној привреди и осиромашеном становништву, морају довести до постепеног али сигурног напретка и извлачења из кризе.

Најзад, важније од свега, у свести народа парламентарни избори, дакле 28. децембар, који је пред нама, јесте што и 24. септембар 2000. Морамо му прићи крајње одговорно и спремно, јер очекивања народа су поново нарасла и нада је поново пробуђена. То је за Демократску странку Србије најпреча и највећа обавеза.

Владе Војислава Коштунице

24

Експозе Војислава Коштунице мандатара за састав Владе Србије

(2. март 2004)

Шта Србија од нас тражи? Шта данас, на почетку новог века и две стотине година од обнављања српске државности, Србија од нас очекује? Не само од једне владе, већ од свих носилаца власти, на најразличитијим пословима, шта она тражи од нас као својих грађана? Пре двеста година Србија је утврђивала свој државни статус, корак по корак освајајући слободу, односно статус међународно признате државе. Србија је тада започела да се привредно, политички и културно преуређује следећући цивилизацијским и демократским обрасцима и стандардима који су преовлађивали у развијенијем делу Европе. У другом делу 19. века Србија је, са Црном Гором дабоме, као независна држава постала суштински део ондашње европске заједнице држава.

Данас, на почетку новог века, Србија стоји, наравно, не у свему и не на исти начин, пред неким задацима пред којима је стајала пре двеста година. У праву су и они који подсећају на наше демографске и материјалне губитке, на изгубљено време, на историјске заблуде и промашаје, али у праву су и они који тврде да се упркос свему Србија ипак кретала напред.

Да би то кретање могло да се настави, Србија данас мора прво да реши свој државни статус, који је доведен у питање тиме што на делу њене територије, на Косову и Метохији, не постоји наша власт, већ власт међународне заједнице.

Друго, Србија мора да утврди свој статус унутар државне заједнице са Црном Гором, утврђујући и јачајући саму државну заједницу у складу са Уставном повељом, а не супротно њој, чинећи ту заједницу функционалном, а не нефункционалном каква је данас.

Треће, Србија мора изнутра да се уреди, изграђивањем јаким демократских институција и успостављањем правне државе. Правна држава подразуме-

Седница Владе Србије
2004. године

мева раскид са остацима свести и праксе партијске држава, макар се она обнављала и деловала у оквирима вишепартијског а не једнопартијског система. Правна држава подразумева одлучно одбацивање и превазилажење правног волунтаризма и самовоље и обрачун са квазиреформским, а заправо револуционарним схватањем да циљ оправдава средство, и да су право и владавина права препреке и сметње реформама, а не нужан оквир и плодан подстицај у којем се реформе морају одвијати. Правна држава захтева протеривање корупције, поготово оне велике, као и супротстављање сваком покушају да на суштински неприродан, а формално незаконит начин, стечене повластице и богатства потисну и обесмисле вољу и интересе народа и институција кроз које се та воља и ти народни интереси испољавају.

Четврто, Србија са Црном Гором, такође, мора да решава питање свога статуса у ЕУ. Уз сва легитимна неслагања и спорења међу релевантним политичким снагама, у јавности у Србији ван сваког спора је уверење да Србија суштински припада Европи и да је потребна и формална потврда те припадности, односно пуноправно чланство у европским структурама. Заправо, у претходна два века Србија се политички, културно и привредно укоренивала у Европу, да би из те своје природне средине, Европе, била ишчупана по завршетку Другог светског рата. У њу је постепено почела да се враћа пре три године; нажалост, са великим закашњењем у односу на друге посткомунистичке земље. Сама дубоко промењена Србија, са Црном Гором, креће у

једну нову Европу, битно другачију од негдашње. И још један пут, из једног другог угла, желим да подвучем важност чланства у ЕУ. То чланство је не само оно што се хоће, то је и нешто што се мора, нешто без чега се не може. Оно што се хоће по правилу доноси корист, оно што се мора не мора увек да буде корисно, али европски пут за Србију и Црну Гору нема алтернативе.

Зато је наша највиша дужност и обавеза не само да прекинемо вишедеценијско пропадање установа него и да успоставимо такав институционални, пре свега уставни оквир који ће коначно омогућити стабилан напредак Србије. Добро је што данас Србија ипак има парламент чији посланички састав није споран у јавности и што није предмет судских спорова. И добро је што у раду тога парламента учествују у свим фазама све парламентарне странке. Добро је и што су створене правне претпоставке за одржавање председничких избора. То је све већ некакав напредак у односу на претходно стање. Уз све разлике које легитимно постоје и треба да буду одржане између политичких странака, у овом темељном подухвату, све оне, као основни чиниоци политичког живота, требало би да на основу најширег консензуса ставе општи државни интерес изнад парцијалних страначких интереса, бар када је реч о уставном преутемељењу Србије.

Наравно, институције, закони, интеграција друштва нису циљ само за себе већ и средство да у сваком друштву, а поготово оном које је трпело под

Седница Владе Србије

свеколиким насиљима, унутрашњим и спољним, грађани почну да живе мирније, безбедније и уопште боље.

Али да пођем редом, како ова Влада види промене у држави, привреди и у свим главним друштвеним делатностима.

Влада ће се бавити **Косовом и Метохијом** као једним од својих најпречих питања. Имајући стално на уму овај темељни став, ми ћемо водити реалну политику државних интереса. Шта то конкретно значи?

То, најпре, значи да нема решавања питања статуса Косова и Метохије без Србије и државне заједнице Србије и Црне Горе. Онај ко то питање жели да стави на дневни ред, треба да зна да без Србије и државне заједнице то није реално учинити, као и то да за Србију реч „статус” у вези Косова и Метохије може да има многа значења, али никако значење независности.

Први и најозбиљнији проблем на Косову и Метохији био је и остаје питање повратка српских прогнанника у њихове домове и завичај. Разуме се да ми не можемо без УНМИК-а овај проблем да решавамо, али можемо да предложимо остварљив план у фазама, које би се одвијале по редоследу гарантоване сигурности за повратнике. По истом начелу поступности требало би радити на повраћају имовине законитим власницима, приватним лицима и држави, као и на обезбеђењу и обнови српске и европске културне баштине у Покрајини.

С обзиром на ове драматичне промене, заиста се поставља као ургентно питање успостављања нових механизма заштите дела становништва, имовине и културних добара Покрајине. Влада ће зато, у сарадњи са надлежним органима државне заједнице, укључујући и Координациони центар, инсистирати и код УНМИК-а и код међународних чинилаца на другачијем и новом постављању институционалних оквира заштите интереса српске заједнице на Косову и Метохији. Ако је суштинска аутономија формула којом Резолуција 1244 обезбеђује самоуправу Косова и Метохије у односу на Србију, онда је суштинска аутономија српске заједнице та нова формула која овој заједници обезбеђује основне услове опстанка на данашњем Косову и Метохији, с обзиром на дискриминацију према Србима која преовлађује и у привременим институцијама самоуправе и међу већинским становништвом. Суштинска аутономија српске заједнице на Косову подразумева територијалну аутономију (поделу на ентитете, односно кантонизацију Косова и Метохије), као и културну и персоналну аутономију.

Разуме се да смо ми спремни за директне разговоре и са представницима привремених институција самоуправе. За то постоје и теме и организационе форме. Али, то извесно није питање независности, и то извесно нису

разговори две државно-политичке стране. Ми, дакле, можемо да разговарамо о многим питањима на Косову и Метохији, али не можемо и нећемо да преговарамо о Косову и Метохији као албанском питању. За тако нешто мандат нема ни једна влада Србије, па га нема ни ова.

Прошло је нешто више од годину дана откако је усвојена Уставна повеља **државне заједнице Србија и Црна Гора**. За то време није много урађено нити на плану њеног унутрашњег институционално-законског уређивања нити у спровођењу њених уставних надлежности.

Када Влада Србије буде конституисана, ми ћемо ангажовано и са пуном одговорношћу приступити нашим обавезама које проистичу како из Уставне повеље тако и из наше основне демократске и европске оријентације. При томе ћемо се руководити са три основна разлога:

Прво, постоје јаки историјски разлози да се одржи, унапреди и негује државна веза Србије и Црне Горе, полазећи од блискости две старе државе и њихових народа; друго, ми сами, као одлучујући политички чиниоци у региону, треба да допринесемо заустављању његовог државно-политичког делења и примером покажемо да је будућност региона у његовом интегрисању по различитим основама, а не у даљем расцепкавању; треће, наша европска будућност и постепено приближавање Европској унији лакше су остварљиви у заједничком наступу, дакле као једна држава, него раздвајањем у две.

Полазећи од ових, заиста темељних разлога, ова Влада ће учинити све што је у области њених надлежности да се практично осмисли и функционално ојача државна заједница Србија и Црна Гора. То најпре значи да Влада мора да поради на остваривању обавеза Србије према њој. У склопу уставних промена које нам предстоје, неопходно је, поред осталог, извршити потребна прилагођавања Устава Србије Уставној повељи. Очекујемо да ће то са истом пажњом и одговорношћу учинити и наши црногорски сарадници.

Оно што је досад учињено на усвајању Акционог плана хармонизације економских система Србије и Црне Горе треба у наредном периоду да буде практично примењено и настављено, како би се услови тржишне привреде убрзано остваривали за цело подручје државне заједнице. Грађани Србије и Црне Горе морају у најскорије време да осете предности заједничког тржишта и делатних привредних слобода.

Задатак владе је да много више него што је чињено до сада покрене иницијативе, пружа идеје и практично усмерене стратегије за брже и ефикасније остваривање поменутих циљева државне заједнице. Влада ће у ту сврху настојати да оствари чешћи и више радни контакт са Саветом министара др-

жавне заједнице и владом Црне Горе, али и са одговарајућим органима и радним телима Европске уније.

Ова Влада спроводиће појачану проевропску политику. То значи да ће у овом домену више радити, а мање говорити.

У унутрашњем развоју Србија мора постати безбедна земља у којој се остварују људска и мањинска права по европским мерилима, у којој се закони поштују а институције делају, у којој владају тржишни закони пословања и где је привредни криминал искорењен а корупција сведена на најмању меру. Шта би било више европски од постизања ових циљева у унутрашњем развоју? И шта више од овога Европа и Европска унија од нас тражи и очекује? То је основна и трајна димензија наше проевропске политике. У Европу хоћемо са обновљеном државом, способном привредом и самосвесним друштвом. Једном речју, као поносна нација. Ово морамо постићи сопственим напорима, окупљени под великим именом Србије.

Политика придруживања овде је у првом плану. То је политика за коју је Европска унија већ дала параметре, како регионалне у виду њене стратегије „европског партнерства”, тако и непосредне које се тичу Србије и Црне Горе. Ми очекујемо скори завршетак студије о изводљивости и непосредно

Седница Владе Србије

потом започињање преговора око склапања споразума о стабилизацији и придруживању. Али, нама је већ сада јасно да одмах морамо започети усклађивање безмало сваког закона који имамо и који ћемо донети са правилима и законским нормама Европске уније. Ми, такође, морамо интензивно наставити са усмереним оспособљавањем и јачањем наше државне администрације, која у свему мора бити спремна за свакодневни посао приближавања Европској унији.

Са овим пословима нова Влада ће започети такорећи од првог дана свог мандата. Али, будући да је реч о дугорочној и основној оријентацији Србије, Влада ће изградити националну стратегију придруживања Европској унији у којој ће се изложити основни елементи политике придруживања и обавезе државних органа, привредних субјеката и других друштвених чинилаца у овом дугорочном процесу. При томе ће се водити рачуна о чињеници да је државна заједница Србија и Црна Гора примарни чинилац у овом процесу, због чега се политика и приоритети Србије морају ускладити на нивоу државне заједнице.

Уверен сам да наши грађани, да наш обичан човек у себи, с истинским правом, носи веру да је властита снага коју Србија поседује довољан гарант остварљивости и реалистичности идеје о економски јакој Србији. Насупрот овој вери, видимо да се у Србији већ и сувише дуго тешко живи. Велики број људи не зна како да састави крај с крајем. Клонећи се демагогије и сваке врсте неодговорности, поменућу да узроци за тешко економско стање у којем се налазимо нису једноставни, а неки сежу и произлазе из укупних политичких прилика кроз које је Србије прошла у ближој и даљој прошлости.

Усредсређујући пажњу на садашње стање у економији истакао бих неколико кључних проблема са којима морамо да се суочимо, свесни чињенице да уколико хоћемо сигуран напредак да онда преких путева и простих решења нема.

Најпре бих нагласио да није добро што је држава све оне који раде оптеретила високим порезима. Имам у виду да је данас око 950.000 људи без посла, а бројни показатељи говоре о вишковима радника у многим предузећима. Производња наставља да пада. У буџету нема средстава којима би се покренуле инвестиције, нема новца за аграр, још увек нема доступних стамбених кредита.

Истовремено, Србија увози јабуке и пшеницу. Увоз је већи од извоза за 5 милијарди долара. Дуг земље је достигао 14 милијарди долара, а обавезе за његову отплату ће расти у наредним годинама.

Најосновнији програмски циљ нове Владине економске политике јесте да створимо услове за конкурентну домаћу производњу, како бисмо покрећули привредну активност, повећали удео домаће робе на нашем тржишту и поспешили извоз. То ће омогућити већу запосленост и задржавање више новца у нашој економији.

Наравно, најважније питање гласи: којим мерама ће Влада успети да то уради.

Влада ће смањити порезе који оптерећују производњу, царинску политику и ванцаринске мере учиниће ефикаснијим, и радиће на обезбеђивању повољнијих кредита и покретању инвестиција. Влада ће подржавати политику стабилног курса динара.

Свесни смо да ће у првом периоду наведено смањење пореза умањити приходе у буџету, што ћемо компензовати већом наплатом пореза на промет и акциза, поготово на луксузне производе и производе штетне по здравље. Јасна је намера Владе да пореске обавезе буду тако расподељене да богатији слојеви становништва преузму већи порески терет.

Адекватном царинском политиком, ефикаснијом наплатом царина, као и ванцаринским мерама, помоћи ћемо секторима који имају могућност да буду конкурентни да стану на ноге, и утицати на стране произвођаче чији су производи присутни на нашем тржишту да бар део производње пребаце у Србију. Спречићемо неконтролисани увоз робе по дампиншким ценама и робе која не задовољава важеће стандарде.

Извоз ће уз активно привлачење страног капитала бити приоритет и у раду Министарства за економске односе са иностранством. Основаћемо потребне институције које ће осигуравати извозне послове.

У буџету ће бити планирана средства за јавне инвестиције и подстицање приоритетних сектора привреде.

Да закључим, макроекономске мере биће усмерене на смањивање трошкова производње и стварање бољих услова за пословање у Србији, како би се део увоза заменио домаћом производњом и повећао извоз. И, наравно, све то да би се постигао крајњи циљ: већа запосленост и виши стандард.

Да би се наставило реструктурирање привреде, један од приоритета ове Владе биће пажљива анализа стања у сваком индустријском сектору појединачно и доношење одговарајућих стратегијских планова.

Реструктурирање великих система не мора нужно значити губитак радних места, уколико се потрудимо да их преоријентишемо на профитабилније послове у оквиру малих и средњих предузећа, која су флексибилнија и лакша за управљање.

Влада ће уклањањем административних препрека за инвестирање и пословање поједноставити поступке за регистрацију предузећа, и либерализовати услове за добијање земљишта која се користе за градњу и у инвестицијске намене.

Имајући у виду већ постојеће гарантне фондове и специјализоване финансијске институције, намера Владе је да посебну пажњу посвети стварању бољих услова за мала и средња предузећа. У ту сврху размотриће се додатна капитализација Фонда за развој и његова трансформација у модеран инвестициони фонд, који би осим давања кредита могао да улаже у капитал малих и средњих предузећа.

Када је реч о приватизацији, неопходно је размотрити на који начин се постојећи поступак приватизације може унапредити и како се могу отклонити евидентне мањкавости. Промена власништва мора да буде поштена, брза и у општем интересу. Одговарајућом законском регулативом морају се заштитити интереси државе и мањинских акционара. Спорне приватизације, код којих постоји сумња да је оштећен јавни интерес, да није поштован закон или склопљени уговори, биће преиспитане.

Будуће процене вредности предузећа биће реалније и ближе тржишним, а приступ утврђеној минималној цени на аукцијама промењен.

Интереси државе у предузећима која још нису приватизована, или су приватизована тако да држава у њима има део власништва, морају бити адекватно заштићени; држава ће активније утицати на њихово управљање и, где је то могуће, полагати права на дивиденде.

Има много неправди у нашем друштву. Много је тога што држава већ дуго није ни покушала да реши. Једна од тих неправди јесте неправда према сељаку.

Кроз целу нашу историју, када год је било тешко, држава се окретала сељаку. И увек, сељак се одазивао и помагао држави бранећи интересе целог народа. И увек, када би криза прошла, држава је заборављала сељака, очекујући од њега да и даље плаћа највећи цех – кроз ниске цене које не покривају ни најосновније трошкове производње.

Циљ нове Владе биће да у што краћем року обнови поверење сељака у државу и врати понос и углед овом занимању.

Да би се стимулисала аграрна производња, биће уведен нови а реалан систем новчаних подстицаја, који ће омогућити дугорочно планирање и обезбедити неопходну сигурност сељацима.

Планирамо да извршимо адекватну царинску и ванцаринску заштиту домаће пољопривреде, ради спречавања неконтролисаног увоза основних пољопривредних производа на тржиште Србије, чиме ће домаћи произвођачи добити већу шансу. Циљ ових мера неће бити протекционизам, већ заштита једног од највреднијих домаћих ресурса – пољопривреде, у складу са стандардима заштите које користи и Европска унија.

Приступање Европској унији и Светској трговинској организацији важни су процеси, које ћемо водити свеобухватно, упорно и компетентно, са циљем укључења наше пољопривреде на међународно тржиште, али водећи рачуна о интересима наших пољопривредника и наше пољопривредне индустрије.

Ова Влада ће јасно нормативно уредити и ригорозно спречити увођење у производњу и стављање у промет генетички модификованих усева и прехранбених производа.

Министарство трговине ће у домену његових овлашћења расветлити сва питања везана за постојећу шећерну аферу. Ово је не само обавеза према нашим грађанима и Европској унији, већ и економски приоритет, како би се обезбедио нормалан извоз пољопривредних производа.

Овде бих подсетио да је Србија своју велику политичку победу 2000. године, добрим делом, извојевала захваљујући Колубари. Све оно што су нам радници Колубаре дали тих дана, пре 5. октобра, вођени жељом за слободом, надом, храброшћу и вољом, остало је, када је реч о стандарду радника, највећим делом неузвраћено. Ова Влада то мора да исправи.

Србија може и мора не само да обезбеди поуздано снабдевање електричном енергијом, већ и да буде извозник струје која је тражена и скупа роба у Европи. У најкраћем могућем року урадиће се анализа инвестиција у нове капацитете за производњу електричне енергије.

Србија се данас снабдева нафтним дериватима који се прерађују преко домаћих рафинерија. Модернизација рафинерија, завршетак изградње гасних постројења, модернизација мреже бензинских пумпи Нафтне индустрије Србије и повећање сопствене производње нафте и гаса, основни су приоритети у нафтној индустрији.

Развој и реформу управљања саобраћајним системима треба финансирати из реалних извора – концесија, партнерства јавног и приватног сектора, а у складу са стратегијом развоја, што је основа за даљи развој Србије.

Седница Владе Србије

Неопходно је интензивирати радове на завршетку Коридора 10, чиме ће пут кроз Србију постати најјефтинији и најсигурнији пут који повезује Западну са Југоисточном Европом.

Осим тога, треба покренути значајне радове на реконструкцији и изградњи приоритетних деоница путева и железница, аеродрома, лука и пристаништа.

Наравно, даљњи развој фиксне и мобилне телефоније, као и широко пропусне Интернет мреже је стратешки предуслов привредног развоја и један од приоритета ове Владе.

Социјалну политику мора да води држава, а не предузећа. Активно ћемо водити социјални дијалог са свим релевантним партнерима, а све са циљем да пронађемо решења која ће нам свима донети бољи живот. Један од првих корака у том смеру биће закључивање Социјалног уговора између репрезентативних синдиката, удружења послодаваца и државе.

Влада намерава да плански смањи диспропорцију између плата и пензија и смањи кашњење у исплати пензија. Реформа пензионог система треба да укључи и могућност оснивања приватних пензионих фондова.

Овде бих хтео да се осврнем и на проблем легализације грађевинских објеката. Србија није довољно богата земља да би се олако рушили изграђени објекти и зато ћемо пажљиво радити на легализацији објеката где год је то могуће.

Здравствени систем је један од најбољих показатеља на ком степену развоја се налази једно друштво. Улагање у здравство једно је од основних ула-

гања како појединца тако и државе. Наш здравствени систем већ дуго се налази у изразито лошој материјалној ситуацији, а последице таквог стања видљиве су у свакодневном животу.

Стварање услова за остваривање права на здравствену заштиту биће један од најзначајнијих циљева наше Владе. Да би се то остварило, треба подвргнути ревизији постојећи Закон о здравственој заштити, као и пословање Републичког завода за здравствено осигурање.

Пацијентима треба омогућити слободу избора лекара и здравствене установе и увести јасне критеријуме за обављање приватне лекарске делатности. Неопходна је нова законска регулатива и доношење Закона о лековима и медицинским средствима, Закона о коморама здравствених радника, Закона о здравственом осигурању.

Сви смо свесни да је важан предуслов здравља нашег народа здрава животна средина у којој ће одрастати наша деца.

Успостављање јединственог система заштите животне средине и природних ресурса једна је од области у којима треба хитно предузети законске мере, уз приближавање стандардима Европске уније. Рад наше Владе биће усмерен ка томе да се ресор заштите животне средине активно укључи у процес економских реформи и приватизације.

У земљама у транзицији правосуђе има посебно велики значај. Правосуђе у Србији је, међутим, у веома лошем стању. Карактерише га велики степен политизације, неефикасност, а нажалост и корупција. Осим дуге једнопартијске злоупотребе и заборављања улоге судства у демократском друштву, пропадању нашег правосуђа допринело је и нарушавање независности судства приликом доношења измена правосудних закона. Неповољан материјални положај највећег броја запослених у правосуђу удаљио је велики број стручних људи, а младим и вредним правницима правосудну функцију учинио недовољно привлачном.

Да би правосуђе могло да обавља свој први задатак – заштиту права грађана Србије, потребно је, пре свега, доношењем нових прописа, а потом и другим мерама, учинити све да се обезбеди самосталност и независност судства. Једино доследним уважавањем искључиво стручних критеријума приликом избора свих носилаца правосудних функција, као и постепеним побољшавањем материјалног положаја запослених у правосуђу, приближи-

ћемо се постављеном циљу. Зато ће Влада настојати да отклони и све неправилности које су настале у организацији правосуђа и приликом избора носилаца правосудних функција.

Да би се, са једне стране, побољшала ефикасност правосуђа и постигао бољи квалитет суђења и, са друге стране, поједноставио процес прилагођавања европским нормама и стандардима, Влада ће се постарати да обезбеди ваљано образовање и усавршавање свих запослених у правосуђу. Приступимо такође и усклађивању одређених закона са Европском конвенцијом о људским правима, како би се, између осталог, избегле негативне последице због кршења људских права, до чега долази због неусаглашености нашег правног система са европским правним системом.

Упркос одређеним потезима организационе природе које је претходна власт предузела у покушају отпочињања са реформом државне управе, као што су били формирање владиног Савета за државну управу и Агенције за развој државне управе, као и прилива значајних новчаних средстава у виду иностраних донација, у реформи државне управе готово да се уопште није одмакло.

Да би могло да се започне са истинским преуређењем државне управе, неопходно је у најкраћем року приступити изради дугорочне стратегије реформе државне управе, која је саставни део наших европских интеграционих процеса. Основни циљеви будућег преуређења државне управе биће рационализација, децентрализација, деполитизација и професионализација управе. Доношењем низа нових прописа Влада ће обезбедити ефикаснију и за грађане знатно јефтинију државну управу, у којој ће се при избору будућих службеника пажња поклањати искључиво стручној квалификацији и знању, а не партијској припадности и лојалности.

Посебан приоритет за Владу биће доношење Закона о спречавању сукоба интереса, којим ће се спречити вршење државних функција на штету јавног интереса. На основу овог Закона моћи ће да се изврши попис имовине свих функционера државних органа и органа територијалне аутономије (покрајине) и локалне самоуправе (општина и градова). Такође, битну новину у области државне управе представљаће и формирање институције Омбудсмана, захваљујући чему ће се грађанима Србије обезбедити допунски вид заштите њихових права и слобода од неправилног и неефикасног поступања органа државне власти, чиме ће коначно и наша држава у области заштите људских права и слобода ухватити корак са великом већином држава из демократског света које познају овај институт у свом правном систему.

Мада не спада директно у домен државне управе, за функционисање демократске државе изузетно је важно доношење закона о политичким странкама и невладиним организацијама.

Иако је нови Закон о локалној самоуправи донесен још у фебруару 2002. године, изостала је његова суштинска примена. Зато ће један од приоритета Владе бити истинско преуређење локалне самоуправе у виду процеса свеобухватне децентрализације власти, који ће бити праћен и повећавањем степена финансијске аутономије јединица локалне самоуправе. За такав положај локалне самоуправе Влада ће се залагати не само у процесу израде новог Устава већ и кроз измену прописа о локалној самоуправи, чији ће циљеви бити рационалније и ефикасније функционисање локалне самоуправе, као и демократизација изборног система за локалне органе власти.

У оквиру програма рада нове Владе Министарство унутрашњих послова биће трансформисано у професионални орган државне управе, који ће у свом раду у потпуности поштовати људска права и достојанство људи, устав, закон и међународна правила. Министарство ће одговорно извршавати своје обавезе, биће отворено према јавности, политички неутрално, а при свему томе ће се водити рачуна о суштинским националним интересима.

Седница Владе Србије
у Крушевцу

Влада ће обезбедити и целовит систем унутрашње контроле, који ће бити гарант квалитетног и законитог рада Министарства унутрашњих послова и донети прописе о демократској контроли који ће спречити сваку злоупотребу полиције у политичке сврхе, али исто тако и злоупотребу политике од стране полиције.

Приоритетни задатак Владе у области унутрашњих послова биће расветљавање свих убиства и покушаја убиства која су се догодила пре и после 5. октобра, као и великих привредних и новчаних афера које узнемиравају грађане. Такође, приоритет Владе ће бити дефинисање стратегије борбе против организованог криминала, у оквиру кога ће се одлучно и неселективно наставити са кривичним прогоном свих лица која припадају организованим криминалним групама.

При свему томе, Влада ће настојати да повећа техничку опремљеност Министарства унутрашњих послова, нарочито криминалистичке полиције. Посебна пажња ће се посветити материјалном положају свих службеника Министарства унутрашњих послова.

У области државне безбедности Влада ће наставити са започетим реформама у Безбедоносно-информативној агенцији, које су до сада највећим делом биле само формалног карактера. Област државне безбедности Влада ће довести у стање да се са сигурношћу може рећи да је извршена њена потпуна деполитизација, да је она ослобођена свих терета из прошлости, као и да је Безбедоносно-информативна агенција потпуно кадровски, технички и технолошки оспособљена да обавља своју основну функцију –заштиту безбедности Републике Србије. Ради реализације ових циљева, Безбедоносно-информативна агенција биће организована на новим, савременим и системским решењима која ће обезбедити њену потпуну интеграцију у међународну безбедносну заједницу, која ће у себи укључивати обезбеђење ефикасног и функционалног механизма контроле, и то не само од стране Народне скупштине, судова и извршне власти већ и од стране јавности у најширем смислу речи.

Србија мора да реши питање сарадње са Хашким трибуналом и Влада ће учинити све да та сарадња коначно постане двосмерна. У том смислу, између осталог, настојаћемо да обезбедимо све правне, материјалне и кадрoвске претпоставке да се оствари и убрза суђење свим оптуженим за ратне злочине пред домаћим судовима, да се од Трибунала добију на коришћење одређена доказна средства против наших држављана, као и да се свим нашим држављанима оптуженим од Трибунала пружи адекватна помоћ у њиховој одбрани. Такође, настојаћемо да склопимо Уговор са УН којим би се

омогућило да се казне затвора изречене од судских већа Трибунала у Хагу, служе у нашој земљи.

Као један од темељних стубова државе, просвета мора да заузме своје место покретачке снаге која омогућује напредак целог друштва. Да би остварили овај основни циљ, у постојећи образовни систем неопходно је уградити најбоље принципе националне просветне традиције и опште принципе и стандарде земаља чланица Европске уније. У овом послу ми морамо водити рачуна о нашој националној и културној особености, и једним делом и о специфичности постојећих институција.

Предложићемо измену Закона о основама система образовања и васпитања, која ће предвидети формирање Национално-просветног савета као независног стручног тела састављеног од представника свих релевантних националних институција и педагошких и образовних установа.

Војислав Коштуница и
Раде Булатовић

Осим тог Закона, сматрамо да је неопходно донети и нове законе: о предшколском образовању, основној школи, средњим стручним и уметничким школама, гимназији и високом образовању. Усвајању сваког од тих закона, који ће бити у складу са европским стандардима, претходиће разговори са стручном јавношћу.

Доношење свих закона и пројеката које ћемо покренути у образовном систему имаће за циљ подстицање наше духовне и културне традиције, као и лакше укључивање наше деце у модерне образовно-просветне токове који су прихваћени у развијеним земљама.

Како би се обезбедила стабилност промена, неопходно је постићи шири друштвени консензус, као и подршку запослених у образовним институцијама, који треба да на себе преузму највећи терет реализације предвиђених промена.

Може се с правом рећи да се неки од највећих домета Србије у прошлости везују за науку и научна достигнућа. Наша је жеља да створимо такве услове да Србија и убудуће буде позната и препозната по томе и да што већем броју људи посвећених науци омогућимо такве услове за живот и рад, да своју будућност виде овде, међу нама.

Формираћемо Национални савет за науку, у који ћемо позвати представнике Српске академије наука и уметности и све истакнуте научнике из Србије и дијаспоре. Повећаћемо улагања у науку и донети Закон о научно-истраживачком раду.

Захваљујући томе створиће се основе за улагања у научно-истраживачке програме, технолошки развој и брже укључивање Србије у токове модерне науке. Интензивирањем међународне сарадње, укључивањем наших научника и стручњака у међународне пројекте и другим мерама, покушаћемо да побољшамо услове рада оних чија нам памет и рад требају овде. То је један од примарних задатака ове Владе. Памет треба да остане у Србији и ми ћемо све учинити да се њихов одлазак заустави. Желимо да до краја мандата остваримо тај циљ и да створимо услове за постепени повратак младих стручњака у Србију.

Култура није власништво државе већ целог народа. Сваки народ у култури проналази корен из кога црпе своју снагу и без кога не би био оно што јесте. Култура јесте и биће за Србију један од њених ослонаца и показатељ да пут до модерног али и самосвесног друштва није непремостив. Држава зато има обавезу да се одужи свима који су својим радом у култури допринели да будемо поносни на нашу земљу.

Ова Влада ће јасно дефинисати шта је национална стратегија српске културе. На том пројекту радиће Национални савет за културу Србије, у који

ћемо позвати најкомпетентније представнике из свих области културе. Циљ нам је да се доношењем националне стратегије приступи обнови културе, а ми ћемо као Влада цео процес подржати предлагањем законске регулативе и повећањем буџета за културу. Подстицаћемо приватно предузетништво и иницијативу у култури, а подржаћемо и неговање културне баштине свих етничких заједница у Србији.

Морам да напоменем да ћемо посебну бригу, као Влада Србије, водити о развоју културе и заштити српског културног наслеђа на Косову и Метохији.

Влада ће посветити одговарајућу пажњу повратку традиције задужбеништва. Она ће створити услове да се овај леп обичај, који је националној култури, просвети и науци омогућио значајне материјалне могућности, обнови и прилагоди савременим околностима.

Србија је у својој скоријој прошлости, нажалост, имала тешке периоде током којих је једно од основних права – право на вероисповест, било забрањивано, а верске заједнице прогањане, понижаване и потискиване на маргине друштвеног живота. Такав однос државе погубно је утицао на морал, развој и напредак како појединца, тако и друштва у целини.

Верујемо да могућност слободног испољавања своје вере може са своје стране да утиче на обнову моралних вредности нашег друштва, а новоосвојене слободе несумњиво доприносе сузбијању нетолеранције и дискриминације.

Нова Влада ће додатно регулисати односе између државе и верских заједница, пошто су претходни закони из те области укинута. Учинићемо све да се исправе неправде, попут национализације имовине верских заједница. Осим тога, законом ћемо регулисати правни положај верских заједница и омогућити увођење духовне помоћи у болнице, домове за старе и казнене установе, као и одређивање пореских и других олакшица за верске заједнице.

Водећи рачуна о чињеници да велики део нашег народа живи ван територије Србије и Црне Горе, Влада Републике Србије сматра својом обавезом да створи услове који ће дијаспори омогућити укључивање у политички, економски и културни живот у матици. Први неопходан услов за то је у великој мери већ испуњен. Држављанима Републике Србије који живе у иностранству омогућено је остваривање основног политичког права – права гласа. Следећи корак ће бити измене Закона о држављанству којима ће се либерализовати режим пријема у држављанство лица српског порекла и тиме отворити врата свеобухватнијем остваривању права српске дијаспоре.

У тежњи да се спречи асимилација исељеништва и успостави културно и духовно јединство матице и дијаспоре, уложиће се посебни напори у културни и просветни рад у дијаспори, а преко новооснованог Министарства за дијаспору успоставиће се чврсте институционалне везе између исељеника, њихових организација и Републике Србије.

Влада ће радити и на исправљању две велике неправде које су учињене великом броју људи, од којих су данас многи у дијаспори, а то је враћање одузете имовине и рехабилитација неправедно осуђених.

Нема сумње да је наш стратешки интерес да се опоравком привреде, стварањем стабилних институција и обновом владавине права створи повољан амбијент за што већи повратак наших људи у Србију.

Могло би се рећи да су националне мањине живи сведоци историје Југоисточне Европе. Често жртве у прошлости, данас постају мост између народа и један од најважнијих учесника процеса чији је циљ помирење, разумевање и изградња трајног поверења у региону. Сви народи су негде већина а негде мањина и управо та мрежа разноликости доприноси богатству и специфичности културе балканских народа. Да би националне мањине могле у пуној мери да учествују у политичком животу Србије, новим изменама и допунама изборног закона је и омогућено да, као и у неким суседним земљама, мањине на основу природног цензуса добију своје представнике у Скупштини Србије, као што ће се Влада постарати да представници националних мањина буду на одговарајући начин представљени и у самој извршној власти и управи.

Као последица дугих и тешких ратних година и несрећа у време распада бивше Југославије, велики број људи је морао да напусти своје куће и потражи уточиште, нов дом и нову будућност у Србији. Одлуке које избеглице доносе су најтеже одлуке, јер из корена мењају животе целих породица. На територији Србије живи око 370.000 избеглица, од којих је преко 250.000 узело држављанство Србије. Неопходно је учинити све да се избеглицама олакша живот у новој средини или омогући повратак домовима које су били принуђени да напусте. Зато ће Влада пружити пуну помоћ, пре свега у решавању имовинских питања у Србији и решавању истих питања у земљама из којих су избеглице дошле. Мора се пронаћи начин да се олакша легализација новоизграђених објеката, започне додела грађевинског земљишта и пружи пуна помоћ у решавању незапослености. Избегличко питање није више само хуманитарно питање, већ је саставни део развојне и социјалне политике Србије. Посебно је важно подстицати регионалну сарадњу, јер без

сарадње Хрватске, БиХ и државне заједнице Србије и Црне Горе није могуће решавати овај проблем.

Лепу, поносну, успешну страну наше земље на најбољи начин представљају наши спортисти. С обзиром да смо у Олимпијској години, наша Влада ће учинити све да створи услове за припреме и наступе спортиста на највећем овогодишњем такмичењу. Водећи рачуна о значају који спорт има у нашем друштву и међународном угледу који захваљујући успесима спортиста постиже наша земља, хитно ћемо приступити доношењу Националне стратегије из области спорта и изради Закона о спорту, који ће за циљ имати дугорочно дефинисање спорта у нашем друштву. Полазећи од тога да спорт у овој фази треба да се финансира из буџета и донација, покренућемо и јавну расправу о доношењу Закона о приватизацији у спорту.

У различитим временима откривају се речи које имају натприродна својства и значење, речи у које се не сме сумњати, „речи којима се утерује страх у кости”. Једна од таквих је и реч „реформа”. Да ли ће ова Влада бити реформска?

Свака нова Влада тежи да нешто промени и у томе успева мање или више. Ако погледамо изборну и послеизборну реторику у стабилним демократијама, и ту ћете видети да је реч „реформа” на цени, бар када је реч о појединим областима: реформама у образовању, здравству, пензијском осигурању.

Назовите то како хоћете, али ова Влада ће настојати да ствари мења у појединим областима у правцу који сам назначио. Звали је реформском или не. Она неће новцем извученим из џепова грађана за плаћање маркетиншки блиставих и скувих кампања доказивати да ради добро. Она неће доказивати да терет транзиције и реформи треба да се понајвише, ако не и искључиво, свали на народ, већ, супротно, да тај терет треба да поднесу сви: они који имају више, више, они који имају мање, мање. Једини прави суд о томе како ради једна влада могу да дају народни представници у парламенту и сам народ непосредно. Ова Влада ће зато настојати да буде одговорна, што значи да ће други, Скупштина и грађани, а не она сама, процењивати колико је у свему била успешна.

25

Покушај етничког чишћења Косова 17. марта

(из књиге Војислава Коштунице *Одбрана Косова*)

Политика УН, дефинисана као „стандарди пре статуса”, и сама Резолуција 1244 Савета безбедности УН захтевали су да тек са испуњењем убицајених стандарда у поштовању људских права, пре свега Срба и неалбанаца, буде остварен неопходан предуслов за преговоре о будућем статусу Косова.

Баш зато је Унмик 10. децембра 2003. објавио документ „Стандарди за Косово”, који је затим 12. децембра својим саопштењем одобрио Савет безбедности. Тај документ је имао и своју главну поруку, заправо мото који је гласио: „За Косово где су сви – без обзира на етничко порекло, расу или религију – слободни да живе, раде и путују без страха, непријатељства или опасности и где постоје толеранција, правда и мир за свакога”. Уз тај документ је нешто касније, крајем фебруара 2004, припремљен и други, обимнији, пратећи документ „План за примену стандарда за Косово”, којим се утврђују акције и политика стандарда пре разматрања самог статуса Косова. Такође је било предвиђено да УН, уз консултовање са другим кључним међународним партнерима (Контакт група и Европска унија), тромесечно процењују напредовање према стандардима.

Масовно, разобручено а добро припремљено и организовано, насиље косовских Албанаца над Србима 17. и 18. марта 2004. за циљ је несумњиво имало етничко чишћење Косова. Већ тада се и у западној јавности поставило питање да ли је и у којој мери то било могућно без охрабривања и подршке неког од чинилаца у бројној и свеприсутној међународној заједници на Косову. Како прави циљ ипак није постигнут, озбиљно је доведен у питање сваки покушај да се утврди да ли се и колико се уопште одмакло у поштовању минималних стандарда људских права Срба на Косову. Зато су западне државе које су контролисале овај процес, САД и ЕУ, прво учиниле све да

Насловна страна књиге Војислава Коштунице *Одбрана Косова*

се медијски умањи и заташка мартовски погром Срба. Та акција у правом смислу имала је медијски супротан смер, односно инверзан карактер, у односу на случај Рачак. Случај Рачак је медијски произведен, док је случај 17. март, изузимајући првих неколико дана, медијски игнорисан, односно прећутан.

Истини за вољу, у првим (и само у првим) изјавама меродавних и за прилике на Косову одговорних међународних чинилаца нашле су се веродостојне оцене масовног насиља косовских Албанаца. Тако је командант јужног крила НАТО-а адмирал Грегори Џонсон оценио да је масовно насиље косовских Албанаца деловало „оркестрирано и организовано” и да је заправо представљало „етничко чишћење”. Али је зато шеф Унмика Хари Холкери већ који дан касније оценио да је „етничко чишћење прејака реч за дешавања на Косову” и да је „спаљено пар цркава”. Тако је Холкерију било могуће да две недеље касније, 31. марта у Приштини, свечано обелодани „План за примену стандарда Косова”. У ту верзију документа је додато тек неколико редова да би се на што неупадљивији начин поменуо мартовски погром,

Погром Срба на
Косову и Метохији
17. марта
2004. године

Погром Срба на
Косову и Метохији
17. марта
2004. године

како би он што пре могао да буде предат забораву: „У светлу насиља од 17. до 20. марта 2004. године, непосредни приоритет је установљавање владавине права, судско гоњење извршилаца и јавно поштовање закона и реда.” Ваља подсетити да су, уместо судског гоњења извршилаца злочина над Србима, поједини специјални представници Генералног секретара УН (посебно Јенс Сорен-Петерсен) отворено величали чак и оне лидере косовских Албанаца који су оптужени за најтеже ратне злочине.

Најзад, у јесен 2004. године учињен је још један покушај да се стање на Косову прикаже као мање-више нормално утолико што су расписани парламентарни избори, на које је, са становишта међународне мисије на Косову, било важно да изађе што више Срба. Чињеница да је на ове изборе изашло мање од један одсто Срба најбоље говори колико су били остварени стандарди када је реч о правима српског и неалбанског живља на Косову.

(Војислав Коштуница, *Одбрана Косова*, Српска књижевна задруга, Београд, 2009)

26

Писмо Патријарху Павлу

(4. октобар 2004)

Његовој Светости Патријарху Српском
Господину Павлу
Ваша Светости,

Сусрет Војислава
Коштунице са
Његовом светошћу
Патријархом српским
господином Павлом

Реч и дух Вашег обраћања разумео сам као израз Ваше најдубље забринутости за патње српског народа и судбину Косова и Метохије. Сигуран сам да данас сви у Србији делимо уверење да морамо да будемо јединствени у заштити Косова и Метохије и одбрани права на живот српске заједнице у Покрајини. Заједнички смо покушавали, неколико година уназад, да ове циљеве остваримо залажући се да Срби учествују на изборима и буду присутни у привременим косовско-метохијским институцијама. То је био знак добре воље Србије и знак нашег стварног поверења које, нажалост, није узвраћено.

Надали смо се да ће учешћем на изборима Срби успети да обезбеде мирнији и сигурнији живот и да ће се коначно створити услови за повратак прогнаних Срба. Уместо тога, десио се погром 17. марта, када су пред очима целог света, у срцу Европе, прогањани и убијани Срби. Очигледним се показало да демократска начела, европски стандарди и европске вредности не важе када је у питању положај српске заједнице на Косову и Метохији. Срби су у Покрајини изложени безакоњу и јасно је да Србија не може прећи преко тога. Морамо да се учинимо све да и за Србе, као и за све остале европске народе, важе иста демократска начела и вредности.

Ваша Светости, Ви сте у писму послали поруку која на потресан начин говори о нашим мукама на Косову и Метохији: „Роба треба најпре ослободити ропског положаја који му је наметнут и извести га из тамнице да би се он могао слободно понашати и слободно бирати или бити биран”. У потпуности делим Ваше уверење да најпре морамо да се до краја заложимо да

Сусрет Војислава Коштунице са Његовом светошћу Патријархом српским господином Павлом

Срби и други неалбанци уживају елементарна људска права и слободе како би онда могли да учествују у истински демократским изборима.

Пошто је после 17. марта заиста свакоме постало јасно да су Срби и неалбанци обесправљени у Покрајини, Влада Србије је Планом за политичко решење ситуације на Косову и Метохији, од међународне заједнице затражила пружање конкретних институционалних гаранција за српску заједницу. Нажалост, такве гаранције нису добијене чак ни на папиру. У свом деловању, Владу Србије обавезује одлука Скупштине Србије која је још 29. априла усвојила Владин План, у коме се истиче да ће Срби бити охрабрани да изађу на Покрајинске изборе само ако се План оживотвори.

Зато, Ваша Светости, Владин и мој став не може а да не буде крајње јасан: пошто нема институционалних гаранција немам права да као председник Владе позovem Србе да изађу на изборе.

Захваљујем Вам још једанпут на писму које сте ми упутили и изражавам дубоко поштовање за бригу коју сте увек и пред највећим искушењима исказивали за наш народ и судбоносно и болно косметско питање.

С поштовањем,
председник Владе Републике Србије
Војислав Коштуница

27

Препорука Народне скупштине о коришћењу грба, заставе и химне Републике Србије

(17. август 2004)

На основу члана 73. тачка 2. Устава Републике Србије, Народна скупштина Републике Србије, на седници Девог ванредног заседања у 2004. години, одржаној 17. августа 2004. године, донела је

ПРЕПОРУКУ

О КОРИШЋЕЊУ ГРБА, ЗАСТАВЕ И ХИМНЕ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

До коначног утврђивања државних симбола Србије, у складу са чланом 5. Устава Републике Србије, користиће се:

ГРБ

Грб Републике Србије утврђен Законом о грбу Краљевине Србије од 16. јуна 1882. године, који се користи у два нивоа – као Велики грб и као Мали грб.

Велики грб јесте црвени штит на коме је, између два златна крина у подножју, двоглави сребрни орао, златно оружан и истих таквих језика и ногу, са црвеним штитом на грудима на коме је сребрни крст између четири иста таква оцила бридовима окренутих ка вертикалној греди крста. Штит је крунисан златном круном и заогрнут порфиром везеном златом, украшеном златним ресама, увезаном златним гајтаном са истим таквим кићанкама, постављеним хермелином и крунисаним златном круном.

Мали грб јесте црвени штит на коме је, између два златна крина у подножју, двоглави сребрни орао, златно оружје и истих таквих језика и ногу, са црвеним штитом на грудима на коме је сребрни крст између четири иста таква оцила бридовима окренутих ка вертикалној греди крста. Штит је крунисан златном круном.

ЗАСТАВА

Застава Републике Србије постоји и користи се као Народна застава и као Државна застава, са размерама 3:2 (дужина према висини).

Народна застава јесте хоризонтална тробојка са пољима истих висина, одозго на доле: црвена, плава и бела.

Државна застава јесте хоризонтална тробојка са пољима истих висина, одозго на доле: црвена, плава и бела, а преко свега, центра помереног ка јарболу за 1/7 укупне дужине заставе Мали грб Републике Србије.

Председник Републике Србије и Председник Народне скупштине Републике Србије поседују и користе стандарте квадратног облика, и то:

– Стандарта Председника Републике јесте хоризонтална тробојка која, унутар беле бордуре са наизменичним низом плавих и црвених троуглова теменима у поље и са по једном црвеном делтоидом у сваком углу, има поља истих висина, одозго на доле: црвено, плаво и бело, а преко тих поља Велики грб Републике Србије;

– Стандарта Председника Народне скупштине Републике Србије јесте хоризонтална тробојка са пољима истих висина, одозго на доле: црвено, плаво и бело, а преко тих поља Велики грб Републике Србије.

ХИМНА

Химна Републике Србије јесте свечана песма „Боже правде” Јована Ђорђевића, на музику Даворина Јенка, са текстом који гласи:

Боже правде, ти што спасе
од пропасти до сад нас,
чуј и од сад наше гласе
и од сад нам буди спас.

Моћном руком води, брани
будућности српске брод.
Боже спаси, Боже храни,
српске земље, српски род!

Сложи српску браћу драгу
на свак дичан славан рад,
слога биће пораз врагу
а најјачи српству град.

Нек на српској блиста грани
братске слоге златан плод.
Боже спаси, Боже храни
српске земље, српски род!

Нек на српско ведро чело
твог не падне гнева гром,
Благослови Србу село
поље, њиву, град и дом!

Кад наступе борбе дани
к' победи му води ход.
Боже спаси, Боже храни
српске земље, српски род!

Из мрачнога сину гроба
српске славе нови сјај:
настало је ново доба
нову срећу, Боже дај!

Отаџбину српску брани
петвековне борбе плод.
Боже спаси, Боже, брани,
моли ти се српски род!

Ову препоруку објавити у „Службеном гласнику Републике Србије”.

28

Обнова Авалског торања

(обраћање председника Владе Србије Војислава Коштунице)
(24. јун 2005)

Окупила нас је заједничка, чврста решеност да се над Београдом, над Авалом над Београдом поново уздигне један од најупечатљивијих, најснажнијих симбола његових – Авалски торањ. Ма откуда долазили по њему смо знали да сму ту, надамак куће. Оно што је светионик за поморце, за житеље Београда, за путнике намернике био је – Авалски торањ. И био је место са којег се као на длану могао видети не само Београд, већ и пучина војвођанска и шумадијска.

Вековима уназад, где је Београд, ту је Авала. У приповедању, у путописним белешкама, у песмама, увек су били заједно. Ретко се питамо које је значење речи и имена којима се од давнина служимо. Тако је и са Авалом. Академијин речник нас подсећа да то име, на турском, значи брдо над градом. Једноставно и тачно. Временом су постали нераздвојно – Београд и Авала. И у Ламенту над Београдом Црњанског, они су ту заједно, Београд и Авала.

Симбол по себи, Авала је имала и симбол на себи. Брдо над градом, имала је увек град, грађевину на себи. У средњем веку то је била тврђава Жрнов, рушена и обнављана, чији су последњи обриси нестали тридесетих година прошлог века, да би је коју годину касније заменио ништа мање знаменити Споменик незнаном јунаку.

Затим, у духу времена, изникао је на овом месту, пре равно четрдесет година, Авалски торањ. Не само понос српског грађевинског и архитектонског умећа, већ и најатрактивнији и најфункционалнији објекат у овом делу југоисточне Европе. Као чвориште радиодифузног и телекомуникационог система био је срце емитовања, пријема и протока сигнала многобројних корисника (ПТТ, радиотелевизија, војска, полиција).

Почетак обнове
Авалског торња
срушеног у НАТО
бомбардовању,
24. јун 2005. година

У Србији је обичај и ред да се памте и преносе имена неимара, па и то чиним. Једно од најзначајнијих дела српске архитектуре, дело је пројектанта Уроша Богуновића и Слободана Јањића, са прорачуном конструкције који је радио академик Милан Крстић. Авалски торањ је и један у низу доказа да су у сваком погледу, од технолошког до културног, Београд и Србија били увек у Европи, можда најевропскији део овог дела Европе.

Тридесет и четири године од како је Авалски торањ настао, срушен је у ноћи 29. априла, тачно у 22.45. Ни мање ни више до десетак натовских авиона обрушило се на торањ. Када су ми те ноћи, који минут касније, јавили да га више нема, скоро сам се следио. Као да нам је отишао неко од најближих. Као да је Авала остала сама. Толико су се временом зближили и поистоветили. Све ово време од тада када се враћамо у Београд тражимо га погледом и лутамо без њега.

Чврсто се надам и верујем, да ћемо уз несебичну помоћ свих добронамерника, у виду реплика, обновити овај симбол Авале и Београда. Одбор за изградњу Авалског торња формиран је на Дан победе над фашизмом, 9. маја ове године. Сачињавају га представници Владе, града Београда, Радио-телевизије Србије и удружења новинара Србије. До сада је Одбор урадио велики део посла на обезбеђивању средстава и избору извођача за изузетно компликован пројект рашчишћавања терена: разбијање, рециклажу, одвожење и складиштење огромне количине урушеног грађевинског материјала, по свим светским еколошким стандардима.

Рашчишћавањем преко 8 хиљада тона урушеног материјала, данас почиње изградња новог торња, који ће до детаља бити исти као и стари, с тим што ће га, кад буде завршен, красити и најмодернија и најсавременија средства радио-дифузног и телекомуникационог система, као и некада са погледом на лепоте Србије. Као што видите, тешка механизација је већ на терену, и надам се да ћемо за који месец већ моћи да присуствујемо почетку израстања новог, старог Авалског торња.

Извођачима желим срећну и успешну градњу, а ову прилику користим да позovem све, којима Авалски торањ недостаје, да на свој начин и у оквиру својих могућности, помогну његову обнову.

И има у свему томе још нечега. Оно што нас је окупило није само чврста решеност, већ вера у вредност и снагу стваралаштва над рушилаштвом. Заправо, то је вера у немоћ сваког рушилаштва и вера у моћ стваралаштва. Нови Авалски торањ биће симбол те нове вере у свемоћ стваралаштва.

Обновљени торањ на Авали

29

Два века српских влада¹

(предговор Војислава Коштунице
књизи *Владе Србије 1805–2005*)

Уз прво издање студије о Првом српском устанку, настале на његову стогодишњицу, Стојан Новаковић је забележио да од несрећног обрта у 14. веку, губљења независности последњих остатака српске државе, у историји Србије и историји Балкана „није било обрта тако знатна као што је био онај на освитку 19. века”. Историчар лишен сваке прејакe речи и неодмерене патетике ипак је да опише значај Орашачког устанка и потоњих збивања посегао за верским речником. Није у устаничким борбама обновљена, нити изграђена држава, већ је она после више векова васкрсла. И није се ни у тој прилици Новаковић понео, већ је једноставно описао суштину онога што је један историчар из примерне историјске раздаљине од једног века могао да закључи.

Србија ни почетком, ни највећим делом 19. века, све до Берлинског конгреса, није била независна држава у правом и пуном смислу речи. Србија је освајала независност у формалноправном смислу речи корак по корак, али оно што су устаници, вође и народ имали пред собом пре два века, када је процес освајања независности започео, нису били ни остаци, ни крхотине државних установа, већ само свест, често и нејасна, да је усред борби требало увести чврст, на праву утемељен ред. Тај ред подразумевао је и изградњу институција и поделу власти међу њима и најзад постепено изједначавање свих и свакога пред законом, стварање правне државе. О томе сведоче пре свега и најупечатљивије председник и секретар Правитељствујушћег совјета, прве српске владе, Прота Матија Ненадовић и Божа Грујовић. Прота Матија, непосредно и крајње једноставно, у својим *Мемоарима* бележи: „Сада у два месеца ми освојивши и попаливши Карановце, разбивши Ужичане многобројне и Ужице попаливши, разбивши силну војску Афиз-пашину, трима

*Током 2005. године на више начина обележено је двеста година од седнице Правитељствујушћег совјета, прве српске владе на чијем челу је био Матија Ненадовић. У конаку манастира Вољавча 28. августа 2005, на Велику Госпојину, у истој просторији у којој је заседао Совјет, одржана је свечана седница Владе Републике Србије, а објављена је и обимна хронологија *Владе Србије 1805–2005*.

Посета Војислава
Коштунице Хиландару

Свечана седница
Владе Србије у
манастиру Вољавча

Таково, обележавање
годишњице Другог
српског устанка

Војислав Коштуница,
Драган Јочић и Раде
Булатовић

славним победама опијени, свакиј Србин и Српкиња песму пева гордо. Што нам сад треба радити то је: да се постарамо сада за внутреност добар поредак увести.” Ту идеју о добром унутрашњем поретку још је више развијао и образлагао Божа Грујовић, нарочито у његовој добро знаној дефиницији правне државе и владавине закона: „Гди је добра конституција, тј. гди је добро установљеније закона, и гди је добро уређена власт под законом, ту је слобода, ту је вољност, а гди један или више по својој вољу заповедају, закон не слушају, који оно што хоће чине, ту је умрео вилајет, ту нема слободе, нема сигурности нема добра, већ је онде пустаилук и ајдуклук, само под другим именом.”

У прве установе заслужне за успостављање поретка заснованог на владавини права, несумњиво спада Правитељствујушчи совјет, први заматак владе, настао донекле и природним путем, скоро спонтано, без до краја јасне свести о томе шта су његови прави послови, какав је његов однос према другим гранама власти. У почетку Совјет је вршио послове све три гране власти, законодавне, извршне и судске. Зато Стојан Новаковић оцењује: „У

Сусрет премијера Коштунице са Дијегом Марадоном и Емиром Кустирицом

Сусрет премијера Коштунице са Карлом Луисом

простом животу првога времена није се ни осећала потреба да се ти послови раздвајају. Много којешта што је Савет почео радити, војводе саме не би могле радити; најкорисније је било што се власт Савета ширила на целу земљу и што је Савет, тога ради, вршио и истраге и слао људе да понешто уређују, особито у приходима и финансијским пословима.” Ништа мање, Савет, прва српска влада, стварао се и уобличавао у сукобу различитих снага у земљи, Карађорђа и нахијских старешина, под различитим страним утицајима из заинтересованих европских престоница, све у лето 1805. између два манастирска конака, у Вољавчи и Боговађи и скупштине у Борку.

И нису само војна и дипломатска искушења стављала на муке устаничке ратнике и државотворце, већ и крајња неразвијеност српског друштва почетком 19. века. Те крајње неповољне друштвене прилике чине подухват наших државотвораца на почетку 19. века још већим и значајнијим. Довољно је подсетити се само упечатљивих података о културним приликама у Србији у време прве владавине Кнеза Милоша, како их износи Тихомир Ђорђевић. Он нас подсећа у раду *Из Србије Кнеза Милоша* да је у Србији на почетку устанка писменост била „готово уташена”, да „сем свештених лица, која такође нису била врло писмена, нико скоро није знао ни читати ни писати”, при чему су, додаје Ђорђевић, „све грађанске и војне власти биле неписмене”. Вук Караџић пак бележи да су од дванаесторице чланова Правитељствујушчет совјета 1807, једва четворица били писмени, али и од њих су двојица само „знали којекако записати своја имена, један је знао мало

Сусрет премијера Коштунице са Новаком Ђоковићем

Конференција за новинаре у Националном прес клубу у Вашингтону

боље од њих, а један једини је знао писати и читати боље од свију попова и калуђера и многих старјешинских писара по Србији”.

Књига Владе Србије 1805–2005. значајно је подсећање на то како су настајале прве политичке и правне установе, пре свега извршна власт, како је изгледала историја влада у Србији. Ова књига у нечему је пригодна, тачније речено, повод за њено појављивање је пригодан. Али књига има и далеко шири, донекле енциклопедијски карактер. Она садржи и приказе и низ података о српским владама, укључујући и југословенске у првој Југославији. Историја сваког дужег временског раздобља може бити обрађивана на различите начине, може бити посматрана из различитих углова. Тако су и ова два века српске историје сагледана кроз смењивање и деловање њених влада, од самих почетака до дана данашњег. Тиме се и на историју Србије, од обнове њене државности пре два века, баца ново светло.

30

Обраћање председника владе Војислава Коштунице на седници Савета безбедности о Косову и Метохији

(24. октобар 2005)

Желим на почетку да изразим посебно поштовање према овом високом телу Светске организације. Обраћам се вама, као представницима земаља-чланица Савета безбедности Уједињених нација, са чврстим уверењем да сачињавате тело од којег не постоји позванији и поузданији гарант темеља не само Уједињених нација већ и читавог светског поретка. Ви боље него ико знате да је у те темеље, као угаони камен, уграђен принцип неприкосновености суверенитета и територијалног интегритета демократских земаља.

Моја земља, Србија и Црна Гора, као лојалан и активан члан Уједињених нација, у многим приликама је на речи и делу доказала своју приврженост начелима од којих зависе мир и стабилност у свету. Због тога и данас, када се расправља о покрајини Косово и Метохија, ми са пуним поверењем очекујемо од Савета безбедности да снагом свог ауторитета обезбеди да се ни у случају Србије и Црне Горе не одступи од ненарушивог принципа поштовања суверенитета и територијалног интегритета.

Убеђен сам да нам је свима заједничко уверење да је незамисливо да се распарчава једна осведочено демократска земља и да се, противно њеној вољи, мењају њене међународно признате границе. То би без сумње био незапамћен случај у међународном праву и пракси Светске организације, али и опасан преседан са несагледивим дугорочним последицама по међународни поредак у целини. Молим вас да имате у виду да се одговорност која данас лежи на Савету безбедности не односи само на судбину једне балканске земље, него да су питању основни принципи на којима, у интересу мира у свету, почивају и делују Уједињене нације.

Посебно ми је стало, господине Председниче, да Савету безбедности предочим да је државна заједница Србија и Црна Гора у потпуности спрем-

на да преузме свој део одговорности у процесу успешног решавања питања Косова и Метохије, на основама међународног права и у складу са демократским вредностима савременог света. Ми смо, унутар тих најопштијих оквира, безрезервно опредељени за компромисно решење и спремни да покрајини Косову и Метохији као саставном делу СЦГ обезбедимо суштинску аутономију. Од праведног и успешног решења косовског проблема увелико ће зависити будућност моје земље, региона, па у одређеној мери и Европе. Зато ми, са уважавањем и поверењем, излазимо пред овај форум очекујући његов пресудан допринос у духу претходних докумената Савета безбедности, а пре свега са ослонцем на Резолуцију бр. 1244 од 10. јуна 1999. године. И као што та Резолуција недвосмислено потврђује суверенитет и територијални интегритет Србије и Црне Горе, ми смо сигурни да наредне одлуке Савета безбедности неће изневерити овај начелни став Уједињених нација.

|

Господине Председниче, Савет безбедности УН налази се данас пред веома одговорним задатком. Треба да донесе одлуку о преласку на нову фазу решавања питања Косова и Метохије, а да претходна фаза ни изблиза није испунила јасно пројектоване задатке. Током претходних заседања овог тела о Косову и Метохији наша страна аргументовано је предочавала опште рђаво стање у покрајини, а посебно безнадежан положај српске и осталих неалбанских заједница. Више пута смо изнели податке који су уверљиво говорили не само о томе да је Космет далеко и од самог привида мултиетничности, већ да су погажена и најелементарнија људска права и слободе, од права на живот до слободе од страха.

Извештај амбасадора Каи Еидеа, који се данас налази пред Саветом безбедности, има два основна циља: да дâ свеобухватну оцену ситуације на Косову и Метохији и, на основу те оцене, утврди има ли основа да отпочну преговори о будућем статусу покрајине. Још прецизније, задатак амбасадора Еидеа био је да испита колико су на Космету испуњени стандарди од којих се мора поћи у изградњи демократског, мултиетничког и економски одрживог друштва.

Дајући оцену ситуације на Космету, амбасадор Еиде је изнео приличан број кључних чињеница, посебно када је реч о тешком положају српске и других неалбанских заједница. „Мало је учињено да се створе основе мултиетничког друштва”, каже он, па је ситуација у том погледу изузетно „мрач-

Обраћање премијера Коштунице на седници Савета безбедности УН о Косову и Метохији

на”. „Мањинске заједнице, а нарочито косовски Срби, трпе од несигурности која није само ствар њихове перцепције”. У сваком случају, „тешко је очекивати од припадника мањинских заједница да се излажу ризику не би ли проверили да ли слобода кретања и сигурност” за њих постоје или не постоје. „Својинска права се не поштују и не штите”. А масовно бесправно одузимање државне својине Србије путем приватизације, уопште се не помиње у Извештају. „Бесправна градња и бесправно запоседање туђих кућа раширене су појаве”. Посебно када је реч о мањинским заједницама, „малтретирање, пљачка, крађа стоке и сличне појаве” свакодневна су ствар; томе „треба додати раширено а незаконито запоседање својине, нарочито обрадивог земљишта, што онемогућава приступ таквој својини и њено коришћење без излагања ризику по властиту безбедност”.

Посебну пажњу, господине Председниче, заслужује следећа оцена амбасадора Еидеа: „Одсуство сигурности и непоштовање својинских права, као и неизвесност у погледу будућности, у великој мери су довели до тога да је процес повратка практично заустављен. Дубоко је уврежено мишљење да починиоци злочина остају некажњени и да су могућности за поновно успостављање нормалног живота веома ограничене. Велика већина оних који су напустили Косово после јуна 1999. године није се вратила”. Ове тврдње добијају још већу тежину када их доведемо у везу са прецизним подацима који се у Еидеовом извештају не наводе. Преко 60% Срба са Косова и Метохије данас су интерно расељена лица у централној Србији. Ако изузмемо северни део

Митровице, у Приштини, Призрену, Пећи, Гњилану, Урошевцу и другим косметским градовима нема више Срба; Срби у покрајини данас су углавном угрожено и обесправљено сеоско становништво. О потпуној правној несигурности Срба најбоље говори податак да од 17.000 пресуда у имовинским споровима које су пред косметским судовима донесене у корист Срба, досад практично ниједна није извршена. Од јуна 1999. године православље на Космету изложено је суровом и смишљеном прогону. Потпуно или делимично је уништено око 150 српских православних цркава и манастира, православна гробља широм Космета су оскрнављена и у многим случајевима уништена, а православни хришћани лишени основних могућности за исповедање своје вере.

Сви ови примери грубог кршења и потпуног обесмишљавања људских и мањинских права у Извештају се тумаче не само етнички мотивисаним насиљем над мањинама, већ и неспровођењем прописа и слабошћу институција, пре свега правосуђа и полиције. То се односи како на централне покрајинске институције, у којима, како се у Извештају истиче, Срби страхују да им је намењена само декоративна улога. То се подједнако односи и на систем локалне самоуправе, који у погледу заштите српске и неалбанских заједница није развијен ни на папиру, а немоли примењен.

Упркос овим чињеницама, господине Председниче, амбасадор Еиде је препоручио да се отвори процес преговора о будућем статусу Косова и Метохије. Он, додуше, додаје да за отпочињање овог процеса „ниједан тренутак неће бити добар” и инсистира на томе да с применом стандарда треба наставити и током преговарачког процеса. Суштинско питање ипак остаје: да ли је могуће да преговори о статусу успеју ако кључни стандарди људских права и основних слобода на Косову и Метохији не само да нису испуњени, него нема изгледа ни да буду испуњени у блиској будућности? У овом тренутку мислим да би се на то питање могао дати само следећи одговор. Једино озбиљним и до краја реалистичним сагледавањем ситуације на Косову и Метохији, којем је значајан допринос дао и извештај амбасадора Еидеа, можемо постићи оно што бих желео да верујем да је заједнички циљ свих оних који се баве косметским питањем, а то је да у овој покрајини буде више права а знатно мање насиља и страха.

||

Мени је, господине Председниче, посебно стало да у овој прилици нагласим да ће се моја земља, са своје стране, у процесу који предстоји у потпу-

ности ослањати на општа начела и норме међународног права и универзално признате вредности демократског поретка. То значи да Србија и Црна Гора с поуздањем очекује да ће Савет безбедности, поступајући у складу са сопственим принципом неповредивости суверенитета и територијалног интегритета демократских држава, оквир и мандат разговора о будућем статусу Косова и Метохије дефинисати као разговор о статусу покрајине унутар међународно признате државе СЦГ. Изричито указујем, господине Председниче, да сви принципи за решавање питања Косова и Метохије, које ми данас овде заступамо, без изузетка представљају принципе Уједињених нација, за чије је спровођење задужен Савет безбедности.

Први наш став гласи да било које решење проблема мора водити рачуна о неповредивости суверенитета и територијалног интегритета Србије и Црне Горе као међународно признате државе, чланице Уједињених нација и других међународних организација. Овакав став у општој равни налажу основни извори међународног права – међу осталима Повеља Уједињених нација и Завршни акт из Хелсинкија – док се, у овом посебном случају, темељи на Резолуцији 1244 СБ УН, где је изричито (*expressis verbis*) потврђен суверенитет и територијални интегритет Србије и Црне Горе. Уз основне изворе међународног права, границе и територијални интегритет држава насталих распадом претходне Југославије додатно су зајемчени посебним међународним документима и споразумима, као што су Мишљења Арбитражне комисије Конференције о Југославији (Мишљење бр. 3 од 11. јануара 1992) и Општи оквирни споразум о миру у Босни и Херцеговини од 21. новембра 1995. (Дејтонско–париски споразум).

Поред тога што напред изнети став почива на основним изворима и правилима међународног права, све резолуције Савета безбедности које су се односиле на кризу на Косову и Метохији пре Резолуције 1244, дакле резолуције бр. 1160 (1998), 1199 (1998), 1203 (1998) и 1239 (1999), као и сама Резолуција СБ УН бр. 1244, *expressis verbis* потврђују суверенитет и територијални интегритет Србије и Црне Горе. Сматрам да је Савет безбедности, који је и сам правно везан Повељом УН, право место да се нагласи да се овде не ради о факултативним обавезама држава, већ о нормама међународног права са највишим степеном обавезности, то јест о нормама *jus cogens*, чије је поштовање основни услов функционисања међународне заједнице као целине, и од којих није могуће никакво одступање.

Друго: у разговорима о будућем статусу мора се водити рачуна о чињеници да је Србија и Црна Гора демократски организована држава. Као без сумње и чланови овог високог тела, ми сматрамо незамисливим да се било

којој демократској земљи намећу било каква решења, а најмање она решења која би угрозила њене међународно признате границе. Сваки покушај намећања решења у виду фактичког легализовања поделе Србије отимањем дела њене територије, представљао би не само правно насиље над једном демократском државом, већ и насиље над самим међународним правом.

Треће: наша политичка воља и енергија морају бити, и биће, усмерене ка проналажењу конкретне и остварљиве форме суштинске аутономије за Косово и Метохију, при чему легитимни интереси албанског народа у тој покрајини остају неприкосновени. Подсећамо да је суштинска аутономија Покрајине предвиђена као облик политичког решења кризе још у Резолуцији Савета безбедности бр. 1160 из 1998. године, а да су Закључци састанка министара Г-8 од 6. маја 1999. и текст Споразума који је представљао основу за престанак непријатељстава, реafirмисали такво политичко решење.

Четврто: верујем да делим мишљење чланова овог високог тела када кажем да ће мирно и споразумно решење будућег статуса Косова и Метохије унутар Србије и Црне Горе представљати одлучујући корак ка европским интеграцијама не само наше државе већ и свих земаља у региону. Споразумно решење подразумева компромис у којем ни српска ни албанска страна неће моћи да остваре све своје циљеве и аспирације. Али само нас компромис води бржој интеграцији у европски економски, социјални и културни простор и, у крајњој линији, у прикључивање Европској унији.

Ова темељна опредељења, господине Председниче, представљају оквире у којима наша земља, са најбољим намерама и оптимизмом, приступа процесу дефинисања будућег статуса Косова и Метохије.

III

Преговори о будућем статусу Косова и Метохије, господине Председниче, имаће највише изгледа да се успешно заврше уколико се у свом главном делу буду одвијали у форми непосредних разговора представника двеју страна. Сигуран сам да међу нама нема спора о томе да општи циљ разговора треба да буде споразумно решење страна учесница, уз поштовање основних начела и норми међународног права. Ако је то стварни циљ, онда наши разговори морају бити непосредни. Уколико такву форму разговора није могуће постићи одмах, на самом почетку, јасно је да специјални изасланик за статусно питање мора томе максимално да тежи. До коначног циља, по нашем уверењу, може се доћи само у непосредним разговорима у присуству специјалног изасланика и његових сарадника.

Војислав Коштуница и
Сергеј Лавров

И на крају желим да кажем да је данас општа ситуација у Србији и Црној Гори, као и на Косову и Метохији, сасвим различита у односу на ону из јуна 1999. године. У Србији је успостављена демократска власт, СЦГ је регулисала свој статус у Уједињеним нацијама и неповратно се укључила у европске интеграционе процесе. Тиме су начело и позитивна норма међународног права о суверенитету и територијалном интегритету наше државе, који су јасно потврђени и у јуну 1999. године, пресудно обogaћени демократским садржајем. Остваривање људских и мањинских права, добросуседски односи и мир у региону и свету постали су основне одреднице у спровођењу унутрашње и спољне политике Србије и Црне Горе. Укратко, моја земља се афирмисала, и све се више афирмише, као поуздан гарант основних демократских вредности данашњег света, како унутар своје територије тако и у региону.

Допустите ми, господине Председниче, да ово обраћање завршим изражавајући недвосмислену спремност своје земље да, заједно са Саветом безбедности, и на начин који предвиђају међународне норме, уложи сваки напор како би се дошло до компромисног решења проблема Косова и Метохије. Желим да верујем да ће и друга страна у спору бити спремна да преузме свој део одговорности, а убеђен сам да међународна заједница, оличена у Уједињеним нацијама, неће допустити да, под притиском претњи насиљем, дође до разбијања једне демократске државе и на тај начин до поткопавања најдубљих основа на којима почива међународни поредак. Подразумева се, и уверен сам да ви то најбоље разумете, да ниједна демократска и слободна држава никада то не би могла да прихвати. Јер, госпође и господо, о томе је данас и овде заправо реч.

Господине Председниче, госпође и господо, знајући да делимо заједничке принципе на којима почива међународни правни поредак и сама организација УН, изражавам поверење у правично поступање Савет безбедности. Због тога очекујем ништа мање од елементарне праведности, и ништа више од сагласности о томе да за моју земљу важе они исти универзални принципи који важе за сваку од ваших земаља појединачно, али и за све демократске државе-чланице светске породице народа.

У уверењу да ће Савет безбедности с пуном озбиљношћу размотрити аргументе које сам предочио, захваљујем се, господине Председниче, на прилици да се обратим овом високом скупу, као и на пажњи са којом сам саслушан.

31

Обраћање председника Владе Србије Народној скупштини Србије поводом усвајања Резолуције о Косову и Метохији

(21. новембар 2005)

Данашње заседање Народне скупштине је чин који има посебан, историјски значај. Разматрамо предлог Резолуције која се односи на будућност Србије и живот свих наших грађана. Косово и Метохија је део Србије и то не само део њене историје, него и њене садашњости и њене будућности. Реч је, дакле, о Косову и Метохији, о нашем народу, нашој територији, нашем предању и култури – заправо о самим нашим коренима и идентитету. Зато данас, поштовани народни представници, одлучујемо о самој Србији и себи самима. Одлуке ове тежине и ове озбиљности постављају се пред највише представничко тело једне државе само у пресудним часовима у животу те државе. Не сумњам да сви на овај начин схватамо природу тренутка у којем смо и значај одлуке пред којом данас стоји Народна скупштина Србије.

На самом почетку, поштовани посланици, мислим да је важније од свега да усвајањем ове Резолуције јасно истакнемо свој циљ, а то пре свега значи да утврдимо две суштинске ствари. Прво – да је Србија спремна, способна и одлучна да пронађе компромисно и историјски правично решење за Косово и Метохију, и друго – да је Србија подједнако одлучна да безрезервно и трајно одбаца сваки покушај наметања решења и отимања дела наше земље. То значи да се Србија непоколебљиво залаже за компромис, за правичност и за поштовање начела међународног права и поретка. Ми чврсто верујемо да су та начела необорива и надмоћна у поређењу са било којим обликом примене правног насиља, или са прибегавањем сили као аргуменуу уопште. И као што правно насиље и сила нису и не могу бити никакви аргументи, начела на која се позивамо без изузетка су она начела која се

налазе у темељима међународног поретка и која све демократске државе у свету, када је реч о њима самима, доследно заступају и бескомпромисно бране. Убеђен сам да Народна скупштина Републике Србије никада не би озаконила решење у чијој би основи било правно насиље, било који облик наметања и присиле.

Као што вам је познато, Савет безбедности УН је 24. октобра ове године донео одлуку да започну разговори о будућем статусу Косова и Метохије. Ову одлуку Савет безбедности је донео као легитимни орган УН спроводећи своју Резолуцију 1244, којом је јуна 1999. успостављено међународно цивилно и војно присуство на Косову и Метохији под управом Уједињених нација. Поменута Резолуција, подсећам, утврдила је три основне ствари: прво, да је основни циљ међународног присуства на Косову и Метохији успостављање мира и стабилности у Покрајини; друго, да се потврђују суверенитет и територијални интегритет тадашње СР Југославије, сада Србија и Црна Гора; и треће, да Косово и Метохија треба да оствари статус суштинске аутономије у оквиру међународно признате СР Југославије, сада Србија и Црна Гора.

Пошто сам указао на суштинске елементе Резолуције 1244, уверен сам да управо на овом месту треба у потпуности разјаснити и утемељеност по-

зивања на принцип права на самоопредељење када је у питању покрајина Косово и Метохија. До сада се у европској и светској историји дешавало да право на самоопредељење остварују народи, али се још никада није десило да право на самоопредељење и стварање независне државе добије национална мањина. Осим тога, данас у Европи једноставно нема ниједног примера да један исти народ, позивајући се на право на самоопредељење, ствара другу државу поред једне већ постојеће.

У позитивном међународном праву, у свим важећим међународним документима, носилац права на самоопредељење је народ, а не национална мањина. Албанци су у Југославији и Србији у уставноправном смислу одувек били национална мањина, а не народ. Албанци своју националну државу имају у Албанији скоро цео век и не могу стварати другу на рачун било које државе у суседству Албаније. Једино што би данашња теорија и пракса државе и међународних односа могле да прихвате јесте њихово право на политичку и територијалну аутономију у оквиру Србије.

Неоспорно је да Резолуција 1244 представља основ за решење будућег статуса Косова и Метохије и због тога је посебно важно што се у том документу, с једне стране, изричито потврђују суверенитет и територијални ин-

Поглед на манастир
Свети Архангела код
Призрена

Обраћање
председника Владе
Србије Војислава
Коштунице Народној
Скупштини поводом
усвајања Резолуције о
Косову и Метохији

тегритет наше државе на Косову и Метохији, а с друге стране, што се ниједном једином речју не помиње право на самоопредељење Покрајине. Што је још важније, у Резолуцији 1244 не постоје речи које би макар и наговештавале „независност Косова”, ни условну, ни безусловну.

Данас, после више од шест година од доношења ове Резолуције, Савет безбедности је, као што рекох, одлучио да се приступи разговорима о будућем статусу Косова и Метохије. Државни органи Србије и државне заједнице више су пута најозбиљније упозоравали да није испуњена основна сврха присуства међународне заједнице у Покрајини, која је имала јасну обавезу и мандат УН да обезбеди пуну сигурност и поштовање људских права на Косову и Метохији. Она се посебно обавезала да створи услове за одржив повратак што већег броја насилно протераних Срба и неалбанаца. Нажалост, међународна заједница, пре свега оличена у свом цивилном и војном присуству у Покрајини, ни изблиза није испунила свој део преузетих обавеза. За право нам је, у том погледу, у доброј мери дао и Извештај специјалног изасланика Генералног секретара за стандарде Каиа Еидеа, где се недвосмислено каже да су стандарди, формулисани од стране Контакт-гру-

пе крајем 2003, фактички неиспуњени, а стање на Косову и Метохији се оцењује као „суморно” и „мрачно”.

Усвајајући Еидеов Извештај, Савет безбедности је ипак отворио процес дефинисања будућег статуса Косова и Метохије, али сасвим сигурно није довео у питање преостала два елемента своје Резолуције 1244, а то су гарантовање суверенитета и територијалног интегритета Србије и Црне Горе, и одређење суштинске аутономије као оквира за будући статус Косова и Метохије. Уз то, Савет безбедности је утврдио да разговор о будућем статусу Косова и Метохије не може да обустави расправу о стандардима, тачније речено о неиспуњености стандарда људских и мањинских права. На сам разговор о статусу мораће да утиче, и итекако ће утицати, стварно стање стандарда, пре свега када је реч о правима Срба и других неалбанаца у Покрајини. При томе је, наравно, за нашу земљу од суштинске важности да се разговори о Косову и Метохији воде под искључивим покровитељством и мандатом Савета безбедности УН. Имајући све ово у виду, ми можемо да прихватимо одлуку Савета безбедности и укључимо се у овај процес. Полазећи од јасног основног оквира разговора, одређеног Резолуцијом 1244, имамо јаке разлоге да у овај процес уђемо као држава која брине о својој будућности и о будућности региона.

Период од протеклих шест и по година био је довољно дуг да покаже праву природу и смисао политике албанских сецесиониста. Реч је једноставно о коришћењу свих средстава за постизање њиховог крајњег и искључивог циља, а то је независно Косово. Ова политика небирања средстава долази

Протест младих након погрома на Косову

до посебно јасног израза од тренутка успостављања међународне цивилне и војне мисије у Покрајини, практично од 10. јуна 1999. године. Од тада је на делу свесна, планска и организована политика етничког чишћења Срба са Косова и Метохије, при чему се на њеном удару не налазе само Срби него и припадници свих других неалбанских заједница. О томе немилосрдно сведоче саме чињенице.

Из Покрајине је, махом већ првих месеци после успостављања међународног протектората, насилно протерано преко двеста хиљада људи, међу њима највише Срба, или око шездесет посто српске популације која је пре јуна 1999. живела на Косову и Метохији. Преко хиљаду Срба је убијено, а њихова имовина или уништена или присвојена. То се односи на њихове куће, станове, земљу и осталу непокретну имовину. Уништено је или оштећено 150 српских православних цркава и манастира. Преостало српско, па већим делом и друго неалбанско становништво, живи у нељудским условима, без посла, без слободе кретања, у сталном страху за голи живот. Сем у три већинске српске општине, које се у територијалном континуитету ослањају на централну Србију, где је још једино задржан слободан мултиетнички живот, на већем делу косовско-метохијске територије посејани су прави резервати за Србе, где људи живе у недостојним условима, непрекидно стрепећи за сам опстанак. На те резервате је, 17. и 18. марта прошле године, извршен напад промишљено вођене разуларене масе, са планом да се посао етничког чишћења коначно заврши. О таквом плану сведочи не само чињеница да је 4.000 људи из ових савремених гетоа брутално прогнано, и да су њихове куће по-паљене, већ и трагичан податак да је за само та два дана уништено 35 православних цркава и манастира. Бисер наше традиције и светског културног наслеђа, Богородицу Љевишку у Призрену, онако оштећену, ни данас не остављају на миру; срушили су јој кров да киша и снегови доврше оно што су нељуди започели.

Јасно је да је све ово заправо резултат насиља албанских сецесиониста и њиховог наума да применом сталног терора изврше отцепљење Косова и Метохије од Србије и државне заједнице Србија и Црна Гора. Зарад циља стварања независног Косова врши се етничко чишћење Срба, што најјасније говори да се код албанских сецесиониста идеја о независном Косову у потпуности поистовећује са идејом о моноетничкој и искључиво албанској држави. Свакоме ко нема предрасуда и предубеђења, на основу свега што се у Покрајини догађа од јуна 1999, мора бити јасно да се у основи стварања независног Косова не налази ништа више од идеје о етнички чистој држави. Све друго су само обична зававања.

Приштина – билборд
са ликом Адема
Јашарија

Из овога следи да ће задатак наше земље у предстојећим политичким разговорима о будућем статусу Косова и Метохије бити вишеструк. У тим разговорима, нема сумње, наши представници морају пре свега да бране интересе наше земље, Србије и државне заједнице Србија и Црна Гора. Бранећи Косово и Метохију, они ће бранити и основна начела на којима се заснива наша држава, њени односи са суседима, њена активна политика европских интеграција, али ће истовремено бранити и начела на којима почиња читав међународни поредак. Једноставно речено, независно Косово обесмислило би и поништило сва ова начела и изазвало велики поремећај у регионалним, али и у ширим међународним оквирима. Независно Косово би, пре свега, значило да се у име постизања једностраних и искључивих циљева исплате и насиље и безобзирно кршење људских права и етничко чишћење и културни геноцид. Самим тим, оно би довело у питање многе општепризнате вредности и подрило саме носеће темеље светског поретка. Нико не би требало да се завањава у погледу озбиљности могућих последица једног оваквог преседана. Ево шта тиме хоћу да кажем.

За Србију и државну заједницу Србија и Црна Гора независно Косово би заправо значило да демократизација и споразумно решавање унутрашњих спорова, па и сукоба, нису одговарајућа средства за постизање опште сагласности око основних питања, макар та питања била и она најтежа. За

подручје Балкана то би била порука да државне границе могу да се мењају једнострано, а то би опет за последицу имало да се земље региона стално баве питањем граница, уместо да унапређују добросуседску сарадњу и релативизују значај граница у интересу економије, безбедности, културе и, уопште, квалитета живота читавог подручја. За европски континент, и посебно Европску унију, независно Косово би значило успоравање интеграције и стварање нових безбедносних, а то значи и животних, линија поделе. То, надаље, не би могло остати без последица за читав вредносни систем послератне Европе, на којем су устројене и идеја и пракса свих европских интеграција. Најзад, за данашњи међународни поредак независно Косово би значило отворено довођење у питање принципа на којима он почива. Не би при томе било речи једино о кршењу самог начела суверености и територијалног интегритета држава, већ и о кршењу оних основних норми о људским и мањинским правима, које су садржане у многим важећим међународним документима. Прелажење преко таквих драстичних огрешења значило би заиста опасан преседањ за читаву међународну заједницу.

Приступајући политичким разговорима о будућем статусу Косова и Метохије, наша земља рачуна са принципијелним ставовима које ће међународ-

Порушена црква у
Ђаковици

ни посредници, оличени у преговарачком тиму специјалног изасланика Генералног секретара УН, као и у Контакт-групи, заступати током овог процеса. Немамо разлога да унапред сумњамо да ће се они руководити основним начелима међународног права и деловати у оквирима обавезујућих ставова који су садржани у Резолуцији СБ УН 1244.

Резолуција коју ова Скупштина данас треба да усвоји јасно истиче ова начела и ставове и зато нема потребе да их сада понављам. Оно што ми је дужност да у овој прилици истакнем јесте реално очекивање да ће, и поред снаге наших аргумената, разговори бити крајње сложени и тешки. Резултат до којег треба сви заједно да дођемо морао би да представља допринос свеобухватном решавању овог тешког и дуготрајног проблема. Пошто нам нема друге до да и у будућности живимо једни са другима, морамо учинити све како бисмо постигли ништа мање него историјски споразум о начину и условима заједничког будућег живота. Ако је споразум заиста кључна реч, онда обе стране морају да учествују у његовој градњи, али исто тако и у његовом закључивању. То је једини начин да се гарантује спремност и Срба и Албанца да преузму одговорност за живот будућих генерација на простору који нам је историјска судбина доделила као заједнички. Можемо ли да замислимо да овај век започнемо тако што ће са простора заједничког живљења, а то је Косово и Метохија, једна национална заједница одагнати другу и тако читав овај простор присвојити само за себе? Онај ко тако замишља почетак века не схвата највише вредности на којима почива данашњи свет.

Србија је у овај век закорачила демократским преображајем. Она је, као конститутивни део државне заједнице са Црном Гором, најпре регулисала своје међудржавне односе са свим државама и успоставила свој статус у свим међународним организацијама. Процес унутрашње демократизације, институционалне и државноправне консолидације, креће се узлазном путањом, што одлучујуће олакшава развој унутрашњих привредних и социјалних реформи. Признање које нам Европа и свет одају за овакав ток унутрашњих промена недвосмислено се огледа кроз континуирани процес приближавања Европској унији и регулисања нашег статуса у међународним институцијама и организацијама. Није мање важно што Србија и Црна Гора постају поуздани ослонац регионалне стабилности и чинилац добросуседских односа. Због свега тога међународна заједница, када је у питању конкретни случај дефинисања будућег статуса Косова и Метохије, може рачунати да у нашој земљи има поузданог партнера, спремног и способног да допринесе не само доношењу конструктивног решења него и његовом спровођењу у реалан живот.

Поштовани посланици, Резолуција о којој данас треба да се изјасни ова Скупштина у основи одсликава исте координате решавања будућег статуса Косова и Метохије које су утврђене још у Резолуцији СБ УН 1244. То су сувереност и територијални интегритет Србије и Црне Горе, с једне стране, и суштинска аутономија за Косово и Метохију, с друге. Конкретно решење треба наћи унутар ових јасно одређених и чврстих координата.

Подсећам овом приликом да су многе европске земље, могу слободно рећи све оне које су трагале за мирним, трајним и споразумним решењима, сличне проблеме решавале полазећи управо од ових координата. За то у европској историји има много и општепознатих примера. Таква утврђена и развијена пракса промовисала је нешто што би се с пуним правом могло назвати „европским решењем”. Европа, осим тога, још увек има један не мали број нерешених проблема сличне врсте, за које смо уверени да ће се у блиској будућности решавати на европски начин, а никако путем сецесије дела међународно признатих држава. Закључак гласи да – ни у склопу европског искуства ни у ширем међународном контексту – није могуће наћи упориште или оправдање захтева за независност Косова и Метохије.

Булевар Била
Клинтона у Приштини

Неретко се као разлог у прилог независности Косова и Метохије може чути наводни аргумент да би изостанак оваквог решења довео до новог таласа насиља у Покрајини, и то насиља које би изазвало разочарано и озлојеђено албанско становништво. Свако се тим поводом може запитати на шта би личио свет када би почеле да настају нове државе утемељене на отвореним уценама или разобрученем насиљу појединих мањинских група.

Због тога ми с правом инсистирамо да је највиши облик аутономије Косова и Метохије једина форма у којој је садржано компромисно, трајно и мирно решење. Таква аутономија, коју би гарантовали не само Србија, односно Србија и Црна Гора, већ за одређено време и међународна заједница, омогућила би довољан број самосталних надлежности и поуздане институционалне механизме преко којих би Покрајина управљала својим привредним и социјалним животом.

При томе, имајући у виду погубне последице стања на Косову и Метохији за српски народ, неопходно је, такође, унутар нове косметске аутономије засновати аутономни статус Срба. То је садржано у документу који је ова Скупштина пре годину и по дана једногласно усвојила као План Владе Србије за решење политичке ситуације на Косову и Метохији. Јер, циљ општег решења за ову покрајину није само задовољење интереса већинске заједнице, већ и стварање сигурних услова за опстанак и живот свих бројно мањих заједница, од којих је српска најугроженија. У предстојећим разговорима, дакле, неће бити речи само о будућем статусу Косова и Метохије, већ и о статусу Срба и осталих неалбанаца у овој покрајини. Овде се заправо ради о идеји децентрализације на Косову и Метохији, која је снажно афирмисана и у Извештају Каиа Еидеа.

Поштовани посланици, наши темељни ставови о овим питањима добро су познати. Политика Србије, и поред различите терминологије која се може чути, садржана је у ставу да српска заједница мора имати аутономију унутар суштинске аутономије за Косово и Метохију.

Разуме се да наша страна има у виду институционалне и правне елементе тог конкретног садржаја, које ће изложити, аргументовати и бранити током предстојећих разговора. Скупштинска Резолуција, о којој ћете се данас изјаснити, има у виду и оправданост постојања различитих модалитета решења, полазећи од јасног оквира за разговоре којим обавезује Владу. Постојање и прихватање таквих модалитета пружа могућност за флексибилно тражење најбољих могућих одговора на поједина питања, под условом да су сви учесници разговора на тако нешто спремни. Имајући у виду једностран приступ косметских Албанаца, ми можемо разумети захтев међународног

посредника о примени тзв. шатл-дипломатије, али једино као припрему за стварне разговоре, који се, по нашем виђењу, могу водити само у форми непосредних разговора. Такав став јасно смо изнели у више наврата.

Поштовани посланици, током досадашње активности наших државних органа и представника, сви релевантни чиниоци међународне заједнице укључени у проблем Косова и Метохије упознати су са нашим принципијелним ставовима и конструктивним предлозима за решавање укупног проблема у Покрајини. Уз то, може се рећи да они сами све више стичу поверење у способност наше земље да одлучно допринесе позитивном расплету косметског чвора. Стога је у оваквој преломној ситуацији од готово пресудне важности да наша земља, сви њени грађани и посебно одговорни државни представници искажу неопходну политичку мудрост, стрпљење и изнад свега јединствену вољу. Сигуран сам да ће усвајање предложене Резолуције снажно допринети стварању ових предуслова за успешно обављање пресудно важног државног задатка који стоји пред нама.

На самом крају, стало ми је да још једном изразим своје најдубље, искрено уверење да Србија данас не брани само своје националне и државне интересе, већ да заступа и брани начела и вредности од којих зависе мир, стабилност и безбедност савременог света. То нам даје право да очекујемо да ће Савет безбедности и све демократске државе и у овој прилици подржати та начела, иста она на која се чврсто и непопустљиво позивају када се ради о њиховим државама.

Сасвим је јасно да се у суштини овде ради о избору између права и силе. Заиста мислим да је добро што Србија данас, сагласно већем делу своје историје и традиције, стоји на страни права и правде, а не силе и неправде. А то, господине председниче Народне скупштине, госпође и господо народни посланици – убеђен сам – значи да ће Народна скупштина Републике Србије и њена Влада, бранећи право од сваке силе, бити јединствени и сагласни да је Косово и Метохија саставни део Србије, да је тако било и да тако мора остати.

32

Закон о рехабилитацији*

(17. април 2006)

Члан 1.

Овим законом уређује се рехабилитација лица која су без судске или административне одлуке или судском или административном одлуком лишена, из политичких или идеолошких разлога, живота, слободе или неких других права од 6. априла 1941. године до дана ступања на снагу овог закона, а имала су пребивалиште на територији Републике Србије.

Члан 2.

Захтев за рехабилитацију може поднети свако заинтересовано физичко или правно лице.

Право на подношење захтева за рехабилитацију не застарева.

Члан 3.

Захтев за рехабилитацију подноси се окружном суду према пребивалишту подносиоца захтева или месту где је извршен прогон или неправда.

Захтев садржи личне податке лица чија се рехабилитација захтева и доказе о оправданости захтева.

Уколико подносилац захтева није у могућности да поднесе доказе о оправданости захтева, тада се уз захтев подноси опис прогона или насиља са подацима који могу послужити за ближу идентификацију жртве и догађаја.

Поступак рехабилитације као и прибављање доказа из става 2. овог члана је ослобођено свих такси и трошкова.

Члан 4.

О захтеву одлучује веће три судије, у јавном поступку.

* Пре доношења Закона о рехабилитацији, Законом о изменама и допунама Закона о правима бораца, војних инвалида и чланова њихових породица од 24. децембра 2004. статусно су изједначени припадници два покрета отпора у Другом светском рату. Тај закон садржи следећу одредбу: „Статус борца НОР-а, у смислу овог закона и у погледу права утврђених овим законом, имају и припадници Југословенске војске у отаџбини и Равногорског покрета, почев од 17. априла 1941, до 15. маја 1945. године.”

Пре одлучивања о захтеву, суд прибавља потребна документа и податке од надлежних државних органа и организација, који су дужни да их на захтев суда доставе у року од 60 дана.

Образложеним решењем суд усваја или одбија захтев за рехабилитацију.

Члан 5.

Решењем којим усваја захтев за рехабилитацију суд утврђује да је одлука која је била донета против рехабилитованог лица ништава од тренутка њеног доношења и да су ништаве све њене правне последице, укључујући и казну конфисковања имовине.

Рехабилитовано лице сматра се неосуђиваним.

Кад судска или административна одлука није била доношена, суд у решењу којим се усваја захтев за рехабилитацију утврђује да је рехабилитовано лице било жртва прогона и насиља из политичких или идеолошких разлога.

Члан 6.

На решење о одбијању захтева за рехабилитацију може се изјавити жалба Врховном суду Србије, у року од 30 дана од дана пријема решења.

Врховни суд Србије одлучује о жалби у већу од пет судија.

Члан 7.

Министарство надлежно за правосуђе по службеној дужности објављује имена и податке о рехабилитованим лицима у „Службеном гласнику Републике Србије”, сваког месеца.

Члан 8.

Право на накнаду штете и право на повраћај конфисковане имовине рехабилитованог лица уредиће се посебним законом.

Члан 9.

Овај закон ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије”.

Слободан Јовановић

33

Споразум о успостављању специјалних паралелних односа између Републике Србије и Републике Српске

(26. септембар 2006)

Република Србија и Република Српска (у даљем тексту: учеснице у Споразуму) успостављају специјалне паралелне односе на основама:

- уверења да је доследно, целовито и убрзано спровођење Општег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини и његових анекса (у даљем тексту: Мировни споразум) основ за стварање услова за трајан суживот народа и грађана у Републици Српској и Босни и Херцеговини у целини,
- да је циљ успостављања специјалних паралелних односа потпуно у складу с Мировним споразумом,
- уверења да је успостављање трајног мира и стабилности у региону од обостраног интереса,
- поштовања суверенитета, територијалног интегритета и политичке независности Босне и Херцеговине,
- признавања поделе надлежности између Босне и Херцеговине, као државе, и њених ентитета, као што је то дефинисано Уставом Босне и Херцеговине,
- поштовања овлашћења и одговорности држава потписница Мировног споразума,
- уверења да ће допринети друштвеном, демократском и привредном развоју Републике Србије и Републике Српске, као и Босне и Херцеговине у целини, и региона.

I ЦИЉЕВИ СПОРАЗУМА

Члан 1.

Успостављањем специјалних паралелних односа учеснице у Споразуму желе да, у складу с Мировним споразумом, остварују:

- развој институционалних и свих других облика сарадње у оквиру општих политичких и привредних услова, уз уважавање посебних интереса,
- развој транспарентне сарадње њихових извршних, законодавних и других институција.

Члан 2.

Учеснице у споразуму ће, у складу с Мировним споразумом и уставима Републике Српске и Босне и Херцеговине, посебно унапређивати сарадњу у следећим областима:

- привреда и коришћење привредних ресурса,
- планирање,
- законодавство,

- приватизација и денационализација,
- наука и технологија,
- образовање, култура и спорт,
- здравство и социјална политика,
- туризам и заштита околине,
- информисање,
- заштита слобода и права грађана у складу с највишим међународним признатим стандардима,
- сузбијање криминала.

II СПРОВОЂЕЊЕ СПОРАЗУМА

Члан 3.

Да би се спроводио Споразум, учеснице у Споразуму оснивају Веће за сарадњу Републике Србије и Републике Српске (у даљем тексту: Веће).

Веће чине председник Републике Србије, председник Владе Републике Србије, председник Републике Српске и председник Владе Републике Српске.

Члан 4.

Рад Већа уређује се Пословником Већа. Седнице Већа се одржавају, по правилу, једном у три месеца, наизменично у Републици Србији и Републици Српској.

Члан 5.

Веће доноси предлоге и препоруке за надлежне органе и институције учесница у Споразуму. Предлози и препоруке доносе се консензусом.

Члан 6.

Веће именује два секретара Већа, једног из Републике Србије и једног из Републике Српске.

Делокруг рада секретара Већа укључује следеће:

- усклађивање припрема за седнице Већа,
- праћење извршавања препорука и предлога Већа,
- припрему докумената из делокруга Већа,
- друге сличне послове.

Члан 7.

Да би се остваривала сарадња у области законодавства, одржаваће се редовни контакти између Народне скупштине Републике Србије и Народне скупштине Републике Српске, на нивоу председника скупштина и скупштинских радних тела.

Члан 8.

Анекси које учеснице у Споразуму буду донеле ради спровођења Споразума сматраће се његовим саставним делом.

III ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 9.

Даном ступања на снагу овог споразума престаје да важи Споразум о успостављању специјалних паралелних односа између Савезне Републике Југославије и Републике Српске који је потписан 5. марта 2001. године у Бањалуци.

Члан 10.

Споразум и анекси из члана 8. овог споразума ступају на снагу датумом друге ноте којом се учеснице у Споразуму међусобно обавештавају о томе да су испуњени услови предвиђени унутрашњим законодавствима за њихово ступање на снагу.

Споразум је сачињен 26. септембра 2006. године у Бањалуци, у 2 (два) оригинална примерка на службеним језицима Републике Србије и Републике Српске.

ЗА РЕПУБЛИКУ СРБИЈУ
Председник Републике Србије
Борис Тадић

ЗА РЕПУБЛИКУ СРПСКУ
Председник Републике Српске
Драган Чавић

Председник Владе
Војислав Коштуница

Председник Владе
Милорад Додик

34

Обраћање председника Владе Србије Војислава Коштунице Народној скупштини Србије поводом усвајања Устава Србије

(30. септембар 2006)

Изузетна ми је част да вам се обратим у овом, за нашу земљу, великом и изузетном тренутку. За све државе усвајање устава је историјски чин, а посебно за Србију у часу када су се два најважнија државна и национална интереса природно стопила у један. Новим уставом Србија се утемељује као правно уређена земља и запечаћује истина да је Косово и Метохија увек било и да заувек остаје саставни део територије Србије.

Овај високи дом је у претходном периоду усвојио велики број значајних закона, који су сами по себи важни, али тек усвајањем новог устава добијају прави смисао, јер постају саставни делови једне велике уређене целине. Да би се Србија развијала, напредовала и била функционална држава, да би наши грађани живели добро, заједнички смо радили да направимо чврст и моћан темељ наше куће, који се зове устав Србије.

Поштовани народни посланици, бранећи Косово и Метохију као наш суштински национални интерес, ви сте 12. септембра донели једногласну одлуку да се нови устав одмах донесе и њиме потврди да је Косово, једноставно речено, наше. Вечерас се на задовољство целе нације ваша одлука испуњава. Речено је урађано. Све остало, као што доликује, препуштамо народној вољи. Глас народа мора да се чује на референдуму, и ако Бог да, држава Србија ће добити нови устав.

Поштовани представници народа, за велика дела, а доношење новог устава јесте велико дело, треба бити кадар. Праведно је што сте историјску одговорност за доношење новог устава преузели управо ви народни посланици, и што сте ви предлагачи новог устава. Моја влада и ја смо до сада

Обраћање премијера
Војислава Коштунице
Народној Скупштини
поводом усвајања
Устава Србије.

Проглашење Устава
Србије у Дому
Народне Скупштине
2006. године

Свечано проглашење
Устава у Дому Народне
скупштине Србије

учинили све што је у нашој моћи да до овог дође. Сложно, једногласно и заједно, све институције и све парламентарне странке радиле су на усвајању устава. Исто тако морамо јединствено радити да референдум буде што успешнији. На тај начин нови устав ће у правом смислу бити заједничко дело, на добро Србије и добробит свих њених грађана.

Већ овог часа из Народне скупштине једним гласом и једном вољом позивамо све грађане да изађу на референдуму и изгласају нови устав, потврђујући да је Србија модерна демократска држава и да је Косово не само саставни део наше територије већ и неotuђиви део свакога од нас. Као што је Косово давно одбранило Србију, тако ће и Србија свим демократским и правним средствима одбранили Косово.

Уверен сам да ће народна воља по овом питању бити чврста и једнодушна и објављена пред очима целог света. Такође је, од непроцењиве важности, да грађани на референдуму дају снажан демократски легитимитет новом уставу и изградњи свих институција сагласно новом најважнијем правном акту земље. Ово је за Србију нови велики почетак који на референдуму мора бити снажно потврђен сувереном народном вољом.

Уважени посланици, допустите ми да кажем и колико је мени лично као председнику Владе Србије и човеку који је као и ви све подредио добробити наше отаџбине, важно да Србија у овом пресудном тренутку добије нови устав. Најкраће речено, то је фундаментални циљ за који сам се борио у границама свих мојих моћи. Изражавам вам искрену захвалност што заједнички остварујемо овај велики циљ.

Желим и да вам кажем да са усвајањем новог устава Србија постаје творац своје судбине. Ово је устав за Србију, за њену будућност, за њен развој и напредак. Ово је устав за препород Србије. Започели смо најзначајнији посао за уређење наше куће. Верујем да ћемо га радити заједнички са пуном свешћу о његовој важности, највећом одговорношћу и љубављу, јер шта би могло бити важније и далекосежније него бити у прилици коју нам је пружила историја да градимо како најбоље знамо и умемо своју кућу, нашу Србију.

35

„Телеком Србија” купио „Телеком Српске”

(5. децембар 2006)

Председник Владе Републике Србије Војислав Коштуница саопштио је данас да је „Телеком Србија” на транспарентном тендеру купио „Телеком Српске” по цени од 646 милиона евра и оценио да је то, историјски гледано, највећа инвестиција једне српске фирме, а појединачно и највећа инвестиција када је реч о „Телекому Србија”.

Коштуница је на конференцији за новинаре нагласио да је ова инвестиција, поред тога што отвара врата „Телекому Србија” за експанзију у региону, значајна и за развој Републике Српске.

Он је навео да је „Телеком Српске” профитабилно предузеће, које је у првих девет месеци ове године забележило добит од 31 милион евра, што је за 33 одсто више од планираног.

Председник Владе Србије указао је на то да се, с друге стране, читав овај посао уклапа у политику двеју влада – Републике Србије и Републике Српске, која је од почетка јасно формулисана и подразумева јачање економских веза и унапређење сарадње између Србије и Републике Српске.

Коштуница је подсетио на то да је, тим поводом, у септембру ове године потписан и Споразум о успостављању специјалних паралелних односа између Србије и Републике Српске, који се односи на више послова и више улагања, као и више планова, уз напомену да је овај споразум само једна замисао и један пројекат, док се кроз један овако велики подухват он остварује и реализује, чиме и добија своје право значење.

Говорећи о томе шта овај подухват значи за привреду Србије, Коштуница је истакао да су у овој години страна улагања у Србију износила четири милијарде евра, а ово је први пут да Србија улаже један изузетно велики износ у Републику Српску.

Према његовим речима, то говори и о снази српске привреде и њеној способности да, својом стабилношћу и сигурношћу правних и економских претпоставки, не само привлачи стране инвеститоре већ и да улаже у друге земље.

Имајући све ово у виду и имајући у виду значај веза између Србије и Републике Српске, значај регионалног повезивања, као и чињеницу да је реч о несумњивом показатељу снаге и опоравка, али истовремено и снаге и експанзије наше привреде, сматрао сам да и на овај начин треба да саопштимо све околности које су везане за овај велики посао, закључио је Коштуница.

Председник Владе Републике Српске Милорад Додик изразио је задовољство успешно обављеним послом приватизације „Телекома Српске” и тиме што је „Телеком Србија” понудио цену којом је елиминисао конкуренцију на овом тендеру.

Додик је истакао да је процес приватизације „Телекома Српске” вођен у складу са законским прописима, као и да у процесу израде приватизационог програма и вођења јавног надметања није било ниједне примедбе, што говори о томе да је „Телеком Србија” успео да победи конкуренцију и добије посао на јавном надметању, које је одржано у складу са највишим стандардима, како у региону, тако и у Европи.

Он је нагласио да Влада Републике Српске очекује да уговор буде потписан што је пре могуће и да „Телеком Србија” уђе у власништво 65 одсто акција „Телекома Српске”.

Истовремено, Додик је пренео да је велики број људи у Републици Српској задовољан чињеницом што је купац „Телекома Српске” управо „Телеком Србија”, и оценио да то за људе, поред економског, има и други значај.

Све ово било је могуће урадити на један овако транспарентан и прихватљив начин пре свега због тога што су владе Србије и РС у последњих година дана учиниле много на легализацији облика сарадње двеју земаља, коју нико у окружењу не може да доведе у питање, истакао је Додик.

Такође, он је додао да је цео посао урађен на здравим економским регионалним односима који уважавају реалност, уз напомену да је то нешто што је апсолутно потребно одржати.

Према његовим речима, ово је конкретна сарадња која доприноси јачању Споразума о успостављању специјалних паралелних односа, али коју је, како је истакао, било могуће остварити само уз поштовање једне потпуно транспарентне процедуре.

Генерални директор „Телекома Србија” Драшко Петровић нагласио је да изванредан пословни потез куповине „Телекома Српске” и прављење вели-

Војислав Коштуница
са Милорадом
Додиком и Драшком
Петровићем

ке телекомуникационе мреже у региону омогућава „Телекому Србија” да постане значајан регионални оператер на читавом Балкану.

Петровић је навео да захваљујући овој трансакцији „Телеком Србија” од данас може да каже да има 7,5 милиона корисника фиксне и мобилне мреже, с циљем да у наредне три до четири године оствари „дуго сањани сан предузећа, али и привреде Србије” од 10 милиона корисника, колико данас има „Телеком Аустрија”.

Овом инвестицијом наставља се процес значајног увећавања вредности „Телекома Србија” и, у односу на финансијску трансакцију с краја 2002, ово предузеће данас вреди шест пута више, односно вреди више од 3,5 милијарди евра, нагласио је Петровић.

Он је додао да ће сваким регионалним деловањем бити увећани приход и добит „Телекома Србија”, али и побољшана његова конкурентност и снага на тржишту.

Говорећи о исплативости ове инвестиције вредне 646 милиона евра, Петровић је указао на то да је пројектовани приход „Телекома Српске” у 2007. приближно 200 милиона евра, а профитна стопа око 20 одсто, што значи да ће „Телеком Србија” за мање од десет година само из добити „Телекома Српске” вратити уложену инвестицију, а да ће из резултата на пословању тржишта читаве Босне и Херцеговине враћати све кредитне трошкове ове инвестиције.

Према његовим речима, „Телеком Србија” ће свим корисницима на територији БиХ омогућити поуздану мрежу, нове сервисе и јефтиније тарифе и услуге.

36

Хиљаду дана Владе Војислава Коштунице

1000
ДАНА ВЛАДЕ
ВОЈИСЛАВА КОШТУНИЦЕ

РЕЗУЛТАТИ КОЈЕ ЈЕ ВАЖНО ЗНАТИ

Током 1000 дана рада Владе Војислав Коштуница се:

сусрео са **458** званичних међународних делегација и имао:

233 међународне активности, **54** састанка с високим

државним званичницима у иностранству, **2112** састанака

с представницима политичког и друштвеног живота у Србији,

253 састанка са јавним личностима, **179** званичних

међународних састанака, **136** интервјуа у домаћим и страним

медијима, укупно **3613** састанака и активности. Учествовао

је на **19** седница Народне Скупштине Републике Србије и парламента

државне заједнице СЦГ. Током његовог манада одржано је **169**

седница Владе Републике Србије, од тога **6** ван Београда, што је први пут

у историји модерне Србије.

- **Србија је поново лидер** по брзини спровођења реформи међу земљама у региону југоисточне Европе са растом бруто друштвеног производа од шест одсто до краја године и страним инвестицијама од око четири милијарде евра, објавили су представници Европске банке за обнову и развој у свом 'Извештају о транзицији' за 2006. годину.

Бруто друштвени производ по глави становника у 2004. години био је 3.285 долара, а до краја 2006. године достићи ће износ од **4.028 долара.**

- „Телеком Србија“ је на транспарентном тендеру купио „Телеком Српске“ по цени од **646 милиона евра.** То је, историјски гледано, **највећа инвестиција једне српске фирме.**
- Уведен је **обавезан и бесплатан припремни предшколски програм** с циљем да допринесе остваривању права детета да расте и да се развија у квалитетној васпитно-образовној средини, која подстиче његов укупан психо-физички развој.

РЕЗУЛТАТИ КОЈЕ ЈЕ ВАЖНО ЗНАТИ

- Укупан број студената које Министарство просвете и спорта стипендира и кредитира је у односу на 2002. годину повећан са 28.973 на **33.224**. За ове потребе Министарство је у односу на 2002. годину издвојило **793 милиона динара више**.
- Влада је покренула програм кредитирања незапослених, технолошких вишкова и иноватора, и то одобравањем кредита за самозапошљавање у висини од **850 милиона динара**.
- Време потребно за **отпочињање бизниса** смањено је са 51 на **5 дана**.

Годишњи извештај о слободи штампе у свету
 "REPORTERS WITHOUT BORDERS - FOR PRESS FREEDOM"
 (Worldwide Press Freedom Index)

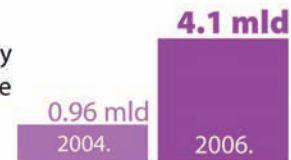

Од 1. јануара 2005. године регистровано је више од **20.500 нових предузећа**.

- Србија је примљена у НАТО програм „Партнерство за мир“.
- Укупна издвајања за **социјалну заштиту** данас су за **125 одсто** већа него у 2003. години.

- **Стране директне инвестиције** увећане су више од четири пута. У 2004. години износиле су 966 милиона долара, а у 2006. износе **4,1 милијарду долара**.

Током мандата ове владе усвојени су неки од најзначајнијих закона, као што су Закон о парничном поступку, Законик о кривичном поступку, Закон о заштити сведока, Закон о извршном поступку, Закон о извршењу кривичних санкција, прилагођен стандардима Европе, а у коме први пут осуђена лица добијају судску заштиту, већа права и одбрану од тортуре, Закон о прекршајима, којим су прекршајни органи трансформисани у прекршајне судове, Закон о медијацији (мирно вансудско решавање спорова).

РЕЗУЛТАТИ КОЈЕ ЈЕ ВАЖНО ЗНАТИ

- За мандата ове владе, „Застава“ из Крагујевца је **решила сва дуговања** према италијанском „Фијату“.
- Степен **дигитализације фиксне телефонске мреже** „Телеком Србија“ повећан је са 68 одсто у 2004. години на **90** одсто у 2006.
- Захваљујући новој аграрној политици, Србија бележи стално повећање пољопривредне производње уз **суфицит у размени пољопривредних производа од 300 милиона долара**, који се очекује до краја године, у односу на дефицит од 250 милиона, који смо имали пре две године.

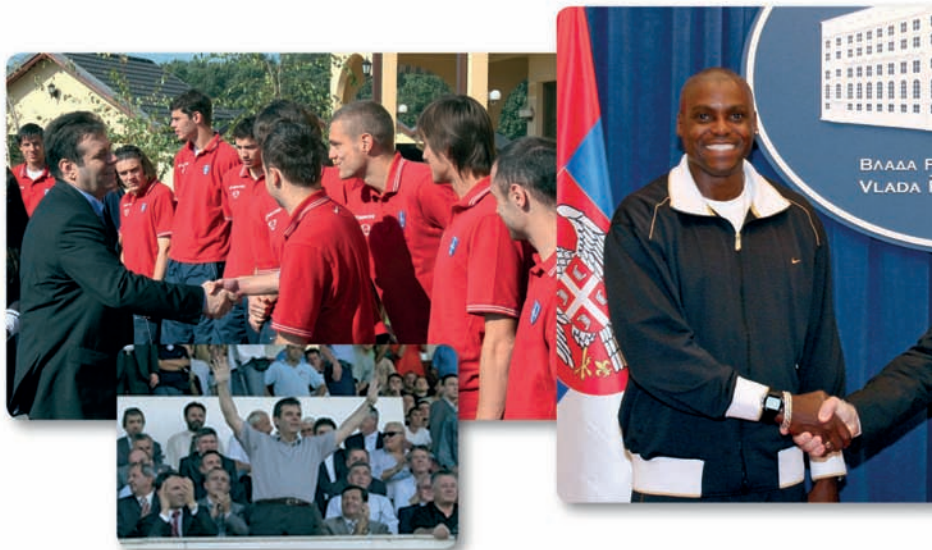

Током мандата Владе Војислава Коштунице обезбеђена је сагласност и подршка свих важних политичких партија за **доношење новог Устава**.

За нови Устав, на референдуму одржаном 28. и 29. октобра 2006. године, гласала су **3.521.724 грађанина**.

1000 ДАНА ВЛАДЕ ВОЈИСЛАВА КОШТУНИЦЕ

Први пут у Србији Министарство за рад, запошљавање и социјалну политику помаже инвалиде спортисте са преко 10 милиона динара.

- Основано је Јавно предузеће „Скијалишта Србије“, којем је поверено управљање и развој скијалишта у Србији, као и управљање просторима од значаја за развој скијалишта.
- Спортистима, носиоцима медаља на олимпијским, светским и европским првенствима додељује се Национално спортско признање у виду дипломе и доживотног месечног новчаног примања.
- Законом о амнестији из априла 2006. године, усвојеном на иницијативу Министарства за дијаспору, 2.474 младића, против којих су поднете кривичне пријаве за неодрживање војном позиву, амнестирано је од кривичног гоњења.

Током мандата ове владе **враћени су дугови** здравствених установа од **9 милијарди динара**, тако да ове установе послују позитивно након више од 15 година.

1000 ДАНА ВЛАДЕ ВОЈИСЛАВА КОШТУНИЦЕ

- Закон о држављанству, усвојен 2005. године на иницијативу Министарства за дијаспору, предвиђа **једноставнији поступак за стицање држављанства** за Србе из расејања и њихове потомке, као и потомке грађана Србије без обзира на националну припадност.

Усвојена је **Стратегија за борбу против корупције** и основана комисија за спровођење ове стратегије. Урађен је **Закон о Агенцији за борбу против корупције** и упућен Скупштини Србије на усвајање.

45 338

2003.

Број продатих аутомобила на основу евиденције МУП-а

59 935

2006. (за првих 11 месеци)

- До сада је **приватизовано** преко **60 великих предузећа**, а још 20 привредних система је у завршној фази приватизације.

РЕЗУЛТАТИ КОЈЕ ЈЕ ВАЖНО ЗНАТИ

- Отворена су два гранична прелаза – „Хоргош“ и „Батровци“, пројектована по највишим европским стандардима, у чију реконструкцију је уложено **20 милиона евра**. Оба гранична прелаза се налазе на важном европском Коридору 10.

- За дечји и родитељски додаток, накнаде за породиље, помоћ мајкама избеглицама, за предшколске установе за децу ометену у развоју и без родитељског старања издваја се **20 милијарди динара**, што је чак **5 милијарди** више него 2003. године.

! Од 2004. године приходи од приватизације увећани су **17 пута**. У 2004. години износили су 7,8 милијарди динара, а у 2006. тај износ ће достићи **130,8 милијарди динара**. !

РЕЗУЛТАТИ КОЈЕ ЈЕ ВАЖНО ЗНАТИ

- Основана је **Агенција за привредне регистре**, чиме је олакшана процедура регистрације нових предузећа, а захваљујући новоуведеном принципу „ћутања администрације“ поједностављује се почетак пословања будући да је, уколико нема одговора администрације после истека рока од 5 дана, предузеће аутоматски регистровано.
- Током 2005. године реализован је нови програм постдокторског **усавршавања најбољих српских научника** у иностранству. Министарство науке и заштите животне средине финансирало је трошкове путовања и 1.000 евра месечно за шестомесечне постдокторске студије за 20 најбољих младих доктора наука у врхунским светским научним центрима.

 Србија и Црна Гора су добиле **позитивну оцену** Студије о изводљивости за закључење Споразума о стабилизацији и придруживању Европској унији.

- Потписан је Уговор о енергетској заједници, чиме је од 14. јула 2006. године Србија и формално преузела обавезе да се у сектору енергетике понаша као саставни део Европске уније.

Раст нето добити предузећа „Телеком Србија“

1000 ДАНА ВЛАДЕ ВОЈИСЛАВА КОШТУНИЦЕ

- Преко Министарства за дијаспору више од **10.000 књига** на српском језику и ћириличном писму упућено је заједницама и удружењима Срба у земљама региона, заједно с уџбеницима и букварима полазницима наставе на српском језику.

У протекле три године, проблеме настале још осамдесетих година, Влада је успешно решила **приватизацијом великих друштвених предузећа** која су некада била носиоци развоја. Реч је о предузећима као што су: „Магнохром“ из Краљева, РТБ „Бор“, „Застава“, „Српска фабрика стакла“ из Параћина, „Хисар“ из Прокупља, „Јумко“ ...

- Србија је у 2004. години бележила буџетски дефицит од -0,1 одсто БДП-а, а до краја 2006. године оствариће буџетски **суфицит од 0,7 одсто БДП-а.**

РЕЗУЛТАТИ КОЈЕ ЈЕ ВАЖНО ЗНАТИ

- Црквама и верским заједницама на Косову и Метохији уплаћена је дотација од 181 милион динара, од тога 71 милион динара као редовна месечна дотација за 42 свештеника и 198 монаха и монахиња на Косову и Метохији.

У извештају Светске банке за пословање, за 2006. години, Србија је проглашена за земљу која је **највише учинила на побољшању пословне климе** у 2005. години.

- У априлу 2006. године формиран је Савет министара за заштиту потрошача.

- Пројекат Министарства просвете и спорта „Функционално образовање одраслих Рома“ је Roma Education Fondation оценила као најбољи у односу на све остале земље које су потписнице **„Декаде Рома“**.
- Према званичним подацима European Training Fondation (ЕТФ) из Торина, Република Србија за образовање из бруто националног дохотка издваја **3,8 одсто за образовање**, што је, у односу на остале земље западног Балкана, највеће издвајање из укупног националног дохотка.

- **Укупан износ обавеза** према повериоцима Лондонског клуба на дан 31. децембар 2000. године износио је 2.797.000.000 долара. Законом о реструктурирању дуга по НФА и ТДФА издавањем обвезница Републике Србије уређени су услови и начин рефинансирања обавеза према Лондонском клубу. Главница дуга Републике Србије, према овом закону, износи 1.080.000.000,00 долара, што представља **умањени износ за приближно 62 одсто** укупних неизмирених обавеза према Лондонском клубу.

Годишња стопа инфлације у 2004. години износила је 13,7 одсто, а на крају 2006. године ова стопа биће једноцифрена и према проценама износиће око **7,5 одсто.**

- Процес приватизације у рударским компанијама отпочео је у руднику олова и цинка „Рудник“ из Горњег Милановца 2005. године, а ове године је приватизован и рудник „Велики мајдан“ код Љубовије. Обе приватизације су обављене са партнерима из иностранства.

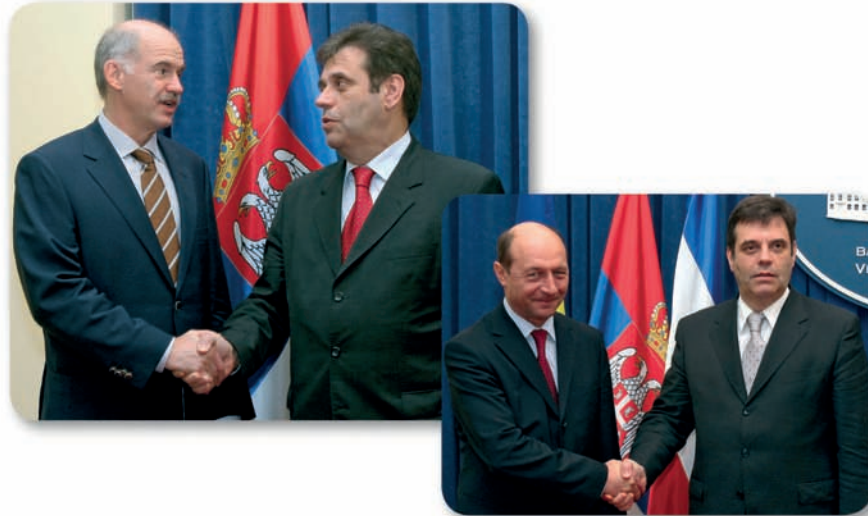
РЕЗУЛТАТИ КОЈЕ ЈЕ ВАЖНО ЗНАТИ

У сарадњи с МУП-ом и тужилаштвима **покренут је велики број поступака због корупције** у привреди (стечајна мафија, друмска мафија, пензиони фондови, прање новца, итд.), како против судија, тужиоца, тако и против вештака и адвоката. Стање је побољшано, јер борба против корупције резултира чињеницом да смо, на лествици којом се мери корумпираност земаља, са 143. места стигли на 90.

- Званичним обавештењем председавајућег Париском клубу, **отписан је део дуга**, тако да на дан 31. август 2006. године дуг Србије према Париском клубу износи 2.062.454.860 долара.
- Влада Републике Србије је основала **Фонд за Косово и Метохију** који је, до децембра 2006. године, прикупио средства у висини од 239.979.321 динар. Из Фонда је до сада финансирано 32 пројекта на које је утрошено 229.085.212.
- Остварена је сарадња с Европском агенцијом за реконструкцију и потписан је **Меморандум о разумевању** око реализације КАРДС (CARDS) програма у износу од **2.000.000 евра** за област заштите потрошача.
- Од 2004. године до данас у Србији је регистровано **3,8 милиона долазака туриста** и 11,5 милиона ноћења. Остварен је девизни прилив од **563,7 милиона долара**.

- Контролом тржишне инспекције **повећан је ниво заштите потрошача**, а уведене су процедуре за ефикасну заштиту права интелектуалне својине и с тржишта је повучен велики број кривотворених производа и пиратских издања носача звука и слике.
- Према извештају Европске комисије, у области унапређења ефикасности процеса примене Повеље ЕУ, **Индекс политике развоја малих и средњих предузећа** у Србији 2006. године **побољшан је за 46,8 одсто** у односу на претходну годину.
- Изграђено је седам нових жичара, пет на Копаонику и две на Старој планини, чиме је повећан капацитет за 10.000 нових скијаша.

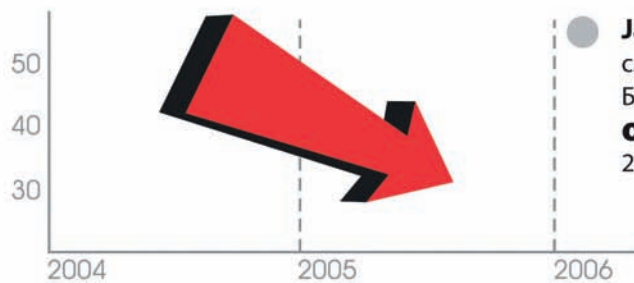
Урађене су измене Закона о органима за борбу против организованог криминала и ратних злочина.
- Очишћене су три локације контаминираних осиромашеним уранијумом за време НАТО бомбардовања, Пљачковица, Боровац и Братоселце, а у току је чишћење последње, Рељана. За ту сврху Министарство науке и заштите животне средине издвојило је **248.966.971,00 динара**.

РЕЗУЛТАТИ КОЈЕ ЈЕ ВАЖНО ЗНАТИ

- Плате запослених у области социјалне заштите данас су веће и до **4 пута** него у 2003. години.
- Отворен је заједнички гранични прелаз на железничкој станици у Димитровграду, у чију изградњу је уложено пет милиона евра. Обједињена гранична контрола царина Србије и Бугарске на једном прелазу омогућиће да међународни саобраћај између две земље буде убрзан за 50 одсто.
- За мандата ове владе у Хашки трибунал је добровољно отишло 18 осумњичених за ратне злочине.

- **Јавни дуг Србије** смањен је са 56,6 одсто БДП-а у 2004. на **38,8 одсто БДП-а** у 2006. години.

- Народна скупштина Републике Србије је, на предлог Владе, од 2004. године до данас **усвојила 251 закон**, док је 70 закона још у процедури.

- После 75 година је донет закон о црквама и верским заједницама.
- **§** Од 2004. године до краја 2006. усвојено је **39 закона** и измена закона, као и Стратегија за реформу правосуђа и Стратегија за борбу против корупције. У скупштинској процедури налази се још 11 закона, а у припреми је још 12 закона.
- Школске 2004/05. године започета је **реформа основног образовања**. Донет је нови наставни план за први циклус основног образовања, а sukcesивно су донети и уведени нови наставни програми од првог до четвртог разреда. Сажети су наставни програми свих наставних предмета од петог до осмог разреда за школску 2006/07. годину.

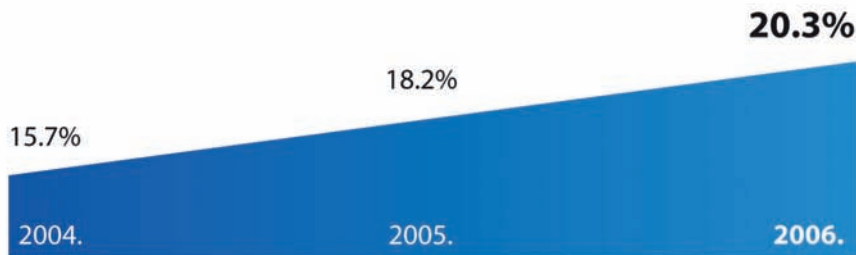

РЕЗУЛТАТИ КОЈЕ ЈЕ ВАЖНО ЗНАТИ

- У обнову и изградњу болница у протекле две године уложено је **100 милиона евра**. Из програма Националног инвестиционог плана и кредита Европске инвестиционе банке у здравство ће бити уложено **још 511 милиона евра** у току наредне године.

- Донети су закони којима је преузета надлежност војних судова, тужилаштва и правобранилаштва и пренета на цивилне органе, што је похвалила Европска унија.
- За рад 400 организација за особе с инвалидитетом данас се издваја **8 пута више** него у 2003. години.
- Од марта 2004. године до децембра 2006. године, Министарство вера је верским школама уплатило дотације од 345 милиона динара.

Маржа нето добити у предузећу „Телеком Србија“

У протекле је две године **санирано** је **17.000 километара** путне мреже, **89 мостова** и **52 клизишта**; **асфалтирано** је **980 километара** регионалних и магистралних путева; **реконструисано** је **1.480 километара** путева, **22 моста** и **15 тунела**, а на још 13 радови су у току; **изграђено** је **210 километара** нових путева, **27 мостова**, а у току је изградња још 24, **1 тунел**, а у току су радови на изградњи још 5.
У реконструкцију и изградњу путне мреже и објеката током протекле две и по године уложено је приближно **75 милијарди динара**.

Србија је у 2006. години, према студији Светске банке пословања, која анализира **услове пословања** у 175 земаља, **скочила за 27 места**, са 95. на 68. место.

РЕЗУЛТАТИ КОЈЕ ЈЕ ВАЖНО ЗНАТИ

Влада Србије је издвојила средства из буџета Републике Србије за обнову угрожених општина и изградњу објеката који су уништени у елементарним непогодама, а у складу са Законом о коришћењу средстава за саницију и заштиту од елементарних непогода. Мештанима чији су домови оштећени у селима Међа и Јаша Томић саграђено је 118 кућа, а у селу Богдање 12.

- У оквиру **Националног инвестиционог плана**, Влада Републике Србије је, први пут, обезбедила предузетницима почетницима пласирање **650 милиона динара** за „старт ап“ кредите преко Фонда за развој Републике Србије.
- **Број путника** у 2004. године је 2.045.282, а до краја 2006. године очекује се приближно **2.227.628** путника.
- **Број прелета** преко нашег аеродрома 2004. године био је 300.000, а 2006. године **380.000**.

Број слетања и полетања с београдског аеродрома „Никола Тесла“, у 2004. години износио је **36.416**, а у 2006. приближно **45.000**.

- Европска (ЕСАС) и Међународна (ИКАО) организација за цивилно ваздухопловство оцилиле су рад ЈП аеродром „Никола Тесла“ **највишом оценом**.

- Србија је **прва у региону** усвојила закон који спречава дискриминацију особа са инвалидитетом и први пут су успостављени партнерски односи између инвалидских удружења и Министарства за рад, запошљавање и социјалну политику.
- Влада Србије је, у овом мандату, усвојила програм кредитирања ради подстицаја инвестиција и повећања запослености у неразвијеним подручјима, у висини од **милијарду и 250 милиона динара**.
- Србија је једна од првих земаља која је донела посебан **Закон о борби против сајбер-криминала**, што је изузетно значајно у борби против тероризма, организованог криминала и прања новца.

НОВИНЕ У РАДУ ВЛАДЕ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ:

1. редовне конференције за новинаре сваког четвртка после седнице Владе;
2. одржавање седница Владе по градовима широм Србије;
3. историјска соба – први пут на једном месту изложене фотографије свих председника Владе Србије од краљевине до данас, као и све заставе Србије;
4. директан пренос конференција за новинаре из Прес сале Владе Србије путем интернета.

РЕЗУЛТАТИ КОЈЕ ЈЕ ВАЖНО ЗНАТИ

- На министарској конференцији у Бергену, Министарство просвете и спорта је за реформе спроведене до 2003. године добило оцену 2,2, док су **реформе високог образовања**, спроведене од 2003. године до данас, **оцењене са 3,8**.
- Национални савет за сарадњу с Хашким трибуналом позитивно је одговорио на 95 одсто захтева Тужилаштва Хашког трибунала за доставу документације.
- Успостављена је **потпуна контрола** поступака експлоатације минералних сировина, као природног добра у државној својини.

У МАРТУ 2004. СРБИЈА:

није имала грб
није имала заставу
није имала химну
имала је стари Устав

У ДЕЦЕМБРУ 2006. СРБИЈА:

има грб
има заставу
има химну
има нови, демократски Устав

37

Лична порука председника Владе Србије Војислава Коштунице председнику Русије Владимиру Путину*

(12. мај 2007)

*Ова лична порука Војислава Коштунице Владимиру Путину послата је 12. маја 2007. године. Поруци је претходило обавештење које је В. Коштуница добио од шефа мисије Србије у УН. У обавештењу се наводи да су САД припремиле нацрт резолуције за Савет безбедности УН на основу плана Мартија Ахтисарија са циљем да се Косову омогући независност.

У име народа Србије молим Вас, председниче Путин, да Русија стави вето у Савету безбедности на отимање Косова од Србија. Руска подршка и вето на отимање наше територије има историјски значај за Србију. Србија је своју будућност судбински везала за Косово. У целој својој историји Србија је имала једног истинског пријатеља, Русију. Све наше наде упрте су само у Бога и пријатељску Русију. Председниче Путин, знајте да би Србија док постоји памтила Ваше име.

Примите мој пријатељски и братски поздрав,
Војислав Коштуница

Војислав Коштуница и
Владимир Путин

38

Експозе Војислава Коштунице мандатара за састав Владе Србије

(15. мај 2007)

Данас Народна скупштина, која изражава вољу народа и грађана Србије, треба да донесе одлуку и изјасни се да ли подржава формирање нове Владе Србије, са програмом и саставом министара које као мандатар предлагем Скупштини Србији.

Подсећам да је Србија исказаном вољом народа на референдуму добила нови Устав, и да нам, сагласно новом Уставу, предстоји заокруживање процеса конституисања највиших институција државе. Формирање Владе у овом тренутку без сумње ствара услове да постигнемо преко потребну стабилност у земљи, а верујем да се сви слажемо да управо унутрашња стабилност представља кључни услов да Србија снажним корацима иде напред. Ако треба да истакнем један и највиши циљ ове Владе, он свакако гласи: у Србији, у сваком њеном делу, и у Грачаници, и у Косовској Митровици, и у Бујановцу, и у Књажевцу, и у Лозници, и у Суботици, дакле у сваком делу Србије мора да се живи боље, мирније, сигурније, мора бити више посла за грађане, а њихов укупни стандард живота мора бити бољи. И ви, народни посланици, лако ћете моћи да просудите и оцените рад Владе на основу процене да ли Влада успешно испуњава овај први и највиши циљ који је пред себе поставила.

Управо да би оствариле овај циљ, странке које образују владу одлучиле су да интерес државе, нације и грађана ставе изнад међусобних партијских разлика и страначких интереса. Постигли смо пуну сагласност око пет кључних програмских принципа Владине политике: ти принципи се односе на питања Косова и Метохије, европских интеграција, сарадње са Трибуналом у Хагу, социјалне и економске политике и борбе против криминала и корупције.

Устав Србије, као прву и највишу обавезу, налаже свакој државној институцији да сачува суверенитет и територијални интегритет земље. Зато се и први програмски принцип рада Владе односи на јасно **дефинисање државне политике према Косову и Метохији**. И ова Влада полази од чињенице да је државна косовска политика дефинисана Уставом Србије, исказаном вољом народа на референдуму и усвојеним резолуцијама Народне скупштине. У претходном периоду три најважније институције државе – Народна скупштина, Влада Србије и председник Републике – имале су јединствену политику коју је спроводио државни преговарачки тим. Државни преговарачки тим је редовно подносио извештаје Народној скупштини, а предстоји подношење још једног таквог извештаја.

Од највећег је значаја за земљу да се, на основу већ утврђене државне политике за Косово и Метохију, сачува јединство највиших државних институција, и уверен сам да ће тако и бити. Пошто сваки грађанин Србије добро зна да државна политика за Косово и Метохију значи да је Косово, сагласно Повељи УН и сагласно Уставу Србије, саставни и неотуђиви део територије Србије, сматрам да нема потребе да и овом приликом излажем све елементе нашег предлога о суштинској, односно надгледаној аутономији покрајине унутар Србије. Више сврхе има ако се задржим на могућим искушењима око Косова и Метохије која нам у непосредној будућности прете.

Познато је да је неколико земаља чланица Савета безбедности поднело нацрт Резолуције са циљем да се, на основу Ахтисаријевог плана, омогући проглашавање независности наше Покрајине. Желим да вас обавестим да су досадашња Влада Србије, председник Републике и цео преговарачки тим уложили највеће могуће напоре како би се променило мишљење утицајних држава које се залажу за независност Косова. Наша аргументација је била снажна, чврсто правно и морално утемељена, убедљиво образложена и у целости је документована у СБ УН.

Истовремено, Србије је од почетка формирања досадашње Владе интензивно, рекао бих свакодневно, сарађивала са Русијом на формулисању усаглашене политике за решење будућег статуса Косова и Метохије. Више саставних председника Владе и председника Републике Србије са највишим званичницима Русије значајно су допринели дефинисању заједничког става. Полазећи од принципијелног становишта да се мора поштовати међународно право и да се Србији не може, противно Повељи УН, отети 15 одсто њене територије, Русија је јасно саопштила да је за њу неприхватљива нова Резолуција СБ која не би почивала на постојећој Резолуцији 1244, односно која

не би потврдила суверенитет и територијални интегритет Србије и неповредивост њених међународно признатих граница.

Зато ће и ова Влада, као што је чинила претходна, полазити од чињенице да је СБ последња установа на свету која може погазити Повељу УН и да зато СБ никада неће усвојити Резолуцију којом се једној чланици УН отима 15 одсто њене територије. Једноставно, верујемо да постоје државе, као што је то Русија, које ће спречити да буду погажени принципи и разорени темељи на којима почива целокупни међународни поредак.

Албански сепаратисти су запретили насиљем ако не добију независност и тиме покушали да уцене међународну заједницу. Још је речено да ће, ако до насиља дође, за то бити одговорне жртве, а не насилници и терористи. И овом приликом ми јавно упозоравамо међународну заједницу која је преузела одговорност за мир у покрајини, да то онда не би био само злочин терориста, већ и оних који злочин нису спречили иако су могли и на време били упозорени.

Албански сепаратисти су запретили и да ће натерати привремене институције у Покрајини да једнострано прогласе независност уколико у најкраћем року међународна заједница не одобри стварање друге албанске државе, овог пута на тлу Србије. Када је реч о једностраном проглашавању независности покрајине, Влада унапред саопштава свој став да је сваки такав чин за Србију потпуно ништаван и да такав чин неће и не може изазвати било какве промене у уставном и правном систему земље. Сваки наш грађанин на Косову и Метохији мора знати да је он грађанин Србије, да му то гарантује Устав Србије, и да сваку једнострану одлуку привремених институција треба унапред да одбаци и потпуно игнорише. Сваки наш грађанин на Косову и Метохији мора да зна да ће његова Скупштина и његова Влада увек бити у Београду.

Зато се сада обраћам свим нашим грађанима на Космету јасном поруком: ви морате знати да је за државу Србију Косово заувек саставни и неотуђиви део наше територије и морате бити свесни да је свако једнострано проглашавање и признање независности обична магла и паучина. Још тачније речено, једнострано признање је мање од нуле, и оно вас не сме уплашити и натерати да напустите своје куће и нашу покрајину. Ова Влада и формира министарство за Косово и Метохију да би на делу потврдила да ће за Владу Србије Косово увек бити покрајина унутар Србије, и то министарство на сваки начин мора још више да помогне сваком нашем грађанину у Покрајини.

Експозе Војислава
Коштунице,
мандатара за састав
Владе Србије, 15. мај
2007. године

Када је реч о могућности да неке државе признају једнострано проглашену независност покрајине, желим да вас подсетим да сам у СБ 3. априла ове године изнео недвосмислено дефинисан став Србије. Том приликом Србија је упутила јасно упозорење да Резолуција 1244 СБ има обавезујућу снагу за владе свих држава чланица УН. Што значи да ниједна држава не сме да прекрши ову Резолуцију и да се једнострано одређује према будућем статусу Покрајине.

И ова Влада ће водити доследну политику утемељену на уверењу да би свако једнострано признање независности Косова представљало најгрубље и чак двоструко кршење норми УН. У таквом случају, биле би прекршене и Повеља УН и важећа Резолуција 1244, чиме би свака држава која се одлучи на такав противправни акт директно погазила ауторитет светске организације. СБ је, поштовани народни посланици, до краја упознат са нашим аргументима и ставом да би Влада Србије у потпуности као ништавно одбацила свако признање независности Покрајине.

Да закључим, евентуално једнострано признање појединих држава независности Покрајине представљало би директно омаловажавање ауторитета СБ, кршење Повеље УН, Резолуције 1244 и кршење Устава Србије. Самим тим, Влада Србије унапред одбацује као ништаван и за Србију непостојећи било какав облик једностраног признања и унапред саопштава да ће

Србија увек третира Косово као свој саставни део. Такође, Влада упозорава да евентуално признање независности Покрајине ни у којем случају не може бити представљено као чин пријатељства према Србији, зато што може значити само чин најгрубљег мешања у унутрашње ствари друге земље. Подразумева се да свака држава која би донела одлуку о признавању једнострано проглашене независности мора водити рачуна да би то произвело озбиљне последице у међусобним односима, у складу са праксом међународног опхођења. Желим да нагласим да одговор и сваког нашег грађанина на Космету и Владе Србије на било који облик једностраног признања једноставно гласи – Косово остаје покрајина унутар Србије.

И ова Влада полази од уверења да ће се утицајне државе у међународној заједници држати општих начела међународног права и да се нико неће усудити да прибегне једностраном признању. Са своје стране, Влада изражава пуну спремност да преузме свој део одговорности за проналажење споразумног и правичног решења и биће спремна да у сваком тренутку отпочне разговоре и учествује у новом преговарачком процесу. Ми верујемо да је могуће пронаћи компромис и бићемо упорни у захтеву да се мора разговарати и да се мора пронаћи прихватљив облик аутономије за албанску мањину на Косову и Метохији.

Други кључни програмски принцип Владине политике представљају европске интеграције. Наставак процеса стабилизације и придруживања веома је значајан у контексту укупне оријентације Србије ка европским интеграцијама. Будући да је пре прекида преговора остало још веома мало посла око усаглашавања текста Споразума, очекујемо да се тај део посла обави у кратком времену по ступању ове владе на дужност. Упоредо са преговорима о закључењу Споразума о стабилизацији и придруживању, неопходно је да се обнови оперативни план Европског партнерства о краткорочним и средњорочним обавезама земље у процесу европских интеграција. Непосредно обнављање овог процеса важно је за успешно спровођење Споразума о стабилизацији и придруживању у живот.

Пуноправно и равноправно чланство Србије у Европској унији јасно је прокламовано програмско опредељење сваке од странака које улазе у коалициону Владу. Подједнако је јасан и неспоран став да процес придруживања Србије ЕУ ни у којем случају не може бити компензација за било какве уступке када је реч о територијалном интегритету Србије. То је једноставно, у сваком погледу, потпуно искључена могућност.

Влада ће, када је реч о европским интеграцијама, пре свега настојати да настави и убрза увелико започети процес доношења закона који су прила-

гођени законодавном устројству Европске уније. Напореда с тим, пуном енергијом наставиће се настојања да сви критеријуми који се тичу људских и мањинских права, слободе медија, принципа економског пословања, независности и ефикасности правосуђа, и образовних стандарда буду што потпуније и благовремено задовољени. Први кораци који треба да уследе непосредно у наредним данима биће парафирање споразума о визним олакшицама за наше грађане, а одмах затим поменути наставак преговора о Споразуму о стабилизацији и придруживању.

Србија у међународне интегративне процесе улази као јединствена држава, са међународно признатим границама, унутар којих се налази Косово и Метохија као њен неотуђив део. Србија учествује у интегративним процесима превасходно због својих државних и националних интереса. У процес стабилизације и придруживања Србија је ушла као јединствена земља и за нас сваки корак ближе уласку у шире интеграције представља корак даље од дезинтеграције земље.

Учешће у процесу стабилизације и придруживања биће од значаја за нашу законодавну политику и што ефикаснију политику примене усвојених закона. Од самог почетка свог мандата Влада ће приступити усклађивању закона са новим Уставом и са правилима и законским нормама Европске уније. Такође је неопходно наставити са усмереним оспособљавањем и јачањем наше државне администрације, која свакодневно ради на послу приближавања Европској унији. Пошто је реч о дугорочној и основној оријентацији Србије, Влада ће у свом деловању полазити од *Националне стратегије прикључивања Европској унији* (усвојене 2005. године), у којој су изложени основни елементи политике придруживања и обавезе државних органа, привредних субјеката и других друштвених чинилаца у овом дугорочном процесу. Стицање статуса кандидата за чланство у Европској унији мора представљати наш краткорочни циљ.

Србија се мора што брже приближавати унутрашњем тржишту ЕУ. За то је неопходно одржати постигнути темпо економског развоја, даље унапредити пословну климу за привлачење страних улагања (нови Закон о страним улагањима и др), смањење стопе незапослености и увођење мера које треба да спрече нову незапосленост, брзи наставак реструктурирања (укључујући и јавна предузећа), извршити општу денационализацију и приватизацију грађевинског земљишта, убрзати увођење индустријских и пољопривредних стандарда у домаћу производњу. Веома је важно развијати и подржавати ефикасно деловање нових регулаторних тела, о посебно Комисије за зашти-

ту конкуренције, јер ће успех ових регулаторних тела бити основ за оцену да ли је Србија способна да активно учествује на европском тржишту.

Велика пажња мора бити усмерена на унапређење правосуђа и унутрашњих послова, који су основни приоритет за све потенцијалне кандидате за чланство ЕУ. Независно правосуђе и борба против организованог криминала и посебно корупције јесу критеријум за оцену владавине права у демократској држави. Стратегије које су израђене у овим областима морају се применити, и обезбедити довољна средства за њихово спровођење.

Процес придруживања ЕУ подразумева усаглашавање домаћег законодавства са правним тековинама ЕУ и његово уграђивање у домаћи правни систем. Да би се овај посао успешно обавио, неопходно је најпре приступити превођењу правних тековина ЕУ на српски језик, што захтева значајна финансијска средства, постојање посебног Одељења за координацију превођења, изградњу информативног система за координацију процеса превођења и ангажовање професионалних преводилаца, те ову чињеницу ваља имати у виду приликом доношења новог буџета.

Због свих ових активности, неопходно је да Влада у сарадњи са универзитетима, послодавцима и тржиштем рада унапреди образовне програме, примени постојећи план обуке државних службеника у процесу европске интеграције и изради план запошљавања који ће моћи да одговори захтевима процеса унутрашњих реформи у процесу приступања ЕУ. Наставак реформе образовања, обуке и запошљавања допринеће бржем окончању процеса приступања Србије ЕУ. Оваквим приступом омогућује се већа конкурентност грађана Србије на тржишту радне снаге ЕУ и привлачност Србије за стране улагаче.

Са процесом европских интеграција непосредно је повезан трећи принцип владине политике, а то је успешно и целовито окончање сарадње са Хашким трибуналом. То значи да постоји сагласност да се морају предузети све мере како би се у најкраћем року окончала сарадња са ХТ, јер то пре свега представља интерес Србије. Неопходно је појачано ангажовање и укључивање свих државних органа и институција ради успешног испуњења свих међународних обавеза Србије према ХТ. У том циљу постигнут је договор да се одмах формира Савет за националну безбедност који ће координирати рад свих обавештајних служби и усмеравати активности како би се што пре испуниле све обавезе према Трибуналу.

Четврти кључни програмски принцип владине политике односи се на социјално-економска питања. Странке владине већине јединствене су у оцени и практичном опредељењу да су кључни циљеви Владе смањење незапос-

лености и сиромаштва, побољшање животног стандарда грађана, наставак великих стратешких инвестиција као што су изградња ауто-путева и гасовода, завршетак приватизације, привлачење нових директних инвестиција, јачање економског повезивања и повећање заједничких инвестиције са Републиком Српском и државама у региону.

Кључни приоритет Владе у области социјалне политике јесте смањење незапослености и сиромаштва.

План Владе је да до 2010. године годишња стопа запослености континуирано расте, а стопа незапослености опада, и да се у различите врсте активних мера запошљавања укључи до 70 одсто незапослених лица. Влада ће преко транзиционих центара омогући запосленим радницима да се преквалификују и задрже посао, или да нађу ново запослење. Посебно ће се подстицати запошљавање на девастираним подручјима и подручјима са високим стопом незапослености, као и запошљавања младих, жена, лица са инвалидитетом, припадника појединих етничких мањина. Све ће то бити праћено мерама активне политике смањења укупног пореског оптерећења и увођењем нових пореских олакшица за послодавце. Влада ће донети свеобухватне социјалне програме за сваку приватизацију, како би се заштитила и права запослених.

Полазећи од тога да је у три претходне године у Србији значајно смањен број сиромашних, Влада ће даљом применом мера активне социјалне политике континуирано смањивати број сиромашних да би се он свео на најмању могућу меру. У циљу смањења сиромаштва, Влада ће интензивирати реформу система социјалне заштите путем следећих мера, као што су: доношење *Закона о социјалној заштити*, унапређење квалитета социјалних услуга, трансформација установа социјалне заштите, изградња и адаптација дневних боравака за децу са сметњама у развоју, за старе, особе са инвалидитетом и децу са поремећајима у понашању, адаптацијом стамбених јединица за самостално становање, чиме ће се омогућити овим корисницима социјалних установа да живе самостално као равноправни грађани. То ће се такође постићи и изградњом и опремањем малих домова за смештај старих, развојем института хранитељства и унапређењем услова за смештај у хранитељске породице деце без родитељског старања, деце ометене у развоју и деце са поремећајем у понашању.

Влада ће обезбедити економску сигурност пензионера, наставити са редовним исплатама пензија, до краја измирити све дугове из прошлости и одржати одговарајући однос просечне пензије и просечне зараде. За особе са инвалидитетом обезбедиће се једнаке могућности за њихов рад и запо-

шљавање на тај начин што ће Влада створити законску обавезу предузећима да стопа запослености ових особа достигне 25 процената до 2011. године.

Влада ће, такође, обезбедити стамбено збрињавање сиромашних, а посебно избеглих и прогнаних лица, и у ту сврху донети *Закон о социјалном сџановању* и програм социјалне станоградње.

Смањење сиромаштва, повећање запослености и повећање животног стандарда грађана заснива се реалним претпоставкама и реалним показатељима. Бруто друштвени производ по глави становника константно расте, Србија је постала лидер Балкана по брзини реформи и рекордер по висини раста бруто друштвеног производа у југоисточној Европи у 2006. години, стране директне инвестиције увећане су више од четири пута, приходи од приватизације вишеструко се увећавају, Србија није само постала место где се инвестира, већ је и сама постала инвеститор. *Телеком Србија* је на тендеру купио Телеком Српске по цени од 646 милиона евра, што је историјски гледано највећа инвестиција једне српске фирме.

На темељу остварених реалних резултата и планираног привредног раста по годишњој стопи од 6 одсто, циљ Владе је да Србија до 2012. достигне 80 одсто бруто друштвеног производа нових држава чланица Европске уније, да годишњи раст извоза српске привреде буде 17 одсто и да се обезбеди од три до пет милијарди долара инвестиција годишње.

Највећа страна улагања која се очекују у Србији јесу улагања у енергетику. План Владе, који се заснива на реалним претпоставкама, јесте да обезбеди најмање три милијарде евра нових инвестиција у наредне три године, пре свега у гасној и нафтној привреди. Примера ради, Влада планира да се за две године изгради гасовод дужине око 400 километара и вредан око милијарду евра.

Значајне инвестиције планирају се у изградњи путне мреже. Средствима из Националног инвестиционог плана и путем концесија до 2010. године биће у потпуности завршен аутопут на Коридору 10 и аутопут Београд–Пожега. Влада ће инвестиције у саобраћај обезбедити делом из сопствених прихода, а делом из уговорених зајмова са Европском инвестиционом банком, Европском банком за обнову и развој, Светском банком, из средстава Европске агенције за реконструкцију и из фондова Европске уније.

У погледу приватизације и реструктурирања привреде, Влада ће завршити приватизацију друштвеног сектора привреде. Наставиће се са одговорним реструктурирањем јавног сектора привреде, повећањем ефикасности предузећа уз ослобађање од буџетске зависности, улагањем у реконструкцију и модернизацију, кроз технолошко и организационо усклађивање

са стандардима Европске уније, извршити измене и допуне *Закона о приватизацији*, како би се јасно дефинисали принципи и правила приватизације јавних предузећа и овлашћења државе и органа локалне самоуправе у том процесу, омогућити право свих пунолетних грађана Србије на бесплатне акције преко Приватизационог регистра, односно Националног приватизационог фонда, донети *Закон о Националном приватизационом фонду Србије*, којим ће се ближе уредити начин и поступак дистрибуције бесплатних акција грађанима Србије, који то право нису искористили, окончати продају акција из портфеља Акцијског фонда Републике Србије са циљем убрзаног повлачења учешћа државе у капиталу приватизованих предузећа наслеђеног из ранијег периода, донети *Закон о приватизацији грађанског грађевинског земљишта*, чиме ће се повећати обим инвестиција, развити тржиште некретнина и обезбедити право грађана на неограничено располагање својом непокретном имовином, донети свеобухватне социјалне програме за сваку приватизацију како би се заштитила права и запослених.

Пети кључни програмски принцип Владине политике јесте **наставак борбе против организованог криминала и сваког облика корупције**. Природна је тежња сваког друштва да обезбеди владавину права, што значи могућност за све грађане да безбедно и добро живе од свог поштеног рада.

Нажалост, већина становништва и данас веома тешко живи, тако да нам предстоји велика борба да би коначно сваки грађанин Србије могао да каже да му је животни стандард осетније бољи. Сви видимо колико су стрпљења и разумевања наши грађани показали за оне стварне и велике тешкоће кроз које пролази наша држава. Оно, међутим, за шта ниједан појединац у нашој земљи нема и не сме да има разумевање јесте још увек присутна корупција у свим деловима друштва. Ми смо свесни да, можда горе од било чега другог, неправда пече сваког нашег човека када види како се путем корупције безобзирно отима динар од најсиромашнијег дела становништва.

Зато Влада Србије мора још жешће, још снажније и још систематичније да удари на сваку појаву криминала и корупције. Добро знам колико се народ и грађани радују када чују да је правда задовољена и да је ова или она мафија приведена правди. Све док сам убеђен да је у Србији закон јачи од сваког појединца и све док будем веровао да Влада има снаге да се обрачуна са сваком обликом криминала и корупције, ја ћу бити на челу Влади.

Полазиште Владе у борби против корупције представља *Национална стратегија* и *Акциони план за борбу у против корупције*. Успешна борба против ове врсте друштвеног зла подразумева ефикасну примену антикорупцијских прописа, превенцију, односно отклањање могућности за ко-

Састав Владе Србије

рупцију, подизање опште свести и образовање јавности ради јавне подршке за спровођење антикорупцијске стратегије. У том циљу, биће настављена још интензивније сарадња МУП-а и тужилаштва, како у борби против корупције у привреди, тако и у борби против корумпираних чланова правосудних органа.

Влада ће радити на потпуном сузбијању привредног криминала, целомитом уређењу судства, јачању својинских права, као и свођењу корупције на најмању могућу меру у области привреде. Влада ће унапредити оспособљеност Пореске и Царинске управе и подићи институционалне капацитете свих сектора у Министарству финансија. Све појаве криминала најстроже ће се кажњавати у свим службама.

Посебни напори биће усмерени на унапређење правосуђа и службе унутрашњих послова, као основних носилаца борбе против корупције и криминала. Независно правосуђе и борба против организованог криминала, посебно корупције, представљају основни критеријум за оцену оствареног нивоа владавине права у једној демократској држави.

Изузетна посебна пажња биће посвећена сузбијању организованог криминала, и на националном, и на међународном плану. У том циљу, Влада ће донети *националне стратегије за превенцију криминала*. Посебне напоре Влада ће уложити у борбу против организованог финансијског криминала, тј. корупције, прања новца и фалсификовања новца, високо-технолошког

криминала и свих других облика кривичних дела из области економског криминала, борбу против свих видова организоване производње, кријумчарења и стављања у промет опојних дрога и наркотика, борбу против тероризма, откривање организованих криминалних група, расветљавање најтежих кривичних дела, посебно оних који изазивају узнемиравање јавности, сузбијању малолетничке деликвенције.

У складу са усвојеном *Стратегијом борбе против тероризма људима у Републици Србији* и Конвенцијом Уједињених нација против транснационалног организованог криминала, Влада ће наставити међународну сарадњу на сузбијању свих облика трговине људима.

Будућност Србије, њен напредак, може да се темељи искључиво на владавини права и владавини закона. Влада Србије је до сада сваког дана побеђивала криминал и наш велики циљ је да овде у Скупштини Србије сви заједно, ма којој партији припадали, можемо заједно да закључимо да је Србија заиста постала правно уређена држава.

Пошто сам вам изложио пет основних програмских принципа владине политике, желео бих да вас упознам и са плановима о неопходним институционалним реформама, које произлазе из Устава и Уставног закона који је донет са новим Уставом Србије.

Несумњиво је да ће избор нове Владе убрзати преображај институција и читавих правних области у Србији. Влада намерава да снажно користи своје право законске иницијативе и у области реформисања наших институција. Задаци Владе извиру из две потребе: да се створи правни систем који приличи Србији као самосталној држави, али и да се садашњи правни систем прилагоди новом уставном систему. При томе, битно је и да се поштују редослед и брзина усвајања закона које је одредио Уставни закон.

Један од најпречих послова Владе јесте да благовремено припреми законе којима се уређују одбрана Србије, Војска Србије и спољни послови. Посреди су закони којима се правни поредак Србије прилагођава потребама самосталне државе. Доношење тих закона није неопходно само зато што је Србија постала самостална држава, већ и због тога што важећи закони потичу још из доба Савезне Републике Југославије или Социјалистичке Федеративне Републике Југославије и не изражавају суштину новог уставног поретка Србије. Уређење Војске Србије и систем одбране треба у себи да сједине демократичност и ефикасност. Војска и војне установе морају непосредно да буду потчињене цивилним органима извршне власти, председнику Републике и Влади, али да буду и надзиране од стране највишег представничког тела – Народне скупштине.

Преко је потребно и да се законски конкретизује уставно правило према коме рад служби безбедности контролише Народна скупштина. Пут за то је усвајање новог закона којим ће се прописати уређење служби безбедности и њихова контрола, али много јасније и прецизније него што је то учињено важећим законом који је донесен за време државне заједнице Србија и Црна Гора. Поред закона којим се уређују спољни послови, неопходно је да се што пре усвоји закон којим се нормира закључивање и извршавање међународних уговора, пошто је на снази закон који је донесен још 1978. године.

Да би се омогућили избори за председника Републике и органе локалне самоуправе, потребно је да Влада што пре предложи Народној скупштини усвајање закона којим се уређују положај председника Републике и избори за председника Републике, локална самоуправа и локални избори. У закону треба да се разраде уставна правила о положају председника Републике док траје његова дужност и кад она престане.

Законом о локалној самоуправи биће конкретизован новим Уставом повећан степен децентрализације Србије и преуређен систем општинских органа. Устав пружа упориште за то да се напусти садашњи принцип круте поделе надлежности између општинских органа, који подсећа на председнички систем. Један од циљева Закона о локалној самоуправи биће и да се смање садашња овлашћења Владе и сведу на уставни ниво.

Посебно је значајан закон којим ће се уредити положај Уставног суда, судија Уставног суда и поступак пред Уставним судом. У новом Уставу надлежности Уставног суда су бројне и значајне, промењен је положај судија Уставног суда и начин њиховог избора и именовања. Закон о Уставном суду мора да потврди демократска постигнућа новог Устава и да створи потпуне нормативне претпоставке да Уставни суд постане гарант очувања владавине права, уставности и закона, али и ефикасан заштитник људских права и права припадника националних мањина.

У реформе наших институција несумњиво спада и законодавно преуређење правосудног система у Србији. Предстоји доношење низа закона из правосудне области. С новим Уставом и уставним начелима мора да буде усклађен и положај Заштитника грађана, Државне ревизорске институције, Владе, државне управе, Народне банке и још целог низа значајних институција.

39

Обраћање председника ДСС Војислава Коштунице на Свечаној академији поводом 15 година ДСС

(26. јул 2007)

Тачно пре 15 година, на данашњи дан 1992. године, основана је Демократска странка Србије. Када смо, у том за Србију тешком периоду, доносили одлуку да је неопходно створити странку као што је ДСС, били смо уверени да је Србији била потребна снага која ће успети да у једну чврсту и здраву целину обједини демократска начела и наше националне интересе. Велика искушења и драматичне тешкоће, који су се из године у годину потресале Србију, представљали су изазов да и ДСС можда одступи од неког од ова два упоришта на којима је почивала њена идејна посебност. Ми смо, међутим, показали снагу и упорност, издржали смо све притиске и под најтежим околностима изградили странку која је поносна на свој демократски и национални идентитет. Зато данас, после петнаест година, можемо да кажемо да наша странка испуњава циљ због кога постоји и који је још првог дана постављен, а то је успешна борба за достојанствену Србију, за слободан и бољи живот сваког њеног грађанина.

Снага Демократске странке Србије почива у томе што она, од самог почетка, утеловљује и заступа јасну и велику идеју, утемељену у политици поштовања демократских начела, људских и грађанских права сваког појединца, заштити државних и националних интереса и неговању проверених моралних вредности. То нас је обавезивало да увек водимо рачуна да је интерес Србије изнад интереса било које странке и било чијег појединачног интереса. Подједнако упорно и у исто време смо градили демократске институције и правну државу и борили се за националне и државне интересе Србије. То је, драги пријатељи, оно што ми сматрамо политиком истинског патриотизма Демократске странке Србије.

Данас се у Србији због многобројних и разнородних разлога избегава реч патриотизам. Сматрам да је наша обавеза, обавеза Демократске странке Србије, да у политичком животу Србије врати на право место политику патриотизма и врати тој речи њено изворно и лепо значење. Јер упркос идеолошки острашћеним настојањима да се патриотизам одвоји и супротстави начелима демократије, управо наша политика и њени резултати најбоље сведоче да су то две нераздвојне ствари. Брига за сопствену државу је потврда самих демократских начела, јер је стабилна држава оквир за демократско деловање, као што је поштовање демократских начела темељ државне ста-

Војислав Коштуница на Свечаној академији поводом 15 година ДСС, Сава центар 26. јул 2007.

Драган Јочић на Свечаној академији поводом 15 година ДСС, Сава центар 26. јул 2007.

билности. Ми хоћемо да градимо демократију, да обезбедимо владавину права и економски просперитет ради добра сопствене домовине, наше земље, наше Србије. То је, драги пријатељи, наше схватање истинског патриотизма, и у самој основи смисао нашег постојања као политичке странке.

Током свих ових петнаест година борбе, најпре за спас а потом за напредак Србије, испољавала се добро позната особина ДСС да се највише и пре свега залаже за оне националне и демократске интересе и вредности које су у неком одређеном тренутку биле најугроженије. Нажалост, у ових петнаест година то се дешавало и сувише често и на многим подручјима. И данас се Србија налази пред изузетно великим косовским искушењем, а из саме природе наше политике произлази да све своје снаге данас морамо да усредсредимо како бисмо сачували Косово и Метохију унутар Србије.

Реч је о томе да на Косову у овом тренутку није само угрожен суверенитет и територијални интегритет земље, и није само угрожен Устав Републике Србије, већ су у исто време угрожени и демократска начела, Повеља УН, људски животи и људско достојанство, угрожени су слобода, стабилност и мир. Сами темељи међународног поретка угрожени су у истој мери у којој је угрожено родно место српске државе, нашег језика, културе, наше вере и нашег идентитета. Све то сведочи и упозорава да је угрожена ништа мање него будућност ове земље и овог народа. Може ли бити јачег разлога да учинимо све што је у нашој моћи да сачувамо Косово?

Од непроцењивог је значаја што у Србији данас постоји пуно национално и државно јединство у политици очувања Косова, што је најбоље потврђено усвајањем нове Резолуције у Скупштини Србије. Цео свет јасно види колико је Србији стало да сачува Косово. И када цео један народ и цела држава искажу вољу да хоће да сачувају оно што им по праву и правди припада, природно је и да прави пријатељи пруже руку помоћи у невољи. Ово су историјски дани за Србију и наш народ ће добро памтити и знати да правилно просуди улогу сваке државе према Србији, односно према судбини наше јужне Покрајине. Принципијелну политику Русије у одбрани Повеље УН и самим тим суверенитета и територијалног интегритета Србије, ми разумемо и осећамо као потврду најдубљег пријатељства. У нашој традицији реч пријатељство има велику тежину и вредност и, ако ико, Србија зна да цени пријатељство.

С друге стране, може се чути како неке земље кажу да – баш *из њријателства према Србији* – смерају да на њеној територији направе другу албанску државу. Било би у најмању руку пристојно да се ове речи више не понављају, јер оне представљају додатну увреду за Србију. Косово је наш

највећи државни и национални интерес и то би требало да буде довољан разлог да све државе које хоће да имају нормалне односе са Србијом покажу разумевање за наше предлоге око будућег уређења Покрајине.

Драги пријатељи, веома је важно што се и овде у ДСС и у целој Србији, када се чује реч Косово, одмах и добро зна да постоји јединствена национална и државна политика, која је јасно утврдила да је Косово саставни и неотуђиви део територије Србије и да ће тако заувек бити. Свако мора бити свестан да очување суверенитета и територијалне целовитости у складу са нормама међународног права представља кључну претпоставку унутрашњег развоја наше земље. Питање очувања територијалне целовитости наше земље и питање њеног унутрашњег развоја узајамно су условљени. Једино демократска и развијена Србија може успешно да брани своје легитимне интересе на међународном плану. Исто онако као што, с друге стране, једино Србија у својим међународно признатим границима и са очуваним суверенитетом на целој територији може неометано да развија своје унутрашње потенцијале.

Драги пријатељи, ја овом приликом нећу говорити о конкретним успесима Странке које смо остваривали на различитим врстама и нивоима избора, нити ћу говорити о успесима које смо у органима власти остварили у спровођењу нашег Програма. Оно што желим да кажем јесте да верујем да би сви наши пријатељи који су стварали ДСС, а који нажалост више нису са нама, данас били поносни што је сачувана наша изворна идеја и што је из те идеје настала велика државотворна странка ДСС. Време је дало за право и истински потврдило наша изворна програмска начела, што представља најбољи залог за будућност Демократске странке Србије. Као председник странке, желим да кажем да сам посебно задовољан што је ДСС сачувао дух пријатељства и узајамног поштовања који влада у нашој странци. То пријатељство и такво поверење природно произлазе из наше привржености заједничким идејама и прекаљености у борбама за демократску Србију кроз које смо пролазили и које никад нисмо престали да водимо.

Сви ми данас видимо да пред Демократском странком Србије тек стоје озбиљни задаци, и послови који се морају у интересу Србије успешно обавити. Демократска странка Србије у целини и сваки њен члан појединачно такође знају да је процес усправљања Србије дуг и напоран, да не постоје олака решења и да тај процес захтева свеобухватну и осмишљену стратегију развоја. Исто тако, успешан преображај и напредак Србије захтевају да стварамо још ефикаснију организацију страначког рада, да свој Програм допунимо и ускладимо како са дугорочним, стратешким тако и са конкретним, краткорочним

Александар Поповић
на Свечаној академији
поводом 15 година
ДСС, Сава центар
26. јул 2007.

Санда Рашковић Ивић
на Свечаној академији
поводом 15 година
ДСС, Сава центар
26. јул 2007.

циљевима и проблемима са којима је земља суочена. То је задатак са којим ћемо се суочити на предстојећој редовној скупштини Странке.

Посебно ми је стало да, баш у овој прилици, изнесем уверење да управо омладина ДСС мора да буде та нова снага која ће у наредном периоду унети додатну ефикасност и улити свежу енергију у спровођењу наше политике. Омладина ДСС је испољила врхунски патриотизам, вредноћу, маштовитост и пожртвовање својим доприносом референдумској кампањи за нови Устав Србије. Посебно је важно што је наша омладина тада препознала значај доношења Устава за земљу и тиме показала колико добро разуме и осећа суштинске идеје на којима је настала Демократска странка Србије.

Наступио је прави тренутак да омладина ДСС закорачи напред, пре свега тако што ће се што активније укључити у јавне политичке дебате, у којима би на најбољи начин заступала политику наше странке. Омладина ДСС има важан задатак да буде најбоља политичка организација младих у Србији, како би на тај начин млади нараштаји у нашој земљи имали странку за коју ће гласати. Наша је обавеза да подмлатку ДСС пружимо сваку помоћ и подршку, како би однеговали залог будућности демократске и слободне Србије.

Драги пријатељи, искрено, не штедећи снаге и по најбољој мери својих могућности борили смо се за Србију током претходних петнаест година. Било је успона и падова, али је најважније што смо увек сачували јасноћу својих погледа и првобитних уверења. Никада нисмо устукнули нити се поколебали у спровођењу наше одговорне и државотворне политике и истовремене заштите демократских начела и државних и националних интереса. Управо захваљујући таквој визији, као и доказаној доследности, успели смо да остваримо неке од великих циљева које смо пред себе поставили пре петнаест година. Ударили смо чврсте темеље демократске Србије и добре темеље за владавину права у нашој земљи. То су, поред осталог, најважнији предуслови за економски просперитет Србије и бољи живот свих наших грађана, а они су, после свега кроз шта су ова држава и ово друштво пролазили, то заиста заслужили.

Желим још да кажем да је Демократска странка Србије увек тежила да одржи добре односе са другим партијама у земљи и да смо показивали спремност за различите облике сарадње. ДСС није могла да успоставља односе једино са партијама које су кршиле демократска начела, или отворено биле против државних и националних интереса Србије. Наравно, Демократска странка Србије гаји и посебна партијска пријатељства и ту пре свега мислим на Нову Србију и нашег пријатеља Вељу Илића. Постоји и јако добра

Свечана академија
поводом 15 година
ДСС, Сава центар
26. јул 2007.

сарадња са странкама националних мањина, а веома су важна и корисна искуства која имамо из коалиција са овим странкама. Једина смо странка у Србији која има институционалну повезаност и са идејно блиском странком из Русије, „Јединственом Русијом”, и са идејно блиским европским партијама у оквиру организације Европских народних партија.

Драги пријатељи, после петнаест година, ово је данас Демократска странка Србије. Снажна и државотворна, увек посвећена својим првобитним начелима и испуњењу обавезе према идеалу демократске Србије. Знамо шта хоћемо, а на делу смо показали да то и можемо. Поштујући народну вољу, увек ћемо се борити за Србију, као што ће се борити и нараштаји који за нама долазе. Користим ову свечану прилику и да се у име Демократске странке Србије и свих наших чланова захвалим пријатељима странке који су све ово време искрено подржавали наше заједничке идеје. Те идеје, садржане у Програму Демократске странке Србије, делом су преточене у стварност, а делом су на путу да то постану. Оне у сваком случају живе као што су живеле пре петнаест година и као што ће живети док је Србије и док има оних којима њена добробит лежи на срцу.

40

Декларација Главног одбора ДСС о војној неутралности Србије

(18. октобар 2007)

Полазећи од уверења да добро и напредак државе и народа представљају највиши државни и национални интерес, да слобода, мир и достојан живот сваког појединца представљају вредности које су услов за остварење тих интереса, Демократска странка Србије доноси

Декларацију о војној неутралности Србије

Члан 1.

Војна неутралност у односу на постојеће војне савезе (у даљем тексту војна неутралност) представља најбољи и најпоузданији начин да Србија очува државни суверенитет, интегритет и независност као темељ свог слободног и свеукупног напретка и да обезбеди достојанствен живот својих грађана.

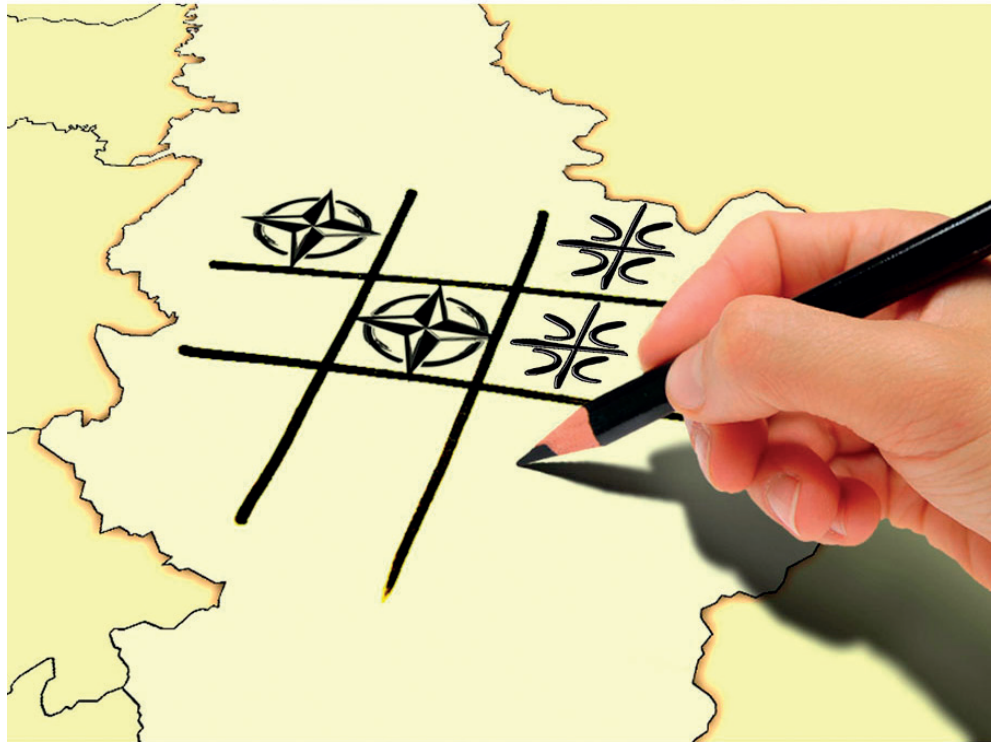
Члан 2.

Војна неутралност је најсигурнији гарант мира, а политика војне неутралности најбољи пут да се Србија развија и напредује у складу са сопственим интересима.

Члан 3.

Војна неутралност представља израз искреног опредељења Србије против политике силе, угрожавања мира у свету, агресије и рата.

ОВО НИЈЕ НАТО ЗЕМЉА

**ПРОТЕСТНИ СКУП
ПЛАТО, БЕОГРАД,
НЕДЕЉА 12. ЈУН У 16.00**

ИСПРЕД ФИЛОЗОФСКОГ ФАКУЛТЕТА

ДС ДЕМОКРАТСКА
СТРАНКА СРБИЈЕ
АКТИВНИ ЦЕНТАР

ФОНД СЛОБОДАН ЈОВАНОВИЋ

SLOBODAN JOVANOVIĆ FUND

Члан 4.

Опредељеност политици мира, изградњи и очувању унутрашње и међународне безбедности доказ је да војна неутралност није, нити може бити уперена против других земаља и најбоље сведочи о спремности Србије да равноправно сарађује са свим земљама у свету које поштују универзална начела међународног права садржана у Повељи УН.

Члан 5.

Војна неутралност не искључује могућност сарадње Србије са другим земљама у интересу заједничке и опште безбедности и омогућава да Србија развија сопствени систем безбедности у складу са својим националним и државним интересима, у циљу демократског, мирног и стабилног развоја Србије.

Члан 6.

Одустајање од принципа војне неутралности и приступање НАТО пакту обавезало би Србију да учествује у ратовима који нису у њеном интересу, ограничило би њену независност и слободу политичког одлучивања, угрозило би животе њених грађана и оптеретило унутрашњи преображај и напредак земље.

Члан 7.

Нико не може, нити има право да донесе одлуку о приступању Србије било ком војном савезу без сагласности грађана, који о томе одлуку могу донети искључиво на референдуму.

Протестна возња „Никад у НАТО”

41

Обраћање председника Владе Србије Војислава Коштунице Савету безбедности УН поводом извештаја Тројке о преговорима о будућем статусу Косова и Метохије

(19. децембар 2007)

Част ми је да у име Србије изразим дубоко поштовање Савету безбедности Уједињених нација. Посебно сам захвалан што могу да вам се обратим поводом извештаја посредничке Тројке, коју је Генерални секретар УН на основу Резолуције 1244 овластио да води преговоре о будућем статусу српске покрајине Косово и Метохија.

Поштована господо, данас је овде пред вас на дневни ред Савета безбедности УН стављена судбина моје земље. Од када постоје УН први пут се расправља о томе да ли су међународно признате границе држава чланица УН заиста загарантоване и да ли принцип поштовања суверенитета и територијалног интегритета и даље има универзално важење. Од вашег одговора на ово питање зависи будућност моје земље. Али, ако имамо у виду да се данас и овде заправо преиспитују темељни принципи на којима почива међународни поредак, одлука СБ неизбежно ће бити од највећег значаја и за свет у целини.

Пред вама се, дакле, нашло питање свих питања: да ли ће се први пут у историји УН донети одлука да, противно вољи једне демократске државе, и то члана-оснивача УН, буду промењене њене међународно признате границе, да буде поништен њен суверенитет и да буде ампутирано 15 одсто њене територије?

Да ли је такву одлуку уопште могуће донети, а да се непоправљиво не прекрши Повеља УН? Повеља УН, господине председниче, у овом тренутку стоји као једина брана насилном разбијању моје земље. Да би политика силе

могла да разбије једну државу чланицу УН, она прво мора да разбије Повељу УН. А то за последицу нужно има да се подрије ауторитет и суштински обесмисли постојање светске организације, која више не би могла да заштити ни себе ни своје чланице. Историја је, уосталом, у овом случају крајње поучна и сведочи шта се са светом догодило пошто је обесмишљена и разбијена Лига народа. Управо с овим на уму треба примити неодрживу тврдњу да је случај Косова јединствен: ко тако каже заправо говори да се Повеља УН може кршити само једном и то само у случају једне земље – Србије. И може ли ико уопште поверовати да ће Повеља УН, баш зато што је једном прекршена, убудуће бити више уважавана и формално поштована? Једноставна истина гласи да би овај опасан преседан неповратно довео у питање кредибилитет УН и трајно угрозио мир и стабилност широм света. У извесном смислу, начин на који ће бити решено питање Косова судбоносан је колико за Србију толико и за светску организацију.

Поштовани представници земаља-чланица СБ, Србија са својим вековним државним искуством верује да СБ, као најауторитативнији гарант међународног права, мира и стабилности у свету, не може порећи себе и донети одлуку да једна држава буде распарчана. Имамо чврсто поуздање у државечланице СБ које принципијелно бране фундаментална начела Повеље УН и постојане су у уверењу да СБ мора стајати иза сопствене Резолуције 1244, којом је изричито гарантован суверенитет и територијални интегритет моје земље.

Допустите ми да вас подсетим на одредбе које је ово високо тело једногласно усвојило гласајући за Резолуцију 1244: „СБ њоново њошврђује њриврженост свих држава чланица суверенијетету и њериијоријалном инјијетријетету СР Југославије (данас Србије) како је наведено у Хелсиншком документу и анексу 2”, затим – „СБ њоново њошврђује ајел из њретјходних резолуција за шиооку аујнономију и сушјинску самоујраву за Косово”, затим – „СБ усјошјавља њривремену админисјирацију за Косово као гео међународној цивилној њрисусјива њод којим ће народ Косова моћи да ужива сушјинску аујнономију у оквиру Србије о чему ће одлуку донетии СБ”.

Поштована господо, верујем да СБ, поштујући Повељу УН и сопствену Резолуцију 1244, не може донети одлуку да се Србији отме 15 одсто њене територије. Јер би таква одлука значила да се по цену рушења целог међународног права и поретка, албанској националној мањини у српској покрајини Косово и Метохија омогућава да створе још једну албанску државу на Балкану. Полазећи од тог уверења, морам да укажем да се сви заједно суочавамо са још једним питањем које представља отворену и директну претњу ауто-

Војислав Коштуница у
Уједињеним Нацијама

ритету СБ и УН. Реч је о најављеном противправном чину проглашавања једностране независности покрајине Косово и Метохија.

Познато је да се већ месецима отворено најављује једнострано проглашавање независности Покрајине, као и признавање такве независности. Пошто ви, као СБ, својом Резолуцијом гарантујете суверенитет и територијални интегритет мојој земљи, ко би себи могао дати право да крши важећу Резолуцију 1244 и ко би се усудио да се упусти у авантуру признавања једностране независности сматрајући да га Резолуција СБ не обавезује? Ко има право да се стави изнад Резолуције 1244 и да је отворено крши признавајући једнострану независност? Да ли нека држава заиста мисли да има право и да, уз подршку својих савезника, може да делује противно одлукама и резолуцијама СБ?

Србија сматра да је онај ко је у стању да каже како је изнад СБ и изнад међународног права и како нема обавезу да поштује Резолуцију СБ 1244, може одмах отворено да саопшти да је у историји међународних односа наступила нова ера, у којој се сила ставља изнад права и изнад закона.

Као у свим досадашњим приликама, Србија и данас у СБ заступа становиште да је косовско питање у својој бити питање поштовања права. Сви видимо да су међународно право и Резолуција 1244 најдиректније угрожени отвореном претњом да ће доћи до једностраног проглашења независности Покрајине. Посебно је опасно што се поборници једностране независности упорно позивају на одбачени Ахтисаријев план. Овде, пред вама у СБ, тај исти Ахтисаријев предлог био је на столу и СБ га није прихватио. Из овога следи питање: да ли је могуће да предлог који је СБ већ одбацио може послужити као основ за кршење једне његове важеће резолуције, па и саме Повеље УН?

У истом контексту се поставља и друго питање: како би ЕУ могла да шаље своју Мисију за спровођење одбаченог Ахтисаријевог плана када би то била противправна одлука, очевидно супротна Резолуцији 1244? Јер тек када СБ одобри целовито споразумно решење до кога две стране треба преговорима да дођу, може се говорити о карактеру међународне мисије која то решење треба да спроведе. У супротном би пред очима СБ и целог света дошло до најгрубљег кршења основних норми међународног права. Због тога је заједничка обавеза Србије и СБ да пронађу прави начин да се спречи једнострана независност Косова и Метохије, односно да се избегну најављена кршења Резолуције 1244 и Повеље УН.

А тај прави начин већ је одредио СБ самом Резолуцијом 1244 када се определио за политичко решење кризе на Косову, засновано на принципима

које је та резолуција утврдила. Више је него јасно да једнострана независност представља сушту супротност политичком решењу које је сагласно међународном праву. Пут до политичког решења које је наложио СБ могуће је постићи само упорним и стрпљивим преговорима двеју страна, све до стижања компромиса који ће задовољити суштинске интересе и државе Србије и албанске националне мањине у покрајини Косово и Метохија. Намеће се због тога закључак да се онај ко се залаже за поштовање закона и мира у региону не може залагати за једнострану независност.

Зато је, господине председниче, предлог Србије да СБ у овом преломном тренутку позове на наставак преговора, захтевајући да се обе стране обавезу на проналажење политичког и компромисног решења. Досадашњи преговори били су вођени у сенци изричитог обећања косовским Албанцима да ће добити независно Косово. То и ништа друго главни је разлог неуспеха досадашњих преговора. Тврдим да би, да таквог претходног обећања није било, исход био другачији, као што сам убеђен да ће, ако таквих обећања опет не буде, нови преговори уродити плодом и у релативно кратком року довести до компромисног решења.

Утолико пре што је посредничка Тројка успела значајно да интензивира директне преговоре две стране, што је омогућило посебно преговарачком

Делегација
представника Срба са
КиМ код председника
Владе Србије
Војислава Коштунице

тиму Србије да изнесе нове идеје, које би нас у новом преговарачком процесу могле довести до заједничког компромисног решења. Одлука о наставку преговора за коју се залажемо истовремено би онемогућила једнострану независност као најгрубљи вид гажења једне резолуције СБ и отворила би пут до решења које ће бити у складу са Повељом УН.

Упитајмо се шта може бити разлог да се преговори не наставе. Ако је разлог то што за две претходне године колико су трајали досадашњи преговори договор није постигнут, да ли би то значило да све спорове широм света који су старији од две године треба одмах окончати једностраним актима? Други, и по мир и стабилност у свету много опаснији, аргумент против наставка преговора гласи да компромис није могућ. Тврдити да компромис о једном питању које је СБ својом резолуцијом преузео да решава није могућ, по нашем мишљењу, само по себи заслужује највећу осуду.

Шта би могла да значи констатација да СБ, у чијој је надлежности решавање косовског питања, није у могућности да пронађе компромисно решење? Да ли би то значило да принципи које је СБ одредио у Резолуцији 1244 за решавање положаја покрајине Косово и Метохија више немају универзалан значај и да зато не могу да буду оквир решења овог питања? Па и више од

Приштина

тога: да ли то у крајњем исходу значи да СБ, на принципима на којима је основан, више није способан да решава проблеме који су у његовој надлежности?

Госпође и господо, верујем да сви добро разумемо какве би последице по мир и стабилност у свету имао закључак да СБ не може да спроведе Резолуцију 1244 и да на принципима Повеље УН пронађе компромисно решење. То би довело у питање и само функционисање СБ и даљу ваљаност принципа на основу којих СБ одлучује и чува мир и стабилност у свету.

Ми морамо данас наћи одговор на ово питање. Јер ако нови преговори нису потребни, а компромис није могућ, шта онда да се ради? Где нема компромиса, посеже се за једностраним решењима, што је друго име за политику силе. Моја је обавеза да вас упознам са ставом своје земље да Србија, као слободна и суверена држава, неће прихватити ниједну једнострану одлуку којом се заобилази СБ и крши важећа Резолуција 1244. Са ослонцем на Повељу УН и сопствени Устав, Србија ће поништити све једностране акте албанских сепаратиста и за њу ће покрајина Косово и Метохија остати њен саставни и неотуђиви део.

Кратко речено, тврдња како компромис није могућ подразумева најгори расплет, онај који просто мора имати несагледиве последице не само за Србију и регион, већ и за мир и стабилност у свету.

Зато, господине председниче, у име Србије позивам СБ да одлучно одбаци овакав опасан развој ситуације и да својим ауторитетом снажно ре-афирмише сопствену Резолуцију 1244, позивајући на неодложан наставак разговора. Србија чврсто верује да је СБ последње место где би уопште могла да се чује реч како компромис није могућ. Докле год важе начела међународног права и докле год је на снази Повеља УН, компромис мора бити и јесте могућ. Ако се једном допусти да сила уместо договора и компромиса решава ствари, нико не би требало да се заваарава да се можда већ сутра и сам неће наћи на удару такве силе.

Поштована господо, сматрам да СБ увиђа приврженост Србије поштовању међународног права, Повеље УН, Резолуције 1244, Завршног хелсиншког акта и свих важећих релевантних међународних докумената, што све сведочи о пуној опредељености Србије да се сачувају мир и стабилност, и да се постигне политичко и компромисно решење за будуће уређење покрајине Косово. Такође, верујем да СБ уважава изузетно конструктивну улогу и пуну ангажованост коју је Србија испољила како би се у преговарачком процесу пронашло споразумно решење. Убеђен сам и да поштујете наш предлог

и нашу спремност да се на темељу Резолуције 1244 одмах наставе преговори, све до проналажења обострано прихватљивог споразума.

И овог пута можете рачунати на пуну спремност Србије да конструктивно и одговорно учествује у новим преговорима како би се, сагласно Резолуцији 1244, обезбедила функционална суштинска аутономија, која би у свему гарантовала косовским Албанцима статус најповлашћеније националне мањине који данас постоји у свету. Суштинска аутономија се широм света у различитим моделима показује као функционално, одрживо и успешно решење. Оно што је најважније јесте да је суштинска аутономија решење које је сагласно међународном праву и управо због тога то је данас универзални пут за проналажење компромиса у свим споровима који су слични косовском. Ако је на тај начин Италија могла да реши питање Јужног Тирола, Данска питање Гренланда, Кина питања Хонг Конга и Макаоа, Финска питање Оландских острва, нема рационалног разлога зашто и Србија, на исти или сличан начин, не би могла да реши питање Косова и Метохије.

Због свега реченог сматрам да Србија има пуно оправдање и аргументе да чврсто инсистира на наставку преговора. Ми верујемо да СБ не сме дозволити урушавање Резолуције 1244, већ да је, напротив, неопходно да се зарад мира и очувања стабилности потврди пуна вредност ове Резолуције и започну нови преговори, који ће обезбедити проналажење компромисног решења.

Поштована господо, Србија је већ направила свој избор и донела своју одлуку. Ни по коју цену и никада нећемо одустати од права која су утврђена Повељом УН, а која нам гарантују неповредивост међународно признатих граница Србије. Србија искрено жели и спремна је да одмах настави преговоре о заједничком животу са косовским Албанцима унутар Србије. Ако смо могли скоро десет векова да живимо заједно, како је могуће да се данас – када се цео свет залаже за мултиетничност – категорично тврди супротно. У име Србије тврдим да је могуће да живимо заједно, а у Уставу Србије је записана и гарантована косовским Албанцима суштинска аутономија која им омогућава да слободно одлучују о својим животима, свеколиком напретку и својој будућности.

Још једном позивам СБ да уважи и подржи став Србије и да донесе одлуку о наставку преговора који би се темељили на Резолуцији 1244. Ми не постављамо услове и спремни смо да разговоре о будућем уређењу Косова и Метохије започнемо одмах и у самој Покрајини. Србија ће, дакле, учинити све да, као партнер СБ, учествује у проналажењу споразумног решења. А ако, уместо наставка преговора, дође до једностраних аката којима се директно

Преговарачки тим
о будућем статусу
Косова

крши Резолуција 1244, будите уверени да ће Србија – и то не за годину дана, не за десет година већ заувек – доследно поштовати међународно право и да ће Косово и Метохију сматрати саставним и неотуђивим делом своје територије. Сигуран сам, такође, да неће бити мали број држава чланица УН, привржених Повељи, које ће остати уз Србију и увек је признавати у њеним садашњим међународно признатим границама, поштујући права и част милиона Срба и одбацујући једнострану независност Косова као противправну и марионетску творевину.

42

Саопштење коалиције ДСС–НС

(21. децембар 2007)

Коалиција Демократска странка Србије – Нова Србија разматрала је положај земље и исход преговора о будућем статусу покрајине Косово и Метохија после одржане седнице СБ 19. децембра. Коалиција ДСС–НС сматра да је државни преговарачки тим на најбољи начин бранио интересе земље током преговарачког процеса. На самој седници Савета безбедности САД и неколико европских држава спречиле су иницијативу Русије, Кине, Индонезије и Јужне Африке, коју је Србија снажно подржала, да се наставе преговори и пронађе компромисно решење. На тај начин САД и европске државе чланице СБ блокирале су рад СБ на проналажењу компромисног решења и најавиле једнострану примену Ахтисаријевог плана за надзирану независност Покрајине.

У Србији су расписани председнички избори у часу када се питање статуса Косова и Метохије нашло на дневном реду најважнијих међународних инстанци, улазећи у завршну и можда критичну фазу. Над земљом се надвила опасна претња остваривања плана великих западних држава предвођених САД да се, супротно Повељи УН, прогласи једнострана независност Покрајине.

Коалиција ДСС–НС констатује да су без договора са ДСС и НС расписани избори и да се земља већ налази у предизборној кампањи, а да истовремено западне земље јавно саопштавају да ће најављену одлуку о статусу Косова и Метохије реализовати после избора.

Пошто коалиција ДСС–НС није била у прилици да са својим коалиционим партнерима размотри и усагласи питање председничких избора, претпостављамо да ће коалициони партнери разумети што сада пред очима јавности накнадно морамо покушати да потражимо излаз и дођемо до договора. Наравно, уколико и на страни ДС постоји такав интерес.

Коалиција ДСС–НС сматра да у овом часу постоји неколико изузетно важних питања на која морамо одговорити, јер од њих зависе судбина Косова и Метохије и будућност Србије.

Познато је да је ЕУ донела одлуку да на територију Србије на Косово и Метохију противправно и супротно Резолуцији 1244 пошаље своју Мисију за спровођење одбаченог Ахтисаријевог плана, како би се створила надзирана независност Косова. Сасвим је јасно да је надзирана независност само друго име за једну марионетску творевину. Коалиција ДСС–НС се изричито противи доласку Мисије ЕУ и неопходно је да се ово питање потпуно разреши пре потписивања Споразума о стабилизацији и придруживању. Отвара се озбиљан проблем у односима Србије и ЕУ уколико ЕУ остане при одлуци да својом Мисијом ствара такву марионетску творевину на тлу Србије.

Коалиција ДСС–НС изражава најозбиљнију забринутост због најважније значајне већине чланица ЕУ да ће признати једнострану независност Косова. Зато ДСС и НС најенергичније инсистирају да се пре потписивања Споразума о стабилизацији и придруживању унесе јасна одредба да ЕУ, сагласно својим оснивачким актима, у потпуности гарантује и поштује суверенитет и територијални интегритет Србије у међународно признатим границама. Неопходно је да ЕУ Србији гарантује оно што се гарантује свим осталим чланицама ЕУ и зато ДСС и НС чврсто захтевају заузимање јасног става да ЕУ потписује Споразум имајући у виду целу, а не осакаћену Србију.

Програмски циљ ДСС и НС јесте сарадња и интеграција Србије у ЕУ на принципима који важе за све друге европске државе. То нико не би смео разумети као политику изолације, него као гледање истини у очи и као израз најелементарнијег националног и државног самопоштовања. ДСС и НС су уверене да је повлачење ове „црвене линије” националног самопоштовања нужан услов самог опстанка државе и народа. Очекујемо и да ЕУ искаже пуно поштовање према овом принципијелном ставу.

Наредно, важно питање односи се на НАТО пакт и његову улогу од бомбардовања Србије до Анекса 11 Ахтисаријевог плана. Зашто је НАТО бомбардовао Србију и потом довео своје трупе у Покрајину најбоље се види у одредби Анекса 11, која НАТО дефинише као „коначан орган” власти у марионетској творевини названој „надзирано независно Косово”. Због улоге НАТО пакта у покушају распарчавања Србије и отимања 15 одсто наше територије, ДСС и НС сматрају да је неопходно прогласити војну неутралност Србије у односу на постојеће војне савезе.

Ово су за коалицију ДСС–НС најважнија питања у овом одсудном часу. Уколико постоји интерес ДС за утврђивање заједничке политике на предстојећим председничким изборима, остајемо отворени за озбиљан разговор и искрену сарадњу.

43

Обраћање председника Владе Србије Војислава Коштунице Народној скупштини Србије

(26. децембар 2007)

Данас се пред вама налази извештај Државног преговарачког тима, како би могли у потпуности да се упознате са свим релевантним чињеницама о досадашњим преговорима. Пред вама је и предлог Резолуције која усмерава даљи рад и обавезује државне институције на заштиту суверенитета и територијалног интегритета Србије.

Сматрам да посебну пажњу заслужује последња седница Савета безбедности на којој је разматран извештај посредничке Тројке. Дужност ми је да вас известим да је на овој седници 19. децембра вољом Америке и неколико европских држава, спречена званична иницијатива Русије да се настави преговарачки процес, и на тај начин је блокиран рад СБ на проналажењу компромисног решења за будући статус српске покрајине Косово и Метохија.

Истовремено, западне земље предвођене САД саопштиле су да ће после председничких избора у Србији признати једнострану независност Покрајине и то на основу одбаченог Ахтисаријевог плана.

Налазимо се, дакле, у следећој ситуацији: САД су одлучиле да не може даље да се преговара, са образложењем да само за косовско питање није могуће пронаћи компромис. И више од тога, Америка је одлучила да један проблем који је СБ започео да решава својом резолуцијом, мора бити решен изван СБ директним кршењем Резолуције 1244, Повеље УН и Завршног хелсиншког акта. Када се све ово сагледа, не може а да се не наметне питање због чега се Америка одлучила за отворено рушење међународног права и система Уједињених нација.

Верујем да нико није ни помислио да САД све ово предузимају због интереса албанске националне мањине на Косову и Метохији. То се најбоље

Државни врх у
Народној скупштини
Србије, 26. децембар
2007. године

видело на самој седници СБ, на којој представник косовских Албанаца као да није ни учествовао. Идеју о једностраној независности Косова заступали су и бранили амерички и британски амбасадори, са аутентичном борбеношћу и жаром којим се бране само властити интереси.

Несумњиво је да Америка урушава важећу Резолуцију 1244 СБ пре свега зарад остваривања својих војно-безбедносних интереса. САД свесно жртвује државне и националне интересе Србије и животне интересе косовских Албанаца само да би направила квазидржавну творевину у којој би НАТО пакт био, како то пише у Анексу 11 Ахтисаријевог плана, „коначан орган” власти у „независном Косову”.

Да би боље сагледали ову политику силе, ми можемо ствари да поставимо и на следећи начин: ако је до поређења ко поседује већу силу, прихватимо да је сила на страни Америке. Али при томе имамо у виду и другу страну медаље – да Америка, која је у једном тренутку остатку света изгледала као симбол слободе, данас на примеру Косова све више постаје симбол политике силе. Србија не може бити срећна што се ова политика силе окренула против нас, али можемо бити спокојни зато што наша снага почива у поштовању права и што бранимо једноставну истину да је Косово Србија.

Можемо и да прихватимо да је данас у свету завладало такво стање да за многе земље право не значи скоро ништа, као ни истина, ни правда, ни достојанство државе и народа. Можда је са рушењем Резолуције 1244 СБ већ започела нова епоха у којој су праве вредности сила, насиље, неправда, понижавање слабијег и трговина националним добрима и државним интересима. Србија се није придружила и приграбила благодети ове политике силе и ми своју снагу црпимо из народне воље која је утврдила Устав Србије и положај Косова унутар Србије. Ослонац имамо и у одлуци Народне скупштине која нам је поверила да, држећи се права и правде, бранимо Косово и Србију. Зато, ако признајемо да је сила на страни Америке, можемо бити сигурни да када је реч о праву ствари стоје потпуно у корист Србије.

И овде у Народној скупштини то можемо поткрепити чврстим доказима који су већ целом свету обзнањени и који гласе: није Србија већ је Америка рекла да се прекидају преговори, док се Србија залаже за наставак преговора. Није Србија већ је Америка рекла да компромис није могућ, док се Србија залаже за постизање компромиса. Није Србија већ је Америка рекла да ће посегнути за једностраним решењима, док се Србија изричито противи једностраним актима. Није Србија већ је Америка рекла да ће деловати изван одлука СБ, док се Србија залаже да све одлуке мора донети СБ. Није Србија већ је Америка запретила да ће погазити важећу Резолуцију 1244 и Повељу УН, противправно признавајући једнострану независност, док Србија захтева да се строго поштује Резолуција и Повеља УН.

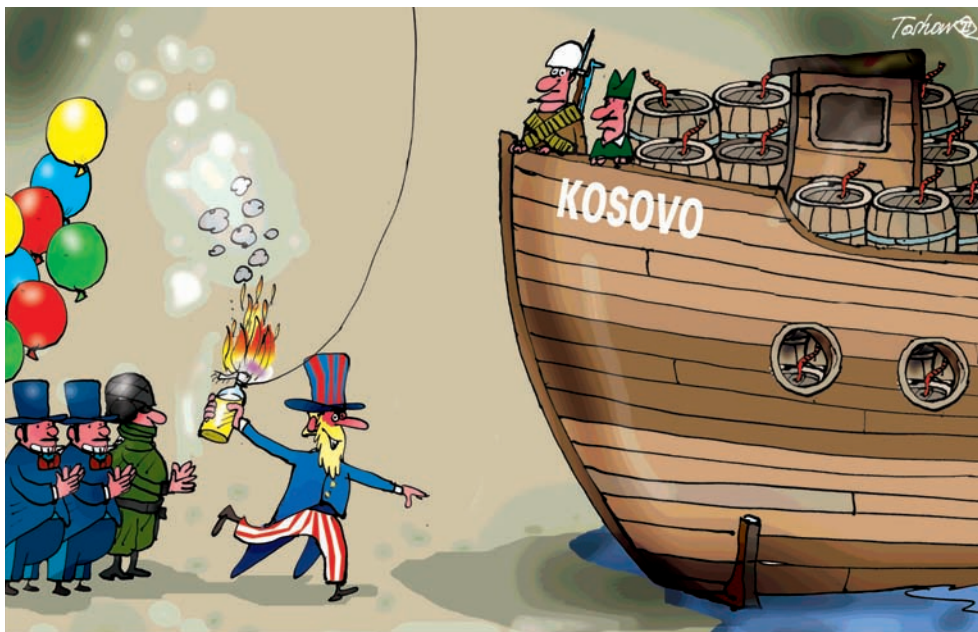
Поштовани народни посланици, замислимо да се замене улоге тако да сада Србија заступа овде побројане ставове које у косовском питању заступају земље старе западне демократије. Нема сумње да би сви светски медији одмах Србију ставили на стуб срама, а не би биле искључене ни много суровије мере. И када се замисли таква замена улога, још боље се види колико је Србија у праву и још јасније постаје да се она заправо бори за своје право. Велики српски патријарх Павле дао је аманет свом народу да ни када би се радило о самом нашем опстанку не бисмо смели да починимо неправду, а то су речи које данас и свету упућује Патријарх српског народа.

Због свега тога морамо и сами показати више самосвести и самопоштовања за борбу коју цели српски народ води за одбрану Косова. Косово никада ниједан српски нараштај није издао и сваки га је бранио у границама својих моћи. Зато и ми треба да учинимо онолико колико можемо и оно што морамо, што нам дужност и савест налажу. А неке боље будуће генерације нека учине више.

Поштовани народни посланици, верујем да сви или скоро сви делимо заједничку чврсту приврженост ставу да Србија једном заувек одбацује сваку врсту независности Косова, и да је то прва и последња реч Србије. У овом часу наша задња линија одбране од насиља и једностране независности мора бити снажна Резолуција коју ће данас Скупштина усвојити.

То је уједно и порука Србима са Косова да имају своју Владу и своју Скупштину у Београду, и да морају знати да су они равноправни и пуноправни грађани Србије, а да илегални акт о једностраној независности треба да игноришу као непостојећу појаву.

Сви добро знамо и то да је Русија све ово време била чврст и веран савезник Србије, бранећи принципијелно међународно право и право Србије да јој се не отима територија. Председник Путин није дозволио да се у СБ понизи Србија и буде прва држава од када постоје УН којој је одузета територија. Да није Русије, у очима укупне светске јавности наша борба би са велике висине одбране права била сведена на пуки регионални сукоб, у коме се две стране боре да остваре своје партикуларне интересе. Творци независности Косова били су смислили да Србији утисну жиг једине државе коју је дозвољено комадати и да то прогласе, како они кажу, јединственим и непоновљивим случајем, који није преседан зато што је реч о Србији. Све пред-

логе нових резолуција које су се заснивале на Ахтисаријевом плану и предвиђале слање Мисије ЕУ за спровођење надзиране независности Србија и Русија су заједничком политиком спречиле да буду усвојене у СБ. И зато дугујемо велику захвалност Русији.

Поштована Народна скупштина, борба за Косово је борба за слободу Србије. Било би најбоље да се са косовским Албанцима договоримо да живимо мирно, слободно и заједно, јер Косово је довољно велико за остваривање обостраних суштинских интереса. И то је наравно у складу са вредностима мултиетничности у које се заклиње данашњи демократски свет. Проблем је што поред српских и албанских интереса очигледно није могуће задовољити и америчке интересе, због чега САД спречавају косовске Албанце да крену у сусрет договору. Србија неће одустати од проналажења договора, али још мање може одустати од Косова. Јер ми ни као народ ни као држава нисмо слободни ако Косово није, онако како то пише у Уставу, покрајина унутар Србије.

Поштована Народна скупштина, да ли Србија може дати део своје територије, дати Косово, зарад било којег другог циља или интереса? Онај ко мисли да може мора најпре од народа добити одобрење да се промени Устав, па тек онда може да испуњава такав наум. Све до тада Устав нам налаже да у заштити суверенитета и територијалног интегритета видимо прву и највишу уставну обавезу свих државних институција Србије.

Будућност наше земље не може бити осакаћена Србија, већ наша будућност мора бити цела Србија. Као и сваки народ морамо да се боримо за своју будућност и да се изборимо за очување целовите Србије. Ако неке земље буду мислиле да су нас осакатиле једностраном независношћу, Србија им у наредним годинама мора показати да је за нас једнострана независност најобичнија марионетска творевина која треба да нестане.

Морамо се борити и изборити за будућност Србије, јер другог пута немамо. У супротном, сутра би лако некоме могло пасти на памет да се обогаљена Србија може распарчавати и даље, како коме буде одговарало.

Будућност Србије и судбина Косова су нераскидиво повезани и зато је јасно шта нам ваља чинити. За Народну скупштину и за све државне институције, сагласно Уставу Србије, Косово и Метохија остају саставни и неотуђиви део Србије. То ја наша дужност коју морамо испунити. Позивам вас зато, поштовани народни посланици, да зарад очувања Косова, зарад будућности Србије и њене слободе, данас гласате за предложену Резолуцију.

44

Резолуција Народне скупштине Републике Србије о заштити суверенитета, територијалног интегритета и уставног поретка Србије

(26. децембар 2007)

На основу члана 99. тачка 7. Устава Републике Србије и члана 134. Пословника Народне скупштине Републике Србије („Службени гласник РС”, бр. 56/05 – пречишћени текст и 81/06), Народна скупштина Републике Србије, на Седмој седници Другог редовног заседања у 2007. години, одржаној 26. децембра 2007. године, донела је

Резолуцију

Народне скупштине Републике Србије о заштити суверенитета, територијалног интегритета и уставног поретка Републике Србије
26. 12. 2007.

1. На основу усвојеног Извештаја Државног преговарачког тима о преговорима вођеним под мандатом Тројке Контакт групе о будућем статусу Косова и Метохије (10. август – 19. децембар 2007.) Народна скупштина Републике Србије констатује да је албанска страна избегавала да стварно преговара на исти начин као што је то чинила у првој фази коју је водио М. Ахтисари. Главни разлог њене опструкције налази се у ставу неких западних држава да Косово треба да добије независност. Услед таквог става западних држава, није било правог подстицаја да албанска делегација у преговарачком процесу трага за компромисним решењем питања о будућем статусу Косова и Метохије.

Заседање Народне
скупштине,
26. децембар
2007. године

2. Народна скупштина Републике Србије констатује да се неке западне државе оштро противе наставку преговора о будућем статусу Косова и Метохије, што је онемогућило Савет безбедности да пронађе компромисно решење овог питања. Ове државе охрабрују албанске представнике на Косову и Метохији да прогласе независност покрајине и прете Републици Србији признањем овог противправног чина.

3. Народна скупштина Републике Србије са посебном забринутости констатује да је, закључцима свог Председништва од 14. децембра 2007. године (закључци бр. 65–70), Савет Европске уније наговестио активности у вези са Косовом и Метохијом, и у самој покрајини, које би непосредно угрозиле суверенитет и територијални интегритет Републике Србије.

4. Народна скупштина Републике Србије утврђује да би проглашење независности Косова, као и признање независности покрајине од стране било које државе, представљали грубо кршење међународног права, а пре свега Повеље УН, Завршног акта из Хелсинкија и Резолуције СБ УН 1244. Таквим актима и активностима били би непосредно угрожени суверенитет, територијални интегритет и уставни поредак Републике Србије.

5. Народна скупштина Републике Србије утврђује да би успостављање предложене мисије ЕУ за спровођење одбаченог Ахтисаријевог плана представљало акт угрожавања суверенитета, територијалног интегритета и уставног поретка Републике Србије. Савет безбедности током јула 2007. године није прихватио шест нацрта резолуције који су се заснивали на Ахтисаријевом плану, а пре свега на анексима 10 и 11 Ахтисаријевог плана. То су били анекси о постављању мисије ЕУ и НАТО војних снага на Косову и Метохији. Имајући ово у виду, Народна скупштина Републике Србије захтева да се пре доласка било које мисије која би заменила постојећу администрацију УН мора путем преговора пронаћи компромисно решење за будући статус покрајине Косово и Метохија, које ће одобрити СБ УН. Народна скупштина Републике Србије тражи од Владе Републике Србије да са ЕУ утврди да мисија ЕУ не може доћи на територију Србије, на Косово и Метохију, без адекватне одлуке Савета безбедности.

6. Због укупне улоге НАТО пакта, од противправног бомбардовања Србије 1999. године без одлуке Савета безбедности до Анекса 11 одбаченог Ахтисаријевог плана, у коме се одређује да је НАТО „коначан орган” власти у „независном Косову”, Народна скупштина Републике Србије доноси одлуку о проглашавању војне неутралности Републике Србије у односу на постојеће војне савезе до евентуалног расписивања референдума на којем би се донела коначна одлука о том питању.

7. Имајући у виду наведене чињенице, Народна скупштина Републике Србије утврђује следеће ставове као оквир деловања државних органа и других јавних чинилаца у одбрани суверенитета, територијалног интегритета и уставног поретка Републике Србије:

- а) Одбрана Косова и Метохије као интегралног дела Републике Србије представља приоритет државних институција и свих јавних чинилаца у држави, све док не буде усвојено компромисно решење овог питања на основу Резолуције СБ УН 1244.
- б) Сви акти проглашења и признања независности Косова и Метохије, као и све активности у међународном окружењу које би проистицале из ових аката, ма ко их доносио и примењивао, биће проглашени ништавним и противним уставном поретку Републике Србије. Сходно томе, Косово и Метохија ће се и у унутрашњим и у спољним активностима државе, њених органа и јавних чинилаца, сматрати саставним делом Републике Србије. Овај став биће меродаван за сваки појединачни акт или активност државних органа и

јавних чинилаца све до изналажења компромисног решења овог питања на основу Резолуције СБ УН 1244. Посебно ће се преиспитати дипломатски и сви други односи са државама које евентуално признају независност Косова и Метохије.

- в) Обавезује се Влада Републике Србије да донесе конкретан и свеобухватан план мера које ће бити предузете у свим областима њених надлежности у случају противправног проглашења независности Косова и Метохије.
- г) Обавезује се Влада Републике Србије да што ефикасније примењује уставне надлежности Републике Србије на Косову и Метохији, као и да појача деловање државних институција у остваривању тих надлежности. Посебно се обавезује Влада Републике Србије да у свим околностима које би могле наступити ефикасно делује на заштити живота и имовине, права и слобода грађана покрајине, а посебно српског и неалбанског становништва.
- д) И поред настојања неких западних држава да блокирају даље преговоре којима би се мирним путем нашло решење статуса Косова и Метохије у складу са Резолуцијом СБ 1244, овлашћени представници Републике Србије треба да наставе напоре како би се обновили преговори и пронашло решење у духу међународног права.
- ђ) Народна скупштина Републике Србије налаже Влади Републике Србије да међународни споразуми које Република Србија закључује, укључујући и Споразум о стабилизацији и придруживању, морају бити у функцији очувања суверенитета и територијалног интегритета земље.
- е) Народна скупштина Републике Србије тражи од државних органа Републике Србије да употребе сва правна средства пред одговарајућим међународним и националним судовима ради заштите суверенитета и територијалног интегритета државе Србије.

8. Народна скупштина захтева од Владе Републике Србије да је редовно извештава о развоју догађаја у вези са Косовом и Метохијом и спровођењу овде наведених активности и мера за заштиту суверенитета, територијалног интегритета и уставног поретка Републике Србије.

45

Обраћање председника Владе Србије Војислава Коштунице поводом једностраног проглашења лажне државе на тлу Србије

(17. фебруар 2008)

Данас, 17. фебруара противправно је проглашена лажна држава Косово на оном делу територије Србије који се налази под војном контролом НАТО пакта. До овог незапамћеног безакоња довела је деструктивна, сурова и неморална политика силе коју спроводе САД. Овим чином је целом свету дато на знање да Америка силу ставља изнад Повеље УН и да је спремна да самовољно, безобзирно и грубо крши међународни поредак зарад својих војних интереса.

Стављајући насиље изнад начела међународног права, САД су применом следе силе понизиле и натерале ЕУ да погази принципе на којима почива сама ЕУ. Америка је присилила Европу да је следи у нечувеном насиљу које демонстрира над Србијом. Европа је данас погнула главу и због тога ће и она бити одговорна за све далекосежне последице које ће ово насиље имати по европски и светски поредак. Тиме је, пре свега, понижена Европска унија, а не Србија. Србија је одбила да се понизи, држећи се чврсто права и одбијајући да се повинује сили.

Једнострано проглашење лажне државе под старатељством САД и ЕУ, представља завршни чин политике силе која је започета агресијом и безумним бомбардовањем Србије и потом настављена доласком НАТО трупа на Косово и Метохију. Никада се као данас, 17. фебруара, није јасније показала истина зашто је Србија дивљачки разарана под НАТО бомбама. Прави темељ лажне државе Косово чине бомбе којима је НАТО рушио Србију. Зато треба рећи праву истину да иза ове лажне државе стоје, пре свега, војни интереси НАТО пакта, што је и потврђено Анексом 11 Ахтисаријевог плана. Само

тако је могла настати оваква лажна држава, а она заувек остаје лажна макар за њено признање западне земље жртвовале цео светски правни поредак и ризиковале мир.

Председник САД, који је одговоран за ово насиље, и његови европски следбеници, биће црним словима уписани у историју Србије, али и у сваку историју међународног права и на њему заснованог светског поретка.

Добро нам је познато колико је опасна, сурова и слепа политика силе коју спроводе САД. Али и са тим сазнањем Србија је одлучно и једном за увек поништила све одлуке о проглашењу једностране независности, и све будуће акте који буду произлазили из ове противправне одлуке. Србија је поништила и одлуку ЕУ о нелегалном слању мисије у Покрајину, која је такође донета услед немоћи Европе. Овом одлуком Владе Србије утврђен је основ државног и националног програма Србије за Косово и Метохију после 17. фебруара.

Грађани Србије, за Србију не постоји и никада неће постојати лажна држава независно Косово на њеном тлу. За Србију су сви Срби и сви грађани у Покрајини који поштују нашу државу пуноправни и равноправни грађани Србије. Зато за све њих важе закони и институције Републике Србије. Од данас морамо показати још већу бригу и солидарност са нашим народом на Косову и Метохији. Сва министарства имају налог да раде и обезбеде значајно боље животне услове, да обезбеде нова радна места и покрену инвестиције у Покрајини. Држава Србија ће повести највећу могућу бригу за сваког свог грађанина на Косову и Метохији. И на овај дан су наши министри са својим народом у Покрајини.

Упозоравамо да је на Косову и Метохији од доласка НАТО трупа убијено и протерано много Срба, а безбројне куће, древни манастири и цркве су спаљени. Од када је НАТО дошао сувише је зла и насиља нането Србима. Због тога ни по коју цену не сме доћи до нових невиних жртава на Косову, до нових прогона и нових рушења. Насиља према Србима било је превише и они који су преузели одговорност за безбедност у Покрајини морају апсолутно испунити своју обавезу.

Желим још једном да поновим да је Србија стара држава, а српски народ стари европски народ. Кроз вековну државотворну историју као народ искусили смо каква све зла може да учини страна сила. Али смо се кроз нашу историју још боље уверили у снагу права и правде и вредност слободе. Право, правда и слобода водиће нас све док у потпуности покрајину Косово и Метохију не вратимо тамо где јој је и место – у уставноправни поредак Србије. И док политика силе мисли да је данас тријумфовала правећи лажну

Митинг „Косово је Србија”,
21. фебруар 2008.

државу, милиони Срба већ мисле о дану слободе који мора доћи. Нико још никада није успео да спречи српски народ да оствари своју слободу. Све оно што не будемо могли ми данас да урадимо, урадиће сутра нова и боља покољења од нас. Косово је Србија и увек тако мора бити.

Грађани Србије, морамо заједно целом свету показати да се противимо разбијању наше државе и да не признајемо насилно стварање лажне државе на нашој територији. Противећи се политици насиља која се спроводи над Србијом, морамо јединствено подићи глас у знак подршке нашим сународницима и грађанима на Косову и Метохији. Влада и парламентарне странке заједно ће организовати мирне протесте широм Србије и договорити се када ће у Београду бити први велики протест. На овим протестима наше достојанство мора бити изнад силе против које се боримо. Силу оставимо насилницима који су се њоме обрुकали за сва времена, а ми покажимо моћ права, правде и покажимо колико волимо и поштујемо слободу и слободну Србију са нашим Косовом и Метохијом. Док постоји српски народ Косово је Србија.

46

Обраћање председника Владе Војислава Коштунице Народној скупштини поводом поништавања одлуке о проглашењу лажне државе Косово

(18. фебруар 2008)

Непосредно уочи почетка ове седнице Народне скупштине видели смо да је државни секретар САД Кондолиза Рајс објавила да је Америка признала лажну државу Косово. Пре Америке то је учинио само Авганистан. Ова објава САД не може лажну државу учинити стварном, али се зато овом објавом пред целим светом показало право насилничко лице америчке политике сурове силе. Влада Србије је наложила да се амбасадор Србије у Вашингтону хитно повуче у Београд и то је прва хитна мера Владе која ће важити за све земље које признају једнострану независност.

Јуче, 17. фебруара 2008. године, противправно је проглашена лажна држава Косово на територији суверене државе Србије. А данас почиње наша дуго-трајна борба да у потпуности вратимо целокупну Покрајину у уставноправни

Косово је Србија:
Војислав Коштуница,
Милорад Додик и
Томислав Николић

поредак Србије. То је наш циљ и Србија ће га остварити. Ако не можемо да га потпуно остваримо данас, остварићемо га сутра, јер Србија мора бити слободна. Они који су омогућили да се прогласи ова лажна држава, заборавили су да Србија, од када постоји, никада није и никада се неће одрећи слободе.

Јучерашњим противзаконитим чином погажена је Повеља УН, Резолуција 1244, Завршни хелсиншки акт и све норме међународног права на којима почива светски поредак. Једнострано проглашење лажне државе Косово представља директно угрожавање суверенитета и територијалног интегритета Србије, њеног Устава и уставног поретка, као и свих легалних и легитимних аката које су донеле највише државне институције Србије.

Влада Републике Србије је својом Одлуком, донетом 14. фебруара 2008. године, унапред поништила све противправне акте привремених органа самоуправе на Косову и Метохији и прогласила их неважећим и ништавним. То значи да једнострано проглашење лажне државе на тлу наше земље не производи никакве правне последице у Републици Србији. Косово и Метохија остаје неотуђиви део јединственог и недељивог уставног и државно-правног поретка Републике Србије, а Срби и сви грађани јужне српске покрајине, који признају државу Србију, као пуноправни и равноправни грађани Србије, имају право да не признају нелегалне акте о проглашавању једностране независности.

Влада Србије је, такође, прогласила ништавним и све одлуке органа Европске уније о слању мисије на Косово и Метохију, јер представљају непосредно угрожавање суверенитета, територијалног интегритета и уставног поретка земље. С обзиром на то да су противправне, ни ове одлуке ЕУ немају за Републику Србију никакво правно дејство и не производе било какве обавезе Републике Србије према ЕУ, нити према било коме ко би их спроводио.

Сви добро знамо да је ово једнострано, противправно, насилно и неморално проглашење лажне државе на територији Србије било могућно једино под окриљем сурове силе САД и НАТО пакта и захваљујући непринципијелној политици водећих држава ЕУ, које нису имале моралне и политичке снаге да бране универзалне принципе на којима почива сама ЕУ. Доказ за то је и намера да се у спровођењу такве политике по сваку цену заобиђу УН. Доказ за то је и нејединство међу чланицама ЕУ о једностраном проглашењу, упркос неподношљивим притисцима САД да се на најгрубљи могући начин прекрши међународно право, како би Америка остварила своје војне интересе.

Јуче смо могли да видимо завршни чин бруталне агресије и немилосрдног бомбардовања Србије од стране НАТО пакта. Сав смисао ове политике силе своди се на стварање једне творевине на територији Србије, која није

Митинг „Косово је Србија”, 21. фебруар 2008.

ништа друго до војни полигон и складиште НАТО пакта. Пошто САД ништа не верују на реч својим албанским партнерима, морао је да се направи уговор у виду Анекса 11 Ахтисаријевог плана и да се потпише да је Ахтисаријев план најстарији документ на коме почива ова лажна држава.

Поштујући Устав и све резолуције Народне скупштине, а посебно *Резолуцију о заштити суверенитета, територијалној интегритету и уставној пореци Републике Србије*, коју је Народна скупштина донела 26. децембра 2007, Влада Србије спроводи јединствену државну политику у очувању Косова и Метохије као неодвојивог дела Србије. У борби за очување државног суверенитета, територијалног интегритета и уставног поретка, Влада је успела да обезбеди међународну подршку код свих земаља којима је стало до очувања међународног правног поретка. Вама је познато да је одмах по проглашењу противправне и једностране независности, Србија затражила хитну седницу СБ УН, Сталног савета ОЕБС-а и Комитета министара СЕ. Да Србија није у праву, зар би тражила од свих релевантних међународних организација и тела да се изјасне о томе да ли се на њеном примеру безобзирно крши међународно право?

Без обзира на то што ће сила погазити право и правду, Србија никада неће признати лажну државу Косово на својој територији, већ је за државу Србију покрајина Косово и Метохија саставни и неодвојиви део наше земље. Даном противправног и једностраног проглашења независности ове творевине, није изгубљено Косово и Метохија, него је отворена нова страница у нашој историји. Од тог тренутка трајно су дефинисани најзначајнији задатак и главни циљ будуће државне политике – повратак Косова и Метохије у уставноправни поредак земље у складу са свим важећим нормама међународног права и заштита нашег народа и сваког грађанина на Косову и Метохији који поштује уставни поредак Србије. Одлука Владе Србије о поништавању овог насилничког чина представља историјску тачку од које почиње државна и национална политика Србије за Косово и Метохију после 17. фебруара. Од сада па убудуће циљ наше политике мора бити слободан, сигуран и нормалан живот сваког нашег грађанина који живи у српској јужној покрајини. Сви потенцијали Србије – привредни, културни, политички, институционални и сваки други – морају бити стављени у функцију заштите наших сународника и грађана, привредног развоја подручја у којима живе, обезбеђивања радних места, школовања, здравствене и социјалне заштите, очувања духовног и културног наслеђа, остварења слободе и пуног повратка целовите Покрајине у уставноправни поредак земље.

Креатори насилне политике која се спроводи над Србијом рачунају да ће се Србија брзо помирити са злом које нам се чини и да ће гнев Србије трајати

Митинг „Косово је Србија”, 21. фебруар 2008.

један дан. Морамо бити мудри и истрајни и уздигнути Србију пре свега изнад сваке силе и насиља и сваког дана показивати достојанство и снагу која ће нас довести до нашег циља. Насиље и силу оставимо онима који су се пред целим светом њоме обрुकали. Србија мора сачувати стабилност да би сачувала и бранила Косово. Користим ову прилику да позовем и замолим све грађане на мир, да мирно протестују и да не руше своје градове и своју земљу.

Поштовани народни посланици,

Влада Републике Србије водила је доследну и јединствену државну политику у заштити интереса, суверенитета, територијалног интегритета и уставног поретка, у складу са оквирима који је утврдила Народна скупштина. Поштујући све акте Скупштине, а посебно *Резолуцију о заштити суверенитета, територијалног интегритета и уставног поретка Републике Србије*, донету 26. децембра 2007, Влада је 14. фебруара 2008. донела *Одлуку о поништавању противправних аката привремених органа самоуправе на Косову и Метохији о проглашењу једностране независности*.

Имајући у виду да је јуче противправно и једнострано проглашена лажна држава Косово, и да се очекује противправно признање тог насилног чина од стране неких држава, што представља грубо кршење међународног права, а пре свега Повеље Уједињених нација, Завршног акта из Хелсинкија и Резолуције 1244 Савета безбедности Уједињених нација и Устава Републике Србије, Влада је затражила хитну ванредну седницу Народне Скупштине да би се Скупштина изјаснила о Одлуци Владе. Молим вас да у духу јединствене државне и националне политике и у складу са потребом за очувањем политичке стабилности земље потврдите Одлуку Владе Србије.

Предлог резолуција Народне скупштине Републике Србије о заштити територијалног интегритета Републике Србије у односима са међународним организацијама*

(5. март 2008)

1. Народна Скупштина Републике Србије сагласно Повељи УН, Завршном хелсиншком акту, Резолуцији 1244 СБ, Уставу Републике Србије и резолуцијама које је усвојила Народна скупштина Републике Србије, најоштрије осуђује противправну одлуку Европске уније да на територију Србије у покрајину Косово и Метохија пошаље мисију Еулекс. Једино Савет безбедности има легитимитет да донесе одлуку о промени мисије Уједињених нација на Косову и Метохији, и због тога Народна скупштина констатује да је Европска унија прекршила основне принципе међународног права и посебно Резолуцију 1244, која изричито гарантује суверенитет и територијални интегритет Србије. Противправним слањем мисије Еулекс Европска унија

* После противправног и једностраног проглашења независности Косова и одлуке ЕУ да нелегално пошаље мисију Еулекс на Косово и Метохију, чиме је грубо прекршен Устав Србије, Резолуција 1244 и Повеља УН, посланичке групе ДСС и СРС су Народној скупштини 5. марта 2008. предложиле на усвајање Резолуцију о заштити територијалног интегритета Републике Србије у односима са међународним организацијама. И поред постојања посланичке већине да се ова Резолуција уврсти у дневни ред, председник Народне скупштине Оливер Дулић одбио је да то учини са образложењем да недостаје мишљење Владе Србије о овој Резолуцији. Већ следећег дана 6. марта одржана је седница Владе на којој је министар за Косово и Метохију Слободан Самарџић поднео извештај са закључком да Влада подржи Резолуцију, а министар спољних послова Вук Јеремић поднео је извештај да Влада одбаци Резолуцију. Прегласавањем председника Владе Војислава Коштунице и министара из ДСС, већински део Владе из редова ДС и Г17 донео је одлуку да Влада одбаци Резолуцију. Тиме је суштински ова Резолуција представљала главни разлог за обрање Владе Србије и одлуку Војислава Коштунице да врати мандат народу.

покушава да пружи легитимитет и полицијско-цивилну подршку једнострано проглашеној лажној држави Косово.

2. Поштујући истинске европске вредности које у складу са Уставом Србије остварују државни органи Републике Србије, Народна скупштина Републике Србије позива ЕУ да повуче противправну одлуку о слању мисије на територију Србије у покрајину Косово и Метохија. Истовремено, Народна скупштина позива оне земље Европске уније које су супротно свим међународним законима признале једнострану независност, да такву одлуку пониште сагласно Повељи УН, Завршном хелсиншком акту, али и стратешким полазиштима и оснивачким актима на којима почива Европска унија, као заједница народа и суверених држава.

3. Народна скупштина Републике Србије констатује да су Србија и Европска унија у досадашњој сарадњи оствариле значајан напредак. Имајући у виду да је Европска унија донела одлуку о противправном слању мисије на територију Србије, а да је велики број земаља ЕУ признао једнострану независност, ми представници грађана Србије, морамо да упозоримо Европску унију да само целовита Србија у њеним међународно признатим границама, може, хоће и жели да учествује у европским интеграцијама.

Народна скупштина Републике Србије позива Европску унију да јасно и недвосмислено потврди целовитост државне територије Републике Србије, као једини услов за наставак преговора о придруживању Србије ЕУ. Србија ће преговарати о пријему у чланство ЕУ, уколико ЕУ испуни овај, најмањи могући, захтев државе Србије.

Народна скупштина констатује да Србија сагласно Уставу Србије само као целовита држава са покрајином Косово и Метохија као својим саставним и неотуђивим делом може закључивати споразуме са ЕУ. Народна скупштина констатује да је Србија као целовита држава са својом покрајином Косово и Метохија пуноправан члан УН и ОЕБС-а и да Србија у три најважније међународне организације УН, ОЕБС и ЕУ може бити члан само у својој пуној територијалној целовитости са својом покрајином Косовом и Метохијом.

4. Народна скупштина Републике Србије одлучна је у заштити уставног поретка Србије и уверена да само мир и поштовање суверенитета и територијалног интегритета европских држава, може допринети дугорочној стабилности, како у региону, тако и на европском континенту у целини.

Враћање мандата народу и опозиционо деловање

48

Обраћање председника Владе Војислава Коштунице поводом враћања мандата народу

(8. март 2008)

Влада која нема јединствену политику, наравно, не може да функционише и то је крај владе. То значи да морамо да вратимо мандат народу. Пошто су расписани иначе локални и покрајински избори за 11. мај, да се не би нерационално расипали и енергија и време, најцелисходније је потребно у истом дану одржати још једне изборе, парламентарне изборе. И зато сам одлучио да сазовем седницу владе за 10. март, како би влада утврдила образложен предлог одлуке о распуштању Скупштине и како би били расписани избори, рекох, најцелисходније 11. маја.

Свака влада може да функционише ако има заједничку политику и она неопходно мора имати заједничку политику кад је реч о крупним суштинским питањима за државу. Пред великим искушењима пред којима се држава налази. Годинама сам се залагао да када је реч о важним питањима као што је то Косово, да све одлуке буду засноване на консензусу, прво у самој влади Србије, а потом и да се направи један шири консензус у Скупштини Србије. И тај консензус је испољен кроз усвајање више резолуција које се тичу статуса Косова и Метохије у саставу Србије које је усвојила Скупштина Србије. Најзад, консензус је потребан кад се ради о крупним државним питањима и у самом друштву међу грађанима и тај консензус је испољен у јесен 2006. године, када је прво Скупштина утврдила предлог устава а затим је тај устав изгласан уз најширу подршку грађана Србије на референдуму. Годинама је у Србији грађен консензус.

Све странке у Србији без изузетка, апсолутно без икаквог изузетка, изразиле су своју вољу да Србија иде у Европску унију, али са једном разликом која произлази из питања како, да ли са Косовом или без њега. Ово је су-

штинско питање око кога смо се иначе разишли у влади. У влади није постојала јединствена воља да јасно и гласно кажемо да Србија може наставити пут у Европску унију само са Косовом. Дошло је, као што знате, до преглашавања и наши коалициони партнери нису били спремни да јасно и чврсто наставимо са политиком који смо водили досад, с политиком која се заснивала на два крајње једноставна убедљива, неодустајна начела. Прво да је Косово Србија и друго да Србија само са Косовом може у Европску унију. Влада у којој се испоље овакве суштинске разлике наравно не може да траје. Као председник владе у којој је дошло до ових разлика и у којој је испољено једно становиште које је супротно ономе које сам изнео у мом експозеу када је влада образована и испољено једно становиште које супротно мојим најдубљим политичким и личним уверењима. Зато сам одлучио да сазовем седницу владе на којој би једноставно био утврђен предлог одлуке о распуштању Скупштине и расписивању избора.

49

Правна анализа Споразума о стабилизацији и придруживању

(4. јун 2008)

Уводна напомена

Као странке које су формирале две Владе Србије (2004–2007, 2007–2008), као странке које су у обе владе дале председника Владе Србије, и које су уз то дале већи број министара у значајним ресорима, Демократска странка Србије и Нова Србија уложиле су велики напор, енергију и знање у европске интеграције Србије. Не умањујући улогу свих коалиционих партнера у овом процесу, немогуће је превидети да су у назначеном периоду започете и довршене пресудно важне активности у оквиру процеса стабилизације и придруживања: сачињена је обимна и свеобухватна Национална стратегија придруживања и приступања Европској унији (2005), донет је велики број закона усклађених са европским стандардима и добијена је позитивна Студија о изводљивости, после чега су започети преговори о закључењу Споразума о стабилизацији и придруживању (ССП, 2005), а по њиховом успешном окончању парафиран је и сам Споразум (2007).

Познато је да су, напоредо са овим активностима Србије у вези са европским интеграцијама, текли преговори о будућем статусу Косова и Метохије. Ти преговори не само да нису довели до неопходног исхода, а то је компромисно решење будућег статуса, него су и прекинути без решења. Уместо да траже компромис, један број западних земаља на челу са САД подстицао је албански сецесионизам у покрајини све до нелегалног проглашења независности. Поврх тога, те државе су признале самопроглашену нелегалну творевину као независну државу, кршећи притом начела, норме и правила међународног права. Улога Европске уније и једног броја њених држава чланица

у томе била је супротна и међународном праву и оснивачким уговорима саме Европске заједнице и Европске уније, али и позитивним одредбама већ парафираног ССП.

У оваквој ситуацији, где се држава нашла између узнапредовалог процеса придруживања ЕУ и императива одбране свог суверенитета и територијалног интегритета, ДСС и НС се као странке у Влади нису колебале. Оне су политички приоритет недвосмислено дале одбрани државе зато што је то једино природно, а у тој одбрани су виделе и предуслов за све стратешке односе у међународном окружењу. Полазећи од једног броја проверљивих премиса – демократски карактер државе, предлог решења питања Косова и Метохије уз највећу могућу аутономију и одговарајуће међународне гаранције, максимално могуће испуњавање услова сарадње са Хашким трибуналом, стратешка оријентација ка пуној интеграцији у ЕУ – ДСС и НС чврсто бране право Србије, али и свих других чланица ЕУ или кандидата за чланство, на неприкосновену државну сувереност и територијалну целовитост.

Прилог разумевању оваквог става ДСС и НС јесте Правна анализа Споразума о стабилизацији и придруживању. Као и свака доследно правна анализа, и ова пружа чврст оквир за разумевање пре свега правних чињеница и у вези са тим правног статуса овог питања. Из таквих правних закључака могуће је извођење различитих практичних корака, као и предузимање различитих конкретних политичких поступака. Та врста поступања увек је ствар политичких учесника који, по природи политичке делатности, полазе од сопствених програмских начела и конкретне процене њихове примене у реалној ситуацији.

Имајући ово у виду, ДСС и НС отварају питање о правном карактеру, политичким циљевима и државним последицама ССП у постојећим околностима, како би се испитале и пронашле најбоље могућности за Србију у овом тренутку. То се у конкретном случају односи на садашњу и будућу политику Србије у процесу европских интеграција, а посебно на поступање државних органа поводом ССП. ДСС и НС су уверене да постоји више начина активног вођења те политике, полазећи од правног стања ствари које је представљено у овој анализи. Будући да је реч о стратешки значајном питању за будућност наше земље, Демократска странка Србије и Нова Србија су уверене да само темељно и озбиљно разматрање тог питања, где политичка пропаганда и појединачни страначки рачуни неће бити на првом месту, може уродити исходом који ће бити од животног државног интереса за Србију.

Правна анализа

Споразум о стабилизацији и придруживању (у даљем тексту: ССП) и пратећи Привремени споразум о примени ССП које су у Луксембургу, 29. априла 2008. године потписали потпредседник Владе Републике Србије Божидар Ђелић у име Републике Србије, са једне стране и представници Европске заједнице и Европске заједнице за атомску енергију (у даљем тексту: ЕУ) као и 27 држава чланица ЕУ, са друге стране, садрже суштинске недостатке због којих су правно неважећи, односно правно непостојећи.

Да би био правно важећи, споразум мора да буде ваљан и обавезујући за све уговорне стране. ССП би морао да буде међународни уговор на који се примењује Бечка конвенција о уговорном праву (у даљем тексту: Бечка конвенција). Бечка конвенција (Vienna Convention on the Law of Treaties) потписана је 23. марта 1969. у Бечу, а ратификована је и објављена у „Службеном листу СФРЈ – Међународни уговори и други споразуми”, број 30/72, и тиме је постала правно обавезујућа у Србији 27. јануара 1980, када је ступила на снагу.

Према Бечкој конвенцији, међународни уговор је „међународни споразум закључен писмено између држава и који је регулисан међународним правом” (члан 2. Бечке конвенције). Предуслов постојања уговора и његовог правног важења је „пристанак страна да буду везане” његовим одредбама (чланови 2, 7, 11, 12–18, 20, 23, 24, 42, 44, 46–50, 62. и 69. Бечке конвенције). По својој суштини, међународни уговор је као и сваки други уговор **сагласност воља** којом се стварају права и обавезе између уговорних страна. Сагласност воља је могућа само уз поштовање принципа узајамности, тј. реципроцитета уговорних страна, што се посебно истиче у ставу првом Преамбуле ССП. Узајамност страна уговорница у међународном праву је правна последица начела суверености и равноправности држава као основног политичког принципа на коме почива савремени међународни поредак. Тај принцип је и правно потврђен као начело суверене једнакости држава у чл. 2. тачка 1. Повеље УН.

Постоји више недостатака због којих ССП између ЕУ и њихових држава чланица, са једне стране, и Републике Србије, са друге стране, није правно ваљан. **Четири су основна недостатка ССП.**

1. ССП садржи члан 135. који одређује простор на коме ће он бити примењиван и који гласи: „Овај Споразум се примењује, са једне стране, на територије на које се примењују уговори којима се оснивају Европска заједница и Европска заједница за атомску енергију и у складу са условима утврђе-

ним тим уговорима и на територију Србије, с друге стране”. И даље у ставу два истог члана: „Овај Споразум се не примењује на Косову које је тренутно под међународном управом у складу са Резолуцијом Савета безбедности Уједињених нација 1244 од 10. јуна 1999. године. Ово не доводи у питање садашњи статус Косова нити одређивање његовог коначног положаја према истој резолуцији.”

По Резолуцији 1244 СБ КиМ је саставни део наше земље. Осим тога, ССП се позива на међународноправна документа која штите територијални интегритет држава. У Преамбули ССП исказано је „опредељење страна да у потпуности спроводе сва начела и одредбе Повеље УН, ОЕБС, посебно оне садржане у Завршном акту Конференције о европској безбедности и сарадњи (Завршни акт из Хелсинкија), закључним документима Мадридске и Бечке конференције, Париској повељи за нову Европу, и Пакту за стабилност југоисточне Европе”. Из свега реченог произлази да су на основу ових одредби ССП садржане гаранције да све уговорне стране поштују територијални интегритет Републике Србије.

Питање поштовања територијалног интегритета једне од уговорних страна је битан елемент међународног уговора из више разлога.

а) Територија је битан елемент постојања једне државе, и то елемент који је заштићен нормама међународног права. Те гаранције и заштита су садржане у општим нормама важећег међународног права, у документима наведеним у делу Преамбуле ССП, као и основним императивним нормама уну-

Различити погледи о
Србији и ЕУ: комесар
ЕУ за проширење
Оли Рен и Војислав
Коштуница

трашњег права (у случају Србије то су релевантне одредбе Устава Републике Србије).

Према својим оснивачким актима и међународним уговорима које закључује, ЕУ поштује територијални интегритет и суверенитет међународно признатих држава као један од основних принципа међународних односа. Сагласно томе, Савет ЕУ, на свом 2870 заседању посвећеном спољној политици Уније одржаном 26. и 27. маја ове године, поводом ситуације у Грузији закључио је да „Савет поново потврђује своју потпуну посвећеност принципу суверенитета, независности и територијалног интегритета Грузије у њеним међународно признатим границама, потврђеним у Резолуцији СБ УН 1808 од 15. априла 2008. године” (тачка 3. Закључака Савета ЕУ о Грузији од 26. и 27. маја 2008).

Међутим, двадесет од двадесет и седам држава чланица ЕУ, које су стране уговорнице ССП, закључно са 24. мајем 2008, признале су званично и према процедури предвиђеној њиховим унутрашњим законодавством „државу Косово” и тиме повредиле међународно признату територију Републике Србије, њену територијалну целокупност и суверенитет. Од њих двадесет, осамнаест је то учинило пре потписивања ССП, а Литванија и Република Чешка су то учиниле касније.

Потписани ССП и Привремени споразум који га прати садрже истовестан члан 135. и одредбу „садашњи статус Косова”, као и када је парафиран и закључком Владе Републике Србије одобрен у децембру 2007, дакле пре него што су Привремене институције самоуправе Косова противправно прогласиле сецесију од Републике Србије 17. фебруара 2008. године. То значи да приликом потписивања ССП осамнаест држава чланица ЕУ, пошто су претходно признале „државу Косово”, под одредбом „садашњи статус Косова” из члана 135. став 2. ССП, подразумевају статус КиМ као независне државе, односно територију Републике Србије без КиМ. Да није тако, акти признања „државе Косово” од стране тих држава били би бесмислени, односно накнадно поништени потписивањем ССП са Републиком Србијом. То, међутим, није случај јер те државе својим даљим поступцима у међународним односима, односима са Републиком Србијом, са „независним Косовом” као и актима који имају међународноправне последице ничим не доводе у питање акте признања „државе Косово”.

Још су јасније правне последице признавања непостојеће „државе Косово” које су учиниле Литванија и Република Чешка после потписивања ССП 29. априла 2008. Чином признања „државе Косово” оне су накнадно, не само са становишта унутрашњег права већ и међународноправно, проту-

мачиле шта подразумевају под статусом Косова. То се односи и на ССП, па и на његов члан 135.

Имајући ово у виду, потписивање ССП са државама које су, признајући независност Косова, тешко повредиле територијални интегритет и суверенитет Републике Србије, значи две ствари:

- или не постоји сагласност воља свих уговорних страна о једном од битних елемената уговора, тј. о територији Републике Србије,
- или су се представници Републике Србије накнадно, чином потписивања ССП, сагласили са противправном сецесијом њене јужне покрајине.

У првом случају, правно гледано међународног уговора заправо и нема. А други би значио најгрубљу повреду Устава Србије због угрожавања територијалног интегритета и суверенитета државе.

б) Поштовање или непоштовање територијалног интегритета Србије од стране ЕУ и њихових држава чланица може бити од утицаја и на примену других одредби ССП. Наиме, ССП изричито предвиђа обавезу Републике Србије да сарађује са суседним државама и државама у региону.

Тако, на пример, члан 15. ССП предвиђа да ће „након потписивања овог Споразума, Република Србија... започети преговоре са државама које су већ потписале Споразум о стабилизацији и придруживању, ради закључивања билатералних уговора о регионалној сарадњи, чији ће циљ бити повећање обима сарадње између тих држава... Ови уговори ће бити закључени у року од две године од ступања на снагу овог Споразума. Спремност Србије да закључи овакве уговоре ће бити услов за даљи развој односа Србије и Европске уније. Србија ће започети сличне преговоре са преосталим државама у региону када ове државе буду потписале Споразум о стабилизацији и придруживању”. Исто тако, члан 16. предвиђа да ће „Србија учествовати у регионалној сарадњи са другим државама које су обухваћене Процесом стабилизације и придруживања у неким или свим облицима сарадње обухваћене овим Споразумом, а посебно оним од заједничког интереса”, а члан 17. предвиђа за Србију обавезе регионалне сарадње и са другим државама кандидатима за приступање Европској унији које нису обухваћене процесом стабилизације и придруживања: „Србија треба да подстиче сарадњу и закључи конвенцију о регионалној сарадњи са сваком државом кандидатом за приступање ЕУ у било којој од области сарадње обухваћених овим Споразумом. Ове конвенције треба да омогуће постепено усклађивање билатералних односа између Србије и те државе са одговарајућим делом односа између Европске заједнице и њених држава чланица и те државе”.

Уколико би Србија прихватила ССП у ситуацији када двадесет држава чланица признаје „независно Косово”, Србија би према наведеним и другим одредбама ССП морала да сарађује са „независним Косовом” ако жели да се уговор примењује.

Позивање на Резолуцију 1244 СБ у члану 135. став 2. је битан елемент ССП који већина уговорних страна различито тумачи. Србија тврди да Резолуција 1244 гарантује територијални интегритет Републике Србије. С друге стране, двадесет држава чланица ЕУ које су признавањем „независности Косова” тешко повредиле територијални интегритет и суверенитет Републике Србије, сматрају да је „независност Косова” у складу са Резолуцијом 1244. Дакле, већ у моменту потписивања ССП јасно је испољено непостојање сагласности око смисла члана 135. став 2. и посебно смисла позивања на Резолуцију 1244 у том члану. **То значи да је у моменту потписивања ССП била одсутна сагласност воља о једном битном елементу тог уговора, а недостатак сагласности воља о битним елементима неког уговора, према Бечкој конвенцији, доводи у питање само постојање тог уговора.**

Ставови 20 од укупно 27 држава ЕУ у погледу територијалног интегритета Србије, које су оне исказале након 17. фебруара 2008. одлукама својих влада (Велика Британија, Француска, Немачка, Аустрија, Италија, Луксембург, Летонија, Чешка, Данска, Естонија, Ирска, Белгија, Пољска, Шведска, Холандија, Финска, Мађарска, Бугарска) или парламената (Словенија, Литванија) о признању независности Косова, формално представљају изјаве о одсуству претходно постигнуте сагласности воља у погледу питања територије Републике Србије као једном од битних елемената договореног уговорног односа са Србијом у оквиру ССП-а. Као такве, одлуке о признавању независности Косова, које је донело двадесет држава чланица ЕУ од 18. фебруара до 22. маја 2008, суштински мењају околности у којима је ССП био парафиран и поништавају претходно испољену сагласност воља уговорних страна постигнуту приликом парафирања ССП-а.

2. Између момента парафирања ССП-а са једне стране и момента потписивања тог споразума са друге стране, околности су се промениле у том смислу што је дошло до нелегалног проглашења „независности Косова” и признања те нелегално проглашене „државе” од стране осамнаест држава чланица ЕУ које су уговорне стране ССП. Такође је дошло до једностране одлуке свих држава чланица ЕУ, као и органа саме ЕУ, о слању мисије EULEX на КиМ без одобрења Савета безбедности УН, што је супротно међународном праву. Према изјавама највиших функционера неких држава чланица ЕУ, циљ те мисије је помоћ у изградњи и остваривању „независног Косова”.

Омладина ДСС дели
беџеве „Косово је
Србија”

Тако говоре, на пример, британски премијер Браун и француски председник Саркози, у изјави коју је пренео лондонски *Гардијан* у броју од 14. децембра 2007, у тексту под насловом „Лидери ЕУ се сагласили око косовске мисије” („EU Leaders Agree Kosovo Mission”). После доношења одлуке о слању мисије EULEX на КиМ, Гордон Браун је рекао: „Лидери ЕУ су се данас сагласили да пошаљу мисију на Косово, као подршку очекиваном проглашењу независности”, а француски председник Никола Саркози је рекао „да ће Србија моћи да приступи Европској унији једино ако преда осумњичене за ратне злочине и ако поштује независност Косова.”

Ова промена околности је од суштинског значаја за сам ССП и његову примену. Бечка конвенција у члану 62. и код већ закључених и ратификованих међународних уговора предвиђа, као основ за престанак уговора или повлачење уговорне стране из њега, суштинску промену околности у односу на стање у тренутку закључења уговора. Овде је значајно да стране нису предвиделе овакву промену околности, као и да су првобитне околности представљале суштинску основу пристанка уговорних страна да буду

везане уговором. У том смислу се променом првобитних околности корени-то мења значај обавеза које остају да се изврше на основу уговора (клаузула *rebus sic stantibus*). **У конкретном случају, дошло је до суштинске промене околности између момента парафирања и потписивања уговора које корени-то мењају значај обавеза које треба да се извршавају на основу ССП.** Наиме, поставља се питање да ли би Влада Републике Србије дала сагласност да се парафира такав текст ССП, имајући у виду обавезе које је Влада преузела Резолуцијом Народне скупштине од 26. децембра 2007, да је знала или могла да зна да ће друге стране уговорнице – ЕУ и њене земље чланице, тако драстично прекршити међународно право и посебно правно обавезујућу Резолуцију 1244 СБ. Резолуција 1244 је донета на основу императивних норми Главе 7 Повеље УН и у овој Резолуцији је изричито дефинисано да је покрајина Косово саставни део Републике Србије. Самим тим је и овлашћење које је Влада Републике Србије дала свом потпредседнику да закључи уговор под једним околностима престало да важи у моменту суштинске промене тих околности.

3. Привремени споразум, који омогућава примену ССП у трговинским питањима пре његове ратификације у свим државама чланицама ЕУ, закључен је уз посебан одложни услов (тзв. потестативан одложни услов), према коме ће његова примена започети тек онда када Савет ЕУ (Савет министара ЕУ) процени и одлучи да постоји „пуна сарадња Републике Србије са Међународним кривичним судом за бившу Југославију” (у даљем тексту: МКСЈ). Обавезе Србије према МКСЈ регулисане су чланом 29. Статута тог суда и укључују обавезу сарадње са Судом у истрази и кривичном гоњењу оптужених и у оквиру тога обавезу удоваљавања, без непотребног одлагања, свим захтевима за помоћ и налозима судских већа у, између осталог, утврђивању идентитета и проналажењу особа, узимању исказа и достави доказа, уручењу докумената, хапшењу или притварању лица, предаји или довођењу оптужених. Те обавезе су одређене на уопштен начин и ствар је тужилаштва, судских већа и председника МКСЈ шта би све оне конкретно требало да представљају у појединачним случајевима.

Дакле, оно што Србија треба да испуни према одложном услову, од кога зависи примена одредби ССП пре његове ратификације, недовољно је одређено и зависи, у крајњем случају, од представника органа који није страна у уговорном односу поводом ССП, док је једној страни у овом уговорном односу (Савету министара) остављено да буде арбитар у погледу тога да ли је друга страна тако неодређени услов испунила. При таквом стању ствари, Србији није остављена никаква могућност да се обрати било коме ко би не-

утрално и објективно проценио да ли је предвиђени одложни услов за примену ССП испуњен. Таква процена не би ни била могућа с обзиром на то да оно што треба да се процењује није јасно одређено, тј. није објективно утврдиво. **Са тако постављеним одложним условом доводи се у питање само постојање уговора, тј. у конкретном случају Привременог споразума о спровођењу ССП, јер је његова примена, као узајамне сагласности воља, условљена заправо неком каснијом вољом коју би друге стране уговорнице, ЕУ, али и државе чланице, тек требало да формирају и једногласно изразе.** А то значи да ни у тренутку потписивања, нити у овом тренутку, **не постоји коначна сагласност воља којом се преузимају права и обавезе предвиђене Привременим споразумом уз ССП. А ако сагласност воља није коначна, онда то уопште и није сагласност воља, без чега нема ни уговора.** Дакле, наведени услов чини овај уговор непостојећим.

4. Устав Републике Србије у својој преамбули наводи да је КиМ саставни део територије Србије, да има положај суштинске аутономије у оквиру суверене државе Србије и да из таквог положаја КиМ **следе уставне обавезе свих државних органа да заступају и штите државне интересе Србије у свим унутрашњим и спољним политичким односима.** Члан 8. Устава Републике Србије предвиђа да је територија Републике Србије јединствена и недељива, а да су границе Републике Србије неповредиве. Република Србија дужна је да обезбеђује сувереност, независност, територијалну целовитост и свој међународни положај, као и односе са другим државама и међународним организацијама (члан 97. Устава). Председник Републике дужан је да изражава државно јединство Републике Србије (члан 111. Устава). С обзиром на то да спољна политика Републике Србије почива на општепризнатим принципима и правилима међународног права (члан 16), потврђени међународни уговори и општеприхваћена правила међународног права део су правног поретка Републике Србије. Устав садржи и једну општеобавезну и корективну норму према којој потврђени међународни уговори не смеју бити у супротности са самим Уставом (члан 194).

При оваквом стању ствари, сваки акт спољне политике Србије, а посебно сваки чин преговарања, парафирања, потписивања и потврђивања (ратификације) међународних уговора у Народној скупштини, условљен је и правно везан Уставним одређењем јужне покрајине као саставног, јединственог, сувереног и неотуђивог дела државе и њене територије. Такву Уставом утврђену везаност не може отклонити ни један државни орган Србије ни било која друга суверена држава или међународна организација, а да се при томе не повреди Устав.

У конкретном случају, у Луксембургу 29. априла ове године Република Србија је ССП потписала и са, на пример, Уједињеним краљевством Велике Британије и Северне Ирске, а да је та држава претходно 18. фебруара 2008. признала интегрални део територије Републике Србије – КиМ као „независну државу”. **Потписивањем међународног споразума са државама које не признају суверенитет и територијални интегритет Србије већ признају постојање државе Косово драстично је повређен Устав Републике Србије. Потписивање ССП је, тога дана, обављено и са још осамнаест држава чланица ЕУ које су признале КиМ као „независну државу”. Због тога је ССП у таквом облику противустанован.**

Закључак

Из изведене анализе следи закључак да ССП и Привремени споразум потписани у Луксембургу 29. априла 2008. године, нису сагласни међународном праву, и посебно, Бечкој конвенцији. Очигледно је да ови споразуми садрже битне недостатке који их чине правно неважећим. Сасвим је сигурно да се без поновног ангажовања уговорних страна ти недостаци не могу отклонити.

Истовремено, после драстично промењених околности које су настале признањем једностране независности Косова од стране двадесет држава чланица као уговорних страна, ови споразуми постали су супротни Уставу Републике Србије. Самим тим, у постојећем облику ови споразуми не могу бити потврђени у Народној скупштини Републике Србије.

Неопходно је водити рачуна, да сагласно Бечкој конвенцији, у тренутку потврђивања ССП у Скупштини Србије мора постојати потпуна сагласност воља уговорних страна око текста споразума. Исто тако, да би ССП био потврђен у Народној скупштини текст споразума мора бити у потпуности усаглашен са Уставом Србије. Ово су јасни и једноставни услови без чијег испуњења ССП неће моћи да оствари своју основну сврху, а то је придруживање и припрема за приступање Србије Европској унији.

50

Предлог одлуке Народне скупштине Републике Србије о заштити суверенитета, територијалног интегритета и уставног поретка Републике Србије*

(16. јун 2008)

I Поводом иницијативе Генералног секретара Уједињених нација Бан Ки Муна да легализује мисију ЕУЛЕКС под окриљем Уједињених нација, Народна скупштина Републике Србије посебно истиче да је неопходно доследно поштовање међународног права и пуно поштовање Повеље Уједињених нација и Завршног акта из Хелсинкија, као основних међународних докумената на којима почива међународни поредак.

Република Србија инсистира на поштовању Резолуције Савета безбедности 1244 која гарантује суверенитет и територијални интегритет Србије. Сагласно Резолуцији 1244 о присуству и распоређивању међународних снага на Косову и Метохији, као и о циљевима њиховог присуства у Покрајини одлучује Савет безбедности Уједињених нација.

II Полазећи од Резолуције Савета безбедности 1244 и Устава Републике Србије, Народна скупштина Републике Србије није сагласна и не прихвата да се на територији Републике Србије у покрајини Косово и Метохија, која се налази под управом Уједињених нација, распореди мисија ЕУЛЕКС.

* Генерални секретар УН Бан Ки Мун упутио је 12. јуна 2008. писмо председнику Србије Борису Тадићу у којем предлаже да Србија прихвати реконфигурацију УНМИК-а, односно да прихвати мисију Еулекса. Пошто је председник Србије без одобрења Народне скупштине прихватио овај предлог, посланичке групе ДСС и СРС су 16. јуна 2008. поднеле захтев за сазивање Народне скупштине на којој би се разматрала Одлука о заштити суверенитета, територијалног интегритета и уставног поретка Републике Србије. Пошто у том тренутку још није био изабран председник Народне скупштине, најстарији посланик Јован Кркобабић је председавао Скупштином. Позивајући се на процедуралне разлоге Јован Кркобабић је одбио да сазове Народну скупштину на којој би се разматрала ова Одлука.

III резолуцијом Народне скупштине Републике Србије о заштити суверенитета, територијалног интегритета и уставног поретка Републике Србије од 26. децембра 2007. године, Народна скупштина Републике Србије закључила је да би „успостављање предложене мисије ЕУ за спровођење одбаченог Ахтисаријевог плана представљало акт угрожавања суверенитета, територијалног интегритета и уставног поретка Републике Србије”.

Народна скупштина Републике Србије не прихвата легализацију мисије ЕУЛЕКС, јер ова мисија има за свој циљ примену Плана Мартија Ахтисарија за спровођење противправне сецесије дела територије Републике Србије, која је јединствена, недељива и суверена држава чланица Уједињених нација и на коју се примењују општи принципи и норме међународног права, као и Устав Републике Србије. Народна скупштина Републике Србије одбацила је План Мартија Ахтисарија, а у Савету безбедности Уједињених нација план није прихваћен зато што је противан међународном праву.

IV Полазећи од Одлуке Народне скупштине Републике Србије о потврђивању одлуке Владе Републике Србије о поништавању противправних аката привремених органа самоуправе на Косову и Метохији о проглашењу једностране независности коју је Народна скупштина Републике Србије донела 18. фебруара 2008. године,

Народна скупштина Републике Србије проглашава ништавим Устав Републике Косово који су противправно и једнострано усвојиле и прогласиле Привремене институције самоуправе Косова и Метохије.

V Народна скупштина Републике Србије понавља свој захтев упућен свим државним органима Републике Србије и изражен у Резолуцији Народне скупштине Републике Србије о заштити суверенитета, територијалног интегритета и уставног поретка Републике Србије од 26. децембра 2007, да одбрана Косова и Метохије, као интегралног дела Републике Србије, представља приоритет државних институција, све док не буде усвојено компромисно решење за Покрајину на основу Резолуције Савета безбедности 1244.

VI Ову одлуку објавити у „Службеном гласнику Републике Србије”.

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

I ПРАВНИ ОСНОВ ЗА ДОНОШЕЊЕ ОДЛУКЕ

Основ за доношење ове одлуке садржан је у члану 107. Устава Републике Србије и чл. 134. и 135. Пословника Народне скупштине Републике Србије.

Војислав Коштуница у
манастиру Грачаница

II РАЗЛОЗИ ЗА ДОНОШЕЊЕ ОДЛУКЕ

Народна скупштина је највише представничко тело у Републици Србији (члан 98. Устава Републике Србије). Република Србија уређује и обезбеђује сувереност, независност, територијалну целовитост и безбедност Републике Србије, њен међународни положај и односе са другим државама и међународним организацијама (члан 97. тачка 1. Устава). Неопходно је да Република Србија, преко Народне скупштине, понови свој став о мисији ЕУЛЕКС, али и да изрази став о покушају Генералног секретара Уједињених нација да легализује мисију ЕУЛЕКС под окриљем Уједињених нација и став о усвајању и проглашењу Устава Републике Косово од стране Привремених институција самоуправе Косова и Метохије.

III ОБРАЗЛОЖЕЊЕ ПРЕДЛОГА ОДЛУКЕ

Народна скупштина Републике Србије донела је 26. децембра 2007. године „Резолуцију о заштити суверенитета, територијалног интегритета и уставног поретка Републике Србије”. У тачки 5. наведене Резолуције изричито се каже да „Народна скупштина Републике Србије утврђује да би успостављање предложене мисије ЕУ за спровођење одбаченог Ахтисаријевог плана представљало акт угрожавања суверенитета, територијалног интегритета и уставног поретка Републике Србије”. Европска Унија већ је предузела низ конкретних корака за упућивање мисије ЕУЛЕКС на Косово и Метохију без одговарајуће одлуке Савета безбедности, а Генерални секретар Уједињених нација Бан Ки Мун покушава да легализује мисију ЕУЛЕКС под окриљем Уједињених нација. Реагујући на покушај Генералног секретара Уједињених нација, Република Србија поново инсистира на поштовању Резолуције Савета безбедности 1244, која гарантује суверенитет и територијални интегритет Србије и према којој је само Савет безбедности Уједињених нација овлашћен да одлучује о присуству и распоређивању међународних снага на Косову и Метохији и о циљевима њиховог присуства у Покрајини. А циљ међународног присуства по Резолуцији 1244 никако не може бити независно Косово. Народна скупштина Републике Србије посебно истиче да је неопходно доследно поштовање међународног права и пуно поштовање Повеље Уједињених нација и Завршног акта из Хелсинкија, као основних међународних докумената на којима почива међународни поредак (тачка 1. Предлога одлуке).

Народна скупштина Републике Србије недвосмислено и јасно изражава став да није сагласна и да не прихвата да се на територији Републике Србије у покрајини Косово и Метохија, која се налази под управом Уједињених нација, распореди мисија ЕУЛЕКС. Став Народне скупштине Републике Србије заснива се на Резолуцији Савета безбедности 1244 и Уставу Републике Србије (тачка 2. Предлога одлуке).

У Резолуцији Народне скупштине Републике Србије о заштити суверенитета, територијалног интегритета и уставног поретка Републике Србије од 26. децембра 2007. године закључено је да би „успостављање предложене мисије ЕУ за спровођење одбаченог Ахтисаријевог плана представљало акт угрожавања суверенитета, територијалног интегритета и уставног поретка Републике Србије”. Мисија ЕУЛЕКС има за свој циљ примену Плана Мартија Ахтисарија за спровођење противправне сецесије дела територије Републике Србије, која је јединствена, недељива и суверена држава чланица Уједињених нација, и на коју се примењују општи принципи и норме међународног права и Устав Републике Србије. Народна скупштина Републике Србије одбацила је План Мартија Ахтисарија, а у Савету безбедности Уједињених нација Ахтисаријев план није прихваћен зато што је противан међународном праву. То је још један разлог зашто Народна скупштина Републике Србије не прихвата легализацију мисије ЕУЛЕКС (тачка 3. Предлога одлуке).

Народна скупштина Републике Србије донела је 18. фебруара 2008. године Одлуку о потврђивању одлуке Владе Републике Србије о поништавању противправних аката привремених органа самоуправе на Косову и Метохији о проглашењу једностране независности. Доследно томе, Народна скупштина Републике Србије проглашава ништавим Устав Републике Косово који су противправно и једнострано усвојиле и прогласиле Привремене институције самоуправе Косова и Метохије (тачка 4. Предлога одлуке).

Коначно, Народна скупштина Републике Србије понавља свој захтев упућен свим државним органима Републике Србије, изражен у Резолуцији Народне скупштине Републике Србије о заштити суверенитета, територијалног интегритета и уставног поретка Републике Србије од 26. децембра 2007. године, да одбрана Косова и Метохије, као интегралног дела Републике Србије, представља приоритет државних институција, све док не буде усвојено компромисно решење за Покрајину на основу Резолуције Савета безбедности 1244 (тачка 5. Предлога одлуке).

51

Обраћање Војислава Коштунице Главном одбору ДСС

(26. јун 2008)

За Демократску странку Србије данашња седница Главног одбора посебно је важна зато што ДСС прелази у опозицију, решена да се и даље бори за своје програмске циљеве и, пре свега, да настави борбу за државне и националне интересе Србије. Сви знате да је један од важних принципа на којем ДСС инсистира од свог оснивања био и остао принцип мирне и демократске смењивости власти, као што знате за одлучност ДСС да се руководи својом политиком без обзира на то да ли је странка на власти или у опозицији. Ми се руководимо нашом политиком, нашим идејама и нашим принципима, уверени да је та политика у најбољем државном и националном интересу Србије.

У овом тренутку нисмо успели да обезбедимо парламентарну већину за спровођење наше политике. Један број странака са којима смо разговарали о формирању националне Владе одлучио се да Владу прави са странкама које воде потпуно супротну политику од наше. Када је то већ тако, и када је СПС показао да му је заправо ближа политика странака коалиције За европску Србију, боље је што су одмах показали своје право лице и тако нас поштедели савеза са некима који немају уверења већ признају само сопствени интерес. Национална Влада са циљевима које смо јој били поставили очигледно није била могућа са странкама које су се сада нашле у коалицији, толико неприродној и у тој мери лишеној принципијелности да јој је тешко и име одредити. Али они који су те нескладне и међусобно противречне делове саставили у једну целину свакако знају зашто су то учинили.

Сада је наступио тренутак да ДСС своју праву снагу покаже и као опозициона странка. Протеклих година као странка на власти сву своју енергију смо били усмерили на што боље и ефикасније функционисање државних институција. Прелазећи на опозиционо деловање, имаћемо више могућ-

ности да усредсредимо свој рад на организационо јачање странке. Ако неко прижељкује да унесе раздор у ДСС, наш одговор мора бити још веће јединство. Ако неко прижељкује осипање ДСС, наш одговор мора бити учлањење нових и што више угледних чланова. Зато је Председништво ДСС донело одлуку да на данашњој седници за нове чланове Главном одбору предложи Сенишу Ковачевића, Бору Ђорђевића, Ненада Поповића, Александра Симића, Милана Брдара, Даницу Симић и Петра Петковића.

Као што смо данас предложили да се ГО ДСС допуни новим угледним члановима, веома је важно да овај пример следе сви наши општински одбори и да се странка широм отвори за нове кадрове и нове чланове. Сада наступа време када се показује ко је начињен од каквог материјала и колика је чија права тежина. Онај ко хоће да приступи ДСС данас, у тренутку када странка са власти прелази у опозицију, тај стварно верује у наш програм и у наше идеје, а управо такви људи су нам потребни и биће истински добродошли.

Посебну пажњу свакако треба обратити на већ дуготрајну пропаганду која се води и у земљи и у иностранству, а која има за циљ да ДСС прикаже као антиевропску странку. Истовремено се у оквиру ове пропаганде изричу

пресуде како је ДСС против Европе, али и издају уверења да је Србија добила нову групу лидера којима се признаје посвећеност Европи. Зашто се ова пропаганда води против ДСС и који је њен прави разлог? Пођимо од једноставног питања, да ли је ДСС у свом деловању било када прекршила неко демократско правило? Да ли се ДСС било када оглушила о поштовање темељних европских вредности на којима је заснована и сама странка? И најзад, шта је то у деловању ДСС заправо изазвало пре свега страни фактор да се упусти у ову пропаганду?

Одговор лежи у једноставној истини која гласи да се ДСС неуморно и бескомпромисно борила за Србију и очување Косова, а не против Европе и европских вредности. И то се борила позивањем на поштовање међународног права, на којем почива управо европски поредак. Наш први циљ мора бити одбрана Србије, што значи одбрана Косова. А када бисмо пристали да само декларативно бранимо Косово, док заобилазним путевима који воде преко склапања разних споразума, постепено омогућавамо спровођење независности Косова, тада би без сумње страни фактор и нама издао уверење да смо добри и да смо посвећени европским интеграцијама. Демократска странка Србије никада неће пристати да атрибут „роевропски” плати са 15 одсто територије Србије, нити ћемо икада прихватити да нисмо за Европу само зато што смо за целовиту Србију у Европи. Јер као што је речено, није довољно само да се боримо за правду него је и неопходно да верујемо у оно за шта се боримо, како би ову борбу са уверењем у победу могла да наставе будућа поколења. То је, драги пријатељи, прави смисао наше борбе за одбрану Косова.

Убрзо ће се Србија наћи пред новим искушењима и притисцима да призна противправну мисију Еулекс, која има за циљ да спроведе Ахтисаријева план о независности Косова. Када би ДСС ћутке прешао преко легализације Еулекса, одмах би се препоручио носиоцима политике силе који стоје иза пројекта отимања Косова. Ми, међутим, и данас унапред и јасно кажемо да се ДСС најодлучније супротставља увођењу противправне мисије Еулекс, јер је ова мисија супротна Резолуцији 1244 и самим тим је супротна међународном праву, па и основним европским вредностима.

Ми тврдимо да је наша политика одбране Србије у потпуности утемељена на основним европским вредностима и на правим демократским начелима. Остаћемо доследни у ставу да је Косово Србија и да Србија мора бити поштована и призната као целовита држава од ЕУ, а то није ни више ни мање од онога што ЕУ признаје свим државама које постоје у Европи.

Акција „Еулeкс против Србије”

Није тешко предвидети да ће, са успостављањем нове владајуће коалиције, бити појачана пропаганда и да ће учестати клевете не само зато да би се оправдале неприродност и ненормалност ове коалиције, него и да се сакрију прави разлози због којих је она и направљена. Због тога један од важних циљева нашег опозиционог деловања мора бити да грађанима укажемо шта је права истина а шта лаж у деловању нове владајуће коалиције. То ће бити тежак задатак који ће захтевати и време и ангажовање целе странке, а у највећој мери и непосредан контакт са грађанима.

Ова неприродна коалиција је пребогата мноштвом обећаних шарених лажа и бучних речи о бољем животу грађана. Економска политика ДСС, док смо водили у две Владе, омогућила је поступан и сигуран економски развој земље. Уверени смо да наша економска политика представља најбољи и истовремено најреалнији програм за снажан привредни развој Србије. А јасно је да само економски јака Србија може обезбедити преко потребну социјалну правду за наше грађане.

Сада је време да ДСС покаже своје унутрашње јединство и снагу странке која је утемељена на великим демократским и националним принципима. За наставак наше борбе неопходно је да деловање ДСС снажније подрже

интелектуалци и млади људи који осећају подједнаку одговорност према поштовању демократских и националних принципа на којима инсистира и наша странка. То је разлог што ћемо у наредном периоду посебну пажњу посветити раду новоосноване Фондације Слободан Јовановић, која би требало да окупи и већи број угледних нестраначких личности. Исто тако, постоји снажна потреба да странка оснује више форума привлачних за ангажовање младих људи и студената, који желе да се активно укључе у политичко деловање ДСС.

Демократска странка Србије, било да је на власти или у опозицији, мора да се доследно, снажно, храбро и одлучно бори за своју политику, своје идеје и принципе због којих је наша странка основана и због којих уопште и постоји. У супротном, били бисмо политички трговци, што је сушта супротност основној идеји постојања Демократске странке Србије. У свом политичком деловању од почетка смо поставили високе циљеве и определили се за велике идеале. Показали смо да многе од њих можемо да остваримо, али знамо и да су многи остали још неостварени. Нема нам друге него да се још упорније и одлучније боримо за нашу политику одбране државних и националних интереса Србије. Будимо увек оно што јесмо, без обзира на искушења са којима ћемо се суочавати.

Пред нама је пут на којем свом својом снагом и способностима морамо да покажемо грађанима да је политика ДСС у најбољем интересу Србије. Морамо да покажемо да је реална и утемељена политика ДСС, уместо безбројних шарених лажа, прави интерес грађана Србије. Ми немамо другог циља и других интереса осим да делујемо за добро Србије. Искрено смо се борили за Србију док смо били на власти, а сада је наша обавеза да се исто тако боримо за Србију као опозиција. Верујемо у наше принципе, верујемо у наше идеје, верујемо у нашу политику и самим тим верујемо у Србију као снажну демократску државу.

За Демократску странку Србије на овом путу нема тешкоћа које не можемо превазићи, јер је циљ толико важан и толико се већ дуго боримо за њега да једноставно морамо успети. Од сваког члана странке, као и од сваког члана Главног одбора, очекујем да се без резерви и до краја лично ангажује у борби коју ћемо водити као опозициона странка. Сви знамо да Србија мора победити, али и то да се до победе може доћи само чврстином опредељења, вером у себе и мукотрпним радом. Уверен сам у снагу и смисао политике Демократске странке Србије. На свима нама је да то докажемо тако што ћемо се за постављене циљеве борити и изборити.

52

Обраћање Војислава Коштунице Главном одбору ДСС

(Нови Сад, 14. јун 2009)

Данас у Србији наш народ и наши грађани више него добро виде и осећају да се прилике у земљи стално погоршавају, да Србија пропада и да нам је држава због неспособне, несамосталне и неодговорне власти изгубила сваку оријентацију и нашла се на странпутици. Више је него јасно свима да садашња власт безглаво гура земљу у тешко незнађе.

Садашња власт која је настала на обманам, преварама и лажним обећањима постала је и сама заробљеник политике лажи. Не могу се оправдати старе лажи како са формирањем ове Владе Србија постаје стабилна и просперитетна земља, а да власт не посегне за новим и новим преварама и обманам.

Када се политика заснива на лажи онда се редом у земљи све руши и пустоши. Нема тврдо обећаног Фијата, нема бесплатних акција, нема стотине хиљада нових радних места, али зато имамо Еулекс за јужну покрајину а противуставни и антидржавни Статут за северну покрајину. Данас Еулекс, који је легализован одлуком садашње власти, успоставља царинске пунктове који деле Србију и удара печат лажне државе Косово у пасоше наших грађана.

Имамо и отпуштања радника, нова задуживања земље, нове порезе и намете. Имамо урушавање српске привреде и пољопривреде. Имамо урушавање ауторитета свих институција и упорно настојање да се Народна скупштина као највиши орган власти лиши битних надлежности, да не одлучује ни када је територијални интегритет државе у питању ни када садашња власт штеточински задужује не само садашње већ и будуће генерације.

Пошто власт нема економску политику којом би сачувала домаћу привреду, већ пропагандно велича своје тобоже спасоносне економске мере, сваким даном постаје све очигледније да српска привреда срља у пропаст.

Драматичан је пад производње, а буџет Србије је очерупана празна каса и поред два ребаланса. Уместо економске политике којом би спасавала нашу привреду и пољопривреду, власт једнострано на нашу директну штету примењује Споразум о стабилизацији и придруживању. Поред великих економских проблема земља улази и у озбиљна и болна социјална искушења која власт не може решавати новим лажним обећањима.

Али када се води политика обмана, као да све ово није довољно и превише. Поред економског пустошења земље на удару су и моралне вредности, просвета и култура, Црква – све оно што чини нашу националну самобитност. На удару је заправо мање све што је српско. Скоро да не постоји данас више ниједна вредност ниједна и светиња српског народа на коју се не баца дрвље и камење. На делу је примитивна пропаганда да нам наша национална култура и наше национално писмо нису од користи за улазак у ЕУ и светлу будућност. Овом пропагандом, која је заснована на инфериорном и поданичком духу, све што долази споља, са стране, са Запада је добро, а све што је српско самим тим што је српско нема никакву вредност.

За сваку земљу и сваки народ сви ови побројани проблеми били би сами по себи више него довољни. Уз то, власт непрестаним обманама убија наду народу да је боља будућност земље и нормалан живот могућ. Уз сву ову мучку морамо бити свесни да се пред Србијом отвара још један велики проблем и огромно искушење. Највиши представници западних сила јавно су саопштили да је њихов циљ да Србије постане чланица НАТО пакта. Тешко национално искуство кроз које је земља пролазила научило нас је да морамо на време најозбиљније схватити сав значај ових јавно изнетих циљева великих сила.

Десет година после НАТО агресије и годину дана пошто је на Косову успостављена прва НАТО држава на свету, на дневни ред долази и питање стављања саме Србије под НАТО контролу. А улазак Србије у НАТО на крају крајева значио би да сама Србија оправдава НАТО агресију и да је Србија бомбардовала саму себе. Приступање НАТО-у обавезивало би Србију да уђе у рат можда и против својих пријатеља уколико би нека чланица НАТО-а због својих интереса започела рат. То би, осим тога, значило и да Србија први пут у својој историји трајно улази у један војни савез.

Пошто је народ против уласка Србије у НАТО, праве се планови како на мала врата, заобилазно и иза леђа грађана да се Србија увуче у НАТО. Заједнички циљ НАТО-а и садашње власти је да се по сваку цену избегне референдум. Важна је и поражавајућа је чињеница да је у целој Источној Европи само у Мађарској одржан референдум о уласку у НАТО, док је у Словенији

истовремено одржан референдум о уласку у ЕУ и НАТО. Дакле, НАТО се навикао да усисава државе у своје чланство без изјашњавања народа на референдуму.

Шта значи став садашње власти да није време за референдум о чланству у НАТО-у? Значи само једно, а то је њихов реалан страх да би народ на референдуму гласао против НАТО-а. Пошто је народ против, онда по сваку цену треба избећи референдум и на мала врата, криомице, Србију увести у НАТО. Зато је неопходно да се што пре, заједно са ванредним изборима, одржи референдум о чланству у НАТО-у. Никоме нећемо дозволити да нас преко ноћи уведе у НАТО, као што је садашња власт преко ноћи прихватила Еулекс који ствара лажну државу Косово.

Када ствари стоје овако лоше у нашој земљи, поставља се питање шта данас мора бити главна порука нашем народу и грађанима Србије. Уверени смо да та порука гласи да је неопходно ново национално окупљање и договор са народом за унутрашњу обнову и промене у Србији, како економске тако политичке и културне. Неопходно је национално окупљање са циљем да се у Србији што пре организују избори и одржи референдум о НАТО-у. Избо-

Споменик Светозару
Милетићу у Новом Саду

ри и референдум отварају врата бољој и сигурнијој будућности Србије. То је пут да се преко националног окупљања пробуди нада народа и ствари поставе на своје право место. Ново национално окупљање за унутрашњу обнову Србије мора народу да пружи јасне одговоре на кључна питања са којима се као земља суочавамо. Мислим пре свега на реалну економску политику која ће сачувати домаћу привреду, подстаћи развој пољопривреде, повећати извоз и извући земљу из тешке економске кризе. Мислим на реалну државотворну политику која ће стварно бранити Косово и Војводини омогућити аутономију сагласно Уставу Србије. Мислим на реалну националну политику која ће озбиљно радити на сарадњи са Републиком Српском на основу Споразума о специјалним паралелним односима. Мислим и на активну војну неутралност Србије да би избегли да ратујемо и дајемо своје животе за туђе интересе. Ово су велики послови који чекају нову националну Владу, а наша обавеза је да искрено и предано радимо да се ови циљеве остваре на добробит Србије и добробит свих наших грађана.

Пошто се садашња власт потпуно изгубила у опсенама и маглама које сеје по Србији, нас чека озбиљан и одговоран посао да средимо ствари у нашој кући, да уредимо нашу земљу и заштитимо наше државне, националне и економске интересе. Пред нама стоји велики и тежак задатак да се пре свега изборимо да српски интерес, интерес наше државе и нашег грађанина поново буде покретачка снага и главни циљ рада свих државних институција наше земље. А то значи да се изборимо за стварну и суштинску обнову Србије.

То је подједнако рад на обнови српске привреде и на препороду темељних вредности на којима почива српска култура. То је истовремено јасна и чврста борба за државну целовитост Србије, стабилност и ауторитет њених институција. Само тако можемо обновити национално самопоштовање, што је једини гарант да уопште опстанемо као држава и народ. Унутрашњом обновом и јачањем Србије ми себе на најбољи могући начин препоручујемо за шире међународне интеграције. Србија је стара европска држава и српски народ је стари европски народ, тако да смо увек припадали Европи, а оно што морамо пре свега и сами да урадимо јесте да добрим законима уредимо саму Србију.

Демократска странка Србије је опредељена за ново национално окупљање грађана, политичких странака, невладиних организација, јавних радника – са циљем да обновимо и поново успоставимо истинске и трајне вредности српске државе и нашег народа. Од тога колико ми сами показујемо национално самопоштовање зависи колико ће нас поштовати друге државе

и народи. Морамо прво себи самима па онда и свима другима да покажемо да је Србија својом културом и својим националним идентитетом стара европска држава. Ми морамо бити то што јесмо, и као недељива Србија, са Косовом као нашом покрајином, на основу наше културе и са нашим идентитетом учествовати у животу Европе.

Прошлонедељни локални избори су показали да народ окреће леђа овој наопакој власти. Поражавајућа је чињеница за Србију да две трећине грађана из револта и оправданог гађења према свим преварама и изневереним надама од стране садашње власти, уопште није изашло на изборе. Зато што је ова власт политику претворила у најгору врсту преваре и смишљених лажи, грађани су одбили да изађу на изборе. Пред Демократском странком Србије је велики и тежак задатак да својом постојаном, истинољубивом, реалном и промишљеном политиком поново пробуди наду и националну енергију код грађана, како би заједно на чврстим и здравим темељима градили Србију. Наша одговорност је данас да грађанима покажемо да постоји доследна политика која истински брине о интересима државе и обичног човека.

Желим да подсетим да смо одмах после ових локалних избора саопштили и данас понављамо да ДСС може учествовати само у власти коју би сачињавале странке националне опозиције. Ако у овом тренутку није зрело да странке националне опозиције направе међусобан договор око локалне власти, онда је јасно да ће ДСС у овим општинама бити опозиција. ДСС ће спроводити своју државотворну политику било да смо на власти или у опозицији.

Данашњи Главни одбор одржавамо у Војводини, у Новом Саду, посебно имајући у виду важност овог тренутка када се леме копља око Статута Покрајине. Демократска странка Србије је пред јавност изашла са три веома важна документа. То су правна анализа неуставног предлога Статута садашње власти, наш нацрт Статута Војводине, који је сагласан Уставу Србије и, најзад, предлог Закона о надлежностима Војводине који смо упутили Народној скупштини на усвајање. Данас је сазрело да Главни одбор размотри Декларацију о Војводини, којом хоћемо да још јаче утврдимо нашу државотворну политику за покрајину Војводину.

У овој Декларацији записано је да се Демократска странка Србије најодлучније супротставља свим покушајима да се путем злоупотребе аутономије покрајине Војводине Србија федерализује или створе претпоставке за сецесију Војводине. У Декларацији смо утврдили да је ван сваке сумње Статут АП Војводине, чији предлог је утврдила садашња власт, неприхватљив и са

становишта важећег Устава и са становишта интереса грађана и са становишта националних и државних интереса Србије.

Демократска странка Србије у Декларацији о којој ће Главни одбор данас донети одлуку, полази од чињенице да огромна већина грађана Србије, укључујући и њене грађане који живе у Аутономној Покрајини Војводини, доживљава Србију као своју истинску државу. Зато у овој Декларацији изражавамо наше дубоко уверење да је борба против усвајања противуставног Статута Аутономне Покрајине Војводине и очување територијалног јединства земље и јединственог државноправног поретка представља највиши политички, државни, национални, привредни и патриотски интерес Србије. То је кључни разлог зашто у Декларацији о Војводини позивамо грађане да се заједно демократским политичким средствима супротставимо усвајању неуставног Статута Војводине.

Поштовани пријатељи, на самом крају желим да вам кажем да ми грађане Србије увек смемо да погледамо у очи, пошто смо бранили и увек ћемо бранити интерес наших грађана, наше привреде, нашег народа и наше државе. Држимо се начела: прво Србија, јер за нас само Србија нема алтернативу. Ми хоћемо да мењамо и обновимо Србију и зато смо опредељени за ново национално окупљање и договор са народом како бисмо изнутра и на правим вредностима уредили нашу државу. То је наш задатак, то је наш циљ и наша порука грађанима Србије.

53

Декларација Главног одбора ДСС о Аутономној Покрајини Војводини

(14. јун 2009)

Полазећи од тога да је Аутономна Покрајина Војводина саставни и не-
отуђиви део територије Републике Србије, да су положај и надлежности ау-
тономне покрајине одређене Уставом Републике Србије, и полазећи својих
суштинских програмских начела, Демократска странка Србије доноси

Декларацију
о Аутономној Покрајини Војводини

Члан 1.

За Демократску странку Србије Аутономна Покрајина Војводина јесте
аутономна територијална заједница основана Уставом Републике Србије,
чија је територија јединствена и недељива, у којој је загарантована уставна
равноправност српског народа и свих грађана и етничких заједница који у
њој живе.

Члан 2.

Демократска странка Србије упозорава јавност да је Предлог Статута
који је утврдила садашња власт противан Уставу Србије и има за циљ сти-
цање међународно-правног субјективитета Војводине и угрожавање тери-
торијалног јединства и државноправног поретка Србије, што би произвело
свеукупну дестабилизацију државе и друштва.

Члан 3.

Демократска странка Србије сматра да Аутономној Покрајини Војводини припадају оне надлежности које се на основу Устава утврђују законом и које јој Република Србија законом повери, а да не може преузимати надлежности државе Србије, јер се на тај начин доводи у питање уставно-правни поредак земље и територијално јединство Србије.

Члан 4.

Демократска странка Србије сматра да у спровођењу надлежности Аутономне Покрајине Војводине забрањен сваки облик дискриминација грађана Републике Србије који живе на територији Аутономне Покрајине Војводине по било ком основу, а нарочито по основу расе, пола, националне припадности, друштвеног порекла, рођења, вероисповести, политичког или другог уверења, имовинског стања, културе, језика, старости и психичког или физичког инвалидитета.

Члан 5.

Демократска странка Србије наглашава да Устав Србије јасно дефинише да територију Аутономне Покрајине Војводине чине територије општина утврђене законом Републике Србије, при чему се територија Аутономне Покрајине Војводине не може мењати без сагласности грађана изражене на референдуму, у складу са законом Републике Србије.

Члан 6.

Полазећи од тога да аутономија покрајине Војводине и акти којима се она утврђује не могу садржати елементе државности, не могу бити у супротности са Уставом Србије, нити могу мењати правни поредак Србије као државе са јединственим државним системом, Демократска странка Србије ће сваки такав акт сматрати противуставним и захтевати од надлежних институција да га пониште.

Члан 7.

Демократска странка Србије најодлучније се супротставља свим покушајима да се путем злоупотребе аутономије покрајине Војводине Србија федерализује или створе претпоставке за сецесију Војводине.

Члан 8.

Демократска странка Србије сматра да је аутономија покрајине Војводине искључиво ствар државе Србије и њених грађана и најодлучније се супротставља свим покушајима интернационализације овог питања јер је чврсто уверена да сви такви покушаји представљају злонамерно, неоправдано и насилно мешање у унутрашње ствари Србије.

Члан 9.

За Демократску странку Србије је ван сваке сумње да је Статут АП Војводине, чији предлог је утврдила садашња власт, неприхватљив и са становишта важећег Устава и са становишта интереса грађана и са становишта националних и државних интереса Србије.

Члан 10.

Полазећи од чињенице да огромна већина грађана Србије, укључујући и њене грађане који живе у Аутономној Покрајини Војводини, доживљава Србију као своју истинску државу, Демократска странка Србије је дубоко уверена да борба против усвајања противуставног Статута Аутономне Покрајине Војводине и очување територијалног јединства земље и јединственог државноправног поретка представља највиши политички, државни, национални, привредни и патриотски интерес Србије и зато позивамо грађане да се заједно демократским политичким средствима супротставимо усвајању неуставног Статута Војводине.

54

Статут Војводине – корак ка разградњи Србије

(чланак Војислава Коштунице у *Вечерњим новостима*, 12. новембар 2009)

Доношење Статута Војводине после новог Устава Србије из 2006. године требало је да представља први корак у поступку правног уобличавања покрајинске аутономије. То је требало да буде чисто правно питање. Под утицајем спољних притисака и што аутентичног, што калкулантског сепаратизма у Демократској странци, нешто што је требало да буде правно питање претметнуло се у озбиљно државно питање. До тога се дошло пре више од годину дана усвајањем Предлога статута у Скупштини Војводине, а затим и недавно Предлогом закона о утврђивању надлежности Војводине. Тако, уместо да дефинише аутономију Војводине у оквиру важећег Устава Србије, садашња власт ту аутономију одређује изван, односно знатно шире од утврђеног уставног оквира, дарујући Војводини као јединици територијалне аутономије у оквиру државе Србије елементе државности, претварајући је у државу у држави.

Све ово потврђује давање више од стотину нових надлежности које морају пратити уступање нових прихода Војводини. А посебно забрињава, када је реч о праву на референдум, могуће тумачење да се ради о засебном територијалном интегритету Војводине у односу на Србију. Али, да ствари поједноставимо. Шта ће сутра за грађане Србије значити вест да се председник Владе Војводине састао са председником Владе Србије, како се по новом Статуту назива досадашњи председник Извршног већа Војводине? Како ће одјекнути вест да је у представништву Војводине у Бриселу председник Владе или други званичник Војводине потписао међурегионални споразум? Да ли ће амбасадор Србије макар као гост присуствовати овом свечаном чину? Тако се наочиглед грађана Србије постепено и све мање прикривено ствара нова држава.

Наравно, нова држава Војводина мора да има и свој посебан идентитет, макар и вештачки, макар и од јуче. Зато је ту и посебна, Војвођанска академија наука и уметности. Србија је и свету препознатљива по свом ћириличном писму, али то је за наше северне сепаратисте био разлог више да нови војвођански идентитет граде и на латиничном писму. Тако су по новом статусу управо Влада Војводине, међународна представништва, Војвођанска академија наука и уметности и латинично писмо постали битне симболичне и упоришне тачке за постепено прављење државе у држави.

Најтврдокорнијим писцима Статута Војводине ни све ово није довољно. Они би и даље и више. Садашњи Устав Србије није по мери њиховог статуса, па Устав треба променити, односно заменити новим. Ствари треба поставити на главу. Устав Србије има да буде у складу са Статутом Војводине, а не обрнуто.

Србија се поодавно суочава са албанским сепаратизмом. Узроци албанског сепаратизма су старији, тежи, сложенији. Али стварање новог војвођанског сепаратизма не само да нема никаквог дубљег основа, него представља насилно раздвајање живог државног организма. Истог дана када је у Београду слављено рушење Берлинског зида и изградња уједињене Немачке, започело је успостављање војвођанског зида на Сави и Дунаву, односно разградња Србије.

Све у свему, у уставном, политичком и функционалном смислу Предлог статута Војводине и накнадно припремљени Закон о надлежностима представљају враћање Србије у статус парализоване полудржаве. То је корак у правцу федерализације, односно разградње Србије по узору на уставни систем из 1974, са свим могућим замисливим и незамисливим погубним последицама по развој подједнако и Србије и Војводине. Супротно темељним начелима правне државе овде је више него јасно да је реч о подређивању државног интереса партијском интересу владајућег конгломерата. Самим тим, то је и корак у правцу разобручене правне самовоље по узору на некадашњег неприкосновеног вођу који ће, између осталог, остати запамћен и по поруци да се закона, односно права не треба држати као пијан плота.

Засад најшира јавност немо и у неверици гледа на рађање новог сепаратизма. Као да још постоји нада да то ипак није сепаратизам и да се власт није окренула против сопственог народа и сопствене државе. Нажалост, и 1974. било је нешто од сличне атмосфере, осим великих и часних изузетака. Зато су Србија и цео српски народ најтежом ценом платили Устав из 1974. године. Садашњи Статут Војводине само је наследник таквог антисрпског устава. Још има времена да се одлучно подигне глас против разбијања Србије и да народни посланици преузму ствар у своје руке и одбаце овај сепаратистички акт.

55

Правна анализа ДСС о противуставном Статуту АП Војводине

(17. новембар 2009)

Предлог статута АП Војводине представља акт отвореног сепаратизма, који садржи велики број противуставних одредби. Статут има за циљ да преко противуставних одредби Покрајина добије елементе државности и да самостално одређује своју територију. Статут омогућава процес федерализације државе и противуставно утврђује суверенитет грађана Војводине. Статут директно укида српски народ као уставну категорију и претвара српски народ у националну заједницу као нову етничку категорију коју не познаје Устав Србије. Такав статус добијају и све националне мањине које живе на територији АП Војводине. Тиме се националне мањине не само доводе у исту равн са српским народом, већ се ствара и правни основ за њихову конститутивност у АП Војводини.

Влада Србије поред уставне обавезе да утврди изворне надлежности, преноси на АП Војводину још и преко стотину државних надлежности, правећи на тај начин на својој територији и од свог народа нову државу. Пошто Влада Србије, поред Уставом загарантованих 7 одсто од Републичког буџета, додатно финансира и све пренете државне надлежности на АП Војводину, то значи да сама Влада финансира прављење нове државе.

Елементи државности

Иако Устав Републике Србије аутономне покрајине одређује искључиво као аутономне територијалне заједнице основане Уставом које немају ни-

какве одлике државности, Статут АП Војводине одређује елементе државности Војводине следећим противуставним одредбама:

- самоодређењем Војводине као „аутономне покрајине грађанки и грађана” у члану 1. Предлога статута, уместо уставног одређења АП Војводине у члану 182. Устава Србије;

- самоодређењем Војводине као „регије у којој се традиционално негују вишекултуралност, вишеконфесионалност и други европски принципи и вредности” у члану 1. Предлога статута;

- одређењем да АП Војводина има свој главни град, у члану 10. Предлога статута;

- одређењем да у АП Војводини у службеној употреби може бити латинично писмо за српски језик, у члану 26. Предлога статута;

- одређењем да је АП Војводина одговорна за сопствени одрживи економски, научни, образовни, културни и туристички развој, као целине, те уравнотежени развој својих географских области, у члану 15. Предлога статута;

- одређењем да АП Војводина закључује међурегионалне споразуме и оснива своја представништва у иностранству, у члану 16. Предлога статута;

- одређењем да је носилац извршне власти у оквиру надлежности покрајине Влада АП Војводине и да она утврђује и води политику АП Војводине, у члану 47. и 48. Предлога статута;

- одређењем да постоји Војвођанска академија наука и уметности као научна и уметничка установа од посебног значаја за АП Војводину, у члану 17. Предлога статута;

Територија покрајине

Елементи државности АП Војводине проширују се и самосталним одређивањем територије Покрајине. Иако Устав Републике Србије утврђује да је територија Републике јединствена и недељива, а да се територија аутономних покрајина одређује законом, Предлог статута АП Војводине самостално одређује територију АП Војводине следећим противуставним одредбама:

- одређењем да територију АП Војводину чине, не само територије јединица локалних самоуправа које су изричито наведене у Закону у територијалној организацији Републике Србије који је донет на основу Уставног закона за спровођење Устава, већ и правно неодређени појмови географских

области Бачке, Баната и Срема, које ни Устав, а ни Закон не познају, у члану 3. Предлога статута;

– одређењем да се територија АП Војводине не може мењати без сагласности њених грађана, изражене на референдуму, без прецизирања да је реч о референдуму у погледу кога сва питања морају бити уређена искључиво законом, у члану 3. Предлога статута;

– изостављањем да се прецизира да се услови под којима се може променити граница Аутономне покрајине одређују искључиво законом, а да се референдум о промени територије АП Војводине може расписати само ако се ради о промени територије до које долази услед оснивања нових аутономних покрајина, њиховог спајања или укидања које су могуће само према поступку предвиђеном за промену Устава, у члану 3. Предлога статута.

Федерализација државе

Иако Устав Србије одређује Републику Србију као унитарну државу са две аутономне покрајине које имају само статус аутономних територијалних заједница, Предлог статута, осим што одређује елементе државности Војводине, омогућава и процес федерализације државе, следећим противуставним одредбама:

– преузимањем одређених надлежности Републике које према Уставу не може да има АП Војводина, као што су: регионални развој (у члану 29. став 1. тачка 2. Предлога статута), оснивање Развојне банке Војводине (у члану 29. став 1. тачка 2. Предлога статута), аграрна политика (у члану 29. став 1. тачка 3. Предлога статута), заштита животне средине (у члану 29. став 1. тачка 5. Предлога статута), наука и технолошки развој (у члану 29. став 1. тачка 10. Предлога статута), оснивање Војвођанске академије наука и уметности (у члану 17. Предлога статута), службена употреба језика и писма (у члану 29. став 1. тачка 14. Предлога статута), предлагање мреже судова на територији АП Војводине (у члану 29. став 1. тачка 14. Предлога статута), давање мишљења на промене Устава које се односе на положај, права и дужности АП Војводине (у члану 34. Предлога статута);

– преузимањем државних функција као што је преузимање извршне функције Републике и привремено уређивање извршавања републичких закона, у члану 30. Предлога статута;

– регулисањем међусобних односа покрајинских и републичких органа на принципу равноправности и консензуса и могућношћу стварања мешо-

Акција „Стоп
сепаратистичком
статуу” на
Панчевачком мосту у
Београду

вите комисије састављене од представника републичких и покрајинских органа, у члану 28. Предлога статута;

– регулисањем могућности поверавања сопствених изворних надлежности националним саветима националних мањина, у члану 25. Предлога статута.

Суверенитет „грађана” Војводине

Иако Устав Србије утврђује да су грађани Србије носиоци суверености и да су пред Уставом и законом сви једнаки, Статут АП Војводине противуставно ствара сувереност „грађана” АП Војводине, следећим противуставним одредбама:

– одређењем о праву грађанки и грађана Војводине на остваривање, неговање и заштиту аутономије, у Преамбули Предлога статута;

– одређењем да су носиоци права на покрајинску аутономију грађани АП Војводине, у члану 4. Предлога статута;

Акција Омладине
„Срушимо жути зид”

- одређењем да грађани АП Војводине своје право на покрајинску аутономију остварују непосредно, народном иницијативом или референдумом и путем својих слободно изабраних представника, у члану 5. Предлога статута;
- заменом уставне забране статутарном забраном дискриминације грађана, у члану 20. Предлога статута;
- предузимањем мера од стране покрајинских органа за постизање пуне равноправности мањинских националних заједница, у члану 20. Предлога статута;
- заменом уставне одредбе статутарним гарантовањем достигнутог нивоа људских права, у члану 23. Предлога статута;
- прокламовањем да покрајина обезбеђује остваривање и заштиту људских и мањинских права, што је на основу Устава резервисано само за Републику, у члану 23. Предлога статута;
- обезбеђивањем додатних и допунских права и заштите, односно вишег степена заштите за поједине категорије лица који живе у АП Војводини, у члану 21. и 23. Предлога статута.

Конститутивност националних мањина и нови национални идентитет

Иако Устав Србије суштински предвиђа конститутивност грађана Србије који су носиоци суверености, а Србију одређује као државу српског народа и свих грађана који у њој живе, гарантујући припадницима националних мањина додатна права ради остваривања потпуне равноправности, Статут АП Војводине уводи конститутивност националних мањина претварајући националне мањине у националне заједнице и претварајући српски народ у националну заједницу. Осим што супротно Уставу Србије уводи националне заједнице као нови конститутивни елемент, Статут преко Војвођанске академије наука и уметности и латиничког писма српског језика, поред већ постојећих симбола заставе и грба, ствара основе за утврђивање новог националног идентитета, следећим противуставним одредбама:

- преименовањем националних мањина у националне заједнице, у члану 6, 22. и 25. Предлога статута;
- заменом уставног гарантовања статутарним гарантовањем равноправности националних заједница, у члану 6. Предлога статута;

- статутарним гарантовањем „облика” аутономије националних заједница без утврђивања природе и сврхе такве „аутономије”, у члану 25. Предлога статута;
- увођењем Савета националних заједница у Скупштини АП Војводине чиме се отвара могућност за дводомно одлучивање, у члану 40. Предлога статута;
- обезбеђивањем додатних и допунских права за припаднике националних заједница у АП Војводини упркос Уставом прокламованој равноправности свих грађана у Републици Србији, у члану 23. Предлога статута;
- оснивањем Војвођанске академије наука и уметности (у члану 17. Предлога статута),
- службеном употребом језика и писма (у члану 29. став 1. тачка 14. Предлога статута).

Преузимање имовине

Иако Устав Србије предвиђа да су природна богатства, добра за која је законом утврђено да су од општег интереса и имовина коју користе органи Србије у државној својини, а да се покрајинска имовина, начин њеног коришћења и располагања уређују искључиво законом, Предлогом статута се директно преузима имовина Републике Србије следећом неуставном одредбом:

- одређењем да су у својини АП Војводине ствари које користе органи АП Војводине, установе и предузећа чији је она оснивач, у члану 11. Предлога статута.

Предаја Предлога за оцену уставности Статута

Преглед противуставних одредби статута

Преамбула Статута

- Противуставна је одредба о „праву грађанки и грађана Војводине на остваривање, неговање и заштиту аутономије”. Устав Републике Србије садржи појмове грађани Републике Србије и АП Војводина, а не постоји субјект који се зове Војводина и не постоје грађани Војводине.
- Противуставна је одредба о „националним заједницама које живе на простору Војводине”. Устав Србије не познаје „националне заједнице”, већ

утврђује права „националних мањина”. Устав Србије не познаје ни „простор Војводине” већ само АП Војводину.

Члан 1. Статута

– Противуставна је одредба „Војводина је регија”. Устав Србије не познаје субјект регија Војводина, већ само АП Војводину као територијалну заједницу основану Уставом у којој грађани Србије остварују право на аутономију.

Члан 3. Статута

– Противуставна је одредба да „територију АП Војводину чине територије јединица локалних самоуправа у њеним географским областима (Бачка, Банат и Срем).” Устав и закон којим се на основу Уставног закона о спровођењу Устава регулише територија АП Војводине не познају географске области Бачка, Банат и Срем као територију АП Војводине. Устав предвиђа да се територија аутономних покрајина одређује искључиво законом, а не покрајинским статутом.

– Селективно је наведен став Устава који одређује промену територије аутономних покрајина. Намерно је избегнуто да се наведе читав одредба члана 183. ст. 4. Устава која гласи „Територија аутономних покрајина и услови под којима се може променити граница између аутономних покрајина одређује се законом”. Поред тога, Статут кривотвори идруту реченицу истог става Устава прописујући да се „територија АП Војводине не може мењати без сагласности њених грађана, изражене на референдуму”. Изостављено је уставно одређење према коме сесагласност грађана изражава на референдуму „у складу са законом” Републике Србије, чиме се ствара могућност да се питања у вези са референдумом уреде покрајинским актима, уместо законом.

Члан 4. Статута

– Противуставна је одредба да су „носиоци права на покрајинску аутономију грађани АП Војводине”. Устав Србије даје грађанима Србије право на успостављање аутономних покрајина, тако да изложена одредба Статута

ономогућава да грађани Србије из АП Војводине остварују своје право на покрајинску аутономију у некој другој, можда новооснованој, аутономној покрајини.

Члан 5. Статута

– Противуставна је одредба става 2. овог члана према којој „грађани АП Војводине своје право на покрајинску аутономију остварују непосредно, народном иницијативом или референдумом и путем својих слободно изабраних представника.” Референдумом, народном иницијативом и преко својих слободно изабраних представника грађани, према члану 2. ст. 1. Устава врше сувереност, а не право на покрајинску аутономију. Таквом одредбом Статута који је подзаконски акт, Уставом предвиђено право грађана на покрајинску аутономију замењује сувереност грађана.

Члан 6. Статута

– Противуставна је одредба: „У АП Војводини, Срби, Мађари, Словаци, Хрвати, Црногорци, Румуни, Роми, Буњевци, Русини и Македонци, као и друге, бројчано мање националне заједнице које у њој живе, равноправни су у остваривању својих права”. Устав Србије познаје грађане Републике Србије, српски народ и националне мањине, а не националне заједнице. Овом одредбом се српски народ који је уставна категорија укида и претвара у националну заједницу. С друге стране, овом одредбом се националне мањине претварају у конститутивне националне заједнице АП Војводине.

– Ова одредба је противуставна јер национална равноправност у Републици Србији постоји на читавој њеној територији и то већ на основу самог Устава, а не само на делу територије, на основу покрајинског Статута.

Члан 10. Статута

– Противуставно је навођење да АП Војводина има главни град, односно да је Град Нови Сад главни, административни центар АП Војводине. Устав Србије изричито прописује да је град Београд главни град Републике Србије из чега следи да је Београд главни административни центар у Републици Србији. Будући да је Београд главни град, а самим тим и главни администра-

тивни центар, јасно је да не могу да постоје на територији Републике Србије, која је на основу Устава јединствена и недељива, два главна града и два административна центра.

Члан 11. Статута

– Противуставно је навођење у ставу 2. овог члана да су у својини АП Војводине, као облика јавне својине, ствари које на основу закона користе органи АП Војводине, установе и јавна предузећа чији је она оснивач и друге покретне и непокретне ствари. Устав Србије прописује да се имовина аутономних покрајина, начин њеног коришћења и располагања уређују законом, а не покрајинским Статутом. Истовремено, Предлогом закона о утврђивању надлежности АП Војводине се предвиђа да ће се питање покрајинске имовине уредити посебним законом којим се уређује јавна својина, па овакво статутарно решење представља прејудицирање садржине будућег Закона о јавној својини.

Члан 13. Статута

– Противуставна је одредба према којој: „АП Војводина, у складу са законом, обезбеђује услове за заштиту и унапређивање животне средине и предузима мере за спречавање и отклањање штетних последица које угрожавају животну средину и доводе у опасност живот и здравље људи.”. Према Уставу Србије, систем заштите и унапређења животне средине, као и заштиту и унапређивање биљног и животињског света уређује и обезбеђује Република, а не аутономна покрајина.

Члан 15. Статута

– Противуставна је одредба: „АП Војводина је одговорна за сопствени одрживи економски, научни, образовни, културни и туристички развој, као целине, те уравнотежени развој својих географских области.” По Уставу Србије АП Војводина се финансира из буџета Републике Србије што омогућава развој АП Војводине. Ни Устав, а ни закон не познају географске области АП Војводине.

Члан 16. Статута

– Противуставна је одредба: „АП Војводина закључује међурегионалне споразуме у областима из своје надлежности.” Устав Србије одређује да аутономне покрајине могу сарађивати а не склапати споразуме са другим одговарајућим територијалним заједницама.

– Противуставна је одредба: „АП Војводина може бити члан европских и светских удружења региона.” Пошто на основу Устава аутономне покрајине имају право на сарадњу са одговарајућим територијалним заједницама других држава, АП Војводина би могла да буде члан само оних удружења чији су чланови искључиво само територијалне заједнице које у својим државама имају исти статус као АП Војводина у Републици Србији, која је унитарно уређена држава.

– Противуставна је одредба: „АП Војводина може основати представништва у регионима Европе и у Бриселу”. Устав Србије одређује да аутономне покрајине могу да сарађују са другим одговарајућим територијалним заједницама других држава, а не да отварају своја представништва у регионима Европе и Бриселу.

Акција против вируса сепаратизма

Члан 17. Статута

– Противуставне су све одредбе члана 17. о оснивању ВАНУ јер се област науке на основу Устава налази у искључивој надлежности Републике Србије.

– Противуставна је одредба: „Војвођанска академија наука и уметности је научна и уметничка установа од посебног значаја у АП Војводини.”

– Противуставна је одредба: „Војвођанску академију наука и уметности оснива Скупштина АП Војводине покрајинском скупштинском одлуком, којом утврђује њену улогу, уређује њену делатност и начин остваривања.”

– Противуставна је одредба: „Органи АП Војводине обезбеђују услове за рад Војвођанске академије наука и уметности.”

Члан 20. Статута

– Противуставна је одредба о забрани дискриминације. Будући да Устав Србије гарантује једнакост грађана пред Уставом и законом и прописује забрану дискриминације, јасно је да су у Србији сви грађани једнаки на основу Устава, на основу кога је забрањена и кажњива и дискриминација.

– Неуставна је одредба на основу које се „не сматрају дискриминацијом мере које АП Војводина може увести ради постизања пуне равноправности између припадника заједница и група који су због своје различитости у неповољнијем положају од грађана који припадају већинској заједници.” Устав Србије предвиђа да такве мере може да уведе само Република, а не и други нивои организовања власти, као што су аутономне покрајине и јединице локалне самоуправе.

Члан 22. Статута

– Противуставан је цео члан 22.: „Припадници националних заједница које чине бројчану мањину у укупном становништву АП Војводине, уживају посебну заштиту и сва права која су актима Републике Србије гарантована националним мањинама и припадницима националних мањина.” У Уставу Србије не постоји одређење становништва АП Војводине, нити националних заједница, већ само националних мањина, а њихови припадници уживају заштиту на основу Устава и закона, а не на основу покрајинског Статута.

Члан 23. Статута

– Противуставна је одредба: „АП Војводина може обезбедити додатна или допунска права, односно поставити виши степен заштите права припадника националних заједница које чине бројчану мањину у укупном становништву АП Војводине.” Сви грађани Србије су пред Уставом и законом једнаки, а Преамбула Устава истиче равноправност етничких заједница у Србији, из чега проистиче да сви припадници националних мањина у Србији морају имати иста права, а све националне мањине имати исти правни положај.

– Противуставна је одредба: „АП Војводина прати остваривања људских права из става 1. овог члана и обезбеђује њихово остваривање и заштиту у случају када та заштита није обезбеђена на републичком или локалном нивоу.” По Уставу, аутономне покрајине се старају о остваривању људских и мањинских права, а не обезбеђују њихово остваривање и заштиту. Према Уставу, остваривање и заштита људских и мањинских права су искључива надлежност Републике.

Члан 25. Статуа

– Противуставна је одредба овог члана према којој „припадници националних заједница које чине бројчану мањину у укупном становништву АП Војводине, путем изабраних националних савета остварују облик аутономије, оснивају установе, самостално одлучују или учествују у одлучивању у питањима из области образовања, културе, употребе језика и информисања”. Устав Србије гарантује припадницима националних мањина, а не националних заједница, право да изаберу националне савете. Устав предвиђа да припадници националних мањина своје националне савете могу да изаберу само „ради остварења права на самоуправу”, а не да би путем њих остварили и било какав „облик аутономије”, поготово не онај коме се не зна ни природа, ни сврха.

– Противуставна је одредба према којој „АП Војводина у оквиру својих права и дужности поверава вршење појединих послова националним саветима или их укључује у одлучивање о питањима из става 1. овог члана и обезбеђује средства за вршење тих послова.” Устав изричито прописује да аутономна покрајина својом одлука може да поједина питања из своје надлежности повери искључиво јединицама локалне самоуправе, а не и националним саветима.

Члан 26. Статуа

– Противуставна је одредба: „Примена латиничког писма српског језика у органима и организацијама АП Војводине уредиће се покрајинском скупштинском одлуком у складу са законом.”. Устав Србије одређује да је у Републици Србији у службеној употреби српски језик и ћирилично писмо, а да се службена употреба других језика и писама уређује законом, на основу Устава. Када је у питању српски језик, Устав је изричит, у службеној употреби може бити само ћирилично писмо.

Члан 27. Статуа

– Противуставна је одредба: „АП Војводина путем својих органа ... одлучује о задуживању АП Војводине”. Устав Србије одређује да се аутономне покрајине могу задуживати на основу закона Републике Србије.

Члан 28. Статута

– Противуставна је одредба: „Ради законитог, успешног и несметаног обављања послова из своје надлежности, АП Војводина може предложити оснивање Сталне мешовите комисије састављене од представника органа Републике Србије и органа АП Војводине.” Устав Србије не предвиђа постојање „Сталне мешовите комисије” као облика сарадње покрајинских и републичких органа ради законитог обављања послова из надлежности аутономне покрајине која се може образовати само на иницијативу аутономне покрајине, већ предвиђа искључиво могућност надзора над радом органа аутономне покрајине, као и право на заштиту покрајинске аутономије пред Уставним судом.

Члан 29. Статута

– Противуставна је одредба о „оснивању Развојне банке АП Војводине”.
– Противуставна је одредба којом „утврђује јавни интерес грађана АП Војводине у области јавног информисања и радиодифузије и ближе уређује услове и начин обављања делатности покрајинског јавног радиодифузног сервиса”.

Представљање
Програма развоја
Војводине

Члан 30. Статута

– Противуставан је цео члан 30. према коме „Скупштина АП Војводине може донети пропис за привремено извршавање републичког закона на територији покрајине, уколико надлежни републички органи нису донели такав правни акт у роковима предвиђеним законом”, пошто представља узурпирање надлежности Републике Србије. Устав предвиђа да Република Србија може законом поверити аутономним покрајинама само поједина питања из своје надлежности. Пошто Република може да повери само поједина питања из своје надлежности, јасно је да на основу Устава Скупштина АП Војводине не може да има генерално овлашћење да доноси све врсте подзаконских општих аката за извршавање закона.

Члан 31. Статута

– Противуставан је цео члан 31. према коме „АП Војводина може покрајинском скупштинском одлуком поверити јединицама локалне самоуправе и националним саветима националних мањина обављање појединих послова из своје надлежности”. Устав Србије изричито прописује да аутономна покрајина својом одлука може да повери поједина питања из своје надлежности искључиво јединицама локалне самоуправе, а не и националним саветима националних мањина.

Члан 34. Статута

– Противуставна је одредба према којој „Скупштина АП Војводине утврђује основе политике на нивоу АП Војводине”. Устав Србије изричито прописује да само Влада Србије утврђује и води политику.

– Противуставна је одредба да Скупштина АП Војводине „доноси акт о потврђивању међурегионалних споразума које склапа Влада АП Војводине”. Устав уопште не предвиђа могућност постојања таквих аката у правном систему Републике Србије који је јединствен.

– Противуставна је и одредба према којој „Скупштина АП Војводине даје мишљење на промене Устава које се односе на положај, права и дужности АП Војводине”. Уставом Србије није утврђена никаква надлежност покрајинске скупштине у поступку промене Устава.

– Противуставна је одредба према којој: „Скупштина АП Војводине предлаже мрежу судова на територији АП Војводине. Та одредба није у складу са Уставом који не само да прописује да је судска власт јединствена на читавој територији Републике Србије, већ и да се оснивање, организација, надлежност, уређење и састав судова уређују искључиво законом. Будући да су аутономне покрајине аутономне територијалне заједнице основане Уставом, у којима грађани остварују право на покрајинску аутономију, јасно је да територија аутономне покрајине не може и не сме на било који начин да буде релевантна за организацију судске власти, јер уставно право грађана на покрајинску аутономију не подразумева у себи и судску аутономију, па самим тим ни могућност одлучивања о мрежи судова на територији АП Војводине у форми предлога.

Члан 36. Статута

– Противуставна је одредба према којој је „на одлуку донету у вези с потврђивањем мандата, допуштена жалба Уставном суду који по њој одлучује у року од 72 сата”. Према Уставу, надлежност Уставног суда се прописује искључиво самим Уставом, а не и Статутом као подзаконским актом.

Члан 38. Статута

– Противуставна је одредба према којој „посланик не може бити позван на кривичну одговорност, притворен или кажњен због изнетог мишљења или давања гласа на седници скупштине и радних тела”. Устав Србије изричито набраја која све лица уживају имунитет, односно изузимају се од кривичне одговорности, а међу њима нису покрајински посланици. Не може се актом подзаконског карактера какав је Статут изузети од примене кривичне одговорности која је прописана законом.

Члан 40. Статута

– Противуставан је цео члан којим се предвиђа постојање Савета националних заједница у Скупштини АП Војводине. Устав Србије познаје само српски народ и националне мањине, а не и националне заједнице. Српски народ се као носилац државотворности Републике Србије која је прописана

Уставом Србије, Статутом претвара у националну заједницу „која чини бројчану већину у укупном становништву Војводине”, а у Скупштину АП Војводине се путем Савета националних заједница уводи могућност одлучивања која је карактеристична за дводоме парламенте.

Члан 41. Статута

– Противуставна је одредба која предвиђа да Скупштина АП Војводине одлучује већином гласова од укупног броја посланика „о расписивању референдума на својој територији”. На основу Устава Скупштина АП Војводине може самостално да одлучује само о расписивању референдума о питањима која су у њеној надлежности. На основу Устава референдум о промени територије АП Војводине може се расписати само у циљу давања сагласности у случају ако се ради о промени територије АП Војводине до које долази услед оснивања нових аутономних покрајина, њиховог спајања или укидања.

Члан 48. Статута

– Противуставна је одредба: „Влада АП Војводине утврђује и води политику у оквиру права и дужности АП Војводине у областима њене изворне надлежности, у оквиру основа које утврђује Скупштина”. Устав Србије одређује да само Влада Србије утврђује и води политику.

– Противуставна је одредба да Влада АП Војводине „образује стручне и друге службе за обављање послова у свом делокругу, у складу са Статутом, законом и покрајинском скупштинском одлуком”. Устав Србије у оквиру хијерархије правних аката изричито прописује да је сваки закон акт више правне снаге у односу на статут аутономних покрајина, а овом одредбом се Статут АП Војводине ставља испред, а самим тим и изнад закона.

– Противуставна је одредба: „Влада АП Војводине закључује међурегионалне споразуме из области које су у надлежности АП Војводине.” Устав Србије предвиђа могућност сарадње аутономних покрајина са одговарајућим територијалним заједницама других држава, која може да се остварује и путем међурегионалних споразума. Пошто Устав Србије обавезује аутономне покрајине, као и јединице локалне самоуправе, да сарадњу морају остваривати у складу са спољном политиком Републике Србије и уз поштовање територијалног јединства и правног поретка Републике Србије, АП Војво-

дина мора, као што је то Законом о локалној самоуправи прописано када су у питању јединице локалне самоуправе, да пре потписивања међурегионалног споразума прибави претходну сагласност Владе Републике Србије. Претходна сагласност Владе представља начин којим се обезбеђује поштовање Уставом прописаних услова за остваривање сарадње аутономних покрајина са одговарајућим територијалним заједницама других држава. Према Уставу, једино је Влада Србије надлежна да утврђује и води политику Републике Србије, па се само кроз институт обавезне претходне сагласности при потписивању међурегионалних споразума може обезбедити да они буду закључени у складу са спољном политиком Републике Србије, као и да се њима не нарушава територијално јединство и правни поредак Републике Србије.

Члан 58. Статута

– Противуставан је цео члан 58. према коме „председник и члан Покрајинске владе не одговарају за мишљење изнето на седници Покрајинске владе, Скупштине или за гласање на седници Покрајинске владе”. Устав Србије изричито набраја која све лица уживају имунитет, односно која се изузимају од кривичне одговорности, а међу њима нису наведени и чланови извршног органа АП Војводине. Не може се актом подзаконског карактера какав је Статут изузети од примене кривичне одговорности која је прописана законом.

Члан 60. Статута

– Противуставна је одредба према којој „законитост коначних појединачних аката којима се одлучује о праву, обавези или на закону заснованом интересу, подлеже преиспитивању пред судом у управном спору, ако у одређеном случају законом није предвиђена другачија судска заштита”, пошто се према Уставу надлежност судова може прописивати само законом, а не и подзаконским актом какав је Статут АП Војводине.

Члан 61. Статута

– Противуставна је одредба према којој је „покрајински омбудсман независан и самосталан орган аутономне покрајине, који штити људска права и слободе сваког лица, зајемчена Уставом, потврђеним међународним уго-

ворима о људским правима, општеприхваћеним правилима међународног права, законом и прописима АП Војводине”, јер се надлежност покрајинског омбудсмана заснива на територијалном принципу, а не врсти акта којим је неком лицу повређено право и слобода. Тиме се надлежност покрајинског омбудсмана проширује на заштиту људских права и слобода који су на основу Устава и Закона о заштитнику грађана у надлежности републичке институције омбудсмана, односно Заштитника грађана.

– Незаконита је одредба према којој „покрајински омбудсман посебно штити људска права и слободе од повреда учињених незаконитим, нецелисходним и неефикасним поступањем органа покрајинске, градске и општинске управе, организација и јавних предузећа и установа које врше управна и јавна овлашћења, а чији је оснивач покрајина, односно град или општина на територији АП Војводине”, јер се надлежност покрајинског омбудсмана проширује и на питања која су у надлежности општинског или градског омбудсмана у јединицама локалне самоуправе у АП Војводини, која су као и у свим другим јединицама локалне самоуправе регулисана Законом о локалној самоуправи.

– Противуставна је одредба према којој „покрајински омбудсман и његови заменици уживају заштиту као посланици у Скупштини”. Устав Србије изричито набраја која све лица уживају имунитет, односно која се изузимају од кривичне одговорности, а међу њима нису наведени и покрајински омбудсман и његови заменици. Не може се актом подзаконског карактера какав је Статут изузети од примене кривичне одговорности која је прописана законом.

Члан 63. Статута

– Противуставна је одредба према којој „АП Војводина има изворне приходе којима финансира своје надлежности чију стопу самостално утврђује Скупштина АП Војводине својом одлуком у складу са законом којим се уређује финансирање АП Војводине”, пошто је Уставом прописано да се финансирање изворних прихода аутономних покрајина одређује искључиво законом. Предлогом закона о надлежностима Војводине је предвиђено да се о питању начина финансирања доноси посебан закон. Прописивање права Скупштини АП Војводине да самостално утврђује стопу свих изворних прихода АП Војводине представља прејудуцирање овлашћења АП Војводине које

би могла да се предвиде евентуално тек посебним законом о финансирању АП Војводине који треба да буде донет.

– Противуставна је одредба према којој „врста и висина изворних прихода ближе се утврђује законом којим се уређује финансирање АП Војводине и одлуком Скупштине АП Војводине у складу са законом”. Устав прописује да се врсте и висина изворних прихода аутономних покрајина одређују искључиво законом, а не и одлуком Скупштине АП Војводине. Предлогом закона о надлежностима Војводине је предвиђено да ће се о врстама и висини изворних прихода АП Војводине донети посебан закон. Пошто посебан закон о финансирању АП Војводине тек треба да установи врсту и висину изворних прихода који данас уопште не постоје, не може се Статутом предвидети да се врста и висина изворних прихода АП Војводине само ближе уређују тим законом, а посебно не истовремено и одлуком Скупштине АП Војводине, пошто је таква могућност Уставом предвиђена искључиво за закон.

– Противуставна је одредба према којој „АП Војводина своје приходе стиче: наплатом пореза, такса и других накнада; приходима од имовине чији је титулар; учешћем у приходима јавних предузећа и установа; јавним зајмовима; комерцијалним зајмовима и кредитима; трансфером буџетских средстава; примањем донација и других давања без накнаде и из других извора, а у складу са законом којим се уређује финансирање АП Војводине”. Пошто Устав прописује да се врста и висина изворних прихода одређују

Расправа о Статуту –
Уставни суд

искључиво законом, а да тај закон тек треба да буде донет, уношење у Статут појединих врста прихода АП Војводине представља противуставан начин утврђивања прихода АП Војводине и истовремено прејудицирање решења која треба да садржи будући закон о финансирању АП Војводине.

– Противуставна је одредба према којој „АП Војводина своје приходе стиче: – наплатом пореза, такса и других накнада”. Устав изричито прописује да се у искључивој надлежности Републике налази уређивање и обезбеђивање читавог пореског система, па је неуставна одредба Статута према којој АП Војводина своје приходе стиче „наплатом пореза, такса и других накнада”. Наплату пореза може да врши једино држава – Република Србија.

Члан 64. Статута

– Противуставна је одредба према којој „акти органа јединице локалне самоуправе морају бити сагласни са Статутом и покрајинским скупштинским одлукама”. Устав изричито прописује да сви општи акти јединица локалне самоуправе морају бити у сагласности само са законом и њиховим статутом, па се овом одредбом Статута на противуставан начин уводи хијерархија покрајинских аката над општим актима јединица локалне самоуправе које се налазе на територији АП Војводине, чиме се уједно нарушава и јединство система локалне самоуправе у Републици Србији.

56

Уставни суд Србије на предлог ДСС поништио противуставне надлежности Војводине

(10. јул 2012)

Демократска странка Србије поднела је 24. децембра 2009. године предлог Уставном суду за оцену уставности и законитости Статута АП Војводине, као и оцену уставности Закона о утврђивања надлежности АП Војводине. У предлозима ДСС-а је оспорена уставности и законитости укупно 48 чланова Статута АП Војводине и 26 чланова Закона о утврђивању надлежности АП Војводине.

Одлука Уставног суда Србије

Уставни суд је на 3. Седници о већању и гласању, одржаној 10. јула 2012. године, у предмету ИУз-353/2009, донео одлуку којом је утврдио да нису у сагласности са Уставом следеће одредбе Закона о утврђивању надлежности Аутономне покрајине Војводине („Службени гласник РС”, број 99/09).

Уставни суд у саставу: председник Суда др Драгиша Б. Слијепчевић и судије др Оливера Вучић, др Марија Драшковић, Братислав Ђокић, Весна Илић Прелић, др Горан Илић, др Агнеш Картаг Одри, Катарина Манојловић Андрић, мр Милан Марковић, др Боса Ненадић, Милан Станић, др Драган Стојановић, мр Томислав Стојковић, Сабахудин Тахировић и Предраг Четковић, на основу члана 167. став 1. тачка 1. Устава Републике Србије, на седници одржаној 2012. године, донео је

ОДЛУКУ

1. Утврђује се да нису у сагласности са Уставом следеће одредбе Закона о утврђивању надлежности Аутономне покрајине Војводине („Службени гласник РС”, број 99/09):

- одредбе члана 2. ст. 2. и 3,
- одредба члана 3. став 3. у делу који гласи: „као регија у којој се традиционално негују европски принципи и вредности” и у делу који гласи: „и у оквиру своје надлежности може основати представништва у регионима Европе, односно у Бриселу”,
- одредба члана 4. став 1. у делу који гласи: „у њеним географским областима (Бачка, Банат и Срем)”,
- одредба члана 4. став 5. у делу који гласи: „главни,”,
- одредба члана 5. став 3,
- одредба члана 9. став 1. у делу који гласи: „и законом” и у делу који гласи: „односно које су законом одређене као питања од покрајинског значаја”,
- одредбе члана 9. ст. 3. и 4,
- одредбе члана 10. тачка 15) у делу који гласи: „и локалне самоуправе”,
- одредба члана 13. тачка 1),
- одредба члана 16. тачка 1),
- одредба члана 18. тачка 1),
- одредба члана 19,
- одредба члана 21,
- одредба члана 25. тачка 1),
- одредбе члана 27,
- одредба члана 53. тачка 1), у делу који гласи: „друга права у области социјалне заштите, већи обим права од права утврђених законом и”, у делу који гласи: „њихово” и у делу који гласи: „као и друге облике”,
- одредба члана 58. у делу који гласи: „додатна и допунска права и заштиту, односно”,
- одредбе члана 64,
- одредбе члана 68. став 1. тач. 1) до 4),
- одредбе члана 73. став 1. тач. 1) и 2),
- одредба члана 74. тач. 3), 4) и 5) и
- одредба члана 76. став 1. Закона.

Уставни суд

2. Одбија се предлог за утврђивање неуставности следећих одредаба наведеног Закона:

- одредбе члана 2. став 1,
- одредбе члана 3. став 1,
- одредбе члана 3. став 2, под условима и ограничењима датим у делу VI тачка 2. подтачка 2.2. овог Образложења,
- одредбе члана 4. став 4, под условима и ограничењима датим у делу VI тачка 3. подтачка 3.2. овог Образложења,
- одредбе члана 5. став 2, уз тумачење дато у делу V овог Образложења и под условима и ограничењима датим у делу VI тачка 4. подтачка 4.1. овог Образложења,
- одредбе члана 6,
- одредбе члана 7. став 2,
- одредаба члана 10. тач. 2), 3), 6), 11), 12) и 13),
- одредбе члана 25. тачка 5), под условима и ограничењима датим у делу VI тачка 11. подтачка 11.2. овог Образложења,
- одредбе члана 38, под условима и ограничењима датим у делу VI тачка 13. овог Образложења,
- одредбе члана 74. тачка 2),
- одредаба члана 75,
- одредбе члана 82. и
- одредбе члана 86. Закона.

57

Србија и НАТО. Захтев за расписивање референдума

(18. јануар 2010)

Грађани Србије су једини позвани да одлучују о својој будућности. У такве одлуке спада и питање чланства Србије у НАТО, на које се легитиман одговор може дати само на демократском референдуму.

Ми доле потписани захтевамо благовремено расписивање референдума како грађани Србије ово питање не би оставили без веродостојног одговора и тако непозванима и неовлашћенима омогућили да на њега одговоре по својој вољи уместо грађана Србије.

Речју да је „Србија исток западу и запад истоку” одређен је и њен пут и њен идентитет и њен положај међу народима. Србија никад није била члан ни једног, било источног било западног војног савеза. А кад није до сад, било би неразумно и погубно да то учини баш сад уласком у једини још преостали војни савез.

Остајући верна себи и својим традицијама, војно неутрална Србија није никакав изузетак. И низ европских држава, чланица ЕУ, нису чланице НАТО из својих принципијелних, историјских, политичких, економских, идеолошких, моралних разлога.

За такав статус, уз све те разлоге, Србија има и један разлог више, разлог какав нема ни једна друга држава, разлог познат читавом свету, а то је злочиначко бомбардовање и уништавање Србије и њеног народа, од стране НАТО алијансе, уз гажење свих освештаних норми међународног права. Тај разлог није извучен из незапамћених времена, нити је за тај злочин одговоран неки други, а не овај исти НАТО.

Преко тог разлога српски народ не може прећи, а да не пређе преко свог памћења и свог достојанства. Уз то, са најважнијих говорница света, Србија је више пута објавила „да никада неће признати независну државу Косово”. А то значи и да никада неће ући у НАТО. „Независно Косово” је дело НАТО

Матија Бећковић,
Љиљана Смајловић и
Светозар Стојановић
образлажу захтев
за расписивање
референдума о НАТО,
18. јануар 2010.

алијансе која је ту лажну државу створила и у њој себи доделила врховну и неприкосновену власт. Уласком у НАТО Србија би зато једновремено признала независност Косова.

Као и друге европске државе које нису чланице НАТО, ни Србија не би била ни мање европска, ни мање демократска, ни мање успешна. Остајући војно неутрална, ни Србија се ни са ким не конфронтира, па ни са НАТО.

На путу напретка, стабилности и мира, отворена за сарадњу са свима, чувајући свој суверенитет, Србија би сачувала своју част и обезбедила достојну будућност новим нараштајима. Зато је неопходно да се о овом судбоносном питању изјасне грађани Србије и на референдуму кажу последњу реч.

Матија Бећковић, академик
проф. др Светозар Стојановић
Емир Кустурица, редитељ
др Војислав Коштуница
Милован Данојлић, академик
Коста Христић, новинар
Добрица Ђосић, академик
Милорад Екмечић, академик
Чедомир Попов, академик, председник Матице
српске
Бата Михајловић, академик
Михаило Ђурић, академик
митрополит Амфилохије
Михаило Марковић, академик
Јадранка Јовановић, примадона
Василије Крестић, академик
Синиша Ковачевић, редитељ
Момо Капор, академик
генерал Јагош Стевановић
Коста Чавошки, академик
владика Артемије
Драгослав Михаиловић, академик
Петар Омчикус, академик
др Бошко Мијатовић
Драгољуб Живојиновић, академик
проф. др Небојша Митић, декан Медицинског
факултета у Косовској Митровици
ЊКВ принц Владимир Карађорђевић
ЊКВ принцеза Бригита Карађорђевић
Душан Ковачевић, академик
проф. др Радослав Бубањ, ректор Универзитета
у Нишу
Слободан Ракитић, књижевник
владика жички Хризостом
проф. др Душанка Јововић, декан Правног фа-
култета у Косовској Митровици
проф. др Смиља Аврамов
Драган Недељковић, академик

Коса Бокшан, сликар
владика Атанасије Јефтић
Драган Јочић, некадашњи министар МУП-а
проф. др Срећко Милачић, декан Економског
факултета у Косовској Митровици
Бора Ђорђевић, песник
Милош Благојевић, академик
Милорад Вучелић, новинар
проф. др Томислав Трифић, декан Факултета
уметности у Косовској Митровици
проф. др Данило Баста
Љиљана Благојевић, глумица
проф. др Драган Поповић
Љиљана Смајловић, новинар
Владо Стругар, академик
проф. др Мирјана Васовић
проф. др Слободан Самарџић
Петар Краљ, глумац
Михаило Војводић, академик
проф. др Божидар Лековић, декан Економског
факултета у Суботици
Слободан Рељић, новинар
проф. др Ратко Марковић
Јагош Ђуретић, издавач
проф. др Стеван Настасић
др Миша Ђурковић
Светлана Васовић Мекина, новинар
Душан Михајловић, некадашњи министар
МУП-а
Марко Недић, књижевник
Танасије Узуновић, глумац
проф. др Благоје Бабић
проф. др Радмила Накарада
др Марко Јакшић
проф. др Мирјана Стефановски
Раде Булатовић, адвокат
проф. др Милован Здравковић
др Славенко Терзић

др Милан Ивановић
Мирослав Јосић Вишњић, књижевник
проф. др Милена Микалачки, декан Факултета
спорта и физичке културе у Новом Саду
Марина Рајевић, новинар
проф. др Александар Јовановић
Цисана Мурисидзе, редитељ
проф. др Миле Савић
Никола Вујчић, књижевник
проф. др Драган Аранђеловић, декан Грађевин-
ског факултета у Нишу
Горан Султановић, глумац
Иван Јевтић, академик
Алекса Буха, академик
др Милан Јанковић
др Драгомир Л. Антонић
проф. др Милан Брдар
Зоран Ваџић, издавач
проф. др Драгослав Аћимовић, декан Факулте-
та уметности у Нишу
Ђорђе Вукадиновић, уредник НСПМ
проф. др Александар Васић
Бошко Обрадовић, публициста
проф. др Весна Ломпар
генерал Бранислав Петровић
проф. др Миладин Костић
Андреј Шепетковски, глумац
проф. др Стеван Ђорђевић
Рајко Петров Ного, академик
Слободан Дивјак, публициста
Слободан Реметић, академик
Слободан Деспот, издавач
проф. др Ранко Бабић
Предраг Р. Драгић Кијук, књижевник
др Зоран Аврамовић
проф. др Радмило Рончевић
Бранимир Нешић, издавач
др Недељко Радосављевић

генерал Бранислав Дашић
Гојко Ђоко, академик
проф. др Горан Релић
Драган Лакићевић, књижевник
проф. др Слободан Антић
Недељка Бискуп Михаиловић,
економиста
др Саша Бубањ
Љубомир Кљакић, публициста
проф. др Јован Младеновић
Боривоје Рашуо, књижевник
Момчило Мрдаковић, редитељ
генерал Радојко Николић
проф. др Владимир Мако, декан
Архитектонског факултета у
Београду
Владимир Радомировић, новинар
др Слободан Вуковић
др Ђуро Ковачевић
Александар Митић, новинар
проф. др Мило Ломпар
Димитрије Војнов, драматург
проф. др Зоран Којовић
Игор Ивановић, публициста
проф. др Стеван Станковски
др Драгана Митровић
Игор Турчиновић, продуцент
др Игор Вуковић
Миливоје Глишић, новинар
генерал Драган Илић
проф. др Часлав Копривица
Миливоје Иванишевић, публициста
проф. др Ђорђије Вуковић
Зоран Радојичић, издавач
др Милан Јовановић
Никола Томашевић, спортиста
проф. др Слободан Миленковић
пуковник Слободан Стојановић

др Миле Бјелајац
Раде Калик, публициста
проф. др Бранко Ракић
Милош Јовановић, научни истраживач
др Бранислав Неранчић
Слободан Ерић, новинар
др Драган Благојевић
др Божидар Јовановић
Бранко Радун, публициста
др Борислав Гајић
Александар Никитовић, научни истраживач
др Слободан Симић
Јово Цвјетиновић, публициста
др Александар Крапеж
Мирослав Тохол, књижевник
проф. др Зоран Ђорђевић
др Веселин Перовић
Петар Петковић, научни истраживач
др Драган Урошевић
Павле Ђосић, књижевник
проф. др Драган Раденовић
Миленко Васић, електроинжењер
др Вељко Вујичић
Срђан Фуртула, издавач
др Зоран Огњановић
проф. др Драгиша Бојовић
Радован Калабић, књижевник
проф. др Александар Фатић
Душан Савић, спортиста
проф. др Драгољуб Петковић
Милош Миловановић, математичар
проф. др Александар Грубор

Зорица Кубуровић, књижевник
др Владимир Драговић
Батић Бачевић, новинар
проф. др Ратко Станковић
др Милорад Миленковић
Милутин Шошкић, спортиста
проф. др Ненад Живановић
Радован Тврдишић, публициста
др Милена Радновић
Милан Лане Гутовић, глумац
др Ненад Младеновић
Љуба Поповић, академик
проф. др Слободан Стојиљковић
Светислав Бајић, издавач
др Стана Никчевић
Брана Црнчевић, књижевник
Нада Момировић, правник
др Слободан Здравковић
Милош Шобајић, сликар
Тадија Качар, спортиста
проф. др Александар Илић
проф. др Бранко Крсмановић
Мирослав Цера Михаиловић, књижевник
др Драго Његован, кустос Музеј Града Новог
Сада
др Томислав Угарковић
Борис Миросављевић, научни истраживач
др Владимир Ђурић
проф. др Александар Липковски
Ђорђе Баралић, математичар
проф. др Љубиша Деспотовић
проф. др Зоран Јевтовић

58

Обраћање Војислава Коштунице Десетој скупштини ДСС

(14. фебруар 2010)

Десету Скупштину Демократске странке Србије сазвали смо ванредно не само зато што су прилике у земљи тешке и неподношљиве, већ и зато што се због погубне политике садашње власти земља налази у великој опасности. Домаћој привреди прети потпуно урушавање. Социјална беда и незнађе шире се Србијом, а беспомоћни људи остају на улици без посла и могућности да прехране себе и своје најближе. Угрожена је територијална целовитост земље и прете нам нови сепаратизми. Озбиљно се доводе у питање и опште моралне вредности на којима је почивало и почива наше друштво. Република Српска је остављена од режима у Србији да сама води битку за опстанак, а појединим потезима режима та битка се додатно отежава. А на све ово свеколико пустошење земље садашњи властодршци одговарају да је Србија на правом путу, да бележи успех за успехом, подвиг за подвигом, да светла будућност само што није започела.

Никада у Србији није било више обмана и лажи и то од Владе која се самозвано назвала социјално одговорном Владом. Док људи масовно остају без посла, власт им обећава, како каже, нове мегаинвестиције. Док сатире домаћу производњу, уништава пољопривреду, необуздано задужује земљу, садашња власт обмањује народ како Србија излази из кризе и како ће колико већ сутра Србију премрежити новим аутопутевима. Док су због курса динара пензије преполовљене, власт обећава да се пензије неће смањивати. Док се тајно договара о уласку у НАТО, власт јавно обећава војну неутралност. Док се заклиње да никада неће признати Косово, иста власт признаје Еулекс и потписује споразуме којима признаје границу Косова. Док се наводно залаже за целовитост земље и поштовање Устава, садашњи режим газећи Устав прави од Војводине државу у држави.

Али шта друго и можемо да очекујемо од власти која је настала на превари грађана прекрајањем њихове изборне воље? Таква власт може само да настави да упропашћава Србију и она то свакога дана непрестано и чини. Зато је важно да јавно и гласно кажемо да власт коју су направили домаћи тајкуни и страни амбасадори пустоши нашу земљу, да то мора што пре да се заустави и никада више не сме да се понови. Владу Србије морају да бирају искључиво и само грађани Србије.

Сваки грађанин Србије сам својим очима види и осећа да је земља угрожена економски, социјално, политички и морално. То само неће да виде односно не усуђују се да виде режимски медији у којима је свака реч строго контролисана. Зато свакога дана мора да се извештава о новој дипломатској победи, новом значајном стратешком партнерству са неком од великих држава или о нашем неспорном лидерству у региону. Тако и иде ред дипломатских победа, ред домаћих успеха.

Али на нашу велику несрећу, Србија је због погубне политике власти лидер у ширењу беде, безнађа и штрајкова. Страшна слика самоповређивања радника и изнемоглих штрајкача глађу никада се пре се у таквом облику није видела у Србији. Власт мисли да тиме што у медијима крије ове страховите размере социјалне беде која потреса Србију, може да и од народа сакрије истину да једноставно целу земљу гура у бездан.

Данас се зато поставља питање коме народ треба да верује: да ли властима које га лажу како Србија непрестано и у сваком погледу напредује, или пак треба да верује ономе што у свакодневном животу доживљава и гледа својим очима, а то је свеопште немаштина и пропадање. Зашто највиши представници власти не оду код гладних радника да им објасне да нису гладни и да Србија сваког дана напредује и да је на правом путу?

Пошто се Демократска странка Србије од свог оснивања подједнако упорно и доследно залагала и за одбрану националних интереса и за одбрану демократских начела, наша је велика обавеза да и данас укажемо да власт безобзирно крши неприкосновена демократска начела и поврх тога им се још и изругује.

У Србији се поново успоставља партијска држава, што је најсигурнији пут да се потпуно уруши држава и обесмисли идеја правне државе. Властима није било довољно што су све утицајне медије ставили под своју беспоговорну контролу, већ су да би додатно дисциплиновали јавност наметнули свој антидемократски и антиевропски закон против слободе медија. Зарад заштите интереса владајућег конгломерата партија демократија се баца под ноге, омаловажава Народна скупштина и права посланика, а најшира јавност

се третира као да је малолетна и недорасла. Под видом општег реизбора судија доводи се у питање начело независности судства, а при томе се уопште не обазире ни на озбиљна критичка упозорења која долазе из надлежних европских институција. Преостаје још да се свака општина и свака, па и најмања месна заједница, приведе светлој будућности тако што ће добити нову европску власт. Па колико кошта да кошта. Ништа од овога није ново, све је то већ давно виђено и на силу спровођено у Србији.

Србија је данас ретка ако не и једина држава у свету која се са међународним факторима договора како да превари сопствени народ. Вероватно смо једина држава која тајно склапа међународне споразуме и онда их илегално примењује. Јер како другачије, ако не тајним, назвати међународни споразум између власти Србије и Еулекса о успостављању границе између Србије и Косова. Осим што грађани знају да је овај споразум потписан, нико осим власти не зна шта тај споразум садржи. Иако сви међународни споразуми да би ступили на снагу и да би се примењивали морају бити објављени у „Службеном гласнику Србије”, власт је одлучила да овај споразум остане тајна и да га самим тим илегално примењује.

А шта тек рећи о прошлогодишњој декларацији и закључку последњег самита шефова држава НАТО пакта који се односи на Србију? Од наших грађана се најбрижљивије крије да су шефови држава чланица НАТО пакта званично подржали опредељење садашње власти у Србији да наша земља постане чланица НАТО. Уместо да шефови држава овог једино преосталог војног савеза подрже званично проглашену војну неутралност Србије, они су од садашње власти добили уверавања да је Србија заправо опредељена да уђе у НАТО пакт, а да војна неутралност овој власти служи само за тренутну домаћу употребу. Више је него јасно да их је садашња власт уверила да ће закулисним и тајним радњама увући Србију у НАТО.

На нама је обавеза да учинимо све што можемо како би се народ на слободном референдуму изјаснио да ли је Србији место у НАТО пакту. Реч је о судбоносној одлуци за будућност народа и држава и самим тим ова одлука припада искључиво грађанима Србије.

Пошто смо се у претходне две године наслушали толиких силних лажних обећања и видели толико безобзирних обмана и пошто је оваква политика власти потпуно унизила достојанство српске државе и народа, опустошила српску привреду и разградила државу, данас се сваки човек у Србији пита како да се заустави даље пропадање земље. Како да се ишчупа Србија из тешке економске, социјалне, политичке и моралне кризе, како да се држави и народу врати и нада и достојанство.

Ми данас на нашој Десетој Скупштини поручујемо грађанима Србије да је Демократска странка Србије проверена у најтежим искушењима и да је увек гледајући народ у очи говорила истину и непоколебљиво бранила националне циљеве и интересе грађана. Проверена и поуздана Демократска странка Србије својом државотворном и демократском политиком може да препороди и обнови Србију. Ми смо једина странка која је увек и најодлучније водила рачуна и о државним и националним интересима, као и о демократији и владавини права. Само је Демократска странка Србије утемељила политику која обједињава државотворна и демократска начела. Зато је и наша обавеза и наш циљ да се заједно са грађанима најпре изборимо за што хитније расписивање избора, а онда да се на начелима државотворне и демократске политике формира српска влада која ће започети веома тежак пут извлачења земље из свеопште и дубоке кризе.

Рекао сам да пошто је проверена и поуздана, Демократска странка Србије својом државотворном и демократском политиком може и има снаге да обнови и препороди Србију. Право је место и право је време да грађанима саопштимо који то програм и коју политику на следећим изборима ми нудимо Србији као алтернативу погубној политици садашње власти. И зато данашња ванредна Скупштина ДСС разматра и усваја два програмска документа: *Наш њуџ – Начела националне њолиџике за бугуђностџ Србије* и *Декларацију о економској бугуђностџи Србије*. Ова два документа представљају основу нашег изборног програма. Ми данас бирамо и људе за нови састав страначких органа, како би на најбољи начин могли да спроведемо ову политику на добробит Србије и свих њених грађана.

Уверен сам да *Начела националне њолиџике за бугуђностџ Србије* представљају најбољи и свеобухватни програмски документ за утврђивање и вођење државне и националне политике. У њему је садржано дванаест начела. Почетно и прво начело с правом истиче Устав Србије као брану дезинтеграцији државе. Од непроцењивог је значаја што је Устав донет једногласно у Скупштини Србије и што је потврђен на слободном референдуму вољом народа. Устав је једном заувек запечатио да је Косово и Метохија саставни део Србије. Видели смо и да су сепаратисти морали подуже да се довијају како да прекрше Устав да би у Статут Војводине унели елементе државности наше северне покрајине. Али и они су свесни да се свако кршење Устава легалним средствима може отклонити.

Друго начело националне политике утврђује да је очување српске државности основ и мерило државотворне политике. Тиме смо јасно одредили однос између Србије и ЕУ. Пошто је Србија још раније истакла своје

опредељење за улазак у ЕУ и годинама учествује у процесу европских интеграција, после противправног проглашења једностране независности Косова основно питање представља став Брисела о приступању целовите Србије у ЕУ. На Србији је одговорност да се залаже за отварање дијалога са Бриселом о питању поштовања принципа суверенитета и територијалног интегритета Србије.

Посебно важно начело, које се односи на развој економски јаке и социјално праведне Србије, због свог је значаја разрађено у *Декларацији о економској будућности Србије* и о томе ћу касније посебно говорити.

Свима је познато да је начело војне неутралности Србије утемељила Демократска странка Србије и да је потом и Скупштина Србије крајем 2007. усвојила декларацију која утврђује да је Србија војно неутрална држава. Ово начело националне политике је од пресудне важности за судбину и будућност земље. Оно омогућује да Србија у складу са својом историјом и државним интересима буде у кругу оних европских држава које спроводе политику активне војне неутралности, не конфронтирајући се са јединим преосталим војним савезом у свету. Да не говорим да начело војне неутралности спречава да наши грађани гину по ратиштима широм света зарад туђих интереса.

У начелима националне политике истиче се и подршка Српској православној цркви, која је као најстарија институција српског народа кроз дугу историју чувала и сачувала његов идентитет и опстанак.

Мора се решити суштинско питање демографске обнове, пошто је угрожен опстанак и народа и Србије. Јасно је да се ово начело односи на обезбеђивање самог живота и постојања српског народа. Да би са економске и социјалне стране помогли демографској обнови, неопходно је дугорочним мерама у пореском систему пронаћи начин за повољно решавање запослења и стамбеног питања породица које имају више деце.

Постоје сасвим јасни разлози зашто смо као посебно начело националне политике издвојили подршку Републици Српској. Очување и просперитет Републике Српске је стратешки национални интерес Србије и српског народа. Свака одговорна власт у Београду треба сталним и систематичним спровођењем Споразума о паралелним специјалним везама да у највећој могућој мери убрзава повезивање наших привреда и да стално јача јединствени културни простор. Србија као гарант Дејтонског споразума има легитимно право да се залаже за очување уставног положаја Републике Српске који је гарантован Уставом БиХ као интегралним делом Дејтонског споразума. Данас, када се Република Српска бори да утврди своје право да на

референдумима решава своја најважнија питања, а ту свакако спада и питање уласка у НАТО, садашња власт у Србији својом антинационалном политиком и дискриминацијом невиних жртава у вези са текућом расправом о скупштинској декларацији директно подрива Републику Српску.

Четири начела националне политике која се односе на националну и културну самобитност, просвету, образовање и науку, затим патриотизам и националну солидарност чврсто су међусобно повезана. Дуга историја српске државе, српске културе, просвете и националног идентитета представљају искуство које треба да нам омогући да Србија чува своју самобитност тако што ће остати исток западу и запад истоку. Од овог хиљадугодишњег искуства нема дубљег, бољег и трајнијег извора истинског патриотизма.

Дванаесто начело националне политике представља национално јединство. Чврсто смо уверени да је остваривање најважнијих начела националне политике могуће једино уколико се успостави основна сагласност око суштинских националних и државних интереса. Јер сва искушења кроз која данас пролази Србија могу се превазићи уколико постоји чврст темељ националног јединства који неће зависити од променљивих опредељења актуелне политике.

Изложена начела националне политике представљају окосницу изборног програма Демократске странке Србије и ми ћемо од грађана тражити подршку за ову државотворну политику. Чврсто смо уверени, уколико би будућа Влада Србије водила политику засновану на овим начелима националне политике, да би успели да повратимо и стабилност и снагу Србије и да би успели да повратимо неопходно достојанство народа и државе.

Други документ који представља основу изборног програма ДСС јесте *Декларација о економској будућности Србије*. Ми смо полазећи од економског програма ДСС израдили ову Декларацију, која на сажет начин утврђује реалну и одрживу економску политику за излазак земље из дубоке и тешке економске кризе. Својом *Декларацијом о економској будућности Србије* Демократска странка Србије не обећава лажне куле и градове. Напротив, реч је о економској политици која полази од истине да нас чека мукотрпан, дуг и поступан пут економског опоравка, који можемо остварити пре свега ако се уздамо у сопствене снаге и ако заједно са свим грађанима покажемо чврсту вољу и уложимо велики труд у обнову и препород националне привреде.

Србији су преко потребне инвестиције и зато је неопходно подстицање и усмеравање нових инвестиција у кључне привредне гране: пољопривреду, грађевинарство, инфраструктуру и енергетику. Јасно је да ове гране ланчано

покрећу делатност у свим осталим привредним гранама и у највећој мери доприносе запослености и подстицању потрошње грађана.

Посебна пажња мора се обратити на оне гране привреде које су најзначајније доприносиле и запошљавању људи и економској ефикасности српске привреде. То су пољопривреда, металургија, машиноградња, електро-машиноградња, хемијска и металска индустрија, грађевинарство, енергетика, саобраћај и наменска индустрија. Пошто ове гране привреде учествују у три четвртине прихода целокупне наше привреде, потребно је да се у будућој реалној економској политици адекватно подржи њихов развој кроз модернизацију капацитета и улагање у развојне програме и иновације.

У условима економске кризе, готово све земље су промениле своју пореску политику у корист што већег растерећења привреде и грађана. Пореска политика за коју се ми залажемо има за циљ подстицање инвестиција у привреди и отварање нових радних места.

Декларација утврђује вођење рестриктивне и реалне монетарне политике, која ће обезбедити стабилност курса динара, али не на штету извозне конкурентности наших предузећа и смањења инвестиционих активности, јер су то два кључна циља економске политике у условима економске кризе.

Политика задуживања ће садржати јасна ограничења у вези са укупним задуживањем државе и привреде, како би се обезбедила дугорочна финансијска стабилност земље. При доношењу одлука о новом задуживању неопходно је руководити се принципом да ни један кредит није скуп ако је уложен у домаћу производњу и запошљавање, а да ни један није повољан ако је намењен државној потрошњи.

Мора се пружити конкретна финансијска и административна помоћ компанијама које имају извозне програме, у виду повољних кредита, са дужим роковима отплате и путем снижавања трошкова гаранција за извозне послове, пошто је извоз главни извор дугорочне монетарне стабилности и привредног раста.

Велики привредни системи јавног или приватног сектора су окосница технолошког и индустријског развоја свих земаља. Економска криза је показала да привреде чија је снага заснована на конкурентности великих привредних система имају већу стабилност. Рад великих система везује запосленост и конкурентност највећег дела малих и средњих предузећа, понекад и читавих региона, обезбеђује усавршавање техничке и кадровске основе привреде, пресудно утиче на извозне резултате земље. Због тога њихову улогу треба схватити много шире од тумачења заснованог искључиво на броју запослених и економској ефикасности.

Развој пољопривредне производње и очување аграрних ресурса Србије представља један од наших најважнијих циљева. Економски потенцијали пољопривреде, имајући у виду њен значај за прерађивачку индустрију, трговину и туризам, представљају највећу развојну шансу Србије у ближој будућности и начин да се смањи увоз бројних прехранбених производа, али и повећа економски капацитет извоза заснованог на пољопривредним производима. Од највеће је зато важности обезбедити организовани и конкурентни откуп уз гарантоване цене, као и двоструко већи аграрни буџет од онога који Србија има данас.

Све ове мере економске политике, које су утврђене у Декларацији економске будућности Србије, имају за свој најважнији циљ најпре заустављање пропадања и уништавања домаће привреде и заустављање пада животног стандарда грађана који се претвара у све већу немаштину, сиромаштво и беду. Зато нам је неопходна реална економска политика која ће поступно успети да повећа запосленост, покрене привреду и доведе до повећања зарада. Потребна нам је и вера и нада да Србија има унутрашњу снагу потребну да обновимо земљу и да остваримо циљ да наши грађани живе нормално од свог поштеног рада.

Време је за изборе, време је да се заустави агонија и уништавање Србије. Време је да Србија добије нову Владу која ће чути глас народа, која ће чути да народ пре свега хоће посао, да хоће да живи од поштеног рада. Србију је захватила велика несигурност, а народ хоће ред у држави и хоће сигурност за своју породицу. Садашња власт је све више прошлост. Од ње ће остати само гомила празних речи и прегршт празних обећања и безобзирних обмана.

Долази време нове српске владе која мора да ради, а не да празнослови. Време је за нову владу која ће покренути привреду, обезбедити људима посао. Време је за нову владу која ће поново градити правну државу и државу засновану на социјалној правди и солидарности. Време је за нову српску владу која ће зауставити сепаратизам и даље растакање државе. Време је за владу која ће сачувати јединствену и целовиту земљу и градити снажну државу Србију.

Ко може да оствари овај велики циљ? За велике циљеве потребни су људи, озбиљни људи чврстих уверења, јасних политичких начела и, што је посебно важно, људи које краси лично поштење. Само такви људи могу поново покренути и подићи Србију. А ко је у Србији ако не Демократска странка Србије показала да је увек спремна све да жртвује зарад државних и националних интереса, зарад Србије? Зато можемо грађане да погледамо пра-

во у очи и зато можемо и имамо право да тражимо од народа да подржи нашу државну и националну политику у најбољем интересу Србије и њених грађана.

Нас је овде на Скупштини ДСС пре и изнад свега окупила заједничка политичка идеја и заједнички циљ о напретку Србије, напретку српског народа и напретку свих грађана Србије. Данашња Скупштина треба да оснажи нашу Странку, да унесе нову енергију и нову снагу да заједнички и јединствено још јаче радимо за Србију.

Народ хоће промене и зато је наш први циљ да се најпре распишу ванредни избори. Сваки дан опстанка на власти садашње наопаке погубне владе је на штету грађана и Србије. Грађани Србије хоће промене, хоће изборе и хоће нову српску владу. Демократска странка Србије заједно са грађанима тражи ванредне изборе и верујемо да ће на тим изборима овај пут победити Србија. Снажна и јака Србија нема и не сме имати алтернативу. Време је да пробудимо веру и наду у бољу будућност Србије и да заједно са народом који хоће промене започнемо унутрашњу обнову земље. Време је да се широм Србије, у сваком њеном делу, поново чује: Живела Србија!

59

Начела националне политике за будућност Србије

(14. фебруар 2010)

Начела националне политике за будућност Србије усвојила је Десета скупштина ДСС

Демократска странка Србије је својом Оснивачком декларацијом *Наши разлози* 26. јула 1992. године започела да ствара политику која је објединила државотворна и демократска начела. Водећи увек рачуна о државним и националним интересима, као и о демократији и владавини права, Демократска странка Србије је утемељила политику која је у пуном сагласју са најбољим државним традицијама Србије и српског народа. Пут који Србију треба да води у сигурну будућност ДСС је, као странка десног центра, градила на начелу националне и државне самосвојности, али и на општим европским демократским и правним начелима. Тако изграђени пут Србије је политика праве мере националне самобитности и самосталности државе Србије и уважавања реалних захтева развоја савременог света. Крајњи циљ ове политике јесте изградња снажне државе и стабилног демократског друштва, у којем ће грађани Србије нормално живети од свог рада, бити међусобно солидарни и сачињавати заједницу коју повезују моралне и културне вредности поникле на традицији нашег народа.

Да би Србија пребродила тешка времена, да би се сачували народ и држава и обезбедила будућност, политика очувања српске државности мора да има апсолутно првенство. У 20. веку српски народ је имао успоне и падове, али није имао јасан правац националне политике. Одустајање од самосталне српске државе у 20. веку и прихватање идеологија које су имале предност над српском државном идејом имали су за последицу огромне људске жртве српског народа и велика материјална разарања. Судбина српског народа у 21. веку зависиће од способности да се успостави национално једин-

ство за остваривање начела националне политике. Јасно одређена начела националне политике прави су одговор на изазове 21. века, а у исто време и покретачка снага стабилног развоја Србије.

1. Устав Србије као брана дезинтеграцији државе

Слободно израженом вољом народа, Устав Србије једногласно је усвојен у Народној скупштини и потврђен на референдуму гласовима већине укупног броја грађана, чије интересе штити без обзира на њихову етничку или верску припадност. Самим тим, Устав представља трајан основни документ државе. Србија је на основу Устава одређена као јединствена држава, а покрајина Косово и Метохија као саставни део територије Србије. Устав Србије јасно одређује аутономни положај Војводине, који не може задирати у државност Србије. Противно уставним одредбама нови Статут Војводине садржи елементе државности и представља стварање државе у држави. Политичким и правним средствима неопходно је одстранити сепаратистичке елементе Статута и усагласити га са Уставом Србије. Устав и добри закони су чврст темељ на којем се граде владавина права и правна држава. Јачање правне државе је најпоузданије средство у борби против свих облика корупције.

2. Српска државност као основ и мерило државотворне политике

Политика очувања српске државности прво је начело и основно мерило државотворне политике. Спољна политика земље, закључивање међународних уговора и интеграциони процеси морају бити у интересу унапређивања међународног положаја и јачања стабилности Србије, а увек у функцији очувања њеног суверенитета и територијалне целовитости са Косовом и Метохијом као саставним делом наше државе. Поштовање територијалног интегритета Србије треба да буде полазиште сарадње и мера пријатељства Србије са другим државама. Полазећи од државних и националних интереса за Србију је од посебног политичког и економског значаја да одреди дугорочан правац развоја својих односа са земљама у региону, Русијом, ЕУ и САД.

Односи Србије и Русије постављени су на здравим темељима међусобног уважавања државних и националних интереса и у духу традиционалног пријатељства треба развијати свеукупну сарадњу Србије и Русије.

Србија је истакла своје опредељење за улазак у ЕУ и већ годинама учествује у процесу европских интеграција. Данас, међутим, основно питање које се поставља у односима Србије и ЕУ јесте став Брисела према приступању целовите Србије Европској унији. На Србији почива одговорност да у дијалогу са Бриселом буду отворена и она питања око којих не постоји сагласност две стране, а која су од животног интереса за Србију. Међу таквим питањима на првом месту стоји оно које се тиче поштовања принципа суверенитета и територијалног интегритета Србије које је у основи савременог међународног правног поретка.

Између Србије и САД постоје спорна међудржавна питања. И поред чињенице да нема много изгледа да ће САД, као велика светска сила, у догледно време бити спремне на промену своје политике према региону, Србија треба да се залаже за решавање отворених питања у дијалогу са САД.

Поред овога, Србија треба да буде отворена за сарадњу са свим државама, као и укључена у све иницијативе и процесе који доприносе стварању мултиполарног света утемељеног на међународном праву.

3. Економски јака и социјално праведна Србија

Правац економског развоја земље треба усмерити ка обезбеђивању стабилности и просперитета Србије, успостављању снажне српске привреде, посебно њеног производног и извозног дела, као и њене постојане конкурентности и уравнотежених економских односа са западним и источним земљама. Неопходно је јачати реалну економију, односно индустрију, пољопривреду, енергетику, грађевинарство, као и сектор услуга, и у тим областима законски подстицати приватно предузетништво. Инфраструктурне објекте, електропривреду и телекомуникације треба сачувати у претежно јавном власништву. Развој Србије мора се одвијати у складу са највишим стандардима заштите животне средине и очувања природних богатстава.

Развојем приватног предузетништва, посебно малих и средњих предузећа, као и слободног друштвеног и професионалног удруживања, учвршћује се економска и социјална основа јаког и делатно самосталног српског грађанског друштва.

Потребна је државна стратегија за обнову села и унапређивање пољопривреде, као и посебна брига о положају и улози сеоског становништва у стабилном развоју државе.

Друштвена солидарност јача се подстицањем и остваривањем социјалне правде. Социјални дијалог мора да између представника радника и послодаваца обезбеди обавезујуће споразуме, чији ће гарант бити држава. Циљ је да се свим грађанима омогући достојан живот, запослење, социјална и здравствена заштита, а посебно у условима светске економске кризе.

4. Војна неутралност Србије и јачање одбрамбене способности земље

Војна неутралност Србије и јачање одбрамбене способности земље представљају сигуран гарант очувања суверенитета и територијалног интегритета земље и обезбеђују самосталност државе у доношењу одлука из домена одбране и безбедности. Војна неутралност спречава да Србија буде војно ангажована и да српски војници губе животе за туђе војне и геостратешке интересе. Србија треба да се на слободном референдуму изјасни о НАТО савезу и да на тај начин, народном вољом потврди своју војну неутралност. После одржаног референдума, Србија треба да ту неутралност активном спољном и безбедносном политиком афирмише у међународној заједници. Тиме се Србија као ни друге војно неутралне државе не конфронтира са НАТО. Искуство војно неутралних земаља указује на потребу изградње модерног, снажног и ефикасног система одбране. У циљу самосталног доношења одлука у области одбране потребно је осавременили систем одбране, обновити неопходну инфраструктуру, ревитализовати војну индустрију и побољшати материјални положај, углед и улогу војске у друштву.

5. Подршка Српској православној цркви

Српска православна црква је најстарија институција српског народа која је кроз дугу историју чувала и сачувала његов идентитет и пресудно допринела самом његовом опстанку. Српска православна црква је у време пада комунизма покренула духовну и моралну обнову српског народа и успостављање духовног јединства, што је у складу са њеном великом хришћанском мисијом. Непроцењива је улога Српске православне цркве у одбрани Косова и Метохије. Посебна подршка Српској православној цркви потребна је у епархијама изван граница земље, како би се сачувао национални идентитет српског народа на Балкану и у целој дијаспори.

Акција омладине
„Косово је Србија”

6. Демографска обнова Србије

Демографска обнова Србије један је од најпречих циљева и очевидан предуслов сваке националне и државне стратегије. Расту становништва, који је залога будућности српског народа, треба да допринесе политика равномерног регионалног развоја Србије, а посебно убрзани развој привредно заосталих и запуштених области. У истом циљу, подстицајним економским и социјалним мерама морају се обезбедити развој породице и заштита мајке и детета. Дугорочним мерама у пореском систему неопходно је доћи до начина за повољно решавање запослења и стамбеног питања породица које имају више деце.

7. Подршка Републици Српској

Очување и просперитет Републике Српске је стратешки национални интерес Србије и српског народа. Доследним и систематичним спровођењем Споразума о паралелним специјалним везама неопходно је у највећој могућој мери убрзати повезивање наших привреда, и стално јачати јединствен културни простор. Србија као гарант Дејтонског споразума има легитимно право да инсистира на очувању уставног положаја Републике Српске како је он одређен Уставом БиХ као интегралним делом Дејтонског споразума. Осим тога, Србија треба да подржи суверено право српског народа у Републици Српској да се на референдуму изјасни да ли БиХ треба да постане чланица НАТО.

8. Национална културна самобитност

Национална културна самобитност представља основу постојања Србије и српског народа у окружењу других народа и култура. Обнова традиционалних и трајних моралних вредности као темеља породице, друштва и државе омогућава очување националне самобитности и самосвести. Јачање националних културних институција – САНУ, универзитета, Матице српске, народних позоришта и музеја, Српске књижевне задруге и других важних културних установа – има највећи значај за културну самосвојност Србије. Држава треба да обезбеди законски оквир и институционалне услове за потпуну слободу културног и уметничког стваралаштва које ће вратити раз-

новрсносћ и богатство нашој култури и омогућити да она на ваљан и достојан начин буде представљена у свету. Посебно место припада примени уставног начела о ћирилици као националном писму, чиме се додатно обезбеђује особеност српске културе. У том циљу неопходно је донети закон о употреби и заштити националног ћириличног писма.

9. Просвета, образовање и наука као темељ развоја Србије

Србија има веома дугу и успешну историју развоја просвете, образовања и науке. Успешан развој Србије у подједнакој мери зависи од достизања савремених наунотехнолошких стандарда и од очувања националног карактера просвете и васпитања. Отвореност према светским достигнућима у овим областима претпоставља постојање јасних националних циљева и вредности. За националне циљеве образовања и развоја науке држава мора да издваја већи проценат националног дохотка. У том правцу, посебну пажњу треба посветити подстицању младих научних талената. Важан интерес Србије мора бити и повратак у земљу образованих људи који су се школовали и радили ван Србије.

10. Патриотизам

Истински патриотизам и васпитање младих у духу љубави према отаџбини основ је државне политике. Једино Србија као наша држава нема алтернативу. Патриотизам као љубав према својој земљи и залагање за легитимне државне и националне интересе у потпуној су сагласности са опшћим савременим вредностима, нормама опхођења међу људима и државама, као и са начелима међународног права. Српска држава је, током свог хиљадугодишњег постојања, наталожила драгоцену политичку искуство у чувању своје самобитности тако што ће бити „исток западу и запад истоку”. То искуство било је и треба да остане најдубљи и неисцрпни извор патриотизма у Србији.

11. Национална солидарност

Солидарност са српским народом који живи у другим државама на Балкану и подршка заштити његових легитимних интереса јесу морална и др-

жавна обавеза Србије. Национална свест о потреби успостављања духовних, културних, привредних и политичких веза са српским народом који живи изван Србије треба да обележава и обједињује српску националну и државну политику.

12. Национално јединство

Остваривање најважнијих начела националне политике биће могуће под условом да се успостави основна сагласност око суштинских националних и државних интереса. Национално јединство је потребно градити кроз темељне и одговорне расправе у релевантним политичким и културним институцијама, као и у широј јавности, како би се успоставила дугорочна национална политика коју ће доследно спроводити државне установе Србије. Сва искушења кроз која данас пролази национална политика Србије лакше ће се превазилазити уколико буде постојао чврст и неупитан темељ националног јединства, који неће зависити од променљивих опредељења текуће званичне политике.

Живела Србија!

60

Декларација о осуди ратних злочина на простору некадашње Југославије*

(2. фебруар 2010)

(Предлог Посланичке групе ДСС)

Србија има посебан животни и историјски интерес да се расветле и осуде сви ратни злочини почињени у новијој историји Југославије у којима је српски народ био највећа жртва. Прва по жртвама Србија мора бити прва у осуди свих злочина. Народна скупштина Србије овом декларацијом осуђује све ратне злочине, без обзира ко их је починио, уверена да ниједан злочин никада не застарева и не сме бити заборављен. И најновија историја потврђује да су неоткривени и некажњени злочини охрабривали злочинце да се и нови злочини могу чинити и да се за њих неће одговарати.

За будућност, достојанство и самопоштовање грађана Србије, за њен углед и место међу народима и државама, ово питање је од велике важности. Народна скупштина Србије најодлучније осуђује злочине који су током грађанског рата на простору бивше СФРЈ почињени према припадницима других народа. Од суштинске је важности да при осуди злочина не правимо разлику по месту злочина или на основу вере и националности невиних жртва. Отуда и наша недвосмислена осуда злочина почињеног у Сребреници.

Најоштрије осуђујући све ратне злочине почињене према српском народу, Народна скупштина Србије и овом приликом указује домаћој и светској јавности да су масовни ратни злочини, као што су злочини почињени у „Бљеску”, „Олуји”, Сарајеву, Тузли, Братунцу и другде остали још увек нерасветљени и некажњени. Велики број невиних грађана страдао је током НАТО бомбардовања и на Косову и Метохији после 1999. године. Уз то, На-

* Предлог Декларације о осуди ратних злочина на простору некадашње Југославије поднела је посланичка група ДСС као противпредлог декларацији коју је Скупштини поднела владајућа већина за осуду злочина у Сребреници. Изворно овај предлог Декларације ДСС је поднела Скупштини Србије 15. јуна 2005.

Акција Омладине ДСС
„Сребреница – не у
моје име”,
31. март 2010. године

родна скупштина Србије сматра неопходним и откривање још неоткривених масовних гробница Другог светског рата на стратиштима некадашње Југославије.

Само откривање свих злочина и суочавање са укупном прошлошћу доведиће нас до колективног оздрављења које је предуслов сваког напретка.

Сваки злочин има починиоца с именом и презименом, који мора бити приведен правди, као што и свака невина жртва има своје име и презиме које се не сме заборавити. Да се не би поновили, ниједан злочин се не сме ни правдати ни прикривати ни остављати некажњеним. Починиоци ратних злочина су појединци, и као појединци морају одговарати за почињене злочине. Злочин је заједничка несрећа, а појединачна одговорност.

Народна скупштина Србије подвлачи да је истина и само истина о свим злочинима претпоставка стварног помирења и трајног мира у региону.

Народна скупштина Србије сматра да је неопходно образовати независну институцију која би се бавила сабирањем и откривањем чињеница о ратним злочинима почињеним на простору некадашње Југославије.

61

Обраћање председника ДСС Војислава Коштунице на представљању Програма економског развоја 21 града и општине

(28. новембар 2010)

Окупили смо се данас из свих крајева Србије да јавности представимо програме економског развоја двадесет и једног града и општине у нашој земљи. Јавност Србије добро зна да је Демократска странка Србије једина политичка странка која је израдила економски програм развоја целе земље. Сада ево излазимо и са програмима развоја локалних самоуправа, јер нема јаке и стабилне Србије, ако нема јаких градова и јаке локалне самоуправе. Стара је и велика идеја да се у Србији снажно развија локална самоуправа, јер снага земље лежи у њеном равномерном развоју. А ко је једини прави гарант равномерног развоја Србије ако не њени градови, њене општине, њена села? Снажан развој локалне самоуправе, а не измишљање региона као патуљастих квазидржава, представља једини прави пут којим Србија треба да иде, и тај пут је утврђен Уставом земље. Уместо да је поштовала Устав и градовима вратила локалну имовину и изворне приходе, и тако спровела нормалну децентрализацију, садашња владајућа коалиција измишља нове поделе у земљи на регионе и заговара промену Устава за који су странке које је чине саме гласале пре неколико година.

Баш зато је и Демократска странка Србије, која зна колико је суштински важна идеја развоја локалне самоуправе, израдила програме економског развоја двадесет и једног града и општине. У најскорије време ћемо урадити програме за сваку локалну самоуправу у Србији, али смо пре тога хтели да упознамо јавност да смо започели остваривање овог великог пројекта. Зато данас излазимо и са првим програмима развоја конкретних општина. Позивамо и јавност и друге политичке странке да се укључе и дају свој допри-

Обраћање Војислава Коштунице на представљању Програма економског развоја 21 града и општине, Експо центар, 28. новембар 2010. године

Представљање Програма развоја 21 града и општине, Експо центар 28. новембар 2010. године

Руководство ДСС
на представљању
Програма економског
развоја 21 града
и општине, Експо
центар, 28. новембар
2010. године

Представљање
Програма економског
развоја 21 града
и општине, Експо
центар, 28. новембар
2010. године

нос у изради што бољих економских програма за свако место у нашој земљи. Србији су уместо безбројних и празних демагошких прича, насушно потребни озбиљни пројекти, расправе и одговорне полемике, а развој наших градова и развој села је сам темељ развоја цела земље. Зато је то велика обавеза и велики изазов који захтева озбиљан одговор. Када данас представљамо ове програме ми не тврдимо да је Демократска странка Србије дала најсавршене одговоре, већ ћемо и сами на основу добрих аргумената допуњавати и мењати програме за свако место у Србији. Али смо зато као одговорна и државотворна странка испунили своју обавезу и једини у Србији направили конкретне програме развоја локалне самоуправе.

Добро је познато да је Демократска странка Србије од самог формирања садашње власти била оштар, односно најоштрији критичар те власти, као што је јавности добро познато да смо од самог почетка упозоравали да својом погрешном политиком власт води земљу путем без алтернативе. А пут који нема алтернативу неминовно води Србију у пропадање и незнађе. Власт се оглушила о све наше критике и о све наше предлоге, и упорно спроводи политику да ЕУ нема алтернативу, ма колико се ширила незапосленост и сиромаштво, ма колико се земља разграђивала и слабила.

Ми данас позивамо власт да одустане од погубне идеје да се Србија, чији је територијални интегритет озбиљно угрожен од саме ЕУ, даље цепка и разграђује на регионе. Уместо регионалних скупштина, регионалних влада, регионалних бирократија, које ће морати да плаћају осиромашени грађани, сву снагу треба усмерити на развој градова, развој села, на развој локалне самоуправе, како бисмо обезбедили прави равномерни развој целе земље, како налаже Устав Србије. Нема бољег пута да економски подигнемо Србију од доброг и промишљеног развоја локалне самоуправе. Нас као стару државу не треба нико да учи како се развија локална самоуправа, јер за то имамо и довољно памети и довољно искуства и довољно традиције. Само је потребно да власт не нанесе Србији још један тежак ударац и не наметне јој регионе као нове феуде за стицање политичке моћи, који су најмање у интересу Србије као државе.

Економски развој земље у целини, економски развој сваког места у Србији, представља национални интерес. Основни национални интерес Србије је опоравак привреде и поновно стављање земље на стабилан пут економског развоја. Свако даље економско пропадање градова, села и пропадање целе земље, доводи у питање егзистенцијални минимум грађана и угрожава све државне и националне интересе Србије. И заиста, било би време да власт престане да се руга народу причама како је Србија лидер у региону, док се у

држави све урушава, док радници остају без посла, док плате и пензије драстично падају. О чему власт прича, чиме се она хвали, о каквом лидерству је реч, кад у Србији данас нема млека. У Србији свакодневно поскупује храна. Сиромаштво и беда су се надвили над Србијом.

Како изаћи из овог понора? Власт сматра да се то може постићи тако што ће продати Телеком. Има још и других предлога који долазе из Владе. Сматра се такође да је улазак Србије у НАТО гарант економског напретка, стабилности и безбедности Србије. Ево сада власт и отворено тврди да је излишан и сам референдум о чланству Србије у НАТО пакту. Другим речима, излаз из садашње тешке економске и социјалне ситуације је у распродаји националних ресурса и у стављању Србије у службу НАТО пакта. Ми данас не можемо да се не запитамо да ли је могуће да нема другог и бољег пута за Србију. Зар није боље да сачувамо Телеком и да сачувамо националне ресурсе, да развијамо наше градове? Као што нема сумње да НАТО и без Србије има довољно савезника и да и без нас има довољно велику силу.

Демократска странка Србије предлаже јавности, и сама се најодлучније бори, да земља крене сасвим другачијим путем од овог пута без алтернативе којим иде садашња власт. Позивамо да се Србија врати на свој самосвојни државотворни пут, да се врати самој себи, да наше економске и националне интересе поново ставимо на прво место. Да се окренемо развоју наших градова и наших села, а да оставимо ЕУ и НАТО да решавају своје проблеме и своје бриге. Србија има довољно својих проблема да не мора да решава туђе.

Циљ Демократске странке Србије, и то је главна порука коју данас желимо да пошаљемо са овог скупа, јесте поновно покретање посустале српске привреде, циљ је да поново покренемо економски развој свих градова и сваког села у земљи, циљ је да просечне плате поново буду веће за сто евра и да се тако врате на ниво који смо имали када је Демократска странка Србије предводила Владу.

Поставимо једноставно и отворено питање – ко данас у Србији може и на основу којег економског програма да покрене привреду и да врати значај локалној самоуправи како би се земља равномерно развијала? Да ли је то садашња Влада која је за две и по године успела да опустоши Србију? Или овај циљ може да испуни реконструисана Влада која свој живот треба да започне тако што ће распродати Телеком као један од најважнијих националних ресурса? Или економски опоравак може донети део опозиције који још није направио економски програм? Или ће нам можда решење донети бајка о рају Европске уније и прорицање да ће једног лепог дана Србија можда ући у ЕУ?

Шта доносе земљи овакве политике, које заправо и нису политике, већ огољене пропаганде и површне демагогије, најбоље видимо када погледамо у какво тешко стање је садашња власт довела Србију. Демократска странка Србије и овим данашњим програмом позива јавност и грађане да заједно окренемо нови лист, да поново успоставимо државотворну политику која у себи нераскидиво повезује економске и националне интересе Србије. На путу поновног успостављања одговорне власти у земљи и садашња Влада може да уради макар један, али добар потез. Позивамо Владу да донесе одлуку о заустављању продаје Телекома и да тако остане упамћена да је ипак донела једну разумну, за Србију корисну одлуку.

Поштовани пријатељи, свима је више него добро познато да Демократска странка Србије никада није давала лажна обећања већ да смо се увек руководили реалном и истинитом политиком. Тако смо и данас урадили када јавности представљамо програме економског развоја за двадесет и један град и општину. Ови програми обухватају градове који се налазе и на северу и на југу и на истоку и на западу наше земље. Више од два милиона грађана живи у местима за које смо направили програме економског развоја. Програм сваког конкретног града подразумева сагледавање социјалног и економског стања у том граду, односно реално утврђивање садашњег стања привреде, јавних услуга, инфраструктуре и социјалних услова. Затим је дефинисана идеја развоја за сваки од ових градова и прецизирани су стратешки приоритети и развојни пројекти. На исти начин ћемо урадити конкретне програме за сва места у Србији и направићемо посебан програм за Београд, као и посебан програм економског развоја северне покрајине Војводине.

Сагласно нашој национално одговорној политици, сви ови програми утврђују реалну и одрживу економску политику како бисмо најпре земљу извукли из погубне економске кризе и општег социјалног незнања. Демократска странка Србије се не бави јефтином демагогијом и не обећава куле и градове, већ јасно и гласно поручује да нову национално одговорну владу чека тежак, мукотрпан и огроман посао поступног опоравка српске привреде. Постоји само један начин да поново покренемо српску привреду и да поново удахнемо привредни живот у наше градове, а то је да се пре свега утврде реални економски програми на основу којих ће нова одговорна влада одлучно спроводити економску политику која ће бити у интересу грађана и у интересу државе Србије. Ми и данас понављамо да је за овај велики и важан посао најважније да Србија поврати веру у саму себе, да поврати своје самопоштовање и свест да све што је добро за земљу можемо урадити пре свега уздајући се у сопствене снаге, и да нико споља не може за српске грађа-

не и Србију урадити боље и више него што то морамо и можемо ми сами да урадимо.

Истина је коју нико не може да порекне, осим ако неће да се свађа са чињеницама, да је најбољи период за Србију био од 2004. до 2008. године, када је Демократска странка Србије била на челу Владе. И овим данашњим скупом Демократска странка Србије заправо поново позива на успостављање важности програма и политичких начела, јер судбину земље одређује политика која усмерава развој земље. Очигледно је да је у последњих две и по године у Србији владајућа идеја постала утркивање како да се било којим средствима дочепу власти, а онда да се опстанак на власти брани по сваку цену. Зато је данас све допуштено у политици и зато се Србија наша на беспућу. На овом беспућу земља је подељена и растрзана и тако слаба Србија не може да брине о својим интересима. Земљи је неопходан повратак на државотворну политику националног јединства, каква је вођена у Србији од 2004. до 2008. године. То је политика Демократске странке Србије, политика која обједињује цело друштво око најважнијих државних, економских и националних интереса. Уместо политике националног јединства, данас имамо политику јефтиног и непрестаног закулисног ценкања унутар шаролике владајуће коалиције, и зато је Србија пала на овако ниске гране.

Демократска странка Србије позива јавност да подржи нашу идеју да се уместо јалових политичких расправа све странке укључе у израду озбиљних програма за економски развој сваког места у Србији. Ми данас дајемо пример овим првим програмима који се односе на двадесет и један град и општину. Уверени смо да је економски развој земље подједнако важан за омогућавање нашим грађанима да нормално живе од свог рада, као и за спровођење националне политике заштите наших државних интереса. Државотворна политика Демократске странке Србије повезује економске и националне интересе у једну и нераскидиву целину. То је политика која је у најбољем интересу Србије.

Кампања „Стоп продаји Телекома”

62

Обраћање Војислава Коштунице Главном одбору ДСС

(20. фебруар 2011)

Данашњи Главни одбор одржавамо у тренутку када се економска, социјална и политичка криза у земљи толико продубила да је угрожена основна егзистенција народа и подривени су сви важни државни и национални интереси. Власт не може да чује глас народа и не може да види његову муку, пошто слуша и чује само себе и верују у сопствену пропаганду о историјским успесима и свеколиком лидерству Србије.

У животу народа постоје времена у којем се ломи његова судбина. Српски народ имао је више таквих историјских раздобља. Нажалост, и данас живимо такав тренутак Србије и српског народа, тренутак за који не знамо колико ће трајати и где ће нас одвести. Морамо бити свесни да нам прети потпуно национално и државно ништавило које се увелико наднело над нашим народом и нашом државом.

Данас у Србији привреда једва дише, друштво се повлачи пред антикултурним и агресивним медијима, сиромаштво се шири по селима и градовима, незапосленост расте и штрајкови се умножавају, велики погранични простори се стихијски празне а градови неконтролисано пуне, границе су угрожене а војска се растаче. Сваки показатељ јавног живота указује на назадовање и пропадање, а на све то власт громогласно преко своје пропаганде шири оптимизам како земља чврстим корацима гази ка Европској унији.

Није тешко тачно показати почетак овог најновијег суноврата Србије коме још не видимо ни праве размере, а још мање крај. Тај почетак пада у време отпочињања деловања данашње Владе Србије, коју ништа не може зауставити на њеном погрешном политичком путу, па чак ни урушавање и нестајање Србије као државе, привреде, друштва и јавног живота у целини. Сви званични и незванични показатељи говоре да је у Србији у том релатив-

Главни одбор ДСС,
Сава центар, 20.
фeбруар 2011. године

но кратком времену – нешто више од две и по године – започело назадовање и пропадање у свим областима:

- привреда бележи драстичан пад у односу на претходни период по свим макроекономским показатељима;

- земља упада у дужничко ропство по рецепту Међународног монетарног фонда;

- правни поредак је нарушен учесталим кршењем Устава и успостављањем партијске уместо правне државе;

- владајућа већина делујеу складу са својим пореклом – састављена после тешке изборне преваре од десетак политичких странака и подржавана у различитим приликама од још више политичких групација у парламенту које данас нико више не би умео да наброји;

- правосуђе је уназађено противправним и нетранспарентним реизбором комплетног састава судија и тужилаца, због чега данас не функционише ни са пола некадашњег капацитета;

- медији делују под домаћом политичком или иностраном стегом којом се контролише јавни медијски простор и промовише тип отупелог пасивног конзумента;

- Србија је, што је можда најгоре, постала сателитска држава коју контролишу инострани центри моћи, пре свега САД, НАТО и веће државе чланице Европске уније преко њених институција;

– власти Србије су зато од лета 2008. до данас нашу јужну покрајину Косово и Метохију у потпуности препустиле поменутиим силама, које су од простора под режимом Уједињених нација направиле нелегалну и истовремено криминалну квазидржавну творевину чије се право лице и суштина последњих недеља обелодањује пред очима светске јавности.

После готово три године Демократска странка Србије може без имало ликовања, са жалошћу, али чистог образа да каже – у наше време није било тако. Напротив, било је другачије. Током четири године вођења Владе Србије, наша земља имала је растући тренд стабилизације у свим областима јавног живота:

- раст бруто друштвеног производа био је просечно 6 одсто годишње;
- две године смо имали буџетски суфицит тако да средином мандата Владе услуге Међународног монетарног фонда више нису биле потребне;
- политичке институције, јавна управа и локална самоуправа почеле су да се консолидују и пре доношења Устава, а са Уставом је створен бољи темељ за наставак овог процеса;
- направљен је широк консензус око европских интеграција Србије, са јасним ставом да је за Србију овај процес прихватљив само уз поштовање њеног суверенитета и територијалног интегритета;
- направљен је широк консезус око војне неутралности Србије;
- српски медији су почели да дишу и делују слободно;
- Србија се чврсто, одговорно борила за очување Косова и Метохије, директним преговорима, дипломатским иницијативама, успостављањем своје фактичке управе на готово свим просторима покрајине у којима Срби живе;
- иако под великим притисцима и огољеним уценама великих западних сила, Србија је одржала достојанство државе у међународном комуницирању, посебно са поменутиим силама.

И свако ко хоће данас поштено да погледа истини у очи види да свега тога више нема: Србија је на коленима као ретко када у својој модерној историји. У тренутку када нам је држава у пометњи а народ у сиромаштву, на делу су планови да се Србија системски и дугорочно подведе под потпуну страну доминацију. А ти планови се односе између осталог и на увођење двопартијског система у Србији, односно у суштини једнопартијског, тако да је за стране центре моћи потпуно свеједно која је од те две странке на власти, јер обе имају суштински исту политику, усклађену и договорену са Бриселом и Вашингтоном. Други план је увођење Србије у НАТО, трећи је тихо и прећутно одрицање Србије од Косова зарад европских интеграција, због чега се и тражи промена Устава Србије.

Демократска странка Србије се најодлучније супротставља свим овим плановима који су суштински и дугорочно на штету Србије и српског народа. Уверени смо да је за земљу највеће зло да уместо српског народа и грађана Србије страни центри моћи управљају нашом судбином. Опоравак, напредак и спас Србије се налази у поновном успостављању национално одговорне владе, која ће водити државотворну политику у интересу наших грађана и у интересу Србије. Србија треба да сарађује са свима не да би испуњавала стране диктате, него да би кроз ту сарадњу остварила оно што је од интереса и користи за Србију.

Овде лежи и одговор зашто се у правилним временским размацама води најпрљавија могућа кампања против Демократске странке Србије. Све хајке коју су вођене против Демократске странке Србије месецима су припремане у медијима који и служе за ту сврху. Треба само замислити шта би се десило када би ми данас на Главном одбору донели одлуку да се залажемо за улазак у НАТО и да нам је Европска унија ближа и милија од Србије. Будите уверени да онда ни најмања ружна реч не би више пала на Демократску странку Србије, само што би нас онда народ са пуним правом презрео. Срби добро знају и разумеју зашто се воде ове хајке против Демократске странке Србије и ми никада нећемо уступнути и никада нећемо напустити државотворну политику одбране суштинских националних и економских интереса Србије.

Ма колико прљавих кампања и лажи измислили против Демократске странке Србије због наше националне политике, у српском народу је остало неукаљано име и углед наше странке. Исто тако, и поред све пропаганде, свако у Србији зна да се у време док је Демократска странка Србије предводила Владу Србије живело неупоредиво боље и да је у сваком делу друштва било много боље него што је данас. Узмимо само пример Телекома: када је Демократска странка Србије предводила Владу, Телеком је купио Телеком Српске и постао регионални оператер, а сада власт хоће по сваку цену да га прода и то само зарад изборне кампање.

Садашња власт после обрачуна са опозицијом и после пустошења привреде и целе земље дошла је до тачке када се са обрачунама стигло и до саме Владе. Уместо да се бави посрнулом привредом и како да запосли грађане, Влада је започела обрачун са самом собом. Само пре три године у Србији је постојао општи политички консензус око свих важних политичких и економских питања, а данас бесне обрачуни у самој Влади. Владајућа коалиција је генератор непрестаних политичких обрачуна у земљи, јер је неодговорна и неспособна да оствари стабилност и политичко јединство у земљи.

А ствари у земљи и не могу другачије стајати када се упорно води погрешна политика да постоји неки пречи циљ од саме Србије, као што је то Европска унија. Када је владајућа политика погрешна онда се она може бранити само међусобним обрачунима, што садашња власт непрестано и ради. Када се буде подвукла црта иза учинка садашње власти, остаће поразна чињеница да је стотине хиљада људи остало без посла док се власт бавила сопственим политичким спорењима и обрачунима.

Шта нам ваља чинити како би земља започела излазак из ове агоније и безнађа у коју је довела садашња власт? Садашњи режим не може довека да се обрачунава и чува своју власт. Иако избори нису расписани они су фактички већ ту, јер су све странке увелико започеле изборну кампању. Најважније је зато да Србија на изборима добије нову Владу која ће успоставити нову политику, политику којој је Србија на првом месту. Немогуће је преко ноћи вратити 400.000 људи на посао и повећати плате за 100 евра, као што је то било када је Демократска странка Србије предводила Владу Србије. Али је могуће на основу искуства и знања које је Демократска странка Србије показала да има, вратити политичку стабилност и национални консензус у земљи, као темељ на којем ће се постепено опорављати привреда и јачати правни поредак у држави.

Србија не може изаћи из ове погубне економске и политичке кризе ако не добије нову владу која ће имати снагу да спроведе нову политику националног окупљања око суштинских националних и економских интереса Србије. Све док имамо политику којој је нешто прече од Србије, која подређује наше интересе, наш Устав, нашу територију, нашу привреду, неким наводно вишим интересима и интеграцијама, у Србији ће се продубљивати и криза и политички обрачуни. Демократска странка Србије има политику, има политичку вољу, има знање и има искуство како се управља Србијом на здравим основама, у договору са народом и на основу националног консензуса о важним државним и економским питањима. Политика Демократске странке Србије је опробана и Србији је донела добробит и напредак. У тој правој политици ми видимо и пут за опоравак Србије. Спремамо се за изборе и позивамо грађане Србије да у овом пресудно важном периоду подрже Демократску странку Србије у борби да поново подигнемо Србију, да повратимо политичку стабилност, да опоравимо нашу привреду, да Србија поново буде оно што она доиста јесте.

63

Декларација о обнови државотворне политике на Косову и Метохији Посланичке групе ДСС

(11. август 2011)

(Предлог Посланичке групе ДСС)

1. Народна скупштина Републике Србије констатује да је неопходно започињање нових преговора о Косову и Метохији у складу са Резолуцијом 1244 СБ УН под окриљем и у организацији СБ УН. Нови преговори су неопходни пошто је једностраним и противправним акцијама нелегалних институција Косова 25. јула 2011. године на довођењу албанских цариника и полицајаца, уз директну подршку КФОР-а и Еулекса, грубо прекршена Резолуција 1244 СБ УН, и прекинут је и обесмишљен дијалог Београда и Приштине уз посредовање ЕУ. Овом својом подршком нелегалним институцијама Косова КФОР и Еулекс су спроводили Ахтисаријев план који је одбачен у СБ УН и Народној скупштини Републике Србије.

2. Народна скупштина подржава миран протест Срба против насилног довођења албанских полицајаца и цариника на административне прелазе Јариње и Брњак и сматра да је једино решење за успостављање прелаза на Јарињу и Брњаку да све административне и царинске послове на ова два прелаза обављају искључиво службеници Унмик мисије која је даље присутна у Покрајини. Неопходно је и да се КФОР врати строго у оквире Резолуције 1244 и да се све његове активности одвијају под непосредном контролом СБ УН који је једино надлежан за спровођење Резолуције 1244.

3. Народна Скупштине ставља ван снаге договор о слободи кретања који је, уз посредовање ЕУ, постигнут између представника Владе Републике Србије и представника нелегалних институција Косова, јер се овим договором крши Устав Србије и Резолуција 1244 СБ УН. Постигнути договор о слобо-

Барикаде на Косову и Метохији, август 2011. године

ди кретања подразумева признавање институција противправно проглашене независне државе Косово и признавање личних докумената које Косово издаје.

4. Народна скупштина одбацује као противправне захтеве ЕУ да „Србија нормализује односе у складу са ССП” и да „Србија успостави добросуседске односе са Косовом”. Ови захтеви су противправни јер је Србији као чланици УН загарантована неповредивост њених међународно признатих граница, односно неповредивост територијалног интегритета и суверенитета. Косово и Метохија је саставни део Србије, а не суседна држава са којом Србија треба да нормализује и успостави добросуседску сарадњу.

5. Срби на Косову и Метохији су сагласно Уставу Србије грађани и држављани Србије. Противправни су и политички неприхватљиви сви захтеви за укидање институција државе Србије на Косову и Метохији под изговором да је реч о паралелним институцијама. Једине паралелне и истовремено нелегалне институције у Покрајини су самопроглашене институције Косова, јер су у супротности са Повељом УН, Резолуцијом СБ УН 1244 и Уставом Србије.

6. Народна скупштина потврђује да ће Срби на Косову и Метохији као и претходних година учествовати на изборима за Народну скупштину Републике Србије и на локалним изборима на Косову и Метохији које ће расписати Скупштина Србије.

64

Стратегија отимања Косова према Викиликсовим поверљивим депешама

(14. децембар 2011)

(Излагање Војислава Коштунице на Коларчевом народном универзитету)

Да би се једно време упознало и разумело о њему треба знати што више. А са Викиликсом, са његових преко четврт милиона поверљивих депеша разаслатих из америчких амбасада широм света, о нашем времену зна се много више.

Главне и за нас из поверљивих депеша које је Викиликс објавио најважније јесу оне које се баве Косовом, односно преговорима о будућем статусу Косова, које су водеће западне земље завршиле грубим прекидом без икаквог објашњења, а затим и противправним и насилним признањем једнострано проглашене независности Косова, такође без икаквог ваљаног објашњења. Сила и силници не трпе аргументе и немају потребу за аргументима. Да би преговори о Косову са становишта Запада добили жељени исход било је потребно, наравно тајно а не јавно, укључити велики део београдских власти у овај подухват, упослити и неке од највиших државних званичника на пословима и задацима филијале Стејт департмента, Америчке амбасаде у Београду. Викиликс је практично једним потезом учинио да све оно што је било тајно постане јавно. Показало се да за разлику од правде која је често спора и недостижна, истина може да буде и брза и достижна. Као што је баш Косово не први пут у нашој историји имало улогу вододелнице и „грдног судилишта”.

Посебну пажњу привлаче и изузетно су важне депеше чија је тема Стратегија К1 (Косово – споразум и последице). Реч је овде о стратегији Америчке амбасаде формулисаној у депешама из 2006. године. Та стратегија је на

Представљање књиге
Николе Врзића
*Викиликс- тајне
београдских депеша*,
9. децембар 2011.
године, Задужбина
Илије М. Коларца

делу до данас и своди се на то како да се Срби убеде да им Косово није важно. Стратегија је формулисана у тренутку када су започели преговори о будућем статусу Косова и она најсажетије изложена има четири фазе: 1) Утицај на избор кооперативне, демократске владе, 2) Смиривање српске реакције на отмицу Косова, 3) Поткупљивање посткосовске Србије и 4) Усмеравање Србије ка евроатлантским интеграцијама. Текући новогovor западне дипломатије је још једноставнији и сводио се на то да Косово вуче у прошлост, да је Косово изгубљено, а на званичној Србији је да припреми јавност на тај губитак, објашњавајући јој да се тај губитак претвара у добитак чим Србија препозна своју евроатлантску будућност.

Као председник Владе Србије у овим тешким и пуним искушењима временима сматрао сам да се западној стратегији отимања Косова, чији су се обриси назирали и пре него што смо се упознали са Стратегијом К1 из дипломатских депеша, мора супротставити такође одговарајућом стратегијом. Та стратегија косила се са западним плановима, као што је јасно да је њу део владајуће коалиције у Београду невољно и неискрено прихватио. Да је тако било и зашто је тако било посведочују и Викиликсове депеше.

Контрастратегија коју сам изградио насупрот западној имала је четири фазе: 1) Доношење Устава Србије, 2) Одбацивање Ахтисаријевог плана, 3) Сарадња са Русијом у одбацивању у Савету безбедности нове западне резолуције и 4) Неучествовање у стварању нелегалне државе Косово. Али пођимо редом и подсетимо се овог следа догађаја.

Нови устав

Било је пре свега неопходно уставом заокружити државност Србије, заштитити њену државну целину због тога што је време увелико превазишло Устав из 1990, посебно после референдума о отцепљењу Црне Горе у пролеће 2006. године. И поред тога што је први нацрт Устава Влада Србије упутила и Скупштини и јавности на расправу у лето 2004, као да је све било прече од тога да Србија добије нови Устав. Поједине јавне личности су се изругивале самом залагању за то да Србија добије Устав, као да је природно да једна држава нема устав, а не да га има. До тешко изнуђеног заокрета је ипак дошло 12. септембра 2006, када је усвојена одлука Скупштине Србије о неопходности доношења Устава. Та одлука је садржавала и преамбулу будућег уставног акта, у којој је потврђено да је Косово саставни део Србије не само са историјског становишта и унутрашњег права, већ и са становишта међу-

народног права, као што је утврђена и уставна обавеза свих државних органа да заступају и штите државне интересе Србије на Косову и Метохији у свим унутрашњим и спољним политичким односима.

Пошто је Устав усвојен једногласно у Скупштини и пошто је био брана отимању Косова, на Западу али и у самој Србији озбиљне наде су полагане у неуспех уставног референдума. На Западу се одмах огласила Међународна кризна група која је исправно оценила да је „циљ новог устава да покаже непријатељски став према независности Косова и да створи нове правне баријере за независност Косова”. Са циљем да референдум пропадне мање више све агенције за истраживање јавног мњења у Србији, сем једне, гарантовале су да ће референдум успети и да је било каква кампања за референдум излишна. Опрезности ради, референдум је ипак расписан у два дана. Показало се да је таква одлука била исправна јер је првог дана гласало свега 17 одсто уписаних бирача. Једна од великих странака је распустила своју страначку организацију у дане референдума, а поједини њени функционери су изругивајући се тврдили да ако и референдум не успе биће организована уставотворна скупштина. Референдум је ипак успео и тешко је не сетити се колико је за тај успех био важан чин Патријарха Павла, његова одлука да први пут у животу гласа и његов лични позив грађанима да гласају.

Одбацивање Ахтисаријевог плана

Пре него што је усвојен нови Устав, скоро годину дана раније, за специјалног изасланика Генералног секретара УН за преговоре о будућем статусу Косова одређен је Марти Ахтисари. Преговори су започели фебруара 2006, да би били завршени годину дана касније објављивањем Свеобухватног предлога решења статуса Косова, односно Ахтисаријевог плана. На предлог Владе 14. фебруара 2007. Скупштина Србије је усвојила Резолуцију којом се одбацује Ахтисаријев план о распарчавању Србије, отимању Србији 15 одсто територије и промени њених међународно признатих граница, да би затим и Преговарачки тим Србије крајем марта у Бечу такође одбацио тај план. Марти Ахтисари, тобожњи посредник у преговорима, претходно председник Међународне кризне групе и потоњи нобеловац је и сам јавно говорио да је суштина плана у надзираној независности Косова. Његов план су водећи стручњаци у области мировних студија, Јохан Галтунг и Јан Оберг, одмах, кратко и јасно оценили као „наручен, неправедан, интелектуално неодбрањив и неодржив”.

Стратегија западних сила да Косово отму милом, подсећа нас на један други покушај, две године раније, да Косово отму силом. Реч је о масовном, добро припремљеном насиљу косовских Албанаца над Србима 17. и 18. марта 2004, који је несумњиво за циљ имао етничко чишћење Косова. Већ тада се указивало и то у западној јавности да без подстицаја и подршке неког од међународних, страних чинилаца на Косову такав степен организованости у походу на Србе није био могућ. Тако се показало да западне силе могу да мењају стратегије у отимању Косова, али да све те стратегије повезује један заједнички циљ: независно Косово, тачније Косово као НАТО држава. Да је марта 2004. највероватније на делу био не само удар на Косово као део Србије, већ и на Србију саму указује податак да је покушај погрома над Србима извршен две недеље пошто је новоизабрана Влада Србије 3. марта положила заклетву у Народној скупштини.

Руски вето

Пошто је Ахтисаријев план у Србији у целости одбачен, западне чланице Контакт групе покушале су у лето 2007. да његове најважније делове о цивилној и војној мисији унесу у нову резолуцију Савета безбедности, којом би важећа Резолуција 1244 била стављена ван снаге. Захваљујући руском вету шест верзија тих резолуција, последња од 14. јула, нису прихваћене у Савету безбедности.

Прва неформална иницијатива за нову резолуцију покренута је 12. маја, о чему ме је одмах обавестио наш амбасадор у УН. Тада сам упутио лично писмо председнику Путину, а са њим сам се и срео у Санкт Петербургу 10. јуна. Требало је још један пут уверити руског председника, у неком смислу дати му реч, да Србија неће одустати од одбране Косова. Разлога за руске сумње било је довољно, о чему више него подробно сведоче Викиликсове депеше. Уосталом, сам руски председник је, када су започели преговори о Косову почетком 2006, упутио логичну поруку да Руси не могу да буду већи Срби од Срба. Истог дана када сам се срео са председником Путином, амерички председник Џорџ Буш је 10. јуна у Тирани, окружен одушевљеном албанском масом, славодобитно саопштио да ће Косово бити независно. Позиције две велике силе биле су потпуно јасне. При томе све време са Запада су нам долазиле поруке да је пријатељство Русије према Србији мит, да ће нас Русија у одсудном часу издати. У исто време западни званичници и дипломати су убеђивали Русе да ће Србија прихватити Ахтисаријев план, да ће Србија издати. У овој западној агитацији и пропаганди учествовали су и наши званичници и дипломатски представници. Тако су они, како је то и описано у Врзићевој књизи, наше пријатеље претварали у непријатеље, а наше непријатеље у пријатеље. Што је и логично, пошто су у нашим непријатељима нашли своје пријатеље.

Пошто је Ахтисаријев план два пута одбачен, први пут током преговора, а затим одбацивањем нове резолуције у Савету безбедности, било је јасно да за западне државе једино и право решење представља једнострано намећање Ахтисаријевог плана. Зато сам у августу 2007. покренуо кампању против анекса 11 Ахтисаријевог плана, по коме је НАТО „коначан орган” власти у једној квазидржави каква је требало да буде независно Косово. Требало је до краја разобличити праву природу нелегалне државе Косово. Да је за ту кампању итекако било разлога потврдиће италијански министар спољних послова Масимо Далема на састанку министара НАТО марта 2008. године: „Независност Косова није рођена из унилатералне иницијативе народа на

Косову, већ је настала унутар НАТО-а. Да је реч о унилатералном акту нико не би узео у разматрање проглашење независности.”

Иако је Ахтисаријев план два пута одбачен, у преговорима о Косову и у Савету безбедности, чиме је тај план правно непостојећи, он данас представља камен темељац косовске квазидржаве. Ахтисаријев план је највиши у хијерархији косовских правних прописа. У члану 143 Устава Косова стоји да ће се „сви органи у Републици Косово чврсто придржавати Свеобухватног предлога решења статуса Косова од 26. марта 2007. године” (Ахтисаријевог плана). Тиме је до краја и без остатка разоткривен прави карактер и смисао Ахтисаријеве посредничке мисије.

Против стварања нелегалне државе

Пре него што су започели нови преговори о Косову уз посредовање Тројке (САД, ЕУ и Руска Федерација), представник ЕУ, немачки амбасадор Волфганг Ишингер предложио је неуспешно да Србија и Косово склопе међудржавни уговор о нормализацији односа какав су склопиле Савезна Република Немачка и Демократска Република Немачка 1972. Ваља подсетити да се „нормализација односа” и „добросуседски односи” помињу и у Споразуму о стабилизацији и придруживању и у недавном мишљењу Европске комисије о кандидатури Србије. Мој одговор је тада био крајње јасан: две Немачке су државе, Косово није. Не може Србија склапати међудржавни уговор са својим делом, са својом јужном покрајином.

Преговори уз посредовање Тројке требало је да започну 28. септембра 2007, али је очигледно баш зато амерички државни секретар Кондолиза Рајс три дана раније изјавила: „Како ћемо до тога доћи остаје да се види, али Косово ће бити независно. Ми смо томе посвећени.” Пред сам крај преговора, почетком децембра, Рајсова је на састанку шефова дипломатија ЕУ и НАТО извршила одлучујући притисак на „европске пријатеље”. Под тим притиском у ЕУ долази до договора да се убрза и боље „координише” независност Косова уз покушај да се истовремено створи „привид поштовања међународног права”. Преговори су прекинути 14. децембра на самиту ЕУ, уз оцену да су могућности да се дође до компромиса исцрпене. Тобожњи компромис по САД и ЕУ значио је да Србија прихвати Ахтисаријев план о надзираној независности и сагласи се са одузимањем Косова. Треба и то рећи да је у овој фази преговора Србија изашла са конкретним предлогом

једног легалног, компромисног, функционалног и одрживог решења за Косово, заснованог на поштовању а не кршењу међународног права.

Када су преговори о будућем статусу Косова једнострано прекинути вољом Вашингтона и Брисела и када је већ на помолу било једнострано проглашење независности Косова, на ситуацију у Србији се није могло гледати као на нормалну и редовну. Та ситуација није претпостављала већ је искључивала расписивање избора и било какве изборне активности, о чему сам тада јавно говорио. Упркос томе, у Србији су расписани председнички избори. Хронологија догађаја пре и после избора најбоље сведочи о чему је овде реч. Други круг председничких избора окончан је 3. фебруара 2008, када је Србија добила председника, који ће заклетву положити 15. фебруара, два дана пре противправног и једностраног проглашења независности Косова. После једностраног проглашења независности Косова сматрао сам да је неопходно да Скупштина Србије усвоји резолуцију којом се утврђује да сваки споразум са ЕУ мора бити у функцији очувања територијалног интегритета Србије. За ту резолуцију више није било ранијег консензуса и националног јединства. Зато сам 8. марта вратио мандат народу како не бих био саучесник у стварању нелегалне државе Косова. У том процесу садашња власт у Србији учествује од 29. априла 2008, када је потписан Споразум о стабилизацији и придруживању, до дана данашњег када се тај процес убрзано можда приводи крају.

65

Обраћање Војислава Коштунице Главном одбору ДСС

(4. децембар 2011)

Север Косова и
Метохије

Сваки грађанин Србије види да су нам народ и држава, земља и њена будућност озбиљно угрожени. Пре свега данас је угрожено Косово и то је свакако прво и најпрече питање. Али угрожена је и привреда, угрожена је Војводина, угрожена је Рашка, угрожен је уставни поредак, једном речи, угрожена је Србија.

Власт међутим не брине то што је угрожена Србија, власт не брине то што нам је народ гладан, власт не брине то што нам пропада привреда, власт не брине опстанак Косова, власт не брину злослутни позиви да Војводина и Санџак постану републике. Не, ништа од тога не брине власт. Власт има своју бригу, која нема везе са насušним потребама и бригом народа. Та брига власти је да ли ће Европска унија после свих уцена и претњи којима је изложила Србију, ипак да се умилостиви и да Србији да статус кандидата.

Власт је спремна да целу Србију, све наше државне и националне интересе жртвује да би добила статус кандидата. Садашња власт хоће да живот Србије подреди новој, неразумној и површној догми да ЕУ нема алтернативу. Зато, чим је КФОР напао Србе и употребио грубу силу да би устоличио албанске царинике и полицајце, који хоће да успоставе границу са Србијом, Брисел је одмах уценио Србију да нема ништа од кандидатуре уколико се не склоне барикаде којима се Срби бране од овог насиља.

То што нам КФОР прети и што користи силу против народа није ништа ново и неочекивано. Нажалост, сада видимо да је и власт почела да уцењује и прети властитом народу не би ли се тако дочепала кандидатуре. Права хајка се води против људи који на барикадама бране Србију и бране своје право да припадају својој земљи и да буду грађани Србије.

Нису грађани Србије на барикадама из обести и хира. Нису они на барикадама зато што воле да се носе са до зуба наоружаним КФОР-ом. Нису

они на барикадама зато што немају преча и паметнија посла и што воле да смрзавајући се проводе бесане ноћи. Срби су на барикадама јер албански цариници и полицајци не могу и не смеју да дођу и да одвоје Косово од Србије. КФОР притиска Србе с једне стране, а власт притиска с друге стране. Зарад безначајне награде, власт се упустила да буде против свога народа. Награда је кандидатура за ЕУ.

Већ чујем дежурне бранитеље режима који кажу: Демократска странка Србије је била на власти, па шта сте урадили? А затим додају: шта то ви нудите, шта је ваш предлог? Па хајде зато да кренемо од првог питања. Јесте Демократска странка Србије била на власти, али и тада је у Србији била већа плата, већа запосленост, вратили смо кредите странцима, подигли животни стандард, помогли Републику Српску, донели Устав и обезбедили национално јединство у одбрани Косова. Мало је, наравно, то колико нашем народу и Србији треба, али је неупоредиво више од сталног заостајања, пропадања и безнађа у коме се данас налази земља.

Да пређемо сада и на друго питање. Шта је предлог Демократске странке Србије за излазак из ове агоније земље која се свакодневно продубљује? Прво и најважније је да одредимо будући правац развоја земље. Тај нови правац, национални циљ, треба да буде државно самостална, економски стабилна и политички и војно неутрална Србија. Наш циљ, дакле, више не треба да буде чланство Србије у ЕУ, већ развијена економска сарадња са државама ЕУ, и наравно свим другим државама. Из ове нове државне политике и овог новог националног циља, који Србију и наше државне и националне интересе стављају јасно на прво место, на прави и најбољи начин ће се разрешити сва питања са којима се земља суочава, од економије до Косова.

Ова нова државна политика и овај нови национални циљ, који питање учлањења Србије у ЕУ скидају са дневног реда, с једне стране природна је последица намере ЕУ да Србији отме Косово. Али постоји још један веома важан разлог за нову политику и он се односи на стање у самој ЕУ. Ако погледамо стање у Грчкој, ако погледамо стање у Италији, а сличан сценарио прети и другим државама у ЕУ, свакоме мора бити јасно да онаква ЕУ каква је до јуче постојала више неће постојати. На који начин ће се преуредити ЕУ и да ли ће постојати државе првог, другог и трећег реда пре свега је брига и проблем Брисела. Али нас би морала да забрине идеја да Србија постане чланица треће европске лиге, ако и трећа лига буде понуђена Србији. Грађани морају с разлогом да буду забринути, јер од садашње власти колико сутра могу чути паролу да и трећа европска лига нема алтернативу.

Поштовани пријатељи, Србија се налази на раскрсници и прекретници. Време које је пред нама, до избора, одредиће судбину земље. Народ ће на изборима изабрати пут. У основи бира се да ли ћемо наставити да идемо слепим путем без алтернативе, који нас тобоже води у светлу будућност Европске уније, или ћемо промишљено и разложно кренути тежим путем државно самосталне, економски стабилне и политички неутралне Србије. Лакши, али слепи пут води нас готово извесно у пропаст. Други, истина тежак пут, води нас државној и националној обнови. То је пут обнове развоја земље, који неће и не може доћи преко ноћи, али који је изванредан и поступан. Потребан нам је договор са народом, да свако од нас на овом путу уради све што може у интересу земље. Наравно да је лакше укинути барикаде, дати Војводини и Санџаку државност, распарчати Србију, бесконачно се задуживати, него свугде и на сваком месту одговорно и одлучно бранити интерес државе и народа.

Демократска странка Србије мора увек и свугде да говори истину и брани интересе Србије. Нама Брисел није главни град, ми имамо само једну отаџбину и њено име је Србија. Никада се и ни под којим условима нећемо одрећи Србије зарад наводно виших европских интереса. Србија одувек припада Европи и увек ће и припадати Европи. Наша прва брига, међутим, није развој Европе, јер о томе има ко да брине. Наша прва и најпреча брига је развој Србије.

Развој Србије, подизање наше привреде омогућава нам да водимо одговорну политику заштите националних интереса. Ту мислим на Косово, али подједнако мислим и на заштиту српског језика, наше науке, културе, образовања, књижевности, уметности, спорта. Данас у Србији осим самозадовољне власти нико није задовољан. Где год да се погледа, на било који део друштва, сведоци смо заостајања и пропадања. Свако има своју велику муку, незапослени, радници, послодавци, сељаци. И то мора бити тако када је привреда на издисају, када је привреда жртвована зарад једностране примене ССП са ЕУ. Када се буде направила објективна економска анализа колико је привреда Србије изгубила да би се применом ССП угодило ЕУ, видеће се колико је заправо у најбољем интересу Србије да заборави на чланство у ЕУ и да се развија као самостална и политички неутрална држава.

Нашим критичарима који нам кажу да је Демократској странци Србије само стало до Косова, поручујемо да они заправо не могу ни да замисле колико нам је стало до Косова. Али, исто тако нам је стало до економског развоја земље и верујем да смо од свих странака највише посветили пажњу

изради економског програма развоја земље. Ускоро ћемо изаћи у јавност и са новим програмом развоја Србије до 2017. године.

Наши критичари кажу да смо за изолацију, зато што нам је Србија на првом месту и зато што отворено и јасно кажемо да Србији више не треба да буде циљ чланство у ЕУ, него развојна и обострано корисна економска сарадња. Право је, зато, питање зашто се свако залагање за интересе Србије унапред жигуше и одбацује као нешто неприхватљиво и негативно. Да ли је по тој логици и само постојање државе Србије нешто спорно, сумњиво и неприхватљиво?

Ми на све ово данас одговарамо да је било доста и превише понижавања Србије. Није изолација захтев да се равноправно сарађује са другима, него су страни притисци и уцене да се Србија одрекне своје државе и своје територије велико понижавање наше земље и наших грађана. Ми се не залажемо за изолацију, него напротив, када је реч о економској и свакој другој сарадњи, свим државама пружамо руку сарадње, наравно на обострану корист.

Осврнуо бих се и на питање које се често упућује Демократској странци Србије, а то је питање шта је алтернатива ЕУ. Можда би ово питање могло да се постави у државама које су настале јуче и које су млађе од ЕУ. Али, постављати ово питање у Србији која има вековно државно искуство, која је постојала пре ЕУ, одудара од промишљеног и одговорног разматрања будућности Србије. Данас је можда реалније поставити питање да ли ће оваква ЕУ опстати, него питање има ли Србија алтернативу изван ЕУ. Нормална економска сарадња са државама чланицама ЕУ је не само алтернатива чланству у ЕУ, већ и политика која је у најбољем интересу Србије.

Поштовани пријатељи, добро је познато да је Демократска странка Србије од свог настанка увек била са својим народом, а посебно са оним делом српског народа који пати и страда. Данас смо потпуно уз народ који на Косову брани своју државу и брани своје право да припада Србији. Не можемо подредити интересе народа вољи Брисела и неприхватљиво је да се зарад кандидатуре, која не значи ништа, Срби изруче независној држави Косово.

Данас такође упозоравамо да би било заиста погубно да власт, ако не добије кандидатуру, одговорност за то превали на народ који брани опстанак Косова у Србији. То би унело раздор са последицама које се уопште не могу ни сагледати. Још једном подвлачимо да КФОР по ко зна који пут напада Србе, а не обрнуто, и да народ само не дозвољава да албански цариници и полицајци успоставе границу између Србије и Косова.

Ако ЕУ после свих ових претњи и уцена донесе одлуку да Србији не да кандидатуру, таква одлука не би смела да значи продубљивање и овако пре-

Референдум на северу Косова и Метохије против илегалних институција у Приштини

великих подела и јаза који постоји у политичком животу Србије. Напротив, изостајање кандидатуре могло би да буде добар повод и разлог да се у Србији поведе озбиљна расправа којим путем земља треба даље да иде. Демократска странка Србије је уверена да је дошло време за нову политику и да је сазрело време да се Србија окрене себи и својим интересима. Око ове нове политике и новог државног циља треба стрпљиво градити ново национално јединство. Уверили смо се да је на трошним темељима погрешне политике да ЕУ нема алтернативу немогуће успоставити национално јединство и стабилност земље.

Сасвим је разумљиво да је из најбољих намера могла постојати нада да ће приступање Србије Европској унији бити у интересу наше државе и наших грађана. Међутим, време и живот су показали да је ЕУ злоупотребила поверење грађана Србије и да је недвосмислен интерес Брисела да отме Косово од Србије. Исто тако, време и живот су показали да ЕУ није рај и да је она сама у озбиљној кризи. Са овим искуством није разумно држати се догме о ЕУ, већ морамо пронаћи нови пут за Србију. На том новом путу морамо уз много труда сами да бринемо о себи и својим интересима. Чврсто смо уверени да Србија има снаге за обнову и за развој ако народ на изборима изабере нову политику.

На самом крају, рекао бих још нешто. Дужност Демократске странке Србије је да увек народу каже истину. Ми нисмо на политичкој сцени да би се неком допадали, већ је наша једина обавеза да бранимо интересе државе и народа коме припадамо. Зато и данас упозоравамо и саопштавамо грађанима да је Србија угрожена. Свима мора бити јасно да сваки пут, када садашња власт одустане од неког националног интереса, то не може донети ништа добро земљи и никакво олакшање, већ свако одустајање само охрабрује стране центре моћи да постављају нове и нове услове и уцене. Стара је истина да државе које саме не бране своје националне интересе не могу и не заслужују да опстану.

Ми не обећавамо лак пут, ми не обећавамо да ћемо преко ноћи подићи куле и градове, али обећавамо да ћемо увек бити уз свој народ, да ћемо поступно обнављати земљу и подизати привреду, да ће сутра Србија бити снажнија и стабилнија и да ће се у Србији сутра живети боље и спокојније него данас. На народу је да одлучи и преломи!

66

Обраћање председника ДСС Војислава Коштунице на представљању Програма развоја Србије 2012–2017.

(3. март 2012)

Демократска странка Србије је странка начела, странка јасног политичког програма, странка која има економски програм развоја Србије. Ми смо, дакле, странка која заступа идеје, начела и политику који су у најбољем и најдубљем националном, државном и економском интересу Србије. Обећали смо да ћемо на изборима пред грађане изаћи и са политичким и са економским програмом, како би сваки грађанин са пуним поверењем могао да гласа за ДСС, добро знајући и за коју политику гласа, и добро знајући да је његов глас сигуран јер ће ДСС доследно спроводити своју политику економског развоја земље и заштите државних и националних интереса.

И ево данас смо се окупили како би јавности представили *Програм развоја Србије 2012–2017. године*. Уместо празне приче о кандидатури, уместо непрестаних мољакања да Брисел удели донације Србији, уместо маштања како ћемо у Европској унији једнога лепога дана сви живети на високој ноzi а да још и нико ништа не ради, дакле уместо свих тих површних демагошких прича Демократска странка Србије направила је свеобухватан и дугорочан програм развоја Србије. Овај програм се не заснива на трошним темељима, не заснива се на туђој помоћи, нити овај програм обмањује грађане како ћемо преко ноћи изградити куле и градове и како ће потећи мед и млеко. *Програм развоја Србије* утемељен је на идеји да Србија од свог рада, својим снагама, својим трудом може да покрене и обезбеди нормалан развој земље. У основи *Програма развоја Србије* налази се суштина наше политике да само као политички неутрална држава, дакле као држава која полази од својих економских, националних и државних интереса, можемо обезбедити сигурну будућност, и можемо осигурати развој земље који омогућава нормалан живот од свога рада.

Ми смо видели ових дана на који начин садашња власт са својом политиком да ЕУ нема алтернативу завршава свој мандат. Пуне три године власт је тврдила како су Косово и ЕУ одвојена питања, да би се испоставило да је најважнији услов за добијање кандидатуре да се призна Косово са звездицом. Прво је садашња власт признала Еулекс са шест тачака, да би на крају зарад кандидатуре догурала до признања Косова са звездицом. Сви добро знамо, да сада не набрајамо, шта се све дешавало између признавања Еулкса са шест тачака до признања Косова са звездицом. И док је власт на овом путу од Еулкса до Косова са звездицом поступно разграђивала државу Србију, истовремено је урушавана и српска привреда, а грађани су доведени до тешког и готово неподношљивог стања. Сада најновије обећање власти гласи како ће добијање кандидатуре омогућити економски просперитет Србије. Ништа, дакле, друго по обећању власти не може донети опоравак српске привреде, него баш наставак овог пута без алтернативе на коме смо доведени у безизлазну ситуацију. На европском путу без алтернативе привреда Србије већ четири године непрестано пропада, али ево новог обећања власти да ће тек сада, када јој је Брисел уделио кандидатуру, кренути на боље.

Па добро, хајде да онда видимо да ли Србији и њеној привреди опоравак може да донесе кандидатура, или је опоравак привреде могућ на основу програма Демократске странке Србије за развој Србије од 2012. до 2017. године. Да Европска унија није уделила садашњој власти кандидатуру као поклон за признање Косова са звездицом, власт је могла да каже да, ето, пропадамо јер Србија није још увек постала кандидат. Али, које ће сада бити оправдање власти када се и после кандидатуре још јаче настави пропадање привреде и још више појачају притисци да се заокружи држава која се зове Косово са звездицом? Српска привреда од кандидатуре неће имати никакву корист, него напротив – повећаваће се штета коју наша земља трпи од ССП који је потписан са ЕУ. Хорско певање о користи кандидатуре неће утицати на то ни да макар један евро уђе у Србију. Ко ће бити одговоран и на кога ће се сваљивати кривица када за месец дана, када за два месеца, када за пола године, за годину дана буде све горе и горе? Са оваквим стањем у Европској унији, и са оваквим стањем у еврозони, сасвим је извесно да европске интеграције и кандидатура Србији доносе само штету и на привредном и на политичком плану.

Није мала симболика да је на дан када је ЕУ уделила властима кандидатуру динар пао на свој историјски минимум у односу на евро. Добро треба да запамтимо ову симболику, па када српској привреди на европском путу буде још горе, када се још предузећа затвори, када још радника остане без

посла, када се још више плате смање, да коначно поставимо себи питање како је то могуће да упорно радимо на своју штету. Имамо пред собом слику Грчке, која није кандидат већ чланица ЕУ. И не само слику Грчке, већ видимо да криза која је погодила Грчку већ куца на врата многих држава ЕУ. Када узмемо папир и оловку и израчунамо шта је све Србија изгубила на европском путу у последње четири године, и када је реч о Косову и када је реч о привреди, и када је реч о даљим претњама за урушавање уставног поретка, онда нам здрав разум налаже да пронађемо други и бољи пут како би опстали и нормално развијали земљу.

Демократска странка Србије грађане позива да заједно окренемо нови лист, да ставимо тачку на даље урушавање земље, а то је могуће само ако се успостави нова политика. То је могуће ако нова Скупштина и нова Влада прогласе политичку неутралност Србије. Ми смо изнели наш политички програм у књизи *Зашто Србија а не Европска унија*, и на грађанима је да на изборима кажу свој суд о политичкој неутралности Србије. На основу идеје политичке неутралности Србије, израђен је и економски *Програм развоја Србије од 2012. до 2017. године*. Србија као политички неутрална држава водила би и економску политику која је сагласна идеји неутралности. Реч је о политици развијене економске сарадње са свим државама, на обострано корисној основи. Као политички неутрална држава Србија може да има развијену економску сарадњу са ЕУ која је у нашем интересу, а не да као сада спроводи ССП који наноси озбиљну штету нашој привреди. Као политички неутрална држава Србија може да још више унапређује економску сарадњу са Русијом, док би у случају да наша земља настави европске интеграције био укинут споразум о слободној трговини који са Русијом има потписан само Србија.

О најважнијим тачкама Програма развоја Србије детаљније ће вас упознати потпредседник ДСС и председник Економског савета Ненад Поповић. У нашем програму посебна пажња посвећена је пољопривреди као највећој извозној шанси Србије, а сам Бог нам је дао и земљу и најбоље услове да прехранимо и себе и друге. Ако смо политички неутрална држава, судбина развоја пољопривреде је у нашим рукама, а ако се наставе европске интеграције следи либерализација спољне трговине која може да нанесе несагледив ударац српској пољопривреди. Енергетика и електропривреда су такође важни адути српске привреде који се могу искористити ако смо политички неутрална држава. Наш програм говори о новој индустријализацији, која отвара нова радна места, излаже идеју о очувању и развоју великих привредних система, и одређује формирање интервентних фондова за помоћ преду-

зећима која су захваћена кризом. Наравно да нема ни развоја привреде ни успешне државе уколико се не изгради нова инфраструктура, ако не премрежимо целу земљу савременим путевима.

Поштовани пријатељи, јасно је да је правац економске политике предоређен стратешким политичким избором да ли ће Србија прогласити политичку неутралност или ће наставити досадашњим путем без алтернативе у ЕУ. О томе ће последњу реч на изборима дати грађани, али се може и десити да се због дубоке унутрашње кризе која потреса Европску унију и сама ЕУ на такав начин преуреди да ту више не буде места за Србију. У сваком случају, једно је извесно. Србија може да напредује, Србија може да се развија, Србија може да изађе из кризе само уколико промени досадашњу политику и ако се окрене сама себи и својим интересима. *Програм развоја Србије од 2012. до 2017. године* могуће је спровести на темељима нове политике неутралности, јер он не почива на донацијама ЕУ, он се не заснива на празној причи о благодетима кандидатуре, него је заснован на озбиљном послу и великом труду који може само политички неутрална Србија да обави у интересу својих грађана и у интересу српске државе.

На овај начин Демократска странка Србије испунила је своју дужност да грађанима пре свега саопшти истину о правим проблемима и искушењима пред којима се земља налази и на основу ове истине изнесе политички и економски програм који омогућава сигурну будућност Србије. Ја нимало не сумњам у то да ће политика садашње власти да ЕУ нема алтернативу обећати грађанима неупоредиво или десет пута више него што то нуди политика неутралности. Али зато подсећам да је Демократска странка Србије разумном политиком обезбедила да Србија прогласи војну неутралност и тако до сада спречила улазак наше земље у НАТО, а самим тим спречила да наши војници гину широм света зарад туђих интереса. Ако прогласимо и политичку неутралност, пред Србијом ће се отворити широке могућности економског развоја и утврдићемо чврст бедем за одбрану наших државних и националних интереса. Можда је то мало у односу на обећања европске Србије, али сам сасвим сигуран да је то сагласно интересима српског народа, сагласно нашој историји, сагласно државним интересима и сагласно поступно бољем и нормалном животу грађана Србије.

67

Извештај ДСС о изборним неправилностима на парламентарним и председничким изборима 6. маја 2012.

(27. јун 2012)

Парламентарне и председничке изборе одржане 6. маја 2012. године обележило је низ пропуста који су утицали на нерегуларност проглашеног изборног резултата. С обзиром на то да уочене неправилности нису биле последица случајних грешака, већ системских пропуста, може се говорити о осмишљеној крађи гласова. Основни узроци изборне крађе се налазе у: примени јединственог бирачког списка, колапсу у дистрибуцији изборног материјала током изборне ноћи, неправилностима садржаним у записницима о раду бирачких одбора, правно неутемељеним ставовима Републичке изборне комисије, као и у измени изборног резултата од стране Републичке изборне комисије при електронском уносу података по основу исправке „логичко-рачунске грешке”.

Јединствен бирачки списак – Готово потпуно изједначавање броја бирача (7.026.579) са укупним бројем становника (7.120.666) отворило је могућност појаве вишка гласачких листића. Законска немогућност увида у нови јединствени бирачки списак, који је израдило Министарство за људска и мањинска права, државну управу и локалну самоуправу, онемогућило је РИК да утврди прави разлог за увећање бирачког тела у односу на претходне парламентарне изборе од 11. маја 2008. године (6.749.688), на којима је РИК сам утврђивао број бирача на основу бирачких спискова које су му достављале општинске управе. Једини индиректни начин за сазнање података садржаних у јединственом бирачком списку за чланове РИК-а је био увид у појединачне изводе из бирачког списка, које је за свако бирачко место израдило Министарство и доставило „Службеном гласнику”, ради дистрибуције из-

борног материјала општинским изборним комисијама. Само таквим увидом чланови РИК-а су могли да открију разлику између броја бирача на овим и претходним изборима. Међутим, чланови РИК-а су ту разлику могли да утврде само за управни округ за који су као координатори били задужени. Недовољном пажњом чланова РИК-а задужених за Косово и Метохију РИК-у није благовремено сигнализирано да је у том делу Републике Србије бирачко тело било вишеструко увећано. Тек након иницијативе чланова РИК-а из ДСС-а, РИК је на седници од 1. маја 2012. донео одлуку о изузимању из изборног материјала 261.025 гласачких листића намењених за шест општина на Косову и Метохији, за које РИК није ни донео одлуку да се формирају бирачка места и да се избори одржавају (Глоговац – 37.532 бирача, Качаник – 34.010 бирача, Штимље – 19.040 бирача, Дечани – 33.173 бирача, Сува Река – 48.520 бирача, Ђаковица – 88.750 бирача). Тих 261.025 бирача у шест општина на КиМ Министарство је самоиницијативно унело у јединствени бирачки списак. Након одлуке РИК-а о изузимању из изборног материјала 261.025 листића, Министарство је 4. маја 2012. обавестило РИК да коначан број бирача износи 6.770.013. Коначан број бирача је тако за 256.566 био

**За Србију
Знаш зашто**

6 Коштуница

Изборна кампања
2012.

мањи у односу на претходно утврђен укупан број бирача (- 261.025 бирача са КиМ + 4.459 новоуписаних бирача по основу посебних решења). Тиме је коначан број бирача на парламентарним и председничким изборима одржаним 6. маја 2012. требало да изгледа да је за само 20.325 већи у односу на парламентарне изборе који су одржани 11. маја 2008. године. Међутим, с обзиром на ажурирање бирачког списка које је морало бити извршено приликом састављања новог јединственог бирачког списка, а које се према изјавама из Министарства за људска и мањинска права, државну управу и локалну самоуправу састојало од брисања великог броја дупло уписаних бирача, умрлих лица и сл., очигледно је да број од 6.770.013 бирача не представља ни приближно тачан број бирача у Републици Србији. Свесно уношење више бирача у бирачки списак отворило је могућност појаве вишка гласачких листића који су могли лутати широм Србије и послужити за манипулисање приликом уноса изборних резултата. Као резултат те чињенице имали смо појаву да је у великом броју записника о раду бирачких одбора констатовано више примљених листића од уписаних бирача или да бирачки одбори податак о броју примљених листића уопште нису уносили у записник, већ су тај податак касније уносили координатори РИК-а приликом електронског уноса података по основу логичко-рачунске исправке записника. Тако, на пример, на бирачком месту број 19 у општини Врачар у Граду Београду у записнику о раду бирачког одбора је чак два пута наведено да је уместо 966 листића, колико је било уписаних бирача, примљено чак 3.874 листића. Разлику од 2.908 гласачких листића вишка исправио је РИК приликом елек-

тронског уноса података, као наводно логичко-рачунску грешку. На бирачком месту број 14 у општини Параћин је уместо 1.319 листића, колико је било уписаних бирача, примљено 1.918 листића, односно 599 листића више. На бирачком месту број 158 у Граду Лесковцу уместо 379 гласачких листића, колико је било уписаних бирача, примљено је 1.138 листића, односно 759 листића више. На бирачком месту 29 у општини Уб уместо 215 гласачких листића, колико је било уписаних бирача, примљено је 645 листића, односно 400 листића више. На бирачком месту број 22 у општини Врњачка Бања је уместо 390 листића, колико је било уписаних бирача, примљено 1.168 листића, односно 778 листића више. Разлику у више примљених листића за свако од наведених бирачких места је накнадно преправио РИК, као наводну логичко-рачунску грешку. Такође, постоје бројни примери да су записници о раду бирачких одбора остајали непопуњени у делу о броју примљених гласачких листића и да их је РИК накнадно сам попуњавао. Такав је случај на пример са бирачким местом број 63 у општини Раковица у Граду Београду, бирачким местом број 103 у општини Палилула у Граду Београду, бирачким местом број 6 у општини Мали Зворник, бирачким местом број 125 у Граду Краљево, бирачким местом број 5 у општини Алексинац, бирачким местом број 125 у Граду Крагујевцу итд. Дакле, у погледу правне сигурности спровођења избора може се закључити да данашњи систем вођења јединственог бирачког списка, који се у потпуности налази под контролом извршне власти, представља велики корак уназад у развоју демократије у Србији. Уместо да је изградом новог јединственог бирачког списка уведен ред у изборни процес, створена је могућност изборне манипулације гласачким листићима. При томе, већина људи који су учествовали у спровођењу и контроли избора, укључујући и највећи број чланова самог РИК-а, за ту чињеницу нису могли да знају.

Колапс изборне ноћи. Примопредаја изборног материјала трајала је пуних 48 сати, а по закону је могла да траје најдуже 18 сати од затварања бирачких места. Разлог за кашњење у дистрибуцији изборног материјала од бирачких одбора и општинских изборних комисија према РИК-у налазио се у хаосу који је настао у раду бирачких одбора. Није јасно како су о резултатима председничких и парламентарних избора страначки одбори могли бити обавештавани већ око 22 сата изборне ноћи, а да записници о раду бирачких одбора и остали бирачки материјал није могао бити допремљен у општинске изборне комисије и предат члановима РИК-а у седишту округа, више од 24 сата након завршетка избора. Велика временска разлика у односу на законом максимално дозвољени рок за предају изборног материјала

од стране бирачких одбора отворила је могућност за бројне злоупотребе и прекрајање изборног резултата. Хаос у раду бирачких одбора уједно представља и један од основних разлога зашто је само мали број записника о раду бирачких одбора потписан од стране свих чланова бирачког одбора који су учествовали у спровођењу и контроли избора на бирачким местима. До сада је био незамислив случај да се изборни материјал препакује ван просторија бирачког одбора, какав се десио пред ТВ камерама у Зајечару, а који су мирно пратили лично координатори РИК-а. Сличан случај препакивања изборног материјала се десио и у општини Нови Београд, која је највећа општина по броју бирача у Србији, где су представници општинске управе најпре контролисали комплетан бирачки материјал, вадећи га из врећа и отварајући чак и коверте за контролним листићима, да би он тек након њихове детаљне провере могао бити предат члановима Општинске изборне комисије. На наведене неправилности при предаји изборног материјала у општини Нови Београд председника РИК-а Предрага Гргића је обавестила Смиљка Драгаш из ДСС-а, заменик члана ОИК-а Нови Београд, дописом од 8. маја 2012, о чему чланови РИК-а никад нису обавештени.

Записници о раду бирачких одбора. Велики број записника о раду бирачких одбора, који представља најважнији документ за утврђивање резултата избора, уместо свих чланова бирачког одбора, како је прописано чланом 75. став 3. Закона о избору народних посланика, *појављивало је само једно или свега неколико лица.*

У записницима је констатован *велики број грешака* (вишак листића у гласачкој кутији у односу на број бирача који су гласали и недостатак контролног листића) због којих су на основу члана 67. став 3. и 74. став 8. Закона о избору народних посланика *морају аутоматски поништити избори*, распустити бирачки одбор и поновити избори на том бирачком месту. Такав је случај на пример са бирачким местима број 10, 27, 71 и 113 у Граду Лесковцу, број 11, 13, 25 и 53 у Граду Краљево, број 12 у Граду Ваљево, број 37, 43, 63, 66, 101 и 104 у општини Чукарица у Граду Београду, број 21 у општини Бачка Паланка, број 146 у Граду Новом Саду итд., где је утврђено постојање вишка гласачких листића у кутији. У преко 90% прегледаних записника од стране ДСС-а податак о постојању контролног листића уопште није уписиван у записник о раду бирачког одбора. Интересантно је истаћи да је само у Граду Ваљево утврђен недостатак контролног листића на чак 9 бирачких места на парламентарним изборима (бирачка места број 5, 20, 26, 64, 66, 71, 89, 90 и 110) на којима је било уписано укупно 6.898 бирача и на 7 бирачких места на председничким изборима (бирачка места број 1, 2, 22, 53, 90, 97 и

111) на којима је било уписано укупно 8.659 бирача. У великом броју записника је као примедба неког од чланова бирачког одбора чак било наведено да постоји неправилност у погледу вишка листића у гласачкој кутији, или да не постоји контролни листић, што за координаторе РИК-а који су примили записнике није представљало никакав правно релевантан податак. Илустрације ради, интересантно је навести да је на пример у записнику о раду бирачког одбора са бирачког места број 11 у Граду Краљево као примедба лично председника одбора било наведено постојање „51 гласачког листића више у кутији у односу на број бирача заокружен у бирачком списку” (гласалих бирача). Да би се прикрила та чињеница, РИК је најпре исправио стварну рачунску грешку од 19 важећих листића, коју је направио бирачки одбор приликом састављања записника, а онда ради прикривања преосталог вишка од 32 гласачка листића у кутији, умањило је број неупотребљених листића. Да је вишак гласачких листића у кутији и недостатак контролног листића обавезан законски услов за поништавање избора, распуштање бирачког одбора и поновно гласање на том бирачком месту говори и јасан став судске праксе (Пресуда Управног суда број 559/12 од 1. јуна 2012, Пресуда управног суда број 572/12 од 12. јуна 2012. године), на коју се РИК само селективно позивао. Истовремено, вишак листића у гласачким кутијама и недостатак контролног листића били су основни разлози због којих су на више стотина бирачких места поновљени локални избори у десетинама општина и градова у Србији. Због вишка листића у гласачкој кутији или недостатка контролног листића РИК на председничким и парламентарним изборима није поништио резултат ни на једном бирачком месту.

Поједине грешке у погледу несагласности броја бирача и гласачких листића, независно од њихове природе (лаке или тешке), својим потписима су као техничке (логичко-рачунске) грешке исправљали поједини координатори РИК-а, а да остали чланови РИК-а за то нису имали никаква сазнања. Ова чињеница је довела до појаве знатног одступања у подацима РИК-а у односу на податке садржане у записницима о раду бирачких одбора у погледу броја примљених гласачких листића, неупотребљених листића, броја уписаних бирача, броја гласалих бирача, броја неважећих листића и броја важећих листића. Приметна је била чак и појава да су бирачки одбори предавали *нејојуњене записнике* (у једном или већем делу), а да су их касније координатори РИК-а сами попуњавали по основу исправке наводно логичко-рачунске грешке. Такав је случај на пример за записником са бирачког места број 22 у општини Врњачка Бања, бирачког места број 1 у општини Топола, бирачког места број 33 у општини Уб, бирачког места број 2 и број

7 у општини Владичин Хан, бирачког места број 3 и број 29 у општини Бујановац, бирачког места број 35 у општини Гаџин Хан, бирачког места 6 у општини Мали Зворник, бирачког места број 5 у општини Алексинац, бирачког места број 31 у Граду Јагодина, бирачког места број 57 и 125 у Граду Крагујевцу, бирачког места број 10 и број 15 у општини Велика Плана, бирачког места број 84 и 103 у општини Палилула у Граду Београду, бирачког места број 63 у општини Раковица у Граду Београду, бирачког места број 76 у Граду Ваљево итд. Посебно зачуђује чињеница да су чланови РИК-а прихватили као исправне чак и потпуно *нејојџијисане записнике* о раду бирачких одбора и да су податке из њих уносили у коначне резултате избора. Такав је случај на пример са записницима о раду бирачких одбора са бирачког места број 24 у општини Рашка, бирачких места број 1 и 22 у општини Уб, бирачких места број 80 и 87 у општини Алексинац, бирачког места број 1 у општини Бачка Паланка, бирачког места број 4 у општини Штрпце, бирачког места број 20 у општини Палилула у Граду Нишу, брачког места број 16 и број 27 у општини Савски Венац у Граду Београду, бирачког места број 31 у Граду Лесковац итд.

Свакако да најдрастичнији пример изборне крађе представља појава *иреливања гласова* по основу логичко-рачунске контроле записника о раду бирачких одбора, и то по правилу одузимања гласова ДСС-у и СНС-у, а додавањем појединим странкама владајуће коалиције (ДС и СПС), као и неким мањинским изборним листама (НОПО и Коалиција Албанаца из Прешевске долине). Такав је случај на пример са бирачким местом број 1 у општини Раковица у Граду Београду, на коме су ДСС-у у Извештају о коначним резултатима избора РИК-а одузети гласови у односу на записник о раду бирачког одбора. Уместо да је координатор РИК-а исправио број важећих листића, који на том бирачком месту нису били добро сабрани од стране бирачког одбора, што представља стварну логичко-рачунску грешку, РИК је приликом логично-рачунске контроле записника на том бирачком месту ДСС-у за толико одузео гласова. На идентичан начин је поступљено и на бирачком месту број 34 у општини Врачар у Граду Београду, где су ДСС-у такође одузети гласови. ДСС-у су одузети гласови и на бирачком месту број 26 у општини Врњачка Бања и на бирачком месту број 28 у општини Владичин Хан. На бирачком месту број 31 у Граду Чачак ДСС-у је одузет глас и додат изборној листи СПС-ПУПС-ЈС. СНС-у су одузети гласови на бирачком месту број 8 у општини Младеновац у Граду Београду, на бирачким местима број 12 у општини Сурчин у Граду Београду, на бирачком месту број 1 у општини Топола, као и бирачком месту број 1 у Граду Чачак. На бирачком месту број

35 у општини Гаџин Хан СНС-у и СРС-у су одузети гласови, а додати су ДС-у, коалицији СПС-ПУПС-ЈС и коалицији „Преокрет”. На бирачком месту број 28 у општини Владичин Хан гласови су одузети УРС-у и Дверима, а додати су коалицији „Преокрет” и Реформистичкој странци – др Милан Вишњић, коалицији СПС-ПУПС-ЈС, као и СРС, Покрету радника и сељака и мањинској коалицији „Све заједно”. ДС-у су још додати гласови на бирачким местима број 41 у Граду Крагујевцу, на бирачким местима број 2, 7 и 28 у општини Владичин Хан, на бирачком месту број 26 у општини Врњачка Бања, на бирачком месту број 3 у општини Бујановац, на бирачком месту број 4 у општини Велика Плана, на бирачком месту број 15 у општини Житорађа. Коалицији СПС-ПУПС-ЈС је поред већ наведеног додато још гласова на бирачком месту број 99 у Граду Чачку, на бирачком месту број 7 у општини Земун у Граду Београду, на бирачком месту број 31 у општини Палилула у Граду Нишу, на бирачком месту број 55 у општини Младеновац у Граду Београду, бирачком месту број 43 у општини Параћин, на бирачком месту број 2 у општини Владичин Хан, на бирачком месту број 22 у општини Чајетина, на бирачком месту број 63 у општини Палилула у Граду Београду, на бирачком месту број 24 у општини Земун у Граду Београду, на бирачким местима број 1 и 31 у Граду Чачак... Коалицији „Преокрет” су додати гласови на бирачком месту број 35 у општини Гаџин Хан, на бирачком месту број 41 у Граду Крагујевцу и на бирачком месту број 35 у општини Врачар у Граду Београду. **Дверима** су додати гласови на бирачком месту број 7 у општини Владичин Хан, на бирачком месту број 99 у Граду Чачку и на бирачком месту број 3 у општини Бујановац. **СВМ** је додато гласова на бирачком месту број 7 у општини Оџаци, на бирачком месту број 25 у Граду Крагујевцу и на бирачком месту број 7 у општини Владичин Хан. Мањинској коалицији Албанци „Прешевска долина” је додато гласова на бирачком месту број 43 и на бирачком месту број 3 у општини Бујановац. Мањинској странци **НОПО** је одузет глас на бирачким местима број 115 у општини Нови Београд у Граду Београду и број 35 у општини Гаџин Хан, али је додато гласова на бирачком месту број 14 у општини Оџаци, на бирачком месту број 24 у општини Палилула у Граду Београду, на бирачком месту број 10 у општини Параћин, на бирачком месту број 29 у општини Савски Венац у Граду Београду, на бирачком месту број 17 у општини Параћин, на бирачким местима број 4 и број 7 у општини Сремски Карловци, на бирачком месту број 16 у Граду Јагодина, на бирачком месту број 28 у општини Владичин Хан ...

Ђугађе координатора РИК-а. Координатори нису указивали на седници РИК-а на проблеме које су имали у својим окрузима, што је до сада била

Завршна изборна
конвенција ДСС, мај
2012. године, Сава
центар

редовна пракса. Информисање РИК-а о најзначајнијим проблемима са којима су се сусрели као координатори било је битно због могућности осталих чланова РИК-а да стекну увид у целокупни рад РИК-а и да тиме остваре контролу над изборним процесом у име представника изборних листа или председничких кандидата испред којих су именовани у РИК. Само је координатор РИК-а за Колубарски округ из СРС Бранислава Ђоровић указала на проблеме који су постојали на већем броју бирачких места у Ваљеву и Мионици, и Драгиша Околишанов из ДСС-а на проблеме на два бирачка места на Новом Београду. За све изнете неправилности РИК је констатовао да су у питању само техничке (рачунско-логичке) грешке и да су их други координатори који су били задужени за Колубарски округ и Град Београд својим потписима верификовали (парафирали) и тиме омогућили уношење података у коначан резултат избора. Дакле, показало се да због начина обраде података од стране РИК-а учесници избора нису имали могућност праве (потпуне) контроле изборног поступка. Без обзира на то што су попунили стални и проширени састав бирачких одбора, општинских и градских изборних комисија и што су имали своје представнике у Републичкој изборној комисији, за учеснике у изборима није постојала могућност потпуне

контроле изборног поступка због немогућности увида у електронски унос и обраду свих података садржаних у записницима о раду бирачких одбора.

Нестанак врећа са изборним материјалом. По први пут до сада изборе су обележили бројни недостаци врећа са изборним материјалом, због чега се данас не може проверити тачност унетог изборног резултата на свим бирачким местима. Ништа мањи проблем не представља ни садржина врећа које су пристигле у РИК, пошто се због недостатка гласачких листића или погрешних врста листића у врећама не могу потврдити подаци из записника о раду бирачких одбора који су унети у коначан резултат избора. Поред изгубљене вреће са изборним материјалом са чијом је садржином 10. маја 2012. јавност упознао председнички кандидат Томислав Николић и СНС, као и изјаве представника јавног тужилаштва од 14. маја 2012. да у изборном материјалу у РИК-у „недостаје 20-так врећа”, након које јавност још увек није обавештена о тачном броју несталих врећа, бирачким местима са којих оне потичу, као и о изборним резултатима оствареним на тим бирачким местима, индикативан је и налаз представника ДСС-а који су 11. маја 2012. остварили законско право увида у изборни материјал достављен РИК-у са парламентарних и председничких избора од 6. маја 2012. године. Само делимичном контролом по методи случајног узорка у свега три јединице локалне самоуправе (Кучево, Лесковац и Ваљево) утврђен је велики хаос у изборном материјалу. У општини Кучево је утврђено да на бирачком месту број 13 недостаје комплетна врећа са изборним материјалом са парламентарних избора, а да на бирачким местима број 5 и 7 постоји вишак гласачких листића у односу на број бирача који су гласали. Такође, констатовано је да је записник о раду бирачког одбора са бирачког места број 5 непотписан. У Граду Лесковцу је утврђено да се на бирачком месту број 148 у врећи са парламентарних избора налазе гласачки листићи са председничких избора искључиво са гласовима председничког кандидата Бориса Тадића и гласачки листићи са локалних избора. У Граду Ваљеву је утврђено да се на бирачком месту број 12 у врећи са парламентарних избора налази 140 гласачких листића више.

Правно неутемељени ставови РИК-а. Својим недовољно правно утемељеним ставовима и њиховом недоследном применом РИК је битно утицао на законитост изборног поступка. За правилно спровођење контроле избора од суштинског значаја је био став РИК-а да о незаконитостима може да решава само на основу формално поднетог приговора. Међутим, без обзира на то што је такав став био заснован на некадашњој судској пракси (пресуда бившег Врховног суда Републике Србије број Уж 36/07 од 28. јануара 2007.

године), РИК се таквог става није држао све време. По службеној дужности су поништени резултати избора на 4 бирачка места на председничким изборима (бирачко место број 7 у Граду Панчево и бирачка места број 9, 13 и 37 у општини Прешево, са укупно 5.156 уписаних бирача) и на 6 бирачких места на парламентарним изборима (бирачко место број 10 у општини Црвени Крст у Граду Нишу, број 10 у општини Бујановац и број 4, 9, 12 и 31 у општини Прешево, са укупно 8.116 уписаних бирача) због непостојања оригиналног записника о раду бирачког одбора. На основу таквог става РИК-а испада да се избори аутоматски поништавају увек када нема оригиналног примерка записника, а да се не поништавају када исти тај записник није потписан ни од једног члана бирачког одбора или када нема врећа са гласачким листићима на основу којих су ти записници морали бити састављени. Исто тако, РИК је по службеној дужности вршио и измену решења о проширеном саставу бирачких одбора, чим се сазнало за постојање сродства међу члановима бирачког одбора, пошто та чињеница представља апсолутан разлог за поништавање резултата избора и поновно гласање, као што је то случај и са вишком гласачких листића у кутији или недостатком контролног листића. За отклањање те врсте незаконитости РИК-у није требао никав формално поднети приговор од стране правно легитимисаног субјекта. Довољно је било обавештење било које странке са терена о постојању ове врсте незаконитости. Штавише, измену решења о проширеном саставу бирачких одбора из разлога сродства вршили су сами координатори као индивидуални чланови РИК-а, уместо целог РИК-а који као колегијално тело све одлуке доноси апсолутном већином гласова својих чланова. Наметање става да РИК о изборним незаконитостима може да одлучује само на основу формално поднетог приговора, последица је жеље владајуће већине да потпуно контролише рад РИК-а, односно да се на седнице не износе одлуке које нису претходно припремљене и за чије доношење није обезбеђена већина.

Закључак – Извесно је да проглашени изборни резултат није тачан. Пажљивом контролом свих записника о раду бирачких одбора и поновним пребројавањем гласачких листића био би утврђен велики број бирачких места на којима би резултати морали бити поништени и избори поново одржани. Такође, избори би морали бити поновљени и на свим оним бирачким местима са којих недостаје изборни материјал или се на основу постојећег материјала не може утврдити резултат избора који је констатован у записнику о раду бирачког одбора. Без детаљне контроле постојећег изборног материјала немогуће је претпоставити о коликом делу бирачког тела се ради. Евидентна је корекција изборног резултата од стране РИК-а, која увелико

Сремска Митровица,
април 2012.

превазилази исправку обичне логичко-рачунске грешке у записнику о раду бирачких одбора! Недозвољеном корекцијом записника о раду бирачких одбора РИК се уместо најважнијег гаранта законитости изборног поступка претворио у креатора изборног резултата супротно исказаној изборној вољи грађана. Не само да је РИК озаконио све тешке грешке у записницима о раду бирачких одбора, због којих су се аутоматски морали поништити резултати избора, распустити бирачки одбори и поновити избори на тим бирачким местима, већ је приликом електронског уноса података кроз логичко-рачунску контролу записника омогућио невидљиво преливање гласова појединим изборним листама и тиме битно утицао на тачност проглашеног коначног изборног резултата, на основу чега је извршена расподела посланичких мандата.

На крају, требало би узети у обзир чињеницу да су сви подаци о изборним неправилности о којима се говори у овом извештају, утврђени само упоређивањем резултата избора објављених од стране РИК-а са записницима о раду бирачких одбора са којима је ДСС располагао, а да је због законског ограничења у погледу права на добијање копија записника ДСС располагао са записницима о раду бирачких одбора са свега 1.932 бирачких места у односу на 8.391. бирачких места на којима су одржани парламентарни избори, што представља свега 23,02% укупног броја бирачких места. Упоређивањем објављених резултата избора са знатно већим бројем записника о раду бирачких одбора уочене појаве би дале још јаснију слику о прекрајању изборне воље грађана.

68

Обраћање Војислава Коштунице поводом добијања Ордена Републике Српске

(28. јун 2012)

Поштовани господине председниче Републике Српске, госпође и господо, драги пријатељи,

Видовдан је луча српске историје. И зато, све важно што се десило српском народу и српским државама обасјано је и прожето светлошћу Видовдана. И зато, шта је друго могло бити слава Војске Републике Српске него Свети кнез Лазар и Видовдан? И баш зато, и двадесетогодишњица Републике Српске почива на чврстим, древним темељима и истини, а то је Видовдан. Све вредно и трајно што смо као народ успели да створимо и сачувамо засновано је на истини Видовдана.

Као председнику Савезне Републике Југославије и као председнику Владе Србије и као председнику Демократске странке Србије, увек и вазда једна од највећих брига била ми је судбина и напредак Републике Српске. Јер напредак Србије и напредак Српске представљају наш највећи национални интерес, интерес српског народа. Надам се да сам дао свој допринос да Република Српска буде оно што је данас и посебно оно што може да буде и што ће бити сутра.

Зато, господине председниче Републике Српске, нема за мене веће части и задовољства него да баш на Видовдан, овде у Републици Српској, будем са Вама и примим највише државно одликовање Републике Српске. Будите уверени да ћу заувек бити и остати искрени пријатељ Републике Српске и да ћу као и до сада све своје снаге усмерити на развој и унапређење националних интереса српског народа са обе стране Дрине.

Постоје различити ордени и признања која прате и саставни су део политичких биографија. Али за мене је извесно да је овај орден круна свега што

Уручење Ордена
Републике Српске
Војиславу Коштуници

сам радио. Са осећањем особитог поноса примам Орден Републике Српске и посвећујем га српском народу који и данас мученички страда на Косову и Метохији, и српском народу у Српској и Србији. Вама, господине председниче, честитам славу Војске Републике Српске и честитам Вам двадесетогодишњицу стварања Републике Српске.

Уверен сам да је Република Српска изграђена на најчвршћим темељима, што је поуздан залог и јамство њене успешне и сигурне будућности. Најискреније Вам захваљујем што сте ми причинили ову велику, највећу част и желим Републици Српској да у миру и благостању напредује на корист српског народа и свих њених грађана.

Хвала вам.

69

Проглас за политичку неутралност Србије

(23. април 2012).

Србија током свог дугог историјског постојања никада није припадала ниједном трајном војном и политичком савезу. Сама историја српског народа је градила политичку и војну неутралност Србије, јер је Србија Исток Западу и Запад Истоку.

Политичка неутралност Србије обезбеђује сигурну будућност народа и државе, и омогућава нормалан економски развој земље. Србија као политички неутрална држава неће бити чланица Европске уније, већ ће са Европском унијом и са њеним државама чланицама развијати сарадњу у обостраном интересу.

Позивамо грађане да због будућности земље, њене суверености и слободе, подрже политичку неутралност Србије.

Матија Бећковић, академик
Милорад Екмечић, академик
Милован Данојлић, академик
др Војислав Коштуница
Коста Чавошки, академик
Љуба Поповић, академик
Василије Крестић, академик
Данило Баста, академик
Коста Христић, публициста
генерал Јагош Стевановић
Александар Ивић, академик
Мирко Нишовић, олимпијски шампион
Синиша Ковачевић, драмски писац и редитељ
Петар Омчикус, академик

Александар Костић, академик
Милош Шобајић, сликар
Милорад Вучелић, новинар
проф. др Јасмина Вујић
Алекса Буха, академик
проф. др Смиља Аврамов
Милан Лане Гутовић, драмски уметник
Светомир Арсић Басара, академик
Драган Недељковић, академик
Младен Матерић, редитељ
Слободан Ракитић, књижевник
генерал Стојан Марковић
Слободан Душанић, академик
проф. др Владета Јанковић

ПРОГЛАС ЗА ПОЛИТИЧКУ НЕУТРАЛНОСТ СРБИЈЕ

Србија Србија током свог дугог историјског постојања никада није припадала ниједном трајном војном и политичком савезу. Сама историја српског народа је градила политичку и војну неутралност Србије, јер је Србија Исток Западу и Запад Истоку.

Неутралност Политичка неутралност Србије обезбеђује сигурну будућност народа и државе, и омогућава нормалан економски развој земље. Србија као политички неутрална држава неће бити чланица Европске уније, већ ће са Европском унијом и са њеним државама чланицама развијати сарадњу у обостраном интересу.

Будућност Позивамо грађане да због будућности земље, њене суверености и слободе, подрже политичку неутралност Србије.

Матија Бећковић, академик
Милорад Екмечић, академик
Милован Данојлић, академик
др Војислав Коштуница
Коста Чавошки, академик
Љуба Поповић, академик
Василије Крестић, академик
Данило Баства, академик
Коста Христић, публициста
генерал Јагош Стевановић
Александар Ивић, академик
Мирко Нишковић, олимпијски шампион
Синиша Ковачевић, драмски писац
редитељ
Петар Омчикус, академик
Александар Костић, академик
Милош Шобашић, сликар
Милорад Вучелић, новинар
проф. др Јасмина Вујић
Алекса Буха, академик
проф. др Смиља Аврамов
Милан Лане Гутевић, драмописатељ
Светомир Аројћ Басара, академик
Драган Недельковић, академик
Младен Матерић, редитељ
Слободан Ракић, књижевник
генерал Стојан Марковић
Слободан Душанић, академик
проф. др Владета Јанковић
Миливоје Глишић, новинар
проф. др Миодраг Орлић
проф. др Ратко Марковић
проф. др Слободан Самарџић
Дринка Радовановић, вајар
проф. др Александар Илић
проф. др Петар Марјановић
Ђорђе Перичић, олимпијски шампион
проф. др Мило Ломпар
Бора Ђорђевић, песник
др Славенко Терзић
Цисана Мурусида, редитељ
проф. др Ђорђе Вуковић
проф. др Мирјана Васовић
НХВ Принц Владимир Карађорђевић
НХВ Принцеза Бригида Карађорђевић
проф. др Мирјана Стефановски

Драган Јочић, некадашњи министар
проф. др Јован Аранђеловић
проф. др Александар Липковски
Ксенија Јовановић, драмописатељ
проф. др Немања Поповић
Марина Рајевић Савић, новинар
проф. др Миле Савић
генерал Владимир Пејак
Душан Савић, спортиста
др Марко Јакшић
др Милан Ивановић
Жељко Цвијановић, новинар
проф. др Прибислав Симић
др Ненад Поповић
др Слободан Вуковић
Жељко Ракић, књижевник
проф. др Милан Брадар
проф. др Часлав Колпривица
проф. др Александар Поповић
Рајко Петров Ного, академик
проф. др Божидар Лековић
др Санда Рашковић Ивић
Часлав Оцић, академик
др Живота Ђорђевић
Добрица Ерић, песник
Гојко Ђого, академик
др Милош Јовановић
проф. др Милан Радуловић
Милутин Шошкић, спортиста
проф. др Александар Грубор
Раде Булатовић, адвокат
проф. др Божидар Лековић
Александар Дунђерић, новинар
проф. др Радослав Бубањ
др Ирина Деретић
Александар Никитовић
Данило Николић, књижевник
проф. др Веселин Перовић
Славолуб Качаревић, новинар
проф. др Бранислав Неранчић
Мирислав Цера Михаиловић,
књижевник
проф. др Ратко Станковић
проф. др Пера Митковић
Љиљана Богдановић, новинар

проф. др Радослав Палић
Љубомир Кљакић, публициста
проф. др Радивоје Микић
Зоран Ваџић, издавач
др Бојан Јовановић
Јасмина Јовановић, правник
проф. др Драгослав Алмировић
Никола Врзић, новинар
Боривоје Рашуо, књижевник
проф. др Слободан Миленковић
проф. др Драгиша Бојовић
Радован Бели Марковић,
књижевник
проф. др Зоран Којовић
проф. др Зоран Ђорђевић
проф. др Ненад Живановић
Игор Ивановић, публициста
проф. др Драган Стојановић
проф. др Миливоје Р. Јовановић
пуковник Слободан Стојановић
Радован Калабић, књижевник
проф. др Славолуб Алексић
проф. др Слободан Антић
Марко Јанковић, новинар
проф. др Влада Вељковић
Угљеша Мрдић, новинар
проф. др Бранко Крсмановић
проф. др Данило Ж. Марковић
Бранко Радун, публициста
проф. др Зоран Лончар
проф. др Радослав Анђелковић
Наташа Јовановић, новинар
др Веселин Туретић
проф. др Мирјана Мањковић
проф. др Небојша Митић
Јово Вукелић, новинар
проф. др Александар Васић
проф. др Борко Крстић
Драгомир Анђелковић, публициста
проф. др Горан Релић
проф. др Вукашин Костић
Божидар Зеचेвић, драматург
др Милорад Миленковић
др Томислав Угарковић
Никола Вујичић, књижевник
проф. др Љубиша Деспотовић

проф. др Бранко Ракић
др Борис Милосављевић
др Миле Бјелајац
Мирислав Тохољ, књижевник
проф. др Зоран Шапи
др Драго Његован
проф. др Ранко Бабић
проф. др Томислав Трифић
Бошко Чолак-Антић, преводац
проф. др Сања Бошковић
проф. др Никола Бабин
Сања Францети, новинар
проф. др Горана Раичевић
Зоран Јовановић, спортиста
проф. др Стеван Настасић
проф. др Радмилко Рончевић
Радослав Братић, књижевник
Павле Станојевић, академик
проф. др Милован Митровић
др Миомир Гвозденовић, хирург
др Владимир Вукојевић, хирург
Душан Ковачевић, публициста
др Драган Петровић
др Предраг Николић
др Богдан Црнокрак, хирург
Милан Дамјанцац, публициста
проф. др Невенка Рончевић
Вјеслав Радовић, новинар
др Драган Благојевић, математичар
др Ненад Младеновић
Никола Кусовац, историчар-уметник
др Драгомир М. Давидовић
др Милимир Лисов
проф. др Радомир Ковачевић
проф. др Небојша Стојковић
Ана Радмиловић, новинар
Мирко Жарић, песник
проф. др Зоран Јевтовић
проф. др Трипо Торовић
Миленко Васић, новинар
проф. др Љиљана Павловић
проф. др Ратко Тошић
Милован Ђорић, спортиста
проф. др Милоје М. Ракочевић
др Бранко Драговић
др Борислав Гајић

Синиша Љепојевић, новинар
Никола Цинцар Попоски,
књижевник
проф. др Ратко Павловић
Петар Сарић, књижевник
др Милена Радновић
др Владимир Драговић
Никола Сарић, новинар
др Данко Јоцић
Драгомир Антонић, етнолог
пуковник Золтан Дани
проф. др Видосав Стојановић
проф. др Слободан Стојиљковић
Александар Митић, научни истраживач
Слободан Срећковић, инжењер
проф. др Милан Груловић
Милан Шећеровић, драматург
др Драгољуб Кекић
Миодраг Петровић, драмописатељ
проф. др Милан Мићуновић
др Божидар Јовановић
проф. др Добрица Живковић
проф. др Зоран Араџић
Благоје Баковић, књижевник
проф. др Лидија Амџић
Петар Петковић, научни истраживач
Моша Одаловић, књижевник
др Мирослав Ничевић
Радомир Смиљанић, књижевник
Стана Сарић, технолог
др Слободан К. Симић
Радмилко Радовановић,
инжењер
Зоран Сретеновић, спортиста
Драган Којић, бивши управник
Библиотеке Нови Сад
Селимир Радуловић, књижевник
др Ђорђе Вукомановић
Михајло Семлар, бивши
градоначелник Новог Сада
Жика Јелић, уметник
Наташа Радача, новинар
др Гордана Николић
Нена Шкондрлј, новинар
проф. др Миодраг Живковић
Небојша Деветак, књижевник

Миливоје Глишић, новинар
 проф. др Миодраг Орлић
 проф. др Ратко Марковић
 проф. др Слободан Самарцић
 Дринка Радовановић, вајар
 проф. др Александар Илић
 проф. др Петар Марјановић
 Ђорђе Перишић, олимпијски шампион
 проф. др Мило Ломпар
 Бора Ђорђевић, песник
 др Славенко Терзић
 Цисана Мурусидзе, редитељ
 проф. др Ђорђије Вуковић
 проф. др Мирјана Васовић
 ЊКВ Принц Владимир Карађорђевић
 ЊКВ Принцеза Бригита Карађорђевић
 проф. др Мирјана Стефановски
 Драган Јочић, некадашњи министар
 проф. др Јован Аранђеловић
 проф. др Александар Липковски
 Ксенија Јовановић, драмски уметник
 проф. др Немања Поповић
 Марина Рајевић Савић, новинар
 проф. др Миле Савић
 генерал Владимир Пејак
 Душан Савић, спортиста
 др Марко Јакшић
 др Милан Ивановић
 Жељко Цвијановић, новинар
 проф. др Прибислав Симић
 др Ненад Поповић
 др Слободан Вуковић
 Желидраг Никчевић, књижевни критичар
 проф. др Милан Брдар
 проф. др Часлав Копривица
 проф. др Александар Поповић
 Рајко Петров Ного, академик
 Предраг Протић, књижевник

др Санда Рашковић Ивић
 Часлав Оцић, академик
 др Живота Ђорђевић
 Добрица Ерић, песник
 Гојко Ђого, академик
 др Милош Јовановић
 проф. др Милан Радуловић
 Милутин Шошкић, спортиста
 проф. др Александар Грубор
 Раде Булатовић, адвокат
 проф. др Божидар Лековић
 Александар Дунђерин, новинар
 проф. др Радослав Бубањ
 др Ирина Деретић
 др Александар Никитовић
 Данило Николић, књижевник
 проф. др Веселин Перовић
 Славољуб Качаревић, новинар
 проф. др Бранислав Неранџић
 Мирослав Цера Михаиловић, књижевник
 проф. др Ратко Станковић
 проф. др Пера Митковић
 Љиљана Богдановић, новинар
 проф. др Радослав Палић
 Љубомир Кљакић, публициста
 проф. др Радивоје Микић
 Зоран Вацић, издавач
 др Бојан Јовановић
 Јасмина Јовановић, правник
 проф. др Драгослав Аћимовић
 Никола Врзић, новинар
 Боривоје Рашуо, књижевник
 проф. др Слободан Миленковић
 проф. др Драгиша Бојовић
 Радован Бели Марковић, књижевник
 проф. др Зоран Којовић
 проф. др Зоран Ђорђевић
 проф. др Ненад Живановић

Игор Ивановић, публициста
проф. др Драган Стојановић
проф. др Миливоје Р. Јовановић
пуковник Слободан Стојановић
Радован Калабић, књижевник
проф. др Славољуб Алексић
проф. др Слободан Антић
Марко Јанковић, новинар
проф. др Влада Вељковић
Угљеша Мрдић, новинар
проф. др Бранко Крсмановић
проф. др Данило Ж. Марковић
Бранко Радун, публициста
проф. др Зоран Лончар
проф. др Радослав Анђелковић
Наташа Јовановић, новинар
др Веселин Ђуретић
проф. др Мирјана Мањковић
проф. др Небојша Митић
Јово Вукелић, новинар
проф. др Александар Васић
проф. др Борко Крстић
Драгомир Анђелковић, публициста
проф. др Горан Релић
проф. др Вукашин Костић
Божидраг Зечевић, драматург
др Милорад Миленковић
др Томислав Угарковић
Никола Вујчић, књижевник
проф. др Љубиша Деспотовић
проф. др Бранко Ракић
др Борис Милосављевић
др Миле Бјелајац
Мирослав Тохол, књижевник
проф. др Зоран Шами
др Драго Његован
проф. др Ранко Бабић
проф. др Томислав Трифић

Бошко Чолак-Антић, преводилац
проф. др Сања Бошковић
проф. др Никола Бабин
Саша Францисти, новинар
проф. др Горана Раичевић
Зоран Јовановић, спортиста
проф. др Стеван Настасић
проф. др Радмило Рончевић
Радослав Братић, књижевник
Павле Станојевић, академик
проф. др Милован Митровић
др Миомир Гвозденовић, хирург
др Владимир Вукојевић, хирург
Душан Ковачев, публициста
др Драган Петровић
др Предраг Николић
др Богдан Црнокрак, хирург
Милан Дамјанац, публициста
проф. др Невенка Рончевић
Вјекослав Радовић, новинар
др Драган Благојевић, математичар
др Ненад Младеновић
Никола Кусовац, историчар уметности
др Драгомир М. Давидовић
др Лисов Милимир
проф. др Радомир Ковачевић
проф. др Небојша Стојковић
Ана Радмиловић, новинар
Мирко Жарић, песник
проф. др Зоран Јевтовић
проф. др Трипо Торовић
Миленко Васић, новинар
проф. др Љиљана Павловић
проф. др Ратко Тошић
Милован Ђорић, спортиста
проф. др Милоје М. Ракочевић
др Бранко Драговић
др Борислав Гајић

Синиша Љепојевић, новинар
Никола Цинцар Поповски, књижевник
проф. др Ратко Павловић
Петар Сарић, књижевник
др Милена Радновић
др Владимир Драговић
Никола Сарић, новинар
др Данко Јоцић
Драгомир Антонић, етнолог
др Драго Његован
пуковник Золтан Дани
проф. др Видосав Стојановић
проф. др Слободан Стоилковић
Александар Митић, научни истраживач
Слободан Срећковић, инжењер
проф. др Милан Груловић
Срђан Фуртула, издавач
Милан Шећеровић, драматург
др Драгољуб Кечкић
Миодраг Петровић, драмски уметник
проф. др Милан Мићуновић
др Божидар Јовановић
проф. др Добрица Живковић
проф. др Арацки Зоран

Благоје Баковић, књижевник
проф. др Лидија Амићић
Петар Петковић, научни истраживач
Моша Одаловић, књижевник
др Мирослав Никчевић
Радомир Смиљанић, књижевник
Стана Сарић, технолог
др Слободан К. Симић
Радмило Радовановић, инж.
Зоран Сретеновић, спортиста
Драган Којић, бивши управник Библиотеке
Нови Сад
Селимир Радуловић, књижевник
др Ђорђе Вукомановић
Михајло Свилар, бивши градоначелник
Новог Сада
Жика Јелић, уметник
Наташа Радача, новинар
др Гордана Николић
Нена Шкондрић, новинар
проф. др Миодраг Живковић
Небојша Деветак, књижевник
Сава Анђелковић, адвокат

70

Политичка неутралност и однос према Европској унији

(из Програма развоја Србије 2012–2017)

Крајем 2011. године, ДСС се изјаснила за „економски самосталну, политички и војно неутралну” Србију, односно Србију која задржава своју независност и остаје ван интеграционих токова у Европску унију и НАТО – две организације чије је руководство али и већина чланица нашој земљи јасно ставило да знања да не жели да поштује наш територијални интегритет на Косову и Метохији и условило даље интеграције постепеним, али децидним признањем КиМ као ентитета који је одвојен од Србије.

Демократска странка Србије не само да не жели да учествује у том процесу постепеног, пузајућег признања Косова, већ одлучније него икада истиче да ће наставити политичку, економску и дипломатску борбу за право да Косово и Метохија остану део државе Србије.

Европска унија и њене водеће чланице су учествовале у координацији проглашења „независног Косова”, мисија Уније ЕУЛЕКС се јасно ставила у службу албанских институција у Приштини, а преговори Београд-Приштина под окриљем ЕУ су се претворили у механизам за успостављање добросуседских односа између две „независне државе” у оквиру којег се сваки корак ка приступању Унији условљава признавањем елемената државности Косова.

Ислаз из „безалтернативне” политике Србије подразумева дакле успостављање нових односа Србије и ЕУ, који би се заснивали на чистом рачуну и на развијеној економској сарадњи, која би била у обостраном интересу.

Свођење чистог рачуна и здраве економске сарадње са ЕУ мора да уважи следеће чињенице:

- ДСС уважава државе чланице Европске уније као највеће спољнотрговинске партнере Србије и истиче да су аутономне трговинске мере ЕУ

током 2000-их година помогле српски извоз у ЕУ. ДСС сматра да су инвестиције компанија из ЕУ и српски извоз у чланице Уније од прворазредног значаја и даће све од себе да се у Србији побољшају услови за привредну сарадњу. С друге стране, ДСС се залаже за то да конкурентност српске привреде буде та која ће бити заслужна за повећање покривености увоза извозом у ЕУ, а не да то буде опште осиромашење због којег су грађанима Србије и српским компанијама производи и технолошка решења из ЕУ све недоступнији. Дакле, један од најважнијих циљева - да извоз у Европску унију буде већи од увоза - мора бити последица снаге економије која јача извоз а не сиромаштва које смањује увоз.

- ДСС се у априлу 2008. године оштро успротивила потписивању Споразума о стабилизацији и придруживању (ССП) са Европском унијом превасходно због тога што је том потписивању претходило признање једностране сецесије Косова и Метохије од стране 19 од 27 држава чланица ЕУ, чиме је фундаментално промењен правни оквир овог документа.

- У међувремену је, међутим, чак и економска оправданост С С П у многама умањена. ДСС се успротивила једностраној примени Прелазног трговинског споразума од стране власти у Србији јер је сматрала да је то непотребан и штетан чин. Овај потез власти од 2009. године по проценама државу Србију кошта више од 500 милиона евра. Посебна опасност чека српску економију од 1. јануара 2014. када ступи на снагу потпуна либерализација трговине са ЕУ, пре свега пољопривредно-прехрамбеним производима. Наиме, српска економија није спремна за оштру конкуренцију са компанијама из ЕУ, тим пре што губици за државу неће моћи да буду надомештени претприступним фондовима ЕУ, који ће бити у досадашњим оквирима, што значи да Србија неће моћи да надомести ефекте ССП, то јест стварање слободне трговинске зоне са ЕУ. Унија се налази у највећој кризи од свог оснивања и водеће чланице Уније шаљу више него јасне сигнале да новог проширења Уније, након пријема Хрватске, неће бити пре 2020. године. С друге стране, ССП је у политици придруживања ЕУ замишљен само као фаза у приступању државе ЕУ. Стварањем зоне слободне трговине на основу ССП једна економски слабија држава као што је Србија долази у неравноправан положај са конкуренцијом која долази из ЕУ. Уласком државе у чланство та неравноправност се ублажава коришћењем фондова ЕУ које може користити држава чланица. Другим речима, ССП има смисла једино ако је на крају тог споразума гарантовано чланство у ЕУ. У супротном, стварање зоне слободне трговине са далеко јачом конкуренцијом која долази из ЕУ има негативне последице по домаћу привреду.

2008. = 13,3%

2012. = 25,5%

Стопа незапослених у Србији

- Инсистирање на томе да „ЕУ нема алтернативу”, у условима економске кризе, апсолутно је погрешно. Напоре које улаже у испуњавање нових услова за улазак у ЕУ, Србија би требало да усмери на јачање сарадње са земљама чије су економије у успону, као што су земље БРИКС (Русија, Кина, Индија, Бразил, Јужна Африка), будуће Евроазијске уније, и свим другим земљама и институцијама чије је деловање у складу са нашим државним и економским интересима. Да бисмо у исто време заштитили грађане од кризе и обезбедили бољи стандард становништва, морамо да остваримо снажну економску сарадњу са партнерима из земаља које се искрено залажу за њено унапређење, без политичких и других услова.

- Као што чланство у ЕУ не гарантује просперитет, тако ни неутралност у односу на ЕУ не значи да ће нека држава бити економски угрожена или изолована. Најбољи примери су свакако Швајцарска, Норвешка и Русија, државе ван ЕУ које се прилично добро сналазе у условима европске економске кризе. Компаније из ЕУ сваке године инвестирају на стотине милијарди евра у државе које нису чланице ЕУ јер за капитал само интерес нема алтернативу. То су показале и бројне водеће компаније из ЕУ - италијанске, белгијске, немачке, аустријске и француске – које су и до сада улагале у Србију иако је она далеко од чланства у Унији. Дакле, остати ван чланства у ЕУ никако не значи изолацију.

- Србија би се у процесу прикључења ЕУ суочила са притисцима ЕУ да се, у оквиру Заједничке спољне политике ЕУ, придружи свим критикама и мерама чланица ЕУ, чак и оним које иду против интереса српске економије и српских националних циљева, односно које су уперене против држава које се искрено и доследно залажу за територијални интегритет Србије, попут Русије и Кине. Србија би се, такође, нашла и у ситуацији да, у тренутку евентуално учлањења у ЕУ, мора да одустане од Споразума о слободној трговини са Руском Федерацијом, споразума који даје све боље економске резултате и који нема ниједна друга држава која је кандидат или потенцијални кандидат за чланство у ЕУ.

Пресек аргумената јасно говори о томе да је за Србију најцелисходније да одустане од процеса интеграција у ЕУ, да остане политички неутрална, и да своје билатералне политичке и економске односе развија како са чланицама ЕУ, тако и са свим државама у региону, али и Европи и свету.

Политика „безалтернативности” је, дакле, та која води ка економској зависности и губљењу економског суверенитета, док би политика проналажења економских и политичких алтернатива могла да отвори српској економији нове хоризонте, тржишта, партнерства и савезништва.

71

Пут политичке и војне неутралности

(из књиге Војислава Коштунице *Зашто Србија а не ЕУ*)

Велика је идеја и значајан циљ да Србија за себе избори место политичке и војне неутралности на европској и укупној међународној карти света. Захваљујући пре свега нашој политици Србија је војно неутрална. И поред свих искушења и свих проблема, полако се стиче једна традиција војне неутралности Србије. Није пет година мало времена, сви се већ полако навикавају да смо војно неутрални. Наравно, треба се свим силама борити да се сачува војна неутралност јер, као што сам већ објаснио, не постоји ниједан ваљан разлог зашто би Србија требало да приступи НАТО пакту. Нама предстоји и посао да сагласно трајној војној неутралности домислимо каква војска треба Србији, и да сагласно војној неутралности разрадимо Стратегију националне безбедности и Стратегију одбране. Сви добро знамо да српски војник представља посебну историјску снагу и вредност српске државе и српског народа.

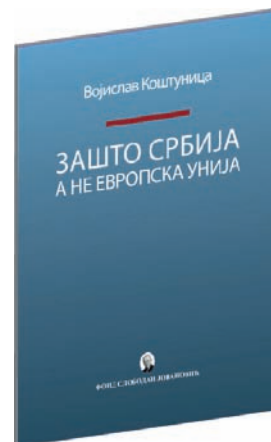
Много ће теже бити да се изборимо и за политичку неутралност Србије. Пре свега и због тога што би политичка неутралност учврстила војну неутралност Србије. Постојаће велики притисци Брисела и Вашингтона да се спречи политичка неутралност Србије. Уосталом, и сама ЕУ је део војног савеза којим командују Сједињене Државе. На једној међународној конференцији одржаној пре нешто више од годину дана у Београду, један страни дипломата је без околишења објаснио да ЕУ није само заједница заснована на трговинским везама и да је логично да чланица ЕУ буде и чланица НАТО-а. Он је при томе и додао да зато није питање да ли Србија треба да постане чланица НАТО-а, већ када. Зашто би Србија била политички неутрална, односно самостална и суверена држава, када је за ЕУ и САД неупоредиво боље да врше надзор над Србијом и да непрестано постављају нове и нове услове које треба да испуњавамо? А чим су Брисел и Вашингтон против политичке и војне неутралности Србије, то одмах за собом повлачи да су про-

тив неутралности и сви они у земљи којима је Запад светионик и једини прави путоказ. Дакле, немам никакву дилему колико је тежак циљ за који се боримо.

Да би се једна политика остварила потребно је да се испуне многи услови, а неки од тих услова не зависе у потпуности од нас. У сваком случају, први и најважнији услов је да народ својом вољом на изборима прихвати политику неутралности. Просто је потребно окупљање за политичку и војну неутралност Србије и Демократска странка Србије ће све што је у њеној моћи учинити да на изборима задобије поверење грађана да је ова политика у најбољем интересу земље. Ако је у овом тренутку сазрела идеја о политичкој неутралности, народ ће је и подржати на изборима. С друге стране, ако на овим изборима не победи политика неутралности, то је знак да за ову политику још није дошло њено право време и да се треба стрпљиво борити и чекати прави тренутак.

Верујем да за Србију најбоље решење представља политичка и војна неутралност. Неутралност није конфронтација са било киме, већ напротив, представља сарадњу са свима и да при томе Србија у тој сарадњи остане што више слободна и своја. Активна политичка неутралност омогућава Србији да има развијену економску сарадњу са Европском унијом и САД, а да истовремено не потпадне под њихово старатељство. Исто тако, неутралност омогућава да са Русијом имамо најбоље и пријатељске везе и представља гаранцију да се Србија никада неће сврставати у било који савез против Русије. Речју, политичка и војна неутралност је добрим делом утемељена у нашој историји и традицији и представља мудро постављање у међународним односима, које би могло да нам отвори сва врата и не затвори ниједна. Не кажем да је лако остварити овај циљ, не кажем ни да ће нам са остваривањем овог циља преко ноћи потећи мед и млеко, али сам на основу политичког искуства, које није мало, уверен да је то најбољи пут којим Србија треба да иде.

Вреди се борити за ове велике политичке циљеве, без обзира на које ћемо све тешкоће због тога наићи. Није довољно бити само за демократију, за правну државу и развијену привреду. Потребно је и да Србија буде слободна, да самостално одлучује, да нам свакодневно не шаљу споља извештаје са условима које морамо да испунимо, а да се при томе већина тих услова не испоставља другим земљама. Достојанство и слобода Србије су вредности које надилазе већ општеприхваћене норме да будемо демократска и добро уређена држава. Поред демократског и правног уређења земље, пред нама стоји још један виши циљ, а то је да будемо своји, да развијамо свој идентитет, своју националну културу, своју традицију. То ћемо најбоље моћи да

Насловна страна књиге Војислава Коштунице *Зашто Србија а не Европска унија*

постигнемо, то можемо да постигнемо ако Србија постане политички и војно неутрална земља.

Не треба да бежимо од поређења са другим народима и другим државама. Нити смо од јуче, нити нам је држава од јуче. Нити смо толико мали, нити има места за толике комплексе ниже вредности. Треба да размишљамо о томе и да храбрије и одлучније политички деламо и да имамо довољно самопоштовања и историјске свести о сопственој снази. Заправо, за нас је најважније питање да ли ћемо се као народ и држава изборити да сами одлучујемо о својој судбини или ће о нама и нашој будућности одлучивати други, што је на жалост био случај од краја Другог светског рата. Не треба да се самозаваравамо како би глас Србије у НАТО-у или глас Србије у ЕУ као њихове чланице био равноправан. Зна се ко и како одлучује и у НАТО-у и ЕУ. Однос Брисела и Вашингтона према Србији нас учи да једино као политички и војно неутрална држава можемо да сами одлучујемо и бринемо о свом достојанству и националним интересима.

(Војислав Коштуница, *Зашићо Србија а не Европска унија*, Фонд Слободан Јовановић, Београд, 2012)

Издавач
Фонд Слободан Јовановић
<http://www.slobodanjovanovic.org/>

За издавача
Матија Бећковић
Председник Управног одбора Фонда Слободан Јовановић

Решење корица и њрелом
Аида Спасић

Штампа
Бирограф, Земун

Тираж: 3 000

Београд, 2012.